

**IN MEMORIAM
RAPHAEL LEMKIN
(1900–1959)**

**В ПАМ'ЯТЬ
РАФАЕЛЯ ЛЕМКІНА
(1900–1959)**

National Museum of the Holodomor-Genocide
Holodomor Research Institute
The Ukraine 3000 International Charitable Foundation

RAPHAEL LEMKIN:

SOVIET GENOCIDE IN UKRAINE

The article in 33 languages

Kyiv

Marko Melnyk Publishing house

2020

Національний музей Голодомору-геноциду
Інститут дослідження Голодомору
Міжнародний благодійний Фонд «Україна 3000»

РАФАЕЛЬ ЛЕМКІН: **РАДЯНСЬКИЙ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ**

Стаття 33 мовами

Київ

Видавництво Марка Мельника

2020

УДК [94(477):341.485(=161.2)]:329.15(47+57)
ББК 63.3(4УКР)6–36
С77

Упорядник Олеся Стасюк

Рафаель Лемкін. Радянський геноцид в Україні

(стаття 33 мовами) / Ред.: Р. Сербин; упоряд.: О. Стасюк. —
К.: Видавець Мельник М. Ю., 2020. — 256 с.

Compiled by Olesia Stasiuk

Raphael Lemkin. Soviet Genocide in Ukraine

(article in 33 languages) / Edited by Roman Serbyn; compiled by Olesia Stasiuk. —
K.: Marko Melnyk Publishing house, 2020. — 256 p.

This is an extended reissue of Raphael Lemkin's famous report about the genocide of the Ukrainian nation by the Communist regime. It includes the article in 6 official languages of the United Nations and 27 other languages. At the beginning, an introduction written by the National Museum of the Holodomor-Genocide and Holodomor Research Institute is placed. There are also the text of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, a historical introduction provided by Professor Roman Serbyn, and a photograph of Professor Lemkin accompanied by key promoters of the UN Convention on Genocide included.

Це доповнене перевидання публікації 6 офіційними мовами ООН та 27 іншими мовами знаменитої доповіді Рафаеля Лемкіна про геноцид української нації, вчинений комуністичним режимом. Книгу відкриває вступне слово від Національного музею Голодомору-геноциду та Інституту дослідження Голодомору. До статті додано текст Конвенції про запобігання та покарання злочину геноциду, історичний вступ професора Романа Сербина і фотографію професора Рафаеля Лемкіна в товаристві ключових дипломатів ООН, які активно підтримали проект Конвенції про Геноцид.

ISBN 978-617-7838-11-0

© Національний музей Голодомору-геноциду, 2020
© Міжнародний благодійний Фонд «Україна 3000», 2020
© Олеся Стасюк, 2020

CONTENTS / ЗМІСТ

Вступне слово	7
Foreword	9
Roman Serbyn. Raphael Lemkin's Conception of the Crime of Genocide and His Analysis of the Genocide of the Ukrainian Nation	12
Роман Сербин. Концепція злочину геноциду Рафаеля Лемкіна та його аналіз геноциду української нації	26
Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide	41
Конвенція про запобігання та покарання злочину геноциду	44
(English) Soviet Genocide in Ukraine	47
(Ukrainian) Радянський геноцид в Україні	53
 Translation into the Languages of the UN / Переклад офіційними мовами ООН	
(Arabic) الإبادة الجماعية في أوكرانيا في العهد السوفيتي	59
(Chinese) 苏联对乌克兰人民的种族灭绝罪行	66
(French) Le génocide soviétique en Ukraine	72
(Russian) Советский геноцид в Украине	78
(Spanish) El genocidio soviético en Ucrania	84
 Translation into other languages / Переклад іншими мовами	
(Armenian) Յեղասպանութիւն Ուրբանիոյ Մէջ Սովետներու Չեռքով	92
(Belarusian) Савецкі генацыд ва Ўкраіне	102
(Bulgarian) Съветски геноцид в Украйна	108
(Croatian) Sovjetski genocid u Ukrajini	115
(Czech) Sovětská genocida na Ukrajině	121
(German) Der sowjetische Genozid in der Ukraine	126
(Greek) Η Σοβιετική γενοκτονία στην Ουκρανία	133
(Hebrew) הגנוסייד הסובייטי באוקראינה	140

(Hindi)	सोवियत शासनद्वारा युक्रेनी जनसंहार	145
(Italian)	Il genocidio sovietico in Ucraina	150
(Japanese)	ソビエトによるウクライナでのジェノサイド	157
(Kazakh)	Украинадағы Советтік геноцид	164
(Persian)	نسل کشی شوروی در اوکراین	169
(Polish)	Sowieckie ludobójstwo w Ukrainie	176
(Portuguese)	Genocídio soviético na Ucrânia	182
(Romanian)	Genocidul sovietic în Ucraina.	189
(Serbian)	Sovjetski genocid u Ukrajini	195
(Slovakian)	Sovietska genocída na Ukrajine.	201
(Swedish)	Det sovjetiska folkmordet i Ukraina	206
(Turkish)	Ukrayna'da Sovyet Soykırım	212
(Vietnamese)	Tội diệt chủng của chính quyền Xôviết ở Ucraina	218
(Georgian)	საბჭოთა გენოციდი უკრაინაში.	223
(Latvian)	Padomju genocīds Ukrainā	230
(Lithuanian)	Sovietų genocidas Ukrainoje	236
(Estonian)	Nõukogude genotsiid Ukrainas	242
(Hungarian)	Szovjet népiirtás Ukrajnában	248

ВСТУПНЕ СЛОВО

Голодомор 1932–1933 років — це геноцид української нації, один із наймасштабніших злочинів ХХ століття. Комуністична влада СРСР встановила табу на будь-яку інформацію про нього і жорстоко карала за її поширення. Переслідували не тільки радянських громадян, а й іноземців. За проведення пресконференції та публікацію серії статей про Голодомор у закордонній пресі Кремль організував цькування, а згодом і вбивство валлійського журналіста Гарета Джонса, який на власні очі бачив, що коїлося в Україні.

Однак публікації про Голодомор у західній пресі не справили належного враження на уряди країн Заходу. Спроби українських організацій за кордоном зупинити народоббивство в Україні й організувати міжнародну допомогу голодуючим через Лігу Націй також не мали успіху. Стурбований приходом до влади у Німеччині нацистів на чолі з Гітлером, Захід намагався на протипагу йому заручитися лояльністю іншого диктатора — Сталіна.

Попри замовчування і переслідування, правда про Голодомор збереглася. Багато носіїв колективної пам'яті про штучний голод в Україні після Другої світової війни опинилися на Заході. У вересні 1953 року українська діаспора влаштувала в Нью-Йорку до 20-их роковин Великого Голоду в Україні маніфестацію й мітинг на вшанування пам'яті його жертв і закликала міжнародну громадськість засудити цей злочин комуністичного режиму. Перед кількатисячною аудиторією виступив автор терміну і розробник поняття «геноцид» Рафаель Лемкін, який назвав умисне вбивство голодом мільйонів українців, а також знищення української інтелігенції й Церкви класичним прикладом радянського геноциду.

Цей виступ став дороговказом для усіх чесних дослідників, методологічною підвалиною аналізу цього злочину. З того часу тема Голодомору вийшла за межі наукових зацікавлень вчених українського походження. У другій половині 1980-х років Голодомор став предметом досліджень двох незалежних комісій — Міжнародної комісії юристів та Комісії Конгресу США. До роботи останньої було залучено відомого західного історика професора Роберта Конквеста і молодого американського науковця Джеймса Мейса. Вони дійшли висновку, що Голодомор в Україні відповідає положенням Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 року. Утім, у Радянському Союзі доробок зарубіжних вчених та юристів ретельно приховували від суспільства, як і сам злочин.

І тільки в останнє десятиріччя існування СРСР тема штучно організованого в Україні у 1932–1933 роках Голодомору стрімко увірвалась у внутрішньоукраїнський суспільний дискурс. Наважилися на відверті розповіді очевидці Голодомору. 1991 року Україну сколихнули тисячі безцінних свідчень, зібраних і упорядкова-

них Володимиром Маняком і Лідією Коваленко-Маняк в книзі «33-й: Голод: Народна Книга-Меморіал».

Вперше на державному рівні було відзначено 60-ті роковини Голодомору. 11 вересня 1993 року за участі Президента України Л. Кравчука біля муру Михайлівського золотоверхого монастиря відбулося відкриття пам'ятного знака жертвам Голодомору загальнонаціонального значення. У постанові Верховної Ради України від 28 листопада 2002 року «Про 70-ті роковини Голодомору в Україні» його вперше було названо геноцидом. Заклики до урядів країн світу визнати Голодомор злочином геноциду лунали з високих трибун у виступах українських офіційних осіб. Зокрема, про Голодомор як геноцид української нації у 2003 року заявляв з університетської кафедри в Сорбонні, спираючись на архівні документи, заступник голови Служби безпеки України В. Пристайко.

Тема Голодомору як геноциду української нації зайняла чільне місце в діяльності Президента України В. Ющенка. 28 листопада 2006 року ухвалено Закон України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», яким цей злочин визначений як акт геноциду українського народу. 13 січня 2010 року факт вчинення у 1932–1933 роках в Україні злочину геноциду було встановлено Апеляційним судом м. Києва. Так держава Україна завершила розпочатий Рафаелем Лемкіним, одним з найвидатніших юристів у галузі міжнародного права, процес кваліфікації Голодомору 1932–1933 років в Україні, наслідки якого Україна пожинає донині.

У ваших руках друге видання статті Рафаеля Лемкіна «Радянський геноцид в Україні», що перевела дослідження Голодомору 1932–1933 років як великої трагедії в історії України в площину кваліфікації його злочином геноциду, що його скоєно із задалегідь розробленим організаторами наміром і який не має терміну давності.

*Національний музей Голодомору-геноциду
Інститут дослідження Голодомору*

FOREWORD

The Holodomor of 1932–1933 is a genocide of Ukrainian nation and one of the major crimes of the 20th century. The communist authorities of the USSR established taboo on any information about it and severely punished everyone who tried to disseminate the truth. Not only Soviet citizens were punished, but also foreigners. For organisation of a press conference and publication of a series of articles about the Holodomor in the Western newspapers, Kremlin organized bullying and murder of Welsh journalist Gareth Jones, who witnessed what occurred in Ukraine.

However, publications about the Holodomor in the foreign press did not impress the Western governments. Attempts of Ukrainian organizations abroad to stop the murder of the nation in Ukraine and organize international aid for starving through the League of Nations were not successful too. Concerned by Hitler's seizure of power in Germany, the West tried to secure the loyalty of the other dictator, Stalin.

In spite of silencing and persecution, the truth about the Holodomor was preserved. Many carriers of collective memory about the artificial famine in Ukraine emigrated to the West after the World War II. In September of 1953, the Ukrainians of New York organized the manifestation and meeting dedicated to the 20th anniversary of the Big Famine in Ukraine. The aim was to commemorate the victims and encourage the international community to condemn this crime of the Communist regime. The author and the developer of the term “genocide” Raphael Lemkin spoke to the audience of several thousand people. He named the intentional murder of millions of Ukrainians by famine, as well as extermination of Ukrainian intelligentsia (intellectuals) and Church, a classic example of Soviet genocide.

This speech became a signpost for every genuine researcher, a methodological basis for analysis of this crime. Since then, the Holodomor topic has been the object of interest for the researchers of both Ukrainian and non-Ukrainian origin. In the second half of the 1980s, two independent commissions – International Commission of Jurists and Commission of the US Congress – studied the Holodomor. The latter included famous Western historian Prof. Robert Conquest and young American scholar James Mace. They arrived at the conclusion that the Holodomor in Ukraine meets the requirements of the UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, adopted on December 9, 1948. Nevertheless, the Soviet Union concealed the work of foreign researchers and lawyers, and the crime itself.

Only during the last decade of the USSR existence, the theme of the organized in 1932–1933 Holodomor in Ukraine rapidly entered Ukrainian social discourse. The eyewitnesses decided to speak frankly. Thousands of priceless testimonies were collected

and edited by Volodymyr Maniak and Lidiia Kovalenko-Maniak, and published in *The 33rd: Famine: People's Memorial Book* afflicted Ukraine in 1991.

The 60th anniversary of the Holodomor was commemorated for the first time ever at the state level. On September 11, 1993, opening of a memorial sign of the national importance to the Holodomor victims took place near the wall of the St. Michael's Golden-Domed Monastery. President of Ukraine Leonid Kravchuk joined the event. The resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of November 28, 2002, "On the 70th Anniversary of the Holodomor in Ukraine" for the first time named it genocide. Ukrainian officials appealed to the governments of different countries to recognize the Holodomor as a crime of genocide. For example, in 2003, in Sorbonne University, Deputy Head of the Security Service of Ukraine Volodymyr Prystaiko spoke on the Holodomor as genocide based on archival documents.

The Holodomor as genocide of Ukrainian nation was the primary topic in the activity of the President of Ukraine Viktor Yushchenko, On November 28, 2006, the Law of Ukraine "On the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine" was passed, which recognized this crime as an act of genocide of Ukrainian nation. On January 13, 2010, the Court of Appeal of Kyiv acknowledged the fact of committing genocide in Ukraine in 1932–1933. Thus, the Ukrainian state finished the qualification of the Holodomor of 1932–1933, the effects of which Ukraine feels to this day. This process was started by Raphael Lemkin, who was one of the most prominent specialists in the field of international law.

You hold the second edition of Raphael Lemkin's article "Soviet Genocide in Ukraine". It changed the study of the Holodomor of 1932–1933 from the vector of great tragedy in Ukrainian history to qualification of it as genocide, committed with previously developed intent. This crime does not have the limitation period.

*National Museum of the Holodomor-Genocide
Holodomor Research Institute*

A Photo from the UN Archive

UN DIGNITARIES AND REPRESENTATIVES OF SOME OF THE STATES THAT RATIFIED THE UN CONVENTION ON GENOCIDE, 14th OCTOBER 1950.

Seated (left to right): *Dr. John P. Chang, of Korea; Dr. Jean Price-Mars, of Haiti; Assembly President, Ambassador Nasrollah Entezam, of Iran; Ambassador Jean Chauvel, of France, and Mr. Ruben Esquivel de la Guardia, of Costa Rica.*

Standing (left to right): *Dr. Ivan Kerno, Assistant Secretary-General for the department of Legal Affairs; Mr. Trygve Lie, Secretary-General of the United Nations; Mr. Manuel A. Fournier Acuca of Costa Rica, and Dr. R. Lemkin, crusader of the Genocide Convention.*

РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПОКАРАННЯ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ

На фото представники чотирьох країн, які ратифікували Конвенцію 14 жовтня 1950 р.

Сидять (зліва направо): *д-р Джон П. Чанг, Корея; д-р Жан Пріс-Марс, Гаїті; Голова Генеральної Асамблеї ООН Посол Насроллаг Ентезам, Іран; Посол Жан Шовель, Франція і Рубен Есківель де ла Гвардія, Коста-Ріка.*

Стоять (зліва направо): *д-р Іван Керно, помічник Генерального секретаря з юридичних питань; Трігве Лі, Генеральний секретар ООН, Мануель А. Фурньє Акука, Коста-Ріка, і д-р Р. Лемкін.*

RAPHAEL LEMKIN'S CONCEPTION OF THE CRIME OF GENOCIDE AND HIS ANALYSIS OF THE GENOCIDE OF THE UKRAINIAN NATION

In 2018, the international community commemorated the seventieth anniversary of the UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, and this year, 2019, marks sixty years since the death of Raphael Lemkin, the man who gave this heinous crime a name and persuaded the General Assembly of the United Nations to outlaw it. Ukrainians have a particular reason to be grateful to Raphael Lemkin. The recognized legal expert was the first eminent scholar of international law to make a comprehensive analysis of the atrocities committed by Stalin's communist regime against the Ukrainians and to recognize all of these crimes together as genocide against the Ukrainian nation in accordance with the said international convention. Lemkin elaborated his insightful conceptualization of what we now call the Holodomor in a paper with a meaningful title "Soviet Genocide in Ukraine", written for the New York commemoration of the twentieth anniversary of the Great Famine. The innovation of Lemkin's analysis is that the author did not limit the concept of genocide as killing the farmers by famine, but in accordance with the UN Convention, included other measures of Stalin's policy of the destruction of Ukrainians. Lemkin's essay thus introduced into the discussion the perception of the genocide of Ukrainians as comprehensive destruction of the Ukrainian nation.

In order to commemorate the Great Famine and honor its victims, and to attract the world's attention to the fact that the Kremlin empire, responsible for the crime, continued to occupy Ukraine, on September 20, 1953, several thousand Ukrainians staged a grand demonstration in New York, the location of the UN headquarters. The march along the main streets of the city ended with a political rally at the Manhattan Center. Among the many guests invited to address the gathering, was Raphael Lemkin. The speaker condemned Moscow's communist imperialism in Eastern Europe and the genocide against the Ukrainians. However, in his necessarily short presentation, he was not able to give his integral analysis of the crime. Lemkin's unread text was not published during his lifetime and his innovative analysis remained unknown for many decades. Fortunately, the original typewritten text of Lemkin's essay was preserved and eventually given to the New York Public Library¹. The document became accessible in 1982, but it entered scientific circulation only at the beginning of the twenty-first century².

¹ LEMKIN R. Soviet Genocide in the Ukraine. Raphael Lemkin's papers, Manuscripts and Archives Division, The New York Public Library. Astor, Lenox and Tilden Foundations, Box 2, Folder 16.

² This document was first mentioned in Jean-Louis Panné, "Rafaël Lemkin ou le pouvoir d'un sans-pouvoir," an introduction to: PANNE, J.-L. (2008) *Rafaël Lemkin ou le pouvoir d'un sans-pouvoir. Rafael Lemkin. Qu'est-ce qu'un genocide?* Monaco: Édition du Rocher, p.25.

We propose the second edition of the collection, which was published 10 years ago under the title “RAPHAEL LEMKIN. SOVIET GENOCIDE IN UKRAINE. *The article in 28 languages*”³. The present edition is supplemented and revised. The collection of Lemkin’s essay in different languages has been enriched with texts in five new languages (Georgian, Estonian, Lithuanian, Latvian and Hungarian). Errors in the Ukrainian translation of Lemkin’s speech have been corrected. We have added the English text of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, adopted by the UN General Assembly on December 9, 1948⁴, and an accurate Ukrainian translation, different from the Russian version. Previous inaccuracies in the history of Lemkin’s document were corrected in this edition.

A new edition became necessary for other reasons as well. The first edition had a small print run and was not on sale. Only limited number of copies was gifted to Ukrainian and foreign libraries and organizations. And yet, Lemkin’s essay remains a valuable document not only for studying the history of the conceptualization of the genocide of Ukrainians, but also for a deeper understanding of the crime we are now used to calling the Holodomor. Also, Lemkin’s comparison of Stalin’s destruction of Ukrainians with Hitler’s destruction of Jews is a valuable contribution to comparative study of genocides — their similarities and their differences — first of all, of the Holodomor with the Holocaust. Finally, some of the destructive actions used in the Holodomor years are now repeated by other regimes in other countries.

Lastly it should be stressed that Lemkin’s seminal conceptualization of the genocide in Soviet Ukraine was an incipient and not the final stage of new reflection on the question, and today requires further development and refinement in the light of new documents and new scholarship on genocide.

1. The Life and Work of Raphael Lemkin

Raphael Lemkin was born on June 24, 1900, into a Jewish farming family in Bezvodne, a village near the Old Rus’ town of Volkovysk, in the Grodno gubernia of the Russian Empire. After World War I this region became part of the reconstituted Polish state⁵. Raphael completed his secondary education in Bialystok then studied law at the Jagiellonian University of Cracow (1919–1920) and later in Jan Kazimierz University of Lviv (1921–1924). He had also studied languages and devoted some time visiting the

³ Edited by Roman Serbyn, compiled by Olesia Stasiuk. K., 2009.

⁴ Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crimeofgenocide.aspx>.

⁵ SZAWŁOWSKI, R. (2005) Raphael Lemkin (1900–1959) The Polish Lawyer Who Created the Concept of “Genocide”: The Polish Quarterly of International Affairs. — No 2, p. 98-133; PANNE, J.-L. (2008) Raphaël Lemkin ou le pouvoir d’un sans-pouvoir, an introduction to: Raphaël Lemkin. Qu’est-ce qu’un génocide? Monaco: Édition du Rocher, p. 7-66; COOPER, J. (2008) Raphael Lemkin and the Struggle for the Genocide Convention. New York: Palgrave Macmillan; IRVIN-ERIKSON, D. (2017) Raphaël Lemkin and the Concept of Genocide. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 312 p.

University of Heidelberg and other European institutions of higher learning. His final choice of law over philology seems to have been influenced by the 1921 assassination of Talaat Pasha, one of the Turkish leaders responsible for the Armenian massacres, in Berlin. Lemkin regarded the act of the Armenian student Soghomon Tehlirian as just retribution for the crime, but regretted that there was neither international legislation nor any legal system in place to punish perpetrators of mass murder. He therefore decided to devote his work to the establishment of such laws.

In 1926, after passing the required examinations, Lemkin obtained a doctorate of law from Lviv University⁶. A young scholar of criminal law, he translated into Polish the Soviet criminal codes of 1922 and 1927. This gave him a good grasp of Soviet realities, and he undoubtedly followed with professional interest the political trials of the 1920s and 1930s. Polish society was rather well informed about the political repressions, the atrocities of collectivization, dekulakization, deportations, and the eventual Great Famine in Soviet Ukraine⁷. Lemkin's successful career, first as assistant prosecutor in the District Court of Berezhany (Ternopil Province of Eastern Galicia, now western Ukraine), then in Warsaw, and later lecturer in law and self-employed lawyer in the Polish capital, did not deflect him from his early goal of elaborating the rudiments of an international law that would deal with the destruction of groups. In October 1933, he presented his innovative ideas at the 5th conference for the Unification of Penal Law in Madrid⁸. Of the five crimes discussed in his report, "acts of barbarity" later provided the basis for the concept of "genocide."

The 1939 invasion of Poland by Germany and the Soviet Union forced Lemkin to flee to Vilnius (Lithuania), and then on to Sweden, where he lectured at the University of Stockholm and collected documents of repressive laws of Germany and Axis countries. In early 1941 he traveled to the United States via the USSR, Japan, and Canada. In April of that year he was appointed "special lecturer" at the Duke University Law School in Durham, North Carolina. He spent the following years teaching, collecting documentation on the atrocities committed by Nazi Germany and its allies, and describing and analyzing these crimes in his new monograph. Completed by the end of 1943, the book was published in 1944 under the title *Axis Rule in Occupied Europe*⁹. The study was a thoroughly documented exposé of crimes perpetrated in Europe by Germany and her allies. It was in this book that Lemkin introduced the term "genocide" and elaborated a new concept of an international crime. After the war, with the help of this book,

⁶ Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, f. 26, spr. 459, ark. 252–253; f. 26, spr. 1353, ark. 684.

⁷ KUSNIERZ, R. (2005) *Ukraina w latach kolektywizacji i Wielkiego Głodu (1929–1933)*. Torun: Grado, 322 p.

⁸ Acts Constituting a General (Transnational) Danger Considered as Offences Against the Law of Nations <http://www.preventgenocide.org/lemkin/madrid1933-english.htm> (Accessed: 2 Jan. 2009).

⁹ LEMKIN, R. (1944) *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 674 p.

Lemkin strived unsuccessfully to persuade the Nuremberg Military Tribunal to use the term “genocide” when prosecuting the German war crime. Then he relentlessly lobbied delegates to the United Nations, especially the representatives of former colonies of European empires, to pass an international convention banning the crime of genocide. On December 9, 1948, the General Assembly finally adopted unanimously the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. Lemkin devoted the following years to campaigning for the ratification of the Convention by the member states and the inclusion of its principles in national constitutions and codes of law.

After the elimination of the Nazi regime in Germany, Lemkin regarded communist Russia with its imperialist policy, which had subjugated his native Poland and the rest of Eastern Europe, as the chief destructive force in the world and the main threat to humanity. Lemkin’s convictions met with particular support in the predominantly anti-communist diasporas of Eastern Europe, with which he had developed close relations, especially the Lithuanian and the Ukrainian communities. In the beginning of the 1950s, Lemkin was guest of honor at the New York commemorations of the Great Ukrainian Famine of 1932–1933 and condemnation of Russian occupation of Ukraine¹⁰. Lemkin wanted to write a large historical work on genocidal destructions from the earliest times to the present, and was gathering appropriate documents and literature. The above-mentioned manuscript of his speech “Soviet Genocide in Ukraine” was preserved among these materials.

2. How the Genocide Concept Was Born: Its Meaning in the UN Convention

Lemkin’s genocide concept had been maturing for a long time. In his report to the 5th International Conference for the Unification of Penal Law, held in Madrid in October 1933, he urged the participating countries to add to their penal codes two crimes, which he identified as “barbarity” and “vandalism”. By barbarity he meant “acts of extermination directed against ethnic, religious, or social groups regardless of the motive (political, religious, etc.)” in which the individual was attacked as a member of the group because the perpetrator aimed “above all, at inflicting damage on the group to which the individual belongs”. He described the crime of vandalism as malicious destruction of works of art and cultural heritage of the targeted group because they were “the testimony and the proof of the soul and the genius of this community”¹¹. Lemkin further advocated that the countries that apprehended the culprits should undertake criminal proceedings against the offenders. Lemkin’s innovation was to propose laws that focused on crimes

¹⁰ Anti-Red Rally Held by Ukrainian Group // The New York Times, 12 November 1951, p. 11; Ukrainians March in Protest Parade. 10,000 here mark Anniversary of the 1933 Famine — clergy join in the Procession // The New York Times, 21 September 1953.

¹¹ LEMKIN, R. (1935) Actes de la Conférence Internationale pour l’Unification du Droit Pénal. A. Pedone, cited in Ryszard Szawłowski, op. cit. Paris, p.114-115.

committed against groups rather than individuals, and he singled out three such groups: ethnic, religious, and social.

While meticulously documenting the atrocities committed during World War II by the Nazis and their allies, Lemkin continued to refine his ideas on group destruction, and eventually coined a new name for the heinous crime. Taking as his model such words as tyrannicide, homicide, and infanticide, he created the term “genocide” from the Greek *genos* (race, tribe) and the Latin *cide* (*caedere*: to kill). The neologism first appeared in *Axis Rule in Occupied Europe*, Lemkin’s seminal study on the extermination policies during the war adopted by the Axis powers, where it was defined as “the destruction of a nation or an ethnic group”¹². Lemkin wanted to create a highly expressive term which would fuse into one his previous ideas of “barbarity” and “vandalism”. The ultimate objective of genocide was the destruction of a target *group*, but it was not limited to only physical annihilation, whether of all its or only part of its members. Lemkin explained it in this way:

“[G]enocide does not necessarily mean the immediate destruction of a nation. It is intended rather to signify a coordinated plan of different actions aiming at the destruction of essential foundations of the life of national groups, with the aim of annihilating the groups themselves. The objectives of such a plan would be disintegration of the political and social institutions, of culture, language, national feelings, religion, and the economic existence of national groups, and the destruction of the personal security, liberty, health, dignity, and even the lives of the individuals belonging to such groups”¹³.

Although in the cited passage Lemkin mentions specifically only the destruction of “national groups,” his reference to “political institutions” and “culture” suggests that he was using the term “national” in both the civic and the ethnic senses. The framers of the UN Convention later hotly debated the choice of groups to be included in the list of possible victims of genocidal destruction. The UN Convention on Genocide, hammered out by a heterogeneous drafting committee, was a compromise of various national interests and ideological approaches. The final document did not fully reflect Lemkin’s position on genocide, but it did contain his main ideas. The document was adopted by the General Assembly on December 9, 1948, and came into force on January 12, 1951. Soviet Ukraine signed the Convention on June 16, 1949, and ratified it on November 15, 1954. After attaining independence in 1991, Ukraine continued to respect its commitment and inscribed “Article 442, Genocide” into its own Code of Criminal Law. As a result, Ukraine recognizes the fundamental definition of genocide,

¹² LEMKIN, R. (1944) *Axis Rule in Occupied Europe. Laws of Occupation. Analysis of Government. Proposal for Redress*. Washington: Endowment for International Peace, p. 79.

¹³ *Ibid*, p. 80.

which is given in the Convention, sanctioned by the United Nations and operative in international courts of law.

As befits a legal document, the Convention is a document, oriented toward the future. It contains nineteen articles dealing mainly with the task of preventing and punishing future genocidal activity. However, for the purposes of historical analysis of the Holodomor, the most relevant is the preamble and the first two articles. The preamble recognizes that “genocide... is condemned by the civilized world” and “at all periods of history genocide has inflicted great losses on humanity,” and the first article declares that “genocide, whether committed in time of peace or in time of war is a crime under international law”. These acknowledgements are significant because the Holodomor took place before the convention, when the perpetrator was not involved in any international war.

The all-important definition of genocide, contained in Article II of the document, reads:

“In the present Convention, genocide means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- (a) Killing members of the group;
- (a) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- (a) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- (b) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- (b) Forcibly transferring children of the group to another group”¹⁴.

Lemkin considered such definition of this crime as adequate, and, as we shall see, in his analysis of the destruction of Ukrainians he applied this more restrictive definition rather than his own, wider one, developed in his book. But before examining Lemkin’s approach to the Ukrainian catastrophe, let us consider the principal elements of the Convention as they apply to the Ukrainian case.

Genocide is an act or, more precisely, a series of acts with the intent to destroy the target group. The intent is considered the key element of the crime, and therefore, in order to prove the criminal action, it is necessary not only to expose the destructive actions, but also to prove the conscious intent of the perpetrator (in the case of Stalin’s regime — to destroy the Ukrainian nation as such). It is important to remember that the term “to destroy” is not a synonym for “to kill,” and one must not confuse them. The Convention specifies that the “destruction” is of “the group as such,” which means the termination of target group’s existence, the way it was before the genocide. The process of destruction itself can be performed by different fatal and non-lethal means, as it is

¹⁴ <http://www.hrweb.org/legal/genocide.html>

elaborated in the “genocide” definition that recognizes five methods of destruction. The Convention specifies that the actions are committed “with intent to destroy in whole or in part,” and this must be considered in all its possible variants. The genocidaire may wish to destroy the whole group by killing all its members or to destroy the whole group by killing only a part of it and leaving the rest in a subservient state. Ultimately, the intent can be to destroy the whole group by killing one part of it and transforming the other part in the image of the perpetrator, e. g. gradually assimilating and integrating it into the perpetrator’s group. Soviet documents show that the latter variant corresponds to Stalin’s destructive policy against Ukrainians as a national and ethnic group.

The Convention acknowledges five methods of genocidal destruction. The first three measures lead to the life termination of group members: whether immediately — section (a) by killing, or gradually — section (b) by causing bodily or mental harm and section (c) by inflicting conditions incompatible with life. The fourth method (section (d) preventing the childbirth) is lethal when the destruction is by abortions. However, the last two methods of group destruction can be non-lethal: section (d) preventing the childbirth by forcible separation of two sexes and section (e) transferring children to another group. By these two methods, the genocidaire does not kill — and the last one even saves the children’s lives when they are transferred, usually to the genocidaire’s group. Nevertheless, all five measures destroy the target group. That is why one must consider all of them when analyzing the genocide of Ukrainians.

Of the four types of victim groups recognized in the Convention, “national group” and “ethnic group” are the most suitable for analysis of the genocide of Ukrainians. Main characteristics of “national group” refer to social and political aspirations and the concept of statehood. We associate with “ethnic group” such ideas as culture, language, folklore and assimilation”. All inhabitants of Ukrainian SSR within the borders of the SSSR formed the Ukrainian national group, while the Ukrainian ethnic group consisted of all ethnic Ukrainians: ethnic Ukrainians living in Ukrainian SSR and more than 8 million ethnical Ukrainians in Russian SFSR, Belarusian SSR and Transcaucasian SFSR. These two groups were intertwined. In genocidaire’s focus, they formed one target, against which the Kremlin elaborated and applied a common destructive policy with corresponding local and tactical variations.

3. Lemkin’s Conceptualization of the Genocide of Ukrainians

On November 11, 1951, several thousand people, mostly Ukrainians, assembled at the Manhattan Center for a protest rally, organised by the Ukrainian Congress Committee of America against Moscow’s enslavement of Ukraine and other non-Russian nations. Invited speakers — American politicians, Ukrainian public activists and professors of American universities — condemned Russian imperialism and

urged American government to help the non-Russian nations “inside the Russian slave empire”. “Professor Lemkin urged prompt ratification of the Genocide Convention by the U. S. Senate, as a legal guarantee against the crime of genocide continually practiced by the Soviet apparatus of oppression, and as assurance of punishment for the perpetrators”¹⁵. Fourteen months later, on January 18, 1953, Lemkin called on the United Nations “to find the Soviet Union and its satellites guilty of violating the pact [the Genocide Convention — R. S.] by a determined campaign to wipe out minorities behind the Iron Curtain”¹⁶. The lawyer claimed existence of weighty evidences of systematic extermination of minorities, citing as example, “Communist persecution of the Jews”. This accusation is an obvious allusion to the so-called Jewish Doctors’ Plot criminal case that was “exposed” by *Pravda* newspaper five days earlier¹⁷.

On Monday, September 21, 1953, *The New York Times* reported that the previous day “10,000 Americans of Ukrainian descent... gathered at Washington Square, as their compatriots had done on Nov. 18, 1933, in a protest parade that moved up Fifth Avenue to Thirty-Fourth Street and hence to the meeting place on Eighth Avenue”¹⁸. In the procession were clergymen of the Ukrainian Orthodox Church of America and Ukrainians in folk costumes. Three thousand of the marchers filled Manhattan Center, while “hundreds more stood on the sidewalks at Thirty-Fourth Street”. The reporter explained that the Ukrainians had gathered to remember “that dark hour in the history of the Ukraine when 6,000,000 inhabitants of the Russian ‘breadbasket’ were starved to quell the resistance of an independent people to the Soviet regime”. During the rally, Congressman Arthur G. Klein “urged that the fight for Ukrainian liberation be continued,” while Raphael Lemkin reminded the audience that the “high crime had been employed 100 years ago against the Irish”. The *Ukrainian Weekly* turned its attention to what Lemkin had to say about the Ukrainian catastrophe:

“An inspiring address was delivered at the rally by Prof. Raphael Lemkin, author of the United Nations Convention against Genocide, that is, deliberate mass murder of peoples by their oppressors. Prof. Lemkin reviewed in a moving fashion the fate of the millions of Ukrainians before and after 1932–1933, who died victims to the Soviet Russian plan to exterminate as many of them as possible in order to break the heroic Ukrainian national resistance to Soviet Russian rule and occupation and to Communism”¹⁹.

¹⁵ All-Out Support of the U.S. Government Policy Against Russian Imperialistic Aggression Voiced by the Ukrainian Anti-Soviet Rally in New York // *The Ukrainian Weekly*, 19 November 1951, p. 1-2; See also a shorter report: Anti-Red Rally Held by Ukrainian Group // *The New York Times*, 12 November 1951.

¹⁶ Lemkin Calls Soviet Guilty of Genocide // *The New York Times*, 18 January 1953.

¹⁷ For an English translation of the *Pravda* article accusing Soviet doctors with Jewish-sounding names of plotting to assassinate Stalin, see <http://www.cyberussr.com/rus/vrach-ubijca-e.html> (Accessed: 2 January 2009).

¹⁸ Ukrainians March in Protest Parade. 10,000 Here Mark Anniversary of the 1933 Famine. Clergy join in the procession // *The New York Times*, 21 September 1953.

¹⁹ Over 15,000 N. Y. Ukrainian Americans March in Protest Parade Marking Anniversary of Soviet Fostered 1932–1933 Famine in Ukraine // *The Ukrainian Weekly*, 26 September 1953.

The Ukrainian-language *Svoboda* newspaper mentions laconically that “Prof. Lemkin *spoke briefly* [emphasis added — R. S.] about the crimes of genocide committed by Moscow”²⁰. From this statement we can deduce that Lemkin did not have the time to explain to the audience his complex vision of the genocide of Ukrainians. This conclusion is further supported by the article in the American newspaper, which mentioned that Lemkin evoked the memory of the Irish famine. Constrained by time, the Father of the Convention used this opportunity to remind once more American citizens and politicians that the USA had not yet ratified the Convention on genocide. Contemporary newspaper reports did not reveal the contents of Lemkin’s unread speech and the author did not publish it himself, his ideas lay dormant 55 years, until the text was finally published. For over half a century Ukrainian scholarship was deprived of Lemkin’s ideas and developed a quasi-imperative interpretation of the genocide focused exclusively on the famine. This approach was reinforced by the popularization in the 1980s and 1990s of the term Holodomor, understood in its etymological sense “moryty holodom” — “exhaust by hunger/famine”.

Now let us turn our attention to Lemkin’s perceptive essay on the genocide of the Ukrainian nation. The author rejects the notion that the genocide was a coincidental affliction, brought about by the regime’s economic policy, and that it was limited to the forced starvation of the farming population. Instead, he posits an interpretation of Stalin’s crime as an integral part of Russia’s *longue durée* history of imperialism, which began in tsarist times and continued to the present time. Even after World War II, Lemkin reminds us, Russia threatened Poles, Hungarians, Balts and Roumanians with “union”, transformation into “Homo Sovieticus”, and integration into the “Soviet nation”. It is with this historical view that Lemkin regarded Stalin’s genocide of Ukrainians and called this process “a classic example of Soviet genocide, its longest and broadest experiment in Russification — the destruction of the Ukrainian nation”. The crime of genocide was thus the culmination of Russian imperialism in Ukraine. But, as Lemkin so cogently demonstrated the genocide was not limited to mass-killing of peasantry, but included other methods of destruction, appropriate for transforming Ukrainians into Russians.

Lemkin begins his explanation of Stalin’s genocide of the Ukrainians by comparing it with Hitler’s genocide of the Jews and finds the tactics quite different. One reason for this was the numerical differences between the two victim groups with the Ukrainian population being too large for complete annihilation, while its elites were small and could be more easily attacked. Another reason was the historical policy of Russification, which fitted into the logic of Russian state building, or as Lemkin put it: remaking Ukraine to fit the “pattern of one Russian nation”.

²⁰ Ukrainian and American speakers condemn the Communist-Moscow imperialism on the manifestation // *Svoboda*. 22 September, 1953.

It is from this perspective that Lemkin explains Stalin's genocide of the Ukrainians as a four-prong attack on the Ukrainian nation. The first blow was aimed at the intelligentsia, which author calls "the national brain", so as "to paralyze the rest of the body". Simultaneously and in conjunction with attacks on the intelligentsia, there was an offensive against the Churches — "the soul of Ukraine". Significantly, that here Lemkin dwells on extermination of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in USSR in 1930s as well as Ukrainian Greek Catholic Church in West Ukraine after WWII.

The third and most lethal blow on Ukrainian nation was starving to death Ukrainian peasantry. It is important to pay special attention to Lemkin's description of this target group, taking into account that Convention acknowledges neither economic nor social groups as a targets of genocide. The legal expert describes Ukrainian farmers as "the repository of the tradition, folklore and music, the national language and literature, the national spirit of Ukraine" and therefore identifies them as a part of the Ukrainian national and ethnical group. Concerning the famine of the farmers, he rejects the economist explanation, which was popular in certain circles and, in support of his thesis of the anti-Ukrainian character of the Stalin's crime, quotes Stanislav Kosior, the First Secretary of the Communist Party of Ukraine, about the danger of local Ukrainian nationalism. Lastly, the fourth blow against Ukraine was ethnic mixing of population: resettling non-Ukrainians in Ukraine and Ukrainians outside their republic. Lemkin presents these four steps of genocidal attack on Ukrainians as "the chief", and therefore not the only, "steps of systematic destruction of the Ukrainian nation, in its progressive absorption within the new Soviet nation".

4. In the Spirit of Raphael Lemkin and on the trail of documents

The Bolsheviks rose to power following the Blanquist scheme of Pyotr Tkachev, and not the socialist ideas of Karl Marx, and therefore at first had to make important concessions to the masses in order to keep their power. Lenin distributed to the peasants the land, which they confiscated from rich landowners, and allowed ethnical minorities to take advantage of the policy of *nativization* ("korenizatsiya") to integrate native languages in education and administration. This tactic was very successful in Ukraine: NEP (New Economic Policy) reconciled the farmers with the Communist regime, while policy of *ukrainization*, taken over from the one of the recently conquered (Ukrainian People's Republic), even inspired many Ukrainian political emigrants to return and many members of the West-Ukrainian intelligentsia to move to the UkrSSR. But the newly formed totalitarian regime did not intend to promote the consolidation of patriotic sentiments and the growth of local nationalism, and in the success of Ukrainianization could only see the threat of Ukrainian separatism.

On May 12, 1926, the Political Bureau of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine held a long meeting with scrupulous analysis, discussing policy of the Ukrainization and its results²¹. Mykola Skrypnyk in his speech declared that the mission of the Ukrainization is to organise oppressed and dejected Ukrainian nation into a “workers’-and-peasants’ statehood”. He also reminded about the decision of the Executive Committee at a recent congress of the Comintern which resolved that the destruction of the previous colonial status of Ukraine requires “the annexation of adjacent territories with a majority of Ukrainian population”. In other words, the present situation is a remnant “of a previous colonial condition, in which Ukrainian nation existed before the Revolution, and which first of all meant that it was divided and dispersed, when the nation was prevented from uniting into one entity either culturally, or politically, or administratively”. Skrypnyk further complained that two years had passed, but the resolution was not carried out, Ukrainian SSR was denied the adhesion of the Ukrainian parts of the Kursk and Voronezh gubernias and the former Don oblast, while the Taganrog district, which has a majority of Ukrainian population, was separated from Ukraine and joined to Russia.

Mykhailo Polos addressed the question of Ukrainian statehood in the conditions of centralised Soviet governance from a new point of view: “What is happening now? We are now witnessing a new stage in the resolution of this difficult, unbelievably difficult, question which exists in Ukraine, and which probably does not exist in this form anywhere else in the world. The [Ukrainian] nation has matured to the point, when having met the economic precondition and due to her cultural development, it is time for her to take her place in the international arena. Usually, this process develops in bourgeois conditions. There it usually ends with the creation of a bourgeois state. But this process now takes place in Soviet forms.”

Such reflections on Ukrainization, which led to the question of statehood, even in the context of the Soviet federation, could not please advocates of centralists positions. Kuprian Kirkizh was worried about the division of the rising young intelligentsia into two streams — one which follows the Communist Party, and one which succumbs to the influence of Mykhailo Hrushevsky. Kirkizh warned that the second group, made up of accommodating *zminovikhovtsi* “will not be satisfied with the policies of our party, our entire party line, will claim independence and will seek leadership in Ukraine”. He was convinced that the Party did not pay enough attention to the upbringing of young people. “Who directs them now? Not our intelligentsia. Higher education is not in our spirit.” Such conclusions about the results of *Ukrainization* could not be agreeable to the central authorities in Moscow and could not be ignored by GPU.

²¹ Preliminary results of Ukrainization. Meeting of the Politburo of the Central Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine. 12 May, 1926 (Shorthand report). Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, Kyiv, fond 1, opys 6, sprava 97.

Less than four months later, on November 4, GPU of the Ukrainian SSR distributed to its departments a strictly secret circular letter, titled, “About Ukrainian separatism”²². The detailed document warned that the aim of Ukrainian separatism remains “separation of Ukraine from Russia” and the “creation of independent, sovereign Ukrainian state”. Only the tactic had changed: after the military victory of the Bolsheviks and the introduction of *Ukrainization*, Ukrainian nationalists have switched to “cultural work”, where they are joined by many former military activists, ministers, public workers, and party leaders. The task of “cultural” work is the strengthening and development of nationalist ideas and tendencies in all parts of the state organism, so that the whole state apparatus would come into “sincere Ukrainians” hands. The intelligentsia plays a leading role in this work. “The Ukrainian Academy of Sciences gathered around itself a compact crowd of former activists of the Ukrainian People’s Republic”. The Ukrainian Autocephalous Orthodox Church became a powerful stronghold and a remarkable tool of agitation. Its main mission is “reeducation of the village”.

The document pays particular attention to the village and its inhabitants, especially the “kulaks”, who holds power in the village, together with the *seredniak* (middle peasant) and the craftsman, and whom the party cannot rule. According to the GPU notifications from the villages, there is a big increase of hate towards Moscow, especially among the youth. Concerning industrialisation, Ukrainians complain about colonial exploitation of Ukrainian resources for building industry in Russia. Ukrainians are concerned about the territorial integrity of their country and they were extremely distressed when Taganrih and Shakhtynsk districts were passed to the Russian Soviet Federative Socialist Republic. Now they are worried that Moscow may take away from Ukraine Kharkiv and Donbas. The GPU uncovered an organisation of Kuban students, which had independence-oriented aspirations to unite in one powerful organisation — “Ukrainian Peasant Union” — peasants of Ukraine, Kuban, Crimea, West Don, south parts of Voronezh and Kursk gubernii. Lastly, the circular letter quotes the opinion of the Ukrainian press abroad, that thanks to *Ukrainization* and the promotion of Ukrainians to positions of responsibility, “within the Ukrainian society the idea of national sovereignty begins to rise on the surface”.

The notions of “nation” and “statehood”, or more precisely Stalin’s “Marxist” interpretation of these concepts was the starting point of his Moscow meeting with Ukrainian writers on February 22, 1929²³. Recognizing as essential for the existence of a nation of such characteristics as territorial integrity, language, economical entity, and the

²² SHAPOVAL, Yu., PRYSTAIKO, V., ZOLOTAROV, V. (1997) ChK-HPU-NKVD v Ukraini: osoby, fakty, dokumenty. K., p. 254–267.

²³ 23 Beseda tovaryshcha Stalyna s ukraïnskymy pysateliamy ot 12 fevralia 1929 h. Harvard Ukrainian Studies. VolXVI, N. 3/4, Dec. 1992, p. 370-397.

commonality of national spirit, Stalin did not find the existence of its own national state an essential feature of a nation. Nations existed and can continue to exist without their own national states. Stalin concedes the right for a non-state nation to create its state only when there is need for national liberation. However, after such separation should come new unity. Ukrainian writers should have understood from Stalin's lecture that Ukraine was already in the second (reunited) stage of its history. When one of attendees asked about annexation to the Ukrainian SSR of lands with Ukrainian population in the Kursk and Voronezh gubernias and in Kuban, Secretary General answered that he did not know if such desire existed, that it did not matter whether a particular gubernia is part of the Ukrainian SSR or the RSFSR, and that Russians were complaining that they were being oppressed in Ukraine, forcibly Ukrainianized.

A telling indicator of Stalin's orientation toward Russian nationalism, as an essential factor in his state-building policy, is his appreciation of the play *The Days of the Turbins* by Mikhail Bulgakov. When Ukrainian writers stated their objection to the staging of this anti-Soviet play in theatres in Moscow, which depicts perversely the Ukrainian nation, Stalin justified it because it demonstrates to the people the invincible power of the Bolsheviks. "And the main impression, left with the spectator, is an all-victorious power of Communism. The play shows that the Russian people — Turbins and the remainder of his group, all of them join the Red Army as the Russian army. And that is right".

All three quoted documents show that Stalin paid special attention to the state-related characteristics of those parts of the former Russian Empire, which Bolsheviks managed to bring under their rule, and where he could anchor his power. Best suited to be the core of the new state was the Russian ethnic majority with its tradition of state power. There is no doubt that Stalin wanted to spread socialistic revolution beyond the USSR. But early failures convinced him that besides a persuasive ideology and astute propaganda he needed adequate modern armament, disciplined armed forces and a well-organised state economy, which would be able to sustain this burden. The revolution from above was meant to be a response to all these challenges. Behind the facade of the union of republics was a centralised omnipotent party which could be used to transform the colonial empire into a unitary state with homogeneous population of Russian and Russified "cogs of a big state machine", according to the colourful expression of Stalin. Stalin's projects were proactive, not reactive, but to those in Ukraine who did not go along with his policies and were against these plans he answered with physical and psychological repressions, which ended in genocide.

Definitive research on all the main aspects of genocide of Ukrainians are not yet completed. May the essay of Lemkin to be an inspiration and a guiding light in this endeavor.

* * *

This publication is the result of the combined efforts of many friends, colleagues, and acquaintances, as well as individuals with whom I was not previously acquainted, but who were won over by the idea of such a publication and gave it their full support. First to be thanked is Professor Jean-Louis Panné, a French historian who was the first to summarize Lemkin's essay about the genocide of Ukrainians in his book, which he sent me and thus drew my attention to this innovative document²⁴. Professor Emeritus Taras Hunczak of Rutgers University kindly responded to my request and secured Lemkin's text for me from the New York Public Library. Great thanks are due to the Ukrainian Mission at the United Nations, and in particular Yuriy Sergeev, Ukrainian Ambassador to the United Nations, who was one of the first to offer his full support and through the intermediary of the Ukrainian Ministry of Foreign Affairs to arrange a number of translations. All the translators deserve special thanks for undertaking to interpret a text that is not always very clear and which expresses ideas with which they were not necessarily familiar. The names of most of the translators are inscribed under their work. As many of them were not known to me, I am indebted to friends and colleagues who helped find the translators and persuade them to accept the task. Particular thanks in this regard are owed to Professor Peter Potichnyj of McMaster University (Hamilton, Canada), Professor Victor Ostapchuk of the University of Toronto, E. Morgan Williams (Washington, D.C.) and Guènia Cuzin (Lyon, France). Loving thanks are reserved for my wife Nadia Kuchmy, who had unrelenting belief in this project and provided invaluable moral support and technical assistance, especially in solving my many computer problems. I express my gratitude for the help in organizing the translations to Mykola Pavlyuk — chairman of the Congress of Ukrainians in Latvia; Vira Konyk — chairwoman of the Congress of Ukrainians in Estonia; Nataliia Shertvitienie — head of the Community of Ukrainians in Vilnius; Heorhii Adamadze — president of the society "Kartuli Suli — Georgian Soul" (Dnipro), and Naira Akubardiia-Adamadze — teacher of Georgian language (Dnipro). Finally, it would have been impossible to bring the initial project to completion without the inestimable support of Ms. Kateryna Yushchenko, Head of the Supervisory Board of the International Charitable Foundation Ukraine 3000, which took upon itself all the necessary tasks of translating, proofreading, formatting and preparing the volume for its first printing. I express my sincere gratitude to the National Museum of the Holodomor-Genocide and directly to Olesia Stasiuk for preparation for publishing and publishing of this expanded edition of this book.

*Roman Serbyn Professeur d'histoire
Université du Québec à Montréal*

²⁴ PANNE, J.-L. (2008) *Rafaël Lemkin ou le pouvoir d'un sans-pouvoir. Rafael Lemkin. Qu'est-ce qu'un génocide?* Monaco: Édition du Rocher, p.25.

КОНЦЕПЦІЯ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ РАФАЕЛЯ ЛЕМКІНА ТА ЙОГО АНАЛІЗ ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

У 2018 році міжнародна спільнота відзначила 70-ту річницю Конвенції ООН про геноцид, а 2019 року виповнилося 60 років з дня смерті Рафаеля Лемкіна — юриста, який дав цьому злочину назву та переконав Генеральну Асамблею ООН міжнародним договором оголосити його поза законом. Українці мають особливу причину бути вдячними Рафаелю Лемкіну. Видатний науковець був першим фахівцем міжнародного права, який зробив синтетичний аналіз злочинів сталінського режиму супроти українців і, згідно з вищезгаданою конвенцією, назвав геноцидом сукупність цих вчинків. Лемкін виклав своє проникливе осмислення того злочину у статті під значущою назвою «Радянський геноцид в Україні», яку він написав з нагоди відзначення в Нью-Йорку двадцятої річниці Великого Голоду. Новаторство аналізу Лемкіна полягало в тому, що автор не обмежував поняття геноциду українців вбивством селян голодом, а, відповідно до конвенції, включав до нього інші заходи сталінської політики нищення українців. Лемкін впроваджував у науковий обіг осмислення геноциду українців як всебічне нищення української нації.

Для вшанування жертв геноциду українців та щоб звернути світову увагу на факт, що відповідальна за той злочин кремлівська імперія продовжувала окупувати Україну, 20 вересня 1953 року українці провели величну маніфестацію головними вулицями Нью-Йорка, міста центрального осідку ООН, та завершили свій похід громадським вічем у Мангеттен-Центрі. Між багатьма запрошеними гістьми виступив і Рафаель Лемкін. Промовець засудив московський комуністичний імперіалізм у Східній Європі та геноцид українців. Але у короткому виступі він не встиг прочитати повністю свою доповідь і пояснити всі вияви та механізми цього злочину. Свій непрочитаний текст Лемкін не опублікував за життя, і його новаторський аналіз надовго залишався невідомим. На щастя, зберігся оригінальний машинопис, який згодом був переданий у відділ рукописів Нью-Йоркської публічної бібліотеки¹. Документ став доступним 1982 року, але в науковий обіг він увійшов лише на початку XXI сторіччя².

Пропонуємо до уваги читачів друге видання збірника, який 10 років тому вийшов під заголовком *РАФАЕЛЬ ЛЕМКІН: РАДЯНСЬКИЙ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ*.

¹ Lemkin R. Soviet Genocide in the Ukraine. Raphael Lemkin papers, Manuscripts and Archives Division, The New York Public Library. Astor, Lenox and Tilden Foundations, Box 2, Folder 16.

² Перша згадка про цей текст Лемкіна у праці Jean-Louis Panné, “Rafaël Lemkin ou le pouvoir d’un sans-pouvoir,” вступ до: Rafaël Lemkin. *Qu’est-ce qu’un génocide?* Monaco: Édition du Rocher, 2008. Стр. 25.

*Стаття 28 мовами*³. Видання, яке ви тримаєте в руках, доповнене і перероблене, збагатилося п'ятьма новими мовами (грузинською, естонською, литовською, латиською та угорською). До збірника доданий англійський текст Конвенції про запобігання і покарання злочину геноциду, ухваленої Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 року⁴, та його точніший переклад українською мовою, який дещо відрізняється від російської версії документа. У збірнику виправлено неточності у представленні історії документа Лемкіна.

Друге видання збірника зумовлене ще й іншими обставинами. Перше видання мало невеликий наклад, книга не була в продажу, і лише обмежену кількість примірників роздали українським та закордонним бібліотекам та організаціям. І все ж таки праця Лемкіна зберігає й сьогодні наукову вартість не лише для вивчення історії поняття геноциду українців, а й для глибшого розуміння цього злочину, який ми тепер уже звикли називати Голодомором. Порівняння Лемкіним сталінського нищення українців з гітлерівським нищенням євреїв є цінним внеском у порівняльне вивчення геноцидів, у першу чергу Голодомору з Голокостом. Врешті, деякі нищівні заходи, вжиті в роки Голодомору, тепер повторюють інші режими в інших країнах.

Зрештою, треба наголосити, що зародкова концепція Лемкіна була початковим, а не остаточним етапом нового осмислення і сьогодні вимагає подальшого доповнення та розширення у світлі нових документів та нових досягнень науки на тему геноциду.

1. Життя та праця Рафаеля Лемкіна

Рафаель Лемкін народився 24 червня 1900 року в єврейській родині, яка займалася хліборобством у селі Безводне поблизу давньоруського міста Волковиськ у Гродненській губернії Російської Імперії. Після Першої світової війни ця територія перейшла до відновленої польської держави⁵. Здобувши середню освіту в місті Бялисток, Рафаель вивчав право в Ягелонському Університеті в Кракові (1919–1920), а потім — в Університеті Яна Казимира у Львові (1921–1924). Паралельно він вивчав іноземні мови та знайомився з європейськими університетами, такими як Гейдельберзький та інші. Вибір права замість філології Лемкін зробив

³ Рафаель Лемкін: Радянський геноцид в Україні (стаття 28 мовами) / ред. Роман Сербин, упор. Олеся Стасюк. Київ, Майстерня книги, 2009.

⁴ Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crimeofgenocide.aspx>

⁵ Джерела біографічних даних див.: Ryszard Szawłowski, "Raphael Lemkin (1900–1959) – The Polish Lawyer Who Created the Concept of 'Genocide'", *The Polish Quarterly of International Affairs* 2 (2005), pp. 98-133; Jean-Louis Panné, "Rafaël Lemkin ou le pouvoir d'un sans-pouvoir," вступ до: Rafaël Lemkin. *Qu'est-ce qu'un génocide?* Monaco: Édition du Rocher, 2008. Pp. 7-66; John Cooper. *Raphael Lemkin and the Struggle for the Genocide Convention*. New York, Palgrave Macmillan, 2008. Douglas Irvin-Erikson, *Raphël Lemkin and the Concept of Genocide*. Philadelphia, 2017.

під впливом убивства 1921 року в Берліні Талаата-паші. Юнак вважав вчинок вірменського студента Согомона Тейлеряна справедливим покаранням турецького державного політика за його участь у жахливому злочині. Проте він жалкував, що не було міжнародного законодавства та відповідної судової системи для покарання правопорушників — винуватців масових вбивств. Молодий студент вирішив присвятити свої майбутні зусилля створенню таких законів.

1926 року Лемкін отримав ступінь доктора правничих наук у Львівському Університеті⁶. Молодий фахівець кримінального права перекладає польською мовою радянські кримінальні кодекси 1921 та 1927 років, вивчає їхні політичні використання та з професійним зацікавленням спостерігає за подіями 1920-х і 1930-х років у СРСР. Польське суспільство на загал було добре поінформоване про політичні репресії, колективізацію, розкуркулення, депортації та, врешті, Великий Голод у Радянській Україні⁷. Успішна кар'єра Лемкіна — помічника прокурора в окружному суді в Бережанах Тернопільської області Східної Галичини (сучасної західної України), а пізніше — лектора та вільного адвоката у Варшаві, не перешкождала йому вперто прямувати до своєї первісної мети — вироблення основ міжнародного права проти нищення груп. У жовтні 1933 року Лемкін представляє свої інноваційні ідеї на П'ятій конференції з уніфікації міжнародного кримінального права в Мадриді⁸. «Акт варварства», один із п'яти злочинів, описаних у його доповіді, пізніше стає основою для розробки концепції геноциду.

Завоювання Польщі Німеччиною та Радянським Союзом в 1939 році примусило Лемкіна втікати спочатку до Вільнюса, а згодом — до Швеції, де він читав лекції в Стокгольмському Університеті та збирав документи про репресивні закони та вчинки Німеччини й держав Осі. На початку 1941 року Лемкін їде через СРСР, Японію та Канаду до США. В квітні того ж року він отримує посаду «спеціального лектора» в Юридичній Школі Університету Дюка (м. Дурем, Північна Кароліна). Далі Лемкін викладав в університеті, збирав документацію про злочини нацистської Німеччини та її союзників та описував й аналізував ці злочини у новій монографії. Вона була закінчена в кінці 1943 року, книжка вийшла наступного року під назвою «Правління держав Осі в окупованій Європі»⁹. Монографія детально документує знані тоді злочини, вчинені в Європі Німеччиною та її союзниками. В цій праці вперше з'являється термін «геноцид», і автор розвиває

⁶ ЦДДА України м. Львів. Ф. 26, сп. 459, арк. 252-253 зв; ф. 26, сп. 1353, арк. 684.

⁷ Див. Robert Kusnierz, *Ukraina w latach kolektywizacji i Wielkiego Głodu (1929–1933)* (Torun: Grado, 2005) та інші нещодавні публікації.

⁸ “Acts Constituting a General (Transnational) Danger Considered as Offences Against the Law of Nations”. <http://www.preventgenocide.org/lemkin/madrid1933-english.htm> (Доступ 2 січня 2009 року).

⁹ Raphael Lemkin, *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress* (Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 1944).

концепцію геноциду як міжнародного злочину. Після війни, спираючись на цю книгу, Лемкін наполегливо старається, щоб Нюрнберзький трибунал використав поняття «геноцид» у засудженні німецьких воєнних злочинців, але йому це не вдається. Тоді він проводить вдаль лобіювання серед делегатів нової Організації Об'єднаних Націй, особливо з представниками колишніх колоній європейських імперій, за прийняття міжнародної конвенції для засудження геноциду. 9 грудня 1948 року, після дворічної праці над текстом у комітетах, Генеральна Асамблея ООН нарешті приймає одногосно нову Конвенцію про запобігання злочину геноциду і покарання за нього. Протягом наступних років Лемкін старається заподібно переконати держави-члени ООН ратифікувати Конвенцію та включити її принципи в національні конституції та закони.

Після повалення нацистського режиму в Німеччині Лемкін вважав комуністичну Росію з її імперіалістичною політикою, яка підкорила його рідну Польщу та інші країни Східної Європи, головною руйнівною силою у світі та найбільшою загрозою людству. Переконавання Лемкіна знайшли підтримку в переважно антикомуністичних колах діаспор Східної Європи, з якими він підтримував дружні зв'язки, а особливо з литовською та українською громадами. На початку 1950-х років Лемкін був почесним гостем пам'ятних заходів для відзначення роковин Великого Українського Голоду 1932–1933 років та засудження російської окупації України¹⁰. Лемкін мріяв написати велику історичну працю про геноцидні нищення від найдавніших часів до сучасного періоду і для цього збирав відповідні документи і наукову літературу. Між цими матеріалами зберігся вищезгаданий машинописний оригінал його промови «Радянський геноцид в Україні».

2. Як зароджувалася концепція геноциду та сенс цієї концепції в Конвенції ООН

Концепція геноциду визрівала в Лемкіна довгий час. У доповіді на П'ятій конференції з уніфікації міжнародного кримінального права в Мадриді у жовтні 1933 року Лемкін закликає країни-учасниці додати до своїх кримінальних кодексів два злочини, які він називає «варварство» та «вандалізм». Під «варварством» він розуміє «акти нищення, спрямовані проти етнічних, релігійних чи соціальних груп незалежно від мотивації (політичної, релігійної, соціальної і т. д.)», під час яких здійснюється напад на особу як члена групи, а метою нападника є «в першу чергу, нанести шкоду групі, до якої належить особа». Злочин вандалізму Лемкін описує як зловмисне знищення творів мистецтва та культурної спадщини цільової групи через те, що ті культурні цінності «є свідченням душі та геніальності цієї

¹⁰ “Anti-Red Rally Held by Ukrainian Group,” *The New York Times*, 12 November 1951; “Ukrainians March in Protest Parade. 10,000 Here Mark Anniversary of the 1933 Famine – Clergy Join in the Procession,” *The New York Times*, 21 September 1953.

спільноти»¹¹. Юрист закликає країни порушувати кримінальні справи супроти затриманих злочинців. Новація Лемкіна полягала в пропозиції законів, що зосереджуються на злочинах проти груп, а не проти індивідуальних осіб. Як типові жертви правник виділяє три такі групи: етнічну, релігійну та соціальну.

Ретельно документуючи кримінальну поведінку нацистів і їхніх союзників від початку Другої світової війни, Лемкін продовжує розвивати та вдосконалювати свої ідеї про нищення груп і врешті створює новий термін на позначення жадливого злочину. За зразком таких слів, як *tyrannicide* (вбивство тирана), *homicide* (вбивство людини) та *infanticide* (дітовбивство), він створює термін «genocide» («геноцид») від грецького кореня *genos* (раса, плем'я) та латинського закінчення *cide* (*caedere* — вбивати). Вперше неологізм з'являється в його праці «Правління держав Осі в окупованій Європі», зародковому дослідженні політики винищення державами Осі цільових груп під час Другої світової війни. В книзі термін пояснений як «знищення нації або етнічної групи»¹². Лемкін хотів створити промовистий термін, який би сплітав в одне поняття вчинки, які він попередньо називав «варварством» та «вандалізмом». Остаточною метою геноциду є руйнування цільової групи, але воно не обмежується лише фізичним нищенням усіх або частини її членів. Лемкін пояснює це так:

«Геноцид не обов'язково означає нагальне знищення нації. Він радше означає скоординований план різних дій, спрямованих на руйнування суттєвих основ життя національних груп з метою знищити самі групи. Такий план має на меті дезінтеграцію політичних та соціальних установ, культури, мови, національних почуттів, релігії та економічного існування національних груп та знищення особистої безпеки, свободи, здоров'я, гідності та навіть життя осіб, що належать до даної групи»¹³.

Хоча у цитованому уривку Лемкін згадує лише національну групу як мішень нищення, його посилення на «культуру» та «політичні установи» свідчать, що термін «національний» був використаний як в етнічному, так і в державницькому смислах. Пізніше творці Конвенції ООН довго дебатоватимуть над визначенням груп для включення в список потенційних жертв геноциду. Текст Конвенції про геноцид будуть розробляти комітети з досить різноманітним членським складом, і кінцевий документ буде компромісом різних національних інтересів та ідеологічних течій. Все ж таки остаточна версія документа містить основні ідеї Рафаеля Лемкіна, навіть якщо не в усьому відбиває його погляди. Документ був прийнятий Гене-

¹¹ Raphael Lemkin. *Actes de la Conférence Internationale pour l'Unification du Droit Pénal*. Paris, A. Pedone, 1935. Cited in Ryszard Szawłowski, *op. cit.*, pp. 114-115.

¹² Lemkin, *Axis Rule in Occupied Europe*, cc. xi, 79.

¹³ Там само, с. 80.

ральною асамблеєю ООН 9 грудня 1948 року і вступив у силу 12 січня 1951 року. Радянська Україна підписала Конвенцію 16 червня 1949 року та ратифікувала її 15 листопада 1954 року. Незалежна Україна дотримується Конвенції і частково вписала її в Кримінальний кодекс держави як «Стаття 442. Геноцид». Таким чином, Україна визнає дефініцію геноциду, сформульовану в Конвенції, санкціоновану Організацією Об'єднаних Націй, яку використовують в міжнародних судах.

Як і характерно для правового документа, Конвенція спрямована в майбутнє. Вона складається з дев'ятнадцяти статей, які головним чином стосуються запобігання майбутнім геноцидним вчинкам та покарання за злочини, коли превентивні заходи не є успішними. Проте найбільш доречними для історичного аналізу Голодомору є преамбула та дві перші статті документа. Преамбула визнає, що «цивілізований світ засуджує геноцид» і що «протягом всієї історії геноцид завдавав значних втрат людству», а перша стаття проголошує: «геноцид, незалежно від того, відбувається він у мирний чи воєнний час, є злочином, що порушує норми міжнародного права». Ці визнання важливі, адже Голодомор відбувся до прийняття Конвенції, коли злочинець не брав участі в жодній зовнішній війні. Найважливіше — визначення геноциду — міститься в статті II документа:

«У цій Конвенції геноцид означає будь-яку з наступних дій, вчинених з наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

- (а) Убивство членів групи;
- (б) Заподіяння тяжких тілесних або психічних ушкоджень членам групи;
- (в) Навмисне створення для групи життєвих умов, розрахованих на її повне чи часткове фізичне знищення;
- (г) Введення заходів, розрахованих на запобігання дітородінню в середовищі групи;
- (г) Насильницька передача дітей групи в іншу групу»¹⁴.

Лемкін вважав таке визначення цього злочину адекватним і, як ми згодом побачимо, у своєму аналізі нищення українців використав саме цю стислу дефініцію геноциду, а не те ширше поняття, яке він розвивав у своїй книзі. Але перед тим, як розглянути підхід Лемкіна до Голодомору, слід звернути увагу на основні елементи Конвенції та побачити, як вони стосуються українських подій.

Геноцид є дією, а точніше — комплексом дій з наміром знищити цільову групу людей. Намір вважається ключовим елементом злочину, і тому для доведення кримінального вчинку обов'язково потрібно висвітлити не лише руйнівальні акції, але і довести свідомий намір злочинця, а у випадку сталінського режиму —

¹⁴ <http://adm.km.ua/index1.php?link=231>

знищення української групи як такої. Важливо пам'ятати: термін «знищити» не є синонімом слова «убити», і ці поняття не можна плутати. В Конвенції йдеться про «знищення групи як такої», що, властиво, означає припинення існування цільової групи такою, якою вона була до часу геноциду. Сам процес нищення міг бути здійсненим різними летальними і не смертельними засобами, так, як це пояснює дефініція «геноциду», яка визнає п'ять способів нищення. Коли Конвенція уточнює, що дії скоєні «з наміром знищити повністю або частково», то слід розглянути усі можливі їх варіанти. Отже, геноцидир може бажати знищити цілу групу, убиваючи всіх її членів, або знищити цілу групу, вбиваючи лише частину і залишаючи решту у підпорядкованому стані. Врешті, намір може бути знищити цілу групу, вбиваючи одну частину і перетворюючи другу частину на подобу злочинця, себто поступово асимілюючи й інтегруючи її у свою групу. Радянські документи вказують, що саме останній варіант відповідає сталінській нищівній політиці проти українців як національної та етнічної групи.

Конвенція визнає п'ять способів геноцидного нищення. Перші три заходи призводять до припинення життя членів групи: або негайно — п. (а) убивством, або поступово — п. (б) тілесними або психічними ушкодженнями і п. (в) нежиттєздатними умовами. Четвертий спосіб: п. (г) запобігання дітородінню є летальним, якщо йдеться про нищення абортими. Але останні два способи нищення групи можуть бути і не летальними: п. (г) запобігання дітородінню, яке відбувається за допомогою примусового відокремлення двох статей, та п. (г) передача дітей в іншу групу. Цими двома заходами геноцидир не вбиває, а останнім навіть рятує дітей від смерті, передаючи їх зазвичай до своєї групи. Але всі п'ять заходів нищать цільову групу, і тому всі п'ять способів необхідно брати до уваги під час аналізу геноциду українців.

Із чотирьох груп жертв, визначених у Конвенції, найбільш доречними для аналізу геноциду українців є «національна група» та «етнічна група». Головні характеристики «національної групи» перебувають у царині суспільно-політичної аспірації та діяльності її членів і стосуються поняття державності. З «етнічною групою» ми пов'язуємо сфери культури, мови, фольклору та асиміляційних процесів. Українську національну групу в кордонах СРСР творили разом всі жителі Української РСР, а етнічна група складалася з усіх етнічних українців СРСР: етнічних українців УРСР та понад восьми мільйонів етнічних українців в РСФСР, БРСР, ЗСФСР. Ці дві групи перепліталися, а у фокусі геноцидира творили одну мішень, супроти якої Кремль виробляв і застосовував спільну нищівну політику з відповідними локальними тактичними варіаціями.

3. Осмислення геноциду українців Рафаеля Лемкіна

11 листопада 1951 року кілька тисяч людей, переважно українців, зійшлися в Мангеттен-Центрі на протестаційне віче, організоване Українським Конгресовим Комітетом Америки проти московського поневолення України та інших неросійських народів. Запрошені доповідачі — американські політики, українські громадські активісти та професори американських університетів, між якими був і Рафаель Лемкін, — засуджували російський імперіалізм і закликали американський уряд допомогти неросійським народам в «радянській рабській імперії». Професор Лемкін закликав Сенат США негайно ратифікувати Конвенцію про геноцид як юридичну гарантію проти злочину геноциду, який постійно використовує радянський апарат утиску, і як гарантію покарання винних¹⁵. На чотирнадцять місяців пізніше, 18 січня 1953 року, Лемкін звернувся до Організації Об'єднаних Націй із закликом «визнати Радянський Союз та його сателітів винними в порушенні пакту [Конвенції про геноцид — Р. С.] веденням рішучих заходів, спрямованих на нищення меншин за Залізною Завісою». Юрист стверджував, що існують істотні докази систематичного нищення меншин: «Комуністичне переслідування євреїв є яким прикладом геноциду»¹⁶. Це звинувачення — прозорий натяк на так звану справу «Змови єврейських лікарів», «викриту» в газеті «Правда» за п'ять днів до цього¹⁷.

В понеділок, 21 вересня 1953 року, щоденна газета «Нью-Йорк Таймз» повідомила, що напередодні «десять тисяч американців українського походження зібралися у Вашингтон-сквері, так як їхні співвітчизники це робили 18 листопада 1933 року, на марш протесту, який пройшов по П'ятій Авеню до 34-ої вулиці, а звідти — до місця зборів на Восьмій Авеню».¹⁸ У процесії брали участь духовенство Української Православної Церкви Америки та українці у національному одязі.

Три тисячі учасників маршу заповнили Мангеттен-Центр, а «ще сотні людей стояли на хідниках 34-ої вулиці». Кореспондент газети пояснював, що українці зібралися, щоб згадати «чорну годину в історії України, коли шість мільйонів мешканців російської житниці були заморені голодом, аби придушити спротив незалежних людей радянському режиму». Під час віча конгресмен Артур Г. Кляйн «закликав до продовження боротьби за звільнення України», а Рафаель Лемкін нагадав слухачам, що подібний «великий злочин був вчинений 100 років тому про-

¹⁵ “All-Out Support of the U.S. Government Policy Against Russian Imperialistic Aggression Voiced by the Ukrainian Anti-Soviet Rally in New York,” *The Ukrainian Weekly*, 19 Nov. 1951. Коротше повідомлення: “Anti-Red Rally Held by Ukrainian Group,” *The New York Times*, 12 Nov. 1951.

¹⁶ “Lemkin Calls Soviet Guilty of Genocide,” *The New York Times*, 18 January 1953.

¹⁷ Англійський переклад статті з газети «Правда» зі звинувачуванням радянських лікарів, з прізвищами які звучать по-єврейськи, у змові з наміром убити Сталіна. Див. у мережі <http://www.cyberussr.com/rus/vrach-ubijca-e.html> (Доступ: 2 січня 2009).

¹⁸ “Ukrainians March in Protest Parade. 10,000 Here Mark Anniversary of the 1933 Famine – Clergy Join in the Procession,” *The New York Times*, 21 September 1953

ти ірландців»¹⁹. Газета «Ukrainian Weekly» звернула увагу на слова Лемкіна про українську трагедію:

«Натхненну промову виголосив під час мітингу професор Рафаель Лемкін, автор Конвенції ООН проти геноциду, себто навмисного масового вбивства людей їхніми гнобителями. Професор Лемкін зворушливо переповів долю мільйонів українців до та після 1932–1933 років, які стали жертвами плану Радянської Росії знищити стільки українців, скільки буде можливо для того, щоб придушити героїчне українське національне протистояння радянській російській владі, окупації та комунізмові»²⁰.

Газета «Свобода» згадує лаконічно, що «Проф. Лемкін *говорив коротко* [виділено мною — Р. С.] про поповненні Москвою злочини народовбивства»²¹. Із цього на-тяку можна зрозуміти, що промовець не мав часу, щоб пояснити зібраним своє комплексне бачення геноциду українців. Врешті, з повідомлення американської газети, що Лемкін присвятив увагу ірландському голодові, можна зробити вис-новок, що, обмежений часом, батько Конвенції використав нагоду, щоб ще раз пригадати зібраним американським громадянам і політикам, що Америка ще не ратифікувала Конвенцію про геноцид. Газетні повідомлення не виявили повного змісту непрочитаної доповіді Лемкіна, а автор не опублікував її тексту, і тому його тези залишилися невідомими понад 55 років, доки не були врешті надруковані. Впродовж понад пів сторіччя українські науковці не мали доступу до лемкінських ідей і виробили майже імперативне тлумачення геноциду, фокусованого виключно на голоді. Такий підхід скріплювала популяризація в 1980-х і 1990-х роках терміну «Голодомор», інтерпретованого в етимологічному сенсі «морити голодом».

Тепер звернімо увагу на проникливе есе Лемкіна про геноцид української нації. Автор відкидає, що геноцид був випадковим стражданням, зумовленим економічною політикою режиму, і обмежувався лише вимушеним голодом селян. Натомість він висуває інтерпретацію сталінського злочину на фоні довготривалої історії російського імперіалізму, який ще з царських часів завойовував європейських сусідів і навіть після Другої світової війни продовжував загрозувати полякам, угор-цям, балтійцям і румунам «єднанням» та перетворенням їх на «совецьку людину» — «радянську націю». В такому історичному контексті Лемкін розумів нищення Сталіним українців і називав цей процес «класичним прикладом советського

19 “Ukrainians March in Protest Parade. 10,000 Here Mark Anniversary of the 1933 Famine – Clergy Join in the Procession,” *The New York Times*, 21 September 1953. У ті часи в англійській мові перед іменником «Україна» було прийнято вживати означуваний артикль “the”.

20 “Over 5,000,000 N.Y. Ukrainian Americans March in Protest Parade Marking Anniversary of Soviet Fostered 1932–1933 Famine in Ukraine,” *The Ukrainian Weekly*, 26 September 1953.

21 “Українські й американські промовці на маніфестації засуджують комуно-московський імперіалізм”, *Свобода*, 22 вересня, 1953.

геноциду, його найдовшого і найширшого експерименту русифікації — винищення української нації». Злочин геноциду українців був кульмінаційним етапом російського імперіалізму в Україні. Але, як переконливо пояснив Лемкін, цей кінцевий етап не обмежувався лише масовим вбивством селян, а включав усі способи нищення з метою поголового перетворення українців на росіян.

Перед тим як пояснити, з яких злочинних дій складався сталінський геноцид українців, Лемкін порівнює його з гітлерівським геноцидом євреїв. Крім бажання Сталіна переробити українців на росіян, про що Лемкін уже згадував, він додає фактор чисельності української нації, яку він вважає завеликою, щоб можна фізично ліквідувати всіх українців. Зате цвіт нації — «релігійний, інтелектуальний, політичний, її добірні і вирішальні частини є досить малі», і їх можна легко ліквідувати.

Лемкін починає своє пояснення сталінського геноциду українців порівнянням цього злочину з гітлерівським геноцидом євреїв, наголошуючи на різних тактиках. По-перше, дві групи жертв відрізняються кількісно: українське населення — занадто численне для цілковитого винищення, тоді як її еліта — невелика, і її можна було легше атакувати. По-друге, слід зважити на історичну політику русифікації, яка вкладалася в логіку російського державобудівництва або, як висловився Лемкін, перероблення України, щоб вона пасувала «зразкові єдиної російської нації».

В такому історичному світлі Лемкін пояснює сам злочин сталінського геноциду проти українців як чотири вістря атаки на українську націю. Перше вістря було скероване на інтелігенцію, яку автор називає мозком нації, щоб паралізувати решту тіла. Одночасно і у зв'язку з нападом на інтелігенцію відбувався наступ на Церкву — «душу» України. Цікаво, що Лемкін тут згадує як знищення у 1930-х роках УАПЦ в УСРР, так і УГКЦ в Західній Україні після війни.

Третім і найбільш летальним ударом по українській нації було морення голодом українських селян. Важливо звернути увагу на опис Лемкіним цієї частини цільової групи, беручи до уваги, що Конвенція не визнає ні економічної, ні соціальної, ні політичної груп як цільових груп геноцидів. Юрист описує українських хліборобів як «хранителів традицій, фольклору і музики, національної мови та літератури, національного духу України» і таким способом ідентифікує їх як частину української національної й етнічної групи. Він гостро відкидає суто економічне пояснення голоду селян, популярне тоді в деяких колах, і на підтримку своїх тверджень про антиукраїнський характер сталінського злочину цитує Станіслава Косіора, Генсека ЦК КП(б)У про небезпеку місцевого українського націоналізму. Врешті, четвертим ударом по Україні Лемкін вважає перемішування населення України. Ці чотири способи геноцидного нападу на українців Лемкін подає як «головні», отже, непоодинокі «кроки систематичного нищення української нації, її поступового поглинання новою радянською нацією».

4. В душі Лемкіна за слідами документів

До влади більшовики прийшли через державний переворот за бланкістською схемою Пьотра Ткачова, а не згідно з соціалістичною ідеєю Карла Маркса, і тому спочатку мусили робити великі поступки народним масам, щоб втриматися при владі. Селянам Ленін роздав конфісковану у багатих власників землю, а етнічним меншинам дозволив використати політику коренізації для впровадження рідної мови в освіту та адміністрацію. В Україні ця тактика виявилася успішною: НЕП примирив селян з комуністичною владою, а перебрана від УНР політика українізації навіть заохотила повернення українських політичних емігрантів і переїзд в УСРР багатьох членів західноукраїнської інтелігенції. Однак новий тоталітарний режим не мав на меті сприяти консолідації національних почуттів та розквіту місцевого націоналізму, і тому в успіху українізації не міг не бачити загрозу українського сепаратизму.

Політиці українізації та її результатам 12 травня 1926 року Політбюро ЦК КП(б)У присвятило довшу нараду з прискіпливим аналізом²². У своєму виступі Микола Скрипник заявив, що завданням українізації є зорганізувати пригноблений і пригнічений український народ в «робітничо-селянську державність». Він також нагадав про резолюцію Виконкому недавнього з'їзду Комінтерну, яка вирішила, що знищення колишнього колоніального становища України «вимагає приєднання до України прилеглих до неї територій з українською більшістю населення». Інакше кажучи, це залишки «колишнього колоніального становища, в якому український народ перебував до революції, і яке, перш за все, полягало в тому, що він був розбитий і розпорошений, не допускалось його об'єднання в єдине ціле ні в культурному, ні в політичному, ні в адміністративному відношенні». Скрипник нарікав, що минуло два роки, резолюція не виконана, УРСР відмовлено в приєднанні українських частин Курської і Воронезької губерній і колишньої Донської області, а з України виділений і приєднаний до Росії Таганрозький округ, де більшість населення є українцями.

Тему української державності в обставинах централізованої советської влади старався по новому пояснити Михайло Полоз: «Що зараз відбувається? Зараз відбувається черговий етап вирішення того важкого, унікально важкого питання, яке є на Україні, і, мабуть, ніде в іншому місці не існує в такому вигляді. Виросла нація до того рівня, коли їй пора — з економічних передумов і з її культурним рівнем — виходити на арену державного життя. Звичайна практика така, що цей процес відбувається в буржуазних формах. Там це зазвичай карбується створенням буржуазної держави. Але цей процес тепер здійснюється в радянських формах».

²² Предварительные итоги украинизации. Заседание Политбюро ЦК КП(б)У от 12-го мая 1926 г. (Стенографический отчет). ЦДАГО. Ф 1, Оп. 6, спр. 97.

Такі роздуми над українізацією, що доходили до питання державності навіть у формі советської федерації, не могли тішити прихильників централістичних позицій. Кіпріана Кіркіжа турбує поділ підростаючої інтелігенції на два потоки — тих, що йдуть за комуністичною партією, та тих, які піддаються впливам Грушевського. Ця друга, зміновіхівська інтелігенція, перестерігає Кіркіж, «не буде задоволена політикою нашої партії, всією нашою лінією, буде претендувати на самостійність і буде домагатися керівництва на Україні». Він переконаний, що Партія не звертала належної уваги на виховання молоді. Хто тепер ними керує? «Не наша інтелігенція. У вишах виховують не в нашому дусі». Такі висновки про результати українізації не могли тішити центральну владу у Москві та бути ігнорованими ГПУ.

На цілих чотири місяці пізніше, 4 вересня, ГПУ УСРР розсилає своїм відділенням цілком таємний циркуляр під заголовком «Про український сепаратизм»²³. Детальний документ попереджає, що метою українського сепаратизму залишається «відділення України від Росії» і «створення незалежної, самостійної української держави». Змінилася лише тактика: після воєнної перемоги більшовиків та запровадження українізації українські націоналісти перейшли на «культурну роботу», в яку тепер вливається цілий ряд колишніх воєнних діячів, міністрів, громадських працівників, провідників партій. Завданням «культурної» роботи є зміцнення і розвиток націоналістичних ідей і тенденцій в усіх частинах державного організму, щоб увесь державний апарат перейшов у руки «ширих українців». Провідну роль в цій роботі відіграє інтелігенція. «Українська академія наук збрала довкола себе компактну масу колишніх діячів УНР». Могутньою твердинею і знаменитим агітаційним знаряддям стала Українська автокефальна церква, основною роботою якої є «перевиховання села».

Багато уваги в документі приділено селу та сільському населенню, особливо «куркулеві», що має в селі владу разом з ремісником і середняком, якими партія не в змозі керувати. Згідно з повідомленнями ГПУ із сіл, там зростає ненависть до Москви, особливо серед молоді. Щодо індустріалізації, то українці нарікають на колоніальне використання українських ресурсів для розбудови індустрії в Росії. Українців турбує територіальна цілісність країни, і вони з великим хвилюванням пережили передачу до РСФСР Таганрозького та Шахтинського округів. Тепер їх непокоїть, що Москва може відібрати від України Донбас з Харковом. Врешті, ГПУ розкрило організацію кубанських студентів, яка мала самостійницькі прагнення звести в одну могутню організацію — «Українське Селянське Об'єднання» — селян України, Кубані, Криму, Західного Дону, південної частини Курської і

²³ Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. *ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи*. Київ, 1997. с. 254 - 267.

Воронезької губерній. Врешті, циркуляр цитує опінію української преси за кордоном, яка твердить, що завдяки українізації і висуненню українців на відповідальну роботу «серед української громадськості починає спливати на поверхню ідея національної державності».

Саме з теми нації і державності чи, точніше, зі свого «марксистського» розуміння цих понять розпочинав свій виступ Йосиф Сталін під час московської зустрічі з українськими письменниками 22 лютого 1929 року²⁴. Визнаючи суттєвими ознаками нації територіальну єдність, мову, економічну спільність і спільність національного духу, Сталін не визнає за необхідну ознаку нації існування її власної національної держави. Нації існували та можуть існувати і без власної національної держави. Сталін допускає право недержавної нації на створення своєї власної держави лише в потребі національного визволення. Але після такого відділення має прийти нове об'єднання. З цієї сталінської лекції українські письменники повинні були зрозуміти, що Україна перебувала уже на тому другому, об'єднувальному етапі своєї історії. Коли хтось із присутніх запитав про прилучення до УСРР територій з українським населенням у Курській і Воронезькій губерніях та на Кубані, то генсек відповів, що не знає, чи є таке бажання, що не має значення, куди входить така губернія, до РСФСР чи УСРР, і що росіяни скаржаться, що їх в Україні пригнічують, примусово українізують.

Індикатором сталінської орієнтації на російський націоналізм, якщо не шовінізм в державобудівництві, була оцінка Генсеком п'єси Булгакова «Дни Турбиных». Коли українські письменники виступили проти постановки в московських театрах цієї антисоветської драми, яка спотворено представляє український народ, то Сталін виправдав її тим, що вона показує людям непереможну силу більшовиків. «І основне враження, яке залишається у глядача, це всеперемагаюча сила комунізму. Там зображені російські люди — Турбіни і залишки з його групи, всі вони приєднуються до Червоної армії як до російської армії. Це теж правильно».

Цитовані вище три документи вказують, що Сталін приділяв особливу увагу державницькому характерові в тих частинах колишньої Російської імперії, які більшовикам вдалося зберегти під своїм контролем і яких він зміг би закріпити свою владу. Як ядро для нового державобудівництва найкраще підходила російська людність і російські державні традиції. Немає сумніву, що Сталін бажав поширити «соціалістичну» революцію поза кордони СРСР. Але ранні невдачі переконали його, що до ідеології і пропаганди потрібна ще адекватна модерна зброя, вишколене військо та організація державної економіки, яка буде нести той тягар. «Революція

²⁴ «Беседа тов. Сталина с украинскими писателями от 12 февраля 1929 г.» Harvard Ukrainian Studies. VolXVI, N. 3/4, Dec. 1992. стор. 370-397

згори» мала дати відповідь на такі виклики. За фасадом союзу республік стояла централізована всемогутня партія, що вирішила зробити з імперії унітарну державу з гомогенним населенням російських і зрусифікованих «гвинтиків великого державного механізму», за крилатим висловом Сталіна.

Сталінські проекти були ініціативними, не реактивними. Українцям, які не солідаризувалися з ним і були проти його планів, він відповів фізичними та психологічними репресіями, що врешті переросли в геноцид.

Остаточні дослідження всіх найважливіших аспектів геноциду українців ще не завершені. Хай у цій праці есе Лемкіна стане натхненням і дороговказом.

Це видання є результатом спільних зусиль багатьох друзів, колег та знайомих, а також людей, з якими я раніше не був знайомий, але які захопилися ідеєю публікації та всіма силами підтримали її. Перша подяка належить професорові Жан-Луї Панне, французькому історикові, що першим резюмував есе Лемкіна про геноцид українців у своїй книжці, яку він мені подарував і подарував, повернувши мою увагу до цього інноваційного документа²⁵. На моє прохання професор-емерит Тарас Гунчак з Університету Рутгерс люб'язно дістав і переслав мені текст Лемкіна з Нью-Йоркської публічної бібліотеки, де він зберігався. Велика подяка тодішньому представництву України при Організації Об'єднаних Націй, особливо Послу Юрію Сергєєву, який одним із перших активно підтримав проект та за посередництвом МЗС України організував низку перекладів статті. Всі перекладачі заслуговують на особливу подяку за переклад не завжди зрозумілого тексту, де викладені ідеї, з якими вони не обов'язково знайомі. Імена перекладачів стоять під перекладами. З більшістю з них я не був знайомий особисто. Я в боргу перед колегами й друзями, які допомогли мені знайти перекладачів та переконали їх взяти на себе це завдання, особливо професору-емериту Петрові Потічному (Університет МакМастер, Гамільтон, Канада), професору Вікторові Остапчуку (Університет Торонто), Моргану Вільямсу (Вашингтон, США) та пані Генії Кузен (Ліон, Франція). Висловлюю подяку за допомогу в організації перекладів текстів пану Миколі Павлюку — голові правління Конгресу українців Латвії, пані Вірі Коник — голові Конгресу українців Естонії, пані Наталії Шертвітене — голові Громади українців Вільнюса, пану Георгію Адамадзе — президенту товариства «Картулі сулі — Грузинська душа» (м. Дніпро) та пані Наїрі Акубардія-Адамадзе — викладачці грузинської мови (м. Дніпро).

Щира подяка моїй дружині Наді Кучмій за її непохитну віру в цей проект, за неоціненну моральну підтримку та технічну допомогу, особливо з розв'язанням комп'ютерних проблем. І насамкінець, проект не став би можливим без неоціненої

²⁵ Jean-Louis Panné, "Rafaël Lemkin ou le pouvoir d'un sans-pouvoir," вступ до: Rafaël Lemkin. *Qu'est-ce qu'un génocide?* Monaco: Édition du Rocher, 2008. Стр. 25.

допомоги пані Катерини Ющенко, голови Наглядової ради Міжнародного благодійного Фонду «Україна 3000», який взяв на себе завдання додаткових перекладів, вичитування документів, форматування книги та забезпечив її вихід у світ.

Через десять років після виходу першої публікації тексту статті Рафаеля Лемкіна 28 мовами з'явилася потреба у новому, переглянutoму, виправленому та розширеному виданні. Ми додали п'ять нових перекладів статті (грузинською, естонською, литовською, латиською та угорською мовами), тому висловлюю окрему подяку їхнім перекладачам. Щира вдячність за підготовку до друку та друк доповненого перевидання цієї книги Національному музею Голодомору-геноциду та особисто пані Олесі Стасюк.

*Роман Сербин
Професор історії
Квебецький Університет в Монреалі*

Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide

Adopted by Resolution 260 (III) A of the U.N. General Assembly on 9 December 1948

Entry into force: 12 January 1951

The Contracting Parties,

Having considered the declaration made by the General Assembly of the United Nations in its resolution 96 (I) dated 11 December 1946 that genocide is a crime under international law, contrary to the spirit and aims of the United Nations and condemned by the civilized world,

Recognizing that at all periods of history genocide has inflicted great losses on humanity, and

Being convinced that, in order to liberate mankind from such an odious scourge, international co-operation is required,

Hereby agree as hereinafter provided:

Article I: The Contracting Parties confirm that genocide, whether committed in time of peace or in time of war, is a crime under international law which they undertake to prevent and to punish.

Article II: In the present Convention, genocide means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- (a) Killing members of the group;
- (b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- (c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- (d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- (e) Forcibly transferring children of the group to another group.

Article III: The following acts shall be punishable:

- (a) Genocide;
- (b) Conspiracy to commit genocide;
- (c) Direct and public incitement to commit genocide;
- (d) Attempt to commit genocide;
- (e) Complicity in genocide.

Article IV: Persons committing genocide or any of the other acts enumerated in article III shall be punished, whether they are constitutionally responsible rulers, public officials or private individuals.

Article V: The Contracting Parties undertake to enact, in accordance with their respective Constitutions, the necessary legislation to give effect to the provisions of the

present Convention, and, in particular, to provide effective penalties for persons guilty of genocide or any of the other acts enumerated in article III.

Article VI: Persons charged with genocide or any of the other acts enumerated in article III shall be tried by a competent tribunal of the State in the territory of which the act was committed, or by such international penal tribunal as may have jurisdiction with respect to those Contracting Parties which shall have accepted its jurisdiction.

Article VII: Genocide and the other acts enumerated in article III shall not be considered as political crimes for the purpose of extradition.

The Contracting Parties pledge themselves in such cases to grant extradition in accordance with their laws and treaties in force.

Article VIII: Any Contracting Party may call upon the competent organs of the United Nations to take such action under the Charter of the United Nations as they consider appropriate for the prevention and suppression of acts of genocide or any of the other acts enumerated in article III.

Article IX: Disputes between the Contracting Parties relating to the interpretation, application or fulfilment of the present Convention, including those relating to the responsibility of a State for genocide or for any of the other acts enumerated in article III, shall be submitted to the International Court of Justice at the request of any of the parties to the dispute.

Article X: The present Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall bear the date of 9 December 1948.

Article XI: The present Convention shall be open until 31 December 1949 for signature on behalf of any Member of the United Nations and of any nonmember State to which an invitation to sign has been addressed by the General Assembly.

The present Convention shall be ratified, and the instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

After 1 January 1950, the present Convention may be acceded to on behalf of any Member of the United Nations and of any non-member State which has received an invitation as aforesaid. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article XII: Any Contracting Party may at any time, by notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, extend the application of the present Convention to all or any of the territories for the conduct of whose foreign relations that Contracting Party is responsible.

Article XIII: On the day when the first twenty instruments of ratification or accession have been deposited, the Secretary-General shall draw up a procès-verbal and transmit a copy thereof to each Member of the United Nations and to each of the non-member States contemplated in article XI.

The present Convention shall come into force on the ninetieth day following the date of deposit of the twentieth instrument of ratification or accession.

Any ratification or accession effected, subsequent to the latter date shall become effective on the ninetieth day following the deposit of the instrument of ratification or accession.

Article XIV: The present Convention shall remain in effect for a period of ten years as from the date of its coming into force.

It shall thereafter remain in force for successive periods of five years for such Contracting Parties as have not denounced it at least six months before the expiration of the current period.

Denunciation shall be effected by a written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations.

Article XV: If, as a result of denunciations, the number of Parties to the present Convention should become less than sixteen, the Convention shall cease to be in force as from the date on which the last of these denunciations shall become effective.

Article XVI: A request for the revision of the present Convention may be made at any time by any Contracting Party by means of a notification in writing addressed to the Secretary-General.

The General Assembly shall decide upon the steps, if any, to be taken in respect of such request.

Article XVII: The Secretary-General of the United Nations shall notify all Members of the United Nations and the non-member States contemplated in article XI of the following:

- (a) Signatures, ratifications and accessions received in accordance with article XI;
- (b) Notifications received in accordance with article XII;
- (c) The date upon which the present Convention comes into force in accordance with article XIII;
- (d) Denunciations received in accordance with article XIV;
- (e) The abrogation of the Convention in accordance with article XV;
- (f) Notifications received in accordance with article XVI.

Article XVIII: The original of the present Convention shall be deposited in the archives of the United Nations.

A certified copy of the Convention shall be transmitted to each Member of the United Nations and to each of the non-member States contemplated in article XI.

Article XIX: The present Convention shall be registered by the Secretary-General of the United Nations on the date of its coming into force.

Text: U.N.T.S. (United Nations Treaty Series), No. 1021, vol. 78 (1951), p. 277.

Конвенція про запобігання та покарання злочину геноциду

Ухвалено та надано для підписання, ратифікації та долучення резолюцією 260 (III) А Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 9 грудня 1948 року
Дата набуття чинности: 12 січня 1951 року, відповідно до статті XIII.

Договірні сторони,

Розглянувши декларацію Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, висловлену в резолюції 96 (I) від 11 грудня 1946 року щодо геноциду, який за міжнародним правом є злочином, суперечить духові та цілям Об'єднаних Націй і який засуджує цивілізований світ,

Визнаючи, що впродовж історії геноцид завдавав великих втрат людству, і

Будучи переконаними, що звільнення людства від такого жахливого лиха вимагає міжнародної співпраці,

Цим погоджуються на таке:

Стаття I. Договірні сторони стверджують, що геноцид, вчинений чи то у мирний час чи під час війни, відповідно до міжнародного права є злочином, який вони зобов'язуються запобігати і карати.

Стаття II. У цій Конвенції геноцид означає будь-яку з наступних дій, вчинених з наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

- (a) вбивство членів такої групи;
- (b) заподіяння тяжкої тілесної або психічної шкоди членам такої групи;
- (c) навмисне створення такій групі умов, розрахованих на її повне або часткове фізичне знищення;
- (d) втілення заходів, спрямованих на запобігання народженню дітей в такій групі;
- (e) примусове передання дітей такої групи до іншої групи.

Стаття III. Підлягають покаранню такі дії:

- (a) геноцид;
- (b) змова скоїти геноцид;
- (c) пряме і публічне підбурювання до скоєння геноциду;
- (d) спроба скоєння геноциду;
- (e) співучасть в геноциді.

Стаття IV. Особи, що чинять геноцид чи будь-які інші дії, перелічені у Статті III, підлягають покаранню, незалежно від того, чи вони є законно відповідальними правителями, чи посадовими урядовцями, чи приватними особами.

Стаття V. Договірні сторони зобов'язуються ухвалити, відповідно до своїх власних конституцій, необхідне законодавство для втілення положень цієї Конвенції та, зокрема, впровадити дієве покарання особам, винним у геноциді або будь-яких інших діях, перелічених у Статті III.

Стаття VI. Особи, звинувачені в геноциді або будь-яких інших діях, перелічених у статті III, підлягають судженню компетентним судом тієї держави, на теренах якої було скоєно таку дію, або таким міжнародним карним судом, що матиме юрисдикцію відносно тих Договірних сторін, які визнаватимуть його юрисдикцію.

Стаття VII. Геноцид та інші дії, перелічені у Статті III, не мають розглядатися як політичні злочини для потреб екстрадиції.

Договірні Сторони зобов'язуються в таких випадках дозволяти екстрадицію відповідно до своїх законів та чинних договорів.

Стаття VIII. Будь-яка Договірна сторона може закликати компетентні органи Об'єднаних Націй вжити таких заходів, відповідно до статуту Організації, які вони вважатимуть слушними для запобігання та припинення актів геноциду або будь-яких інших дій, перелічених у Статті III.

Стаття IX. Суперечки поміж Договірними сторонами щодо тлумачення, застосування чи виконання цієї Конвенції, включно з тими, що стосуються відповідальності держави за геноцид або будь-які інші дії, перелічені у Статті III, повинні подаватися до розгляду Міжнародного суду на вимогу будь-якої сторони у суперечці.

Стаття X. Ця Конвенція, тексти якої китайською, англійською, французькою, російською та іспанською мовами є однаково автентичними, датується 9 грудня 1948 року.

Стаття XI. Цю Конвенцію буде відкрито по 31 грудня 1949 року для підписання від імені будь-якого члена Об'єднаних Націй та будь-якої з неналежних до Організації держав, яку Генеральна Асамблея запросила до підписання.

Ця Конвенція підлягає ратифікації, і ратифікаційні грамоти передаються Генеральному секретареві Об'єднаних Націй.

З 1 січня 1950 року до цієї Конвенції зможе долучитися будь-який член Об'єднаних Націй і будь-яка держава, що не належить до Організації, яка отримала від Генеральної Асамблеї вищезазначене запрошення. Акти про долучення передаються Генеральному секретареві Об'єднаних Націй.

Стаття XII. Будь-яка Договірна сторона може в будь-який час шляхом повідомлення Генеральному секретареві Об'єднаних Націй поширити застосування цієї Конвенції на всі чи деякі території, де ця Договірна сторона відповідає за зовнішні справи.

Стаття XIII. У день депонування перших двадцяти грамот про ратифікацію чи долучення Генеральний секретар Організації складає про це протокол і надає його копію кожному членові Об'єднаних Націй та кожній з неналежних до Організації держав, зазначених у Статті XI.

Ця Конвенція набуває чинности на дев'яностий день з дати депонування двадцятої грамоти про ратифікацію чи долучення.

Будь-яка ратифікація або долучення, здійснені після цієї дати, набувають чинності на дев'яностий день з дати депонування їхньої грамоти про ратифікацію чи долучення.

Стаття XIV. Ця Конвенція залишається дійсною впродовж десяти років з дати набуття нею чинності.

В подальшому вона залишатиметься чинною впродовж наступних п'яти років для тих з Договірних сторін, які не денонсують її щонайменше за шість місяців перед закінченням поточного періоду.

Денонсація має здійснюватися шляхом письмового повідомлення на адресу Генерального секретаря Об'єднаних Націй.

Стаття XV. Якщо у підсумку денонсацій кількість учасників цієї Конвенції становитиме менше ніж шістнадцять, Конвенція втратить свою дію із дня набуття чинності останньої з таких денонсацій.

Стаття XVI. Будь-яка Договірна сторона може в будь-який час подати прохання про перегляд цієї Конвенції шляхом письмового повідомлення на адресу Генерального секретаря.

Генеральна Асамблея за потреби ухвалює рішення щодо заходів для задоволення такого прохання.

Стаття XVII. Генеральний секретар Об'єднаних Націй сповіщає всіх членів Організації та не належні до Організації держави, зазначені у Статті XI про:

- (a) підписання, ратифікацію та долучення, отримані відповідно до Статті XI;
- (b) повідомлення, отримані відповідно до Статті XII;
- (c) дату набуття чинності цією Конвенцією відповідно до Статті XIII;
- (d) денонсації, отримані відповідно до Статті XIV;
- (e) відмову від Конвенції відповідно до Статті XV;
- (f) повідомлення, отримані відповідно до Статті XVI.

Стаття XVIII. Оригінал цієї Конвенції зберігатиметься в архіві Об'єднаних Націй.

Засвідчена копія Конвенції надається кожному членові Об'єднаних Націй та кожній з не належних до Організації держав, зазначених у Статті XI.

Стаття XIX. Генеральний секретар Об'єднаних Націй реєструє цю Конвенцію датою набуття нею чинності.

Text: U.N.T.S. (United Nations Treaty Series), No. 1021, vol. 78 (1951), p. 277.¹

Relevant Links:

The Genocide Convention in 35 languages

Текст переклав Генадь Побережний

¹ © переклад (з англійської мови): Генадь Побережний

SOVIET GENOCIDE IN UKRAINE

You cannot love other peoples Unless you love Ukraine.
Volodymyr Sosiura: “Love Ukraine”¹

The mass murder of peoples and of nations that has characterized the advance of the Soviet Union into Europe is not a new feature of their policy of expansionism, it is not an innovation devised simply to bring uniformity out of the diversity of Poles, Hungarians, Balts, Romanians — presently disappearing into the fringes of their empire. Instead, it has been a long-term characteristic even of the internal policy of the Kremlin — one which the present masters have had ample precedent for in the operations of Tsarist Russia. It is indeed an indispensable step in the process of “union” that the Soviet leaders fondly hope will produce the “Soviet Man”, the “Soviet Nation”, and to achieve that goal, that unified nation, the leaders of the Kremlin will gladly destroy the nations and the cultures that have long inhabited Eastern Europe.

What I want to speak about is perhaps the classic example of Soviet genocide, its longest and broadest experiment in Russification — the destruction of the Ukrainian nation. This is, as I have said, only the logical successor of such Tsarist crimes as the drowning of 10,000 Crimean Tatars by order of Catherine the Great, the mass murders of Ivan the Terrible’s “SS troops” — the Oprichnina; the extermination of National Polish leaders and Ukrainian Catholics by Nicholas I; and the series of Jewish pogroms that have stained Russian history periodically. And it has had its matches within the Soviet Union in the annihilation of the Ingerian nation, the Don and Kuban Cossacks, the Crimean Tatar Republics, the Baltic Nations of Lithuania, Estonia and Latvia. Each is a case in the long-term policy of liquidation of non-Russian peoples by the removal of select parts.

Ukraine constitutes a slice of Southeastern USSR equal in area to France and Italy, and inhabited by some 30 million people². Itself the Russian bread basket, geography has made it a strategic key to the oil of the Caucasus and Iran, and to the entire Arab world. In the north, it borders Russia proper. As long as Ukraine retains its national unity, as long as its people continue to think of themselves as Ukrainians and to seek independence, so long Ukraine poses a serious threat to the very heart of Sovietism. It is no wonder that the Communist leaders have attached the greatest importance to the Russification of this

¹ Verse by Volodymyr Sosiura added in pencil. Sosiura wrote the patriotic poem in 1944, during the German-Soviet war. At first the authorities praised the poem and in 1948 awarded the poet a Stalin prize, but by 1951 it was condemned for Ukrainian nationalism. The two verses in the Ukrainian original:

Не можна любити народів других, Коли ти не любиш Україну!..

² According to the 1959 census there were then a little over 40 million people. The Ukrainian SSR occupied the southwestern part of the USSR.

independent member of their 'Union of Republics', have determined to remake it to fit their pattern of one Russian nation. For the Ukrainian is not and has never been, a Russian. His culture, his temperament, his language, his religion — all are different. At the side door to Moscow, he has refused to be collectivized, accepting deportation, even death. And so it is peculiarly important that the Ukrainian be fitted into the procrustean pattern of the ideal Soviet man. Ukraine is highly susceptible to racial murder by select parts and so the Communist tactics there have not followed the pattern taken by the German attacks against the Jews. The nation is too populous to be exterminated completely with any efficiency. However, its leadership, religious, intellectual, political, its select and determining parts, are quite small and therefore easily eliminated, and so it is upon these groups particularly that the full force of the Soviet axe has fallen, with its familiar tools of mass murder, deportation and forced labor, exile and starvation.

The attack has manifested a systematic pattern, with the whole process repeated again and again to meet fresh outbursts of national spirit. The first blow is aimed at the intelligentsia, the national brain, so as to paralyze the rest of the body. In 1920, 1926 and again in 1930–1933, teachers, writers, artists, thinkers, political leaders, were liquidated, imprisoned or deported. According to the *Ukrainian Quarterly* of Autumn 1948, 51,713 intellectuals were sent to Siberia in 1931 alone. At least 114 major poets, writers and artists, the most prominent cultural leaders of the nation, have met the same fate. It is conservatively estimated that at least 75% of the Ukrainian intellectuals and professional men in Western Ukraine, Carpatho-Ukraine and Bukovina have been brutally exterminated by the Russians (*ibid.*, Summer 1949).

Going along with this attack on the intelligentsia was an offensive against the Churches, priests and hierarchy, the 'soul' of Ukraine. Between 1926 and 1932, the Ukrainian Orthodox Autocephalous Church, its Metropolitan (Lypkivsky) and 10,000 clergy were liquidated. In 1945, when the Soviets established themselves in Western Ukraine, a similar fate was meted out to the Ukrainian Catholic Church. That Russification was the only issue involved is clearly demonstrated by the fact that before its liquidation, the Church was offered the opportunity to join the Russian Patriarch[ate] at Moscow, the Kremlin's political tool.

Only two weeks before the San Francisco conference, on 11 April 1945, a detachment of NKVD troops surrounded the St George Cathedral in Lviv and arrested Metropolitan Slipyj, two bishops, two prelates and several priests³. All the students in the city's theological seminary were driven from the school, while their professors were told that the Ukrainian Greek Catholic Church had ceased to exist, that its Metropolitan was arrested and his place was to be taken by a Soviet-appointed bishop. These acts

³ The Charter creating the United Nations was signed by the delegates of 50 countries, including the USSR and the Ukrainian SSR, at the Conference held on 25-26 April 1945.

were repeated all over Western Ukraine and across the Curzon Line in Poland.⁴ At least seven bishops were arrested or were never heard from again. There is no Bishop of the Ukrainian Catholic Church still free in the area. Five hundred clergy who met to protest the action of the Soviets, were shot or arrested. Throughout the entire region, clergy and laity were killed by hundreds, while the number sent to forced labor camps ran into the thousands. Whole villages were depopulated. In the deportation, families were deliberately separated, fathers to Siberia, mothers to the brickworks of Turkestan and the children to Communist homes to be ‘educated’. For the crime of being Ukrainian, the Church itself was declared a society detrimental to the welfare of the Soviet state, its members were marked down in the Soviet police files as potential “enemies of the people”. As a matter of fact, with the exception of 150,000 members in Slovakia, the Ukrainian Catholic Church has been officially liquidated, its hierarchy imprisoned, its clergy dispersed and deported.

These attacks on the Soul have also had and will continue to have a serious effect on the Brain of Ukraine, for it is the families of the clergy that have traditionally supplied a large number of the intellectuals, while the priests themselves have been the leaders of the villages, their wives the heads of the charitable organizations. The religious orders ran schools, took care of much of the organized charities.

The third prong of the Soviet plan was aimed at the farmers, the large mass of independent peasants who are the repository of the tradition, folklore and music, the national language and literature, the national spirit, of Ukraine. The weapon used against this body is perhaps the most terrible of all — starvation. Between 1932 and 1933, 5,000,000 Ukrainians starved to death, an inhumanity which the 73rd Congress decried on 28 May 1934⁵. There has been an attempt to dismiss this highpoint of Soviet cruelty as an economic policy connected with the collectivization of the wheat-lands, and the elimination of the kulaks, the independent farmers, was therefore necessary. The fact is, however, that large-scale farmers in Ukraine were few and far-between. As a Soviet writer

⁴ The Curzon Line proposed by the British as a border between Poland and the Soviet state after the First World War eventually served as the basis for the post-World War II border between Poland and the USSR. The border left a large Ukrainian minority in the Polish state.

⁵ On 28 May 1934, Congressman Hamilton Fish of New York introduced a Resolution (H. Res. 309) in the House of Representatives, in Washington. The document stipulated that “several millions of the population of the Ukrainian Soviet Socialist Republic died of starvation during 1932 and 1933”. The resolution further proposed:

“that the House of Representatives express its sympathy for all those who suffered from the great famine in Ukraine which has brought misery, affliction, and death to millions of peaceful and law-abiding Ukrainians;

“that ... the Government of the Union of Soviet Socialist Republics ... take active steps to alleviate the terrible consequences arising from this famine,

“that ... the Union of Soviet Socialist Republics Government ... place no obstacles in the way of American citizens seeking to send aid in form of money, foodstuffs, and necessities to the famine-stricken regions of Ukraine.

The Resolution was referred to the Committee on Foreign Relations (Resolution reproduced in *The Ukrainian Quarterly* (1978) 416–417; <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

Kossies⁶ declared in *Izvestia* on 2 December 1933, “Ukrainian nationalism is our chief danger”, and it was to eliminate that nationalism, to establish the horrifying uniformity of the Soviet state that the Ukrainian peasantry was sacrificed. The method used in this part of the plan was not at all restricted to any particular group. All suffered — men, women and children. The crop that year was ample to feed the people and livestock of Ukraine, though it had fallen off somewhat from the previous year, a decrease probably due in large measure to the struggle over collectivization. But a famine was necessary for the Soviet and so they got one to order, by plan, through an unusually high grain allotment to the state as taxes. To add to this, thousands of acres of wheat were never harvested, were left to rot in the fields. The rest was sent to government granaries to be stored there until the authorities had decided how to allocate it. Much of this crop, so vital to the lives of the Ukrainian people, ended up as exports for the creation of credits abroad.

In the face of famine on the farms, thousands abandoned the rural areas and moved into the towns to beg food. Caught there and sent back to the country, they abandoned their children in the hope that they at least might survive. In this way, 18,000 children were abandoned in Kharkiv alone. Villages of a thousand had a surviving population of a hundred; in others, half the populace was gone, and deaths in these towns ranged from 20 to 30 per day. Cannibalism became commonplace.

As C. [read instead: William] Henry Chamberlain, the Moscow correspondent of the *Christian Science Monitor*, wrote in 1933:

The Communists saw in this apathy and discouragement, sabotage and counter-revolution, and, with the ruthlessness peculiar to self-righteous idealists, they decided to let the famine run its course with the idea that it would teach the peasants a lesson. Relief was doled out to the collective farms, but on an inadequate scale and so late that many lives had already been lost. The individual peasants were left to shift for themselves; and much higher mortality rate among the individual peasants proved a most potent argument in favor of joining collective farms.

The fourth step in the process consisted in the fragmentation of the Ukrainian peoples at once by the addition to Ukraine of foreign peoples and by the dispersion of the Ukrainians throughout Eastern Europe. In this way, ethnic unity would be destroyed and nationalities mixed. Between 1920 and 1939, the population of Ukraine changed from 80% Ukrainian to only 63.2%⁷. In the face of famine and deportation, the Ukrainian

⁶ Erroneously identified by Lemkin as “writer Kossies”, Stanislav Kosior was the First Secretary of the Communist Party (Bolshevik) of Ukraine (CP(b)U). In a speech delivered at a joint session of the Central Committee and the Central Control Committee of the CP(b)U (27 November 1933), Kosior stated that “at the present moment, local Ukrainian nationalism poses the main danger”.

⁷ There was no census in 1920. The official figures from the 1926, 1937 and 1939 census are different from those quoted by Lemkin. In 1926, Ukrainian SSR had 28,446,000 residents of which 22,927,000 were ethnic Ukrainians, while there were 31,195,000 ethnic Ukrainians in the USSR. Corresponding figures for 1937 are: 28,398,000, 22,213,000 and 26,421,000; and for 1939: 31,785,000, 23,362,000 and 28,111,000. The most reliable census figures were for 1926, less so for 1937 and very much doctored for 1939.

population had declined absolutely from 23.2 million to 19.6 million, while the non-Ukrainian population had increased by 5.6 million. When we consider that Ukraine once had the highest rate of population increase in Europe, around 800,000 per year, it is easy to see what the Russian policy has accomplished.

These have been the chief steps in the systematic destruction of the Ukrainian nation, in its progressive absorption within the new Soviet nation. Notably, there have been no attempts at complete annihilation, such as was the method of the German attack on the Jews. And yet, if the Soviet program succeeds completely, if the intelligentsia, the priests and the peasants can be eliminated, Ukraine will be as dead as if every Ukrainian were killed, for it will have lost that part of it which has kept and developed its culture, its beliefs, its common ideas, which have guided it and given it a soul, which, in short, made it a nation rather than a mass of people.

The mass, indiscriminate murders have not, however, been lacking — they have simply not been integral parts of the plan, but only chance variations. Thousands have been executed, untold thousands have disappeared into the certain death of Siberian labor camps. The city of Vinnitsa might well be called the Ukrainian Dachau. In 91 graves there lie the bodies of 9,432 victims of Soviet tyranny, shot by the NKVD in about 1937 or 1938. Among the gravestones of real cemeteries, in woods, with awful irony, under a dance floor, the bodies lay from 1937 until their discovery by the Germans in 1943. Many of the victims had been reported by the Soviets as exiled to Siberia.

Ukraine has its Lidice too, in the town of Zavadka, destroyed by the Polish satellites of the Kremlin in 1946⁸. Three times, troops of the Polish Second Division attacked the town, killing men, women and children, burning houses and stealing farm animals. During the second raid, the Red commander told what was left of the town's populace: "The same fate will be met by everyone who refuses to go to Ukraine. I therefore order that within three days the village be vacated; otherwise, I shall execute every one of you." — from *DEATH AND DEVASTATION ON THE CURZON LINE* by Walter Dushnyck,

When the town was finally evacuated by force, there remained only 4 men among the 78 survivors. During March of the same year, nine other Ukrainian towns were attacked by the same Red unit and received more or less similar treatment.

What we have seen here is not confined to Ukraine. The plan that the Soviets used there has been and is being repeated. It is an essential part of the Soviet program for expansion, for it offers the quick way of bringing unity out of the diversity of cultures and nations that constitute the Soviet Empire. That this method brings with it indescribable suffering

⁸ On 10 June 1942, 172 males over the age of 16 years were liquidated, the women and children deported and the village of Lidice razed to the ground in reprisal for the assassination of the Nazi dictator of Moravia, Reinhard Heydrich. Zavadka Morokhivs'ka, Sianots'kyi povit, Lemkivshchyna, now Zawadka-Morochovska, in Poland.

for millions of people has not turned them from their path. If for no other reason than this human suffering, we would have to condemn this road to unity as criminal. But there is more to it than that. This is not simply a case of mass murder. It is a case of genocide, of destruction, not of individuals only, but of a culture and a nation. Were it possible to do this even without suffering we would still be driven to condemn it, for the family of minds, the unity of ideas, of language and of customs that forms what we call a nation constitutes one of the most important of all our means of civilization and of progress. It is true that nations blend together and form new nations — we have an example of this process in our own country — but this blending consists in the pooling of benefits of superiorities that each culture possesses⁹. And it is in this way that the world advances. What then, apart from the very important question of human suffering and human rights that we find wrong with Soviet plans is the criminal waste of civilization and of culture. For the Soviet national unity is being created, not by any union of ideas and of cultures, but by the complete destruction of all cultures and of all ideas save one — the Soviet.

⁹ Lemkin had in mind the United States.

РАДЯНСЬКИЙ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ

*...Не можна любити народів других
Коли ти не любиш Вкраїну!...*
(З вірша Володимира Сосюри «Любіть Україну»¹)

Масове вбивство народів і націй, яке характеризувало просування Радянського Союзу в Європу, не є новою ознакою його політики експансії. Не є воно нововведенням, вигаданим лише для того, аби створити однорідність із різноманіття: поляків, угорців, балтійців, румунів, які тепер туляться по окраїнах Радянської імперії. Це радше довгострокова характеристика навіть внутрішньої політики Кремля, для якої теперішні можновладці мали достатній прецедент у діях царської Росії. Це справді необхідний крок у процесі «єднання», що, як плекають надію радянські вожді, створить «радянську людину», «радянську націю». Щоб досягнути ту ціль, ту об'єднану націю, кремлівські вожді з радістю будуть нищити нації і культури, які здавна заселяли Східну Європу.

[дописано олівцем] Те, про що я хочу говорити, — це, мабуть, класичний приклад радянського геноциду, його найдовший і найширший експеримент русифікації — винищення української нації. Це є, як я казав раніше, одинока логічна спадковість таких царських злочинів, як потоплення 10-ти тисяч кримських татар за наказом Катерини Великої, масові вбивства, що їх чинили «відділи СС» Івана Грозного — Опричнина, винищення царем Миколою I польських національних лідерів та українських католиків і низка єврейських погромів, які періодично плямували російську історію. Все це мало свої відповідники у межах Радянського Союзу — цілковите знищення інгерманландців, донських і кубанських козаків, республіки кримських татар, балтійських націй Литви, Естонії і Латвії. В кожному випадку — це вияв довгострокової політики ліквідації неросійських народів шляхом усунення вибраних частин суспільства.

Україна становить частину південно-східного СРСР, яка дорівнює просторам Франції й Італії, з населенням приблизно у 30 мільйонів.² Ця російська житниця через своє географічне положення стала ще й стратегічним ключем до нафти Кавказу та Ірану і до всього арабського світу. На півночі вона межує з владною Росією. Доки Україна зберігає свою національну єдність, доки її люди продовжують

¹ Рядки вірша В. Сосюра вписані олівцем. Сосюра написав патріотичний вірш 1944 р., під час німецько-радянської війни. Спершу влада схвалювала вірш, і 1948 р. поет одержав Сталінські премію, але 1951 р. вірш засудили за український націоналізм.

² Коли Р. Лемкін писав статтю (у 1953 р.), населення України складало близько 40 мільйонів. Помилка в тексті: фактично, УСРР становила південно-західну частину СРСР.

думати про себе як про українців і домагаються незалежності, доти вона становить серйозну загрозу для самої суті советизму. Нічого дивного, що комуністичні вожді надавали найбільшу важливість русифікації цього самостійно мислячого члена їхнього «союзу республік» і вирішили переробити його для пристосування до їхнього зразка єдиної російської нації. Бо українець не є і ніколи не був росіянином. Його культура, його темперамент, його мова, його релігія — відмінні. Попри залежність від Москви, він відмовився від колективізації, приймаючи депортацію, навіть смерть. І тому [Москві] було особливо важливо допасувати українця до прокрустового зразка ідеальної радянської людини.

Україна вельми легко піддається національному нищенню, коли воно здійснюється нападом на добірні частини її населення, тому там комуністична тактика відрізнялася від зразка німецьких нападів на євреїв. [Українська] нація надто багатолюдна, щоб можна повністю знищити її з якоюсь ефективністю. Однак її релігійний, інтелектуальний і політичний провід — її добірні і вирішальні частини — є доволі нечисленими, тож їх легко ліквідувати. Тому радянська сокира вдарила з повним розмахом саме по цих групах, вдаючись до відомих знарядь масового вбивства, депортації, примусової праці, заслання і голоду.

Цей наступ набрав систематичності: увесь процес повторювано знову і знову, щоби протистояти новим спалахам національного духу. Перший удар спрямований на інтелігенцію — мозок нації, — щоб паралізувати решту організму. У 1920-му, 1926-му і знову в 1930-1933 роках учителі, письменники, митці, мислителі і політичні провідники були убиті, ув'язнені або депортовані. Як подає журнал «Ukrainian Quarterly» за осінь 1948 року, тільки в 1931 році на Сибір було заслано 51.713 інтелектуалів. Така сама доля спіткала принаймні 114 визначних поетів, письменників і митців — найвидатніших культурних провідників нації. За приблизними підрахунками, щонайменше 75 % українських інтелектуалів і професіоналів у Західній Україні, на Закарпатті і на Буковині були брутально винищені росіянами (там само, літо 1949 року).

Разом із цим ударом по інтелігенції ішов наступ на Церкви, священників і вище духовенство — «душу» України. Між 1926 і 1932 роками було ліквідовано Українську Автокефальну Православну Церкву, її митрополита (Липківського) і 10 000 священників. У 1945 році, коли у Західній Україні було встановлено радянську владу, подібної долі зазнала Українська Католицька Церква. Той факт, що перед її ліквідацією цій Церкві запропонували приєднатися до Російського Патріархату у Москві — політичного знаряддя Кремля, — вказує на те, що єдиною метою тієї акції була русифікація.

11 квітня 1945 року, за два тижні перед конференцією в Сан-Франциско³, загін військ НКВС оточив катедральний собор Св. Юра у Львові та арештував Митрополита Сліпого, двох єпископів, двох прелатів і кількох священників. Всіх студентів міської богословської семінарії вигнали зі школи, а професорів повідомили, що Українська Греко-Католицька Церква перестала існувати, її митрополит арештований і його місце посяде єпископ, призначений радянською владою. Такі акції повторилися по цілій Західній Україні і поза лінією Керзона в Польщі.⁴ Принаймні сім єпископів були арештовані або зникли безвісти. На цій території на волі не залишилося жодного єпископа Української Католицької Церкви. 500 священників, які вийшли на протест, були розстріляні або арештовані. По всьому краю вбито сотні священників і мирян, тисячі заслано до таборів примусової праці. Цілі села знелюдніли. Під час депортації родини намисне розділяли: батьків — на Сибір, матерів — на цегельні заводи у Туркестан, а дітей — до комуністичних домів на «виховання». За злочин українськості Церкву було проголошено організацією, шкідливою для добробуту радянської держави, а її членів вписано в досє радянських спецслужб як потенційних «ворогів народу». Фактично, за винятком 150 тисяч членів у Словаччині, Українська Католицька Церква була офіційно ліквідована, її ієрархи ув'язнені, а духовенство розігнано і депортовано.

Ці напади на «душу народу» мали і матимуть серйозні наслідки для «мозку» України, адже значна частина інтелектуалів традиційно походила з родин духовенства, самі священники були авторитетами в селах, а їхні дружини очолювали благодійні організації. Чернечі чини завідували школами та опікувалися більшістю благодійної роботи.

Третє вістря радянської атаки було спрямовано на фермерів — велику кількість незалежних селян⁵, зберігачів традицій, фольклору і музики, національної мови та літератури, національного духу України. Зброя, яку застосували проти них, є, мабуть, найстрашнішою — виморювання голодом. Протягом 1932 і 1933 років 5 мільйонів українців померли від голоду. Цю нелюдність 73-й Конгрес [США] засудив 28 травня 1934 року. Була спроба пояснити вершину радянських звірств як економічну політику, пов'язану з колективізацією пшеничних ланів, а отже, з потребою у ліквідації куркулів — незалежних фермерів. Але насправді великих фермерів в Україні було дуже мало. Як радянський письменник Косієсс заявляв у газеті «Известия» від 2 грудня 1933 року: «Український націоналізм — це для

³ Хартію для створення Організації Об'єднаних Націй підписали делегати 50 держав, включно з СРСР і УРСР, 26 квітня 1945 р.

⁴ Лінія Керзона, пропонована Великою Британією як кордон між Польщею і Радянським Союзом після Першої світової війни, стала основою для встановлення польсько-радянського кордону після Другої світової війни.

⁵ Лемкін називає селян «фермерами», а неколективізованих селян — «незалежними селянами».

нас головна небезпека».⁶ І щоб викоринити цей націоналізм і встановити жакливу одноманітність радянської держави, в жертву було принесене українське селянство. Метод, застосований у цій частині плану, не обмежувався якоюсь окремою групою. Постраждали всі — чоловіки, жінки, діти. Врожай того року був достатній, аби нагодувати людей і худобу в Україні, хоча дещо менший, ніж попереднього року. Правдоподібно, великою мірою це було спричинено боротьбою довкола колективізації. Однак голод був потрібний радянській владі, отже, вона створила його «на замовлення», за планом, накладаючи надзвичайно високу зернову квоту як державний податок. До цього треба додати, що з тисяч акрів пшеницю так і не було зібрано — врожай залишили гнити на полях. Решту збіжжя звезли до державних зерносховищ для зберігання до часу, поки влада не вирішить, як розподілити зерно. Велику частину цього врожаю, такого життєво важливого для українців, експортували за кордон, щоб отримати кредити.

Зіткнувшись із голодом на селі, тисячі людей покинули домівки і подалися до міст жебрати їжу. Коли їх виловлювали і висилали назад у села, вони залишали своїх дітей у містах в надії, що хоч ті зможуть вижити. Так, тільки в Харкові залишили 18 тисяч дітей. В селах із тисячним населенням виживала сотня; в інших — половина людей зникала, а в містах кожного дня гинуло 20–30 осіб. Людоїдство стало звичайним явищем.

Московський кореспондент газети «Christian Science Monitor» С. Генрі Чемберлін⁷ писав у 1933 році:

«У цій апатії і зневірі комуністи вбачали саботаж і контрреволюцію та з безжальністю, притаманною самовдоволенням ідеалістам, вирішили не припиняти голоду, щоб таким чином провчити селян. Допомога колгоспам була надана скупо, недостатньою мірою і так пізно, що вже загинуло багато людей. Селяни-одноосібники були залишені напризволяще; а далеко вищий рівень смертності серед них виявився найсильнішим аргументом за вступ до колгоспів».

Четвертим кроком у цьому процесі стала фрагментація українського народу шляхом поселення в Україні чужинців і водночас розпорошення українців по цій Східній Європі. Таким чином мала бути знищена етнічна єдність та перемішані нації. Між 1920 і 1939 роками населення України змінилося з 80 % [етнічних] українців до лише 63 %. Внаслідок голоду і депортації українське населення зменшилося в абсолютних числах з 23,2 мільйона до 19,6 мільйона, тоді як неукраїн-

⁶ «письменник Косієсс» — друкарська помилка. Мова про Станіслав Косіора, Генерального секретаря ЦК КП(б)У — себто політичного керівника республіки. Довжелезна стаття Косіора була надрукована аж на трьох сторінках під заголовком «Итоги и ближайшие задачи проведения национальной политики на Украине». Точна цитата, взята з резолюції, схваленої спільним пленумом Центрального комітету та Центрального контрольного комітету КП(б)У, заявляє: «в Україні на даний момент головну небезпеку становить місцевий український націоналізм, пов'язаний з імперіалістичними інтересами».

⁷ Помилкова ідентифікація журналіста; має бути: William Henry Chamberlin (Вільям Генрі Чемберлін).

ське населення зросло на 5,6 мільйона⁸. Якщо взяти до уваги, що колись Україна мала найбільший рівень приросту населення в Європі, приблизно 800 тисяч на рік, то можна легко побачити, що російська політика досягла свого.

Такими були головні кроки в систематичному нищенні української нації, в поступовому всмоктуванні її новою радянською нацією. Варто зазначити, що не було спроби цілковитого вбивства українців, як-от метода німецької атаки на євреїв. І тим не менше, якщо радянська програма досягне повного успіху, якщо інтелігенцію, священників і селян вдасться ліквідувати, Україна загине так само, наче було б убито усіх українців, бо вона втратить ту частину народу, що зберігала і розвивала її культуру, її вірування, її об'єднавчі ідеї, які прокладали їй шлях і давали їй душу, тобто робили її нацією, а не просто населенням.

Не обходилося і без масових нерозбірливих убивств — вони просто не були складовою частиною плану, радше випадковістю. Тисячі було страчено, а незліченні тисячі — запроторено на певну смерть у сибірських трудових таборих.

Місто Вінницю можна назвати українським Дахау. У 91 могилі лежать тіла 9 432 жертв радянської тиранії, розстріляних НКВС у 1937 або 1938 роках. Тіла лежали від 1937 року на кладовищах поміж нагробками, в лісах і (яка страшна іронія!) під танцювальним майданчиком, аж поки їх не виявили німці в 1943 році. Про багатьох із тих жертв радянська влада повідомляла, що вони були заслані на Сибір.

Україна має також своє Лідіце — місто Завадка⁹, знищене польськими прибічниками Кремля в 1946 році. Польська Друга дивізія атакувала цю місцевість тричі, вбиваючи чоловіків, жінок і дітей, спалюючи хати і крадучи худобу. Під час другого нападу червоний командир заявив усім мешканцям: «Така сама доля чекає кожного, хто відмовиться виїхати в Україну. Тому я наказую впродовж трьох днів залишити село, інакше повбиваю всіх» (Walter Dushnyk, «Death and Devastation on the Curzon Line»).

Коли село було остаточно евакуйоване силою, серед 78 мешканців, що вижили, залишилися тільки чотири чоловіки. Протягом березня того ж року дев'ять інших українських сіл захопив той самий червоний загін, і їх спіткала подібна доля.

Наведені тут факти стосуються не лише України. План, що його радянська влада там використовувала, повторювався і далі повторюється. Це є суттєва частина

⁸ 1920 року не було перепису. Перепис 1926 року налічував в УРСР 28 446 000 жителів, з — 22 927 000 етнічних українців, а в СРСР проживало тоді 31 195 000 етнічних українців. Цей перепис є вірогідний, і згідно з ним тоді 80,5% жителів України зачисляли себе до українського етносу. Цілковито сфальшований перепис 1939 р. був дав відповідні цифри: 31 785 000, 23 362 000 і 28 111 000. Згідно з цим переписом етнічних українців було б 37,5%. Затаєний перепис 1937 р., також не достовірний дав такі цифри: 28 398 000, 22 212 000 і 26 421 000.

⁹ За вбивство Захисника (Zeschützer) (німецького правителя) Богемії і Моравії Райнгарда Гейдріха німці розстріляли 10 червня 1942 року 172 чоловіків віком понад 14 років, депортували жінок і дітей, а село Лідіце зрівняли з землею. Згадане українське село Завадка Морохівська Заноцького повіту, Лемківщина тепер є по польському боці кордону — Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Polska.

радянської програми для експансії — швидкий шлях до уніфікації різноманітних культур і націй, які складають радянську імперію. Невимовні страждання мільйонів людей не змусили їх [радянську владу] звернути з цього шляху. Навіть якби не було іншої причини, тільки ці людські страждання, ми мусили б засудити такий шлях до єдності як злочинний. Але справа не лише в тому. Це не просто масове вбивство. Це — геноцид, винищення не лише окремих осіб, але й культури і націй. Навіть якби було можливо зробити це [винищення культур і націй] без страждань, ми все-таки були б змушені його засудити, бо споріднення умів, єдність ідей, мови і звичаїв — все це, що формує націю — становить один із найважливіших наших засобів цивілізації і прогресу. Звісно, нації зміщуються та утворюють нові нації — ми маємо приклад такого процесу у своїй країні¹⁰ — але таке змішування полягає у внесенні до спільного фонду переваг найвищих цінностей, що їх має кожна культура. Саме таким способом світ просувається вперед. Отже, окрім дуже важливих питань людських страждань і людських прав, ми вважаємо хибним у радянських планах злочинне марнування цивілізації і культури. Радянська національна єдність твориться не об'єднанням ідей і культур, а цілковитим знищенням усіх культур і всіх ідей, за винятком однієї — радянської.

¹⁰ Автор мав на увазі Сполучені Штати Америки.

الإبادة الجماعية في أوكرانيا في العهد السوفيتي

"لا يمكنك حب الشعوب الأخرى إن لم تحب أوكرانيا"

من القصيدة الشعرية للأستاذ الدكتور فولوديمير سوسبيورا في "حب أوكرانيا" ¹

إن أعمال القتل الجماعية للشعوب والأمم التي ميزت تقدم الاتحاد السوفيتي تجاه أوروبا لا تعتبر ميزة جديدة لسياستهم التوسعية، فهي ليست اختراعاً صُمم خصيصاً لتحقيق "التمائل" في التنوع الذي تشكله شعوب بولندا والمجر والبلطيق ورومانيا المترامية على حدوده بل إنها تكتسي طابعاً تعود جذوره إلى التاريخ، حيث أنه حتى بالنسبة لسياسة الكريملين الداخلية فإن الساسة الحاليين يأخذون كأمثلة تلك العمليات التي كانت تتم أيام روسيا القيصرية، وهي بالفعل خطوة ضرورية في عملية "التوحيد" التي وضع القادة السوفيت أملهم فيها لخلق "الرجل السوفيتي" و "الأمة السوفيتية". لتحقيق هدف توحيد الأمة فإن قادة الكريملين على أتم الاستعداد لتدمير الأمم والشعوب والثقافات التي تسكن غرب أوروبا منذ أمد الدهر.

وما أود التحدث عنه فهو عن المثل الكلاسيكي للإبادة الجماعية في أوكرانيا خلال العهد السوفيتي، ويتعلق الأمر بتجربة طويلة المتمثلة في فرض الثقافة الروسية وتدمير الأمة الأوكرانية، وكما أشرت من ذي قبل فإن هذا هو الوريث المنطقي لجرائم القياصرة كالقضاء على 10000 تتر من القرم بأمر من القيصرة كاترين العظيمة، وأعمال القتل الشنيعة التي قامت بها قوات "إس إس" للقبصر "إيفان غروزني (الرهيب) في أوبريشينا، وإبادة القادة البولنديين القوميين والكاثوليك الأوكرانيين بأوامر من القيصر نيكولاس الأول، إضافة إلى سلسلة المجازر المرتكبة في حق اليهود التي تعتبر وصمة عار في التاريخ الروسي.

وثمة أمثلة أخرى داخل الاتحاد السوفيتي وتتعلق بالتطهير العرقي للشعب الإنجليزي، وقوزاق الدون وكوبان، وجمهورية القرم التتارية، وشعوب البلطيق في كل من ليتوانيا واستونيا ولاتفيا، وفي كل حالة من هذه الحالات كانت التصفية تعتمد على سياسة طويلة الأمد للقضاء على الشعوب غير الروسية من خلال التخلص من الأجزاء التي وقع عليها الاختيار.

تعتبر أوكرانيا جزءاً من الجمهوريات السوفيتية الاشتراكية الجنوبية، وتعادل مساحتها مساحة فرنسا وإيطاليا، ويبلغ تعداد سكانها 30 مليون نسمة ². وتعتبر أوكرانيا سلة للغذاء إضافة إلى جغرافيتها وموقعها اللذين جعلها عنصراً استراتيجياً بالنسبة لنفط القوقاز وإيران والعالم العربي برمته، وتحدها من الشمال روسيا.

¹ أبيات القصيدة التي أضافها سوسبيورا بالقلم الرصاص . كتب سوسبيورا النشيد الوطني في عام 1944 أثناء الحرب التي دارت رحاها بين السوفيت والألمان. في البداية مدحت السلطات هذه القصيدة، و في عام 1948 تم منح الشاعر جائزة ستالين إلا أنه في عام 1951 تم انتقاد القصيدة والتنديد بها لطابعها القومي الأوكراني.

² في الفترة التي كتب فيها ليكنين المقال (في سنوات 1950) كان عدد سكان أوكرانيا يعادل حوالي 40 مليون نسمة. كانت الجمهورية السوفيتية الاشتراكية الأوكرانية تقع في الجزء الجنوبي الغربي من الاتحاد السوفيتي.

لطالما زالت أوكرانيا تتمسك بوحدتها القومية وطالما يفكر شعبها في أنه شعب أوكراني يسعى للاستقلال فإن أوكرانيا تشكل تهديداً خطيراً على قلب العالم السوفيتي، كما أنه ليس هناك ثمة أمر عجيب في أن يقوم القادة الشيوعيون بإعطاء الأهمية الكبرى لعملية فرض الثقافة الروسية لهذا العنصر (العقل) المستقل عن "جمهورياتهم الاتحادية"، فقد عقدوا عزمهم على إعادة تكوينه ليتلاءم مع نموذج الأمة الروسية.

بالنسبة للأوكراني فهو ليس روسي ولم يكن روسياً قطعاً، وذلك لأن ثقافته وطبيعته ولغته وديانته مختلفة تماماً، وبالرغم من التبعية لموسكو فإن الشعب الأوكراني رفض التحول إلى الاشتراكية وقيل بالترحيل والنفي والموت، ولهذا السبب فقد أوليت الأهمية لصياغة الأوكرانيين وفقاً لنموذج بروكريستين للحصول على الرجل السوفيتي المثالي. (نموذج بروكريستين: هو نموذج يقضي بإجبار

الناس بالقوة).

أوكرانيا تعرضت بشكل واسع إلى التطهير العرقي من خلال استئصال فئات معينة من مجتمعها، فالخطط الشيوعية اختلفت عن تلك السياسة التي تبناها الألمان في هجماتهم على اليهود، فالكثافة السكانية لأوكرانيا عالية جداً فلا يمكن إبادة جميع السكان مهما بلغت القوة، إلا أنه من جانب آخر فإن صفوتها القيادية والدينية والفكرية والسياسية وفئات محددة ومختارة تعتبر قليلة العدد إلى حد ما، ولذا يمكن القضاء عليها بسهولة، ولهذا السبب فإن كامل محور القوة السوفيتية كان موجهاً ضد هذه الفئات بشكل خاص، بما في ذلك استخدام كل الوسائل المعروفة للقتل والتهجير والعمل الجبري والنفي والتجويع.

لقد أخذ هذا الهجوم طابعاً منتظماً، حيث تكررت العملية مرات عديدة لمقاومة الثورات الجديدة المبنية على الروح القومية، فأول ثورة استهدفت رواد الفكر - العقل القومي - وذلك لشمل باقي أجزاء الجسم، وفي عام 1920 و1926 ومرة أخرى عامي 1930 و1933 تمت تصفية وسجن وطرد المدرسين والكتاب والفنانين والمفكرين والقادة السياسيين الأوكرانيين.

وفقاً للمجلة الأوكرانية الفصلية (مجلة تصدر كل ثلاثة أشهر) التي صدرت في خريف 1948، في عام 1931 تم نفي المفكرين الأوكرانيين إلى سيبيريا بمفردهم. هناك ما لا يقل عن 114 من كبار الشعراء والكتاب والفنانين الذين لقوا نفس المصير، وهناك تقديرات تشير إلى أن ما لا يقل عن 75% من المفكرين الأوكرانيين و المهنيين المحترفين في أوكرانيا الغربية والكاربات الأوكرانية ومنطقة بوكوفينا قضي عليهم بشكل وحشي من قبل الروس. (نفس المصدر، صيف 1949).

وقد رافق هذا الهجوم على المفكرين هجوم شديد الفظاعة على الكنائس والقساوسة والهيئة الكهنوتية التي تمثل "روح" أوكرانيا، حيث أنه بين عامي 1926 و1932 تمت تصفية عشرة آلاف رجل دين تابعين للكنيسة الأوكرانية الأرثوذكسية المستقلة وكذلك مطرانياتها (ليبيكفسكي). في عام 1945 بعدما أحكم السوفيت قبضتهم على أوكرانيا واجهت الكنيسة الكاثوليكية الأوكرانية نفس المصير، وظهرت عملية فرض الثقافة الروسية بوضوح قبل الانتقال إلى عملية التصفية، وقد عُرض على الكنيسة فرصة الانضمام إلى البطيركية الروسية بموسكو التي تعتبر الوسيلة

السياسية للكريمين.

في الحادي عشر من أبريل عام 1945 قبل أسبوعين من مؤتمر سان فرانسيسكو، قامت قوة خاصة تابعة لوزارة الداخلية السوفيتية بمحاصرة كاتدرائية سان جورج في مدينة ليف وألقت القبض علي اثنين من الأساقفة واثنين آخرين من المطارنة وعدد من القساوسة التابعين لمطرانية سلبيج³، وتم طرد جميع الطلاب الأوكرانيين الدارسين بالمعهد الديني اللاهوتي بالمدينة، في حين تم إبلاغ أساتذتهم بأن الكنيسة الكاثوليكية اليونانية الأوكرانية قد توقفت عن العمل، وتم إلقاء القبض على مطرانها واستبداله بالأسقف الذي عينه السوفيت، وتكررت هذه الأفعال في كافة أنحاء أوكرانيا الغربية وعبر خط كيرزون الحدودي مع بولندا⁴. كما تم إلقاء القبض على ما لا يقل عن سبعة أساقفة ولم يسمع بهم أحد ثانية، فلم يعد هناك أي أسقف حر من الكنيسة الكاثوليكية الأوكرانية في المنطقة، وتم إطلاق النار أو القبض على خمسمائة من رجال الدين الذين تجمعوا للاحتجاج على أعمال السوفيت، فقتل مئات من رجال الدين والمؤمنين في كافة أنحاء المنطقة، في حين تم نفي الآلاف من الأشخاص إلى معسكرات العمل الإجباري، وخلت قرى كاملة من سكانها، وأثناء نفي العائلات تمت تفرقتها وترحيل الآباء إلى سيبيريا والأمهات إلى تركستان للعمل الإجباري والأطفال إلى البيوت الشيوعية حتى يتم "تعليمهم". وبسبب جريمة الانتماء إلى أوكرانيا، تم الإعلان بأن الكنيسة ذاتها مجتمع يسيء إلى رفاة الدولة السوفيتية، فتم تسجيل أعضائها في ملفات الشرطة السوفيتية ووصفهم بـ "أعداء الشعب".

في حقيبة الأمر لقد تمت التصفية الرسمية للكنيسة الكاثوليكية الأوكرانية، وذلك باستثناء 150 ألف من أعضائها في سلوفاكيا، وقد تم سجن قياداتها وشردها وترحيل رجالها.

إن لهذه الهجمات على المجال الروحي آثار خطيرة وستظل مؤثرة على العقل الأوكراني، وخاصة على عائلات رجال الدين الذين كانوا يمثلون النصيب الأكبر من المفكرين، وكان القساوسة أنفسهم رؤساء القرى وكانت زوجاتهم ترأس الجمعيات الخيرية.

كانت المرحلة الثالثة للخطة السوفيتية موجهة ضد الفلاحين، حيث أن الفئة الكبيرة من الفلاحين المستقلين تعتبر الوعاء الحافظ للعادات والتقاليد والفولكلور الشعبي والموسيقى واللغة القومية والأدب والروح الوطنية لأوكرانيا، ولهذا يمكن القول بأن السلاح المستخدم للقضاء على هذه الفئة كان من أفضع الأسلحة، وهو التجويع، ففي الفترة بين 1932 و 1933 تعرض حوالي 5000000 (خمسة ملايين شخص) أوكراني للجوع حتى الموت، وبهذا الصدد قام مجلس الكونجرس الأمريكي في الثامن والعشرين من شهر مايو لعام 1934 بإدانة هذا العمل غير

³ وقعت 50 دولة على ميثاق تأسيس الأمم المتحدة من بينها الجمهوريات السوفيتية الاشتراكية المتحدة و جمهورية أوكرانيا السوفيتية الاشتراكية في 25-26 أبريل 1945.

⁴ لقد أصبح خط كيرزون المقترح من قبل بريطانيا الفاصل الحدودي بين بولندا والدولة السوفيتية بعد الحرب العالمية الأولى، ثم أصبح الأساس للحدود بين بولندا والجمهوريات السوفيتية الاشتراكية المتحدة في الفترة ما بعد الحرب العالمية الثانية، وقد ترك هذا الشريط الحدودي أقلية أوكرانية كبيرة العدد في الدولة البولندية.

الإنساني⁵، وقد كانت هناك محاولة لطمس هذه العلامة الواضحة من تاريخ الأعمال الوحشية الروسية باعتبارها سياسة اقتصادية تهدف إلى تحويل الأراضي التي يزرع فيها القمح إلى ملكية عامة، فأصبح القضاء على الفلاحين الأثرياء والفلاحين الأحرار أمراً تقتضيه الضرورة، وعلى الرغم من ذلك فإن الحقيقة هي أن معظم الفلاحين الأوكرانيين كانوا قليلي العدد وعلى مسافات متباعدة. استناداً إلى ما صرح به السياسي السوفيتي "كوسبور"⁶ لصحيفة إيزيستيا في 2 ديسمبر عام 1933 بأن "القومية الأوكرانية هي الخطر الأكبر علينا" وللقضاء على هذه القومية وتوطيد أسس الوحدة المرعبة للدولة السوفيتية اقتضى الأمر بتضحية الفلاحين الأوكرانيين. ولم تقتصر الطريقة المستخدمة في هذا الجزء من الخطة على مجموعة معينة فقط، فالجميع عانى منها، حيث اشتملت على الرجال والنساء والأطفال. وكان محصول ذلك العام يكفي لإطعام الناس والماشية في أوكرانيا بالرغم من انخفاضه قليلاً عن العام السابق، وربما كان السبب في هذا النقص يتمثل في الصراع من أجل تحويل الأراضي الزراعية إلى ملكية عامة، ولكن المجاعة كانت ضرورية بالنسبة للسوفيت، حيث أنه استناداً إلى الخطة أصدروا أوامراً بتنفيذ ذلك، وذلك من خلال اقتطاع حصة كبيرة من القمح والغلل كضريبة للدولة. إضافة إلى ذلك تُركت آلاف الحقول من القمح بدون حصاد حتى تعفنت، أما الباقي فقد أرسل إلى مخازن القمح الحكومية ليتم تخزينه هناك حين أن تقرر السلطات كيفية تقسيمه، ونفذ معظم هذا المحصول الذي يعتبر هاماً وحيوياً جداً لحياة الشعب الأوكراني بسبب تصديره لتكوين ائتمانات بالخارج.

لمواجهة المجاعة التي شهدتها المزارع اضطر آلاف الأشخاص إلى ترك المناطق الريفية والانتقال إلى المدن حيث تتوفر فيها كميات وفيرة من الغذاء، إلا أنه تم القبض عليهم هناك وتم ترحيلهم إلى مواطنهم، فرجعوا على أعقابهم تاركين أولادهم على أمل أن يظلوا على قيد الحياة هم على الأقل، وبهذه الطريقة تُرك 18000 (ثمانية عشر ألف) طفل بمدينة خاركييف، وهكذا من كل ألف من سكان الأرياف تبقى منهم مائة فرد، وبمعنى آخر اختفى نصف السكان، ولقد تراوح معدل الوفيات في هذه المدن من 20 إلى 30 حالة في اليوم، كما أصبح أكل لحوم البشر آنذاك أمراً اعتيادياً.

⁵ قام هاميلتون فيش عضو الكونجرس عن ولاية نيويورك بتاريخ 28 مايو 1934 بتقديم القرار (H.Res 309)، في مجلس النواب بواشنطن، وتقتضي الوثيقة بأن "ملايين من سكان جمهورية أوكرانيا الاشتراكية السوفيتية قضوا نحيبهم بسبب المجاعة خلال عامي 1932 و1933". وعلاوة على ذلك اقترح القرار بأن يقوم مجلس النواب بتقديم مواساته وتعاطفه لكل هؤلاء الذين عانوا من المجاعة الأوكرانية الكبرى التي جلبت البؤس والبلاء والموت لملايين الأوكرانيين المسالمين الذين يطيعون القانون"، وأنه يجب على حكومات الجمهوريات السوفيتية الاشتراكية اتخاذ خطوات إيجابية لتخفيف الآثار الوخيمة التي نجمت عن هذه المجاعة، ويجب على حكومة اتحاد الجمهوريات السوفيتية الاشتراكية عدم وضع أية عراقيل أمام المواطنين الأمريكيين الذين يرغبون في إرسال معونة على شكل أموال أو سلع غذائية أو ضروريات إلى المناطق الأوكرانية التي اجتاحتها المجاعة.

أحيل القرار إلى لجنة العلاقات الخارجية (نشر هذا القرار في المجلة الأوكرانية الفصلية عام (1978) 147-416 صفحة الانترنت: <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ وقد تم تعريفه من قبل رفايل لمكين بشكل خاطئ كـ "الكاتب السوفيتي كوسبور" فقد كان ستانيسلاف كوسبور سكرتير أول للحزب الشيوعي (البشفي) بأوكرانيا. في خطاب ألقاه في الجلسة المشتركة للجنة المركزية واللجنة المركزية للمراقبة التابعة لجلسات المؤتمر بتاريخ 27 نوفمبر 1933 صرح كوسبور بأن "القومية الأوكرانية في الوقت الحاضر تشكل الخطر الرئيسي".

كتب هينري تشامبرلين، مراسل مجلة (كريستيان ساينس مونيتور) بموسكو عام 1933 :

"في ظل هذه اللامبالاة واليأس رأى الشيوعيون هذا الأمر عملاً تخريبياً وثورة مضادة، وبالقسوة التي يتسم بها المثاليون الذين يعتقدون بأنهم أقوم أخلاقاً من الآخرين، قرروا ترك المجاعة تحصد الأرواح على اعتقاد بأنها ستلقن الفلاحين درساً. لقد تم تقديم المساعدة للمزارع الجماعية إلا أنها كانت قليلة، وجاءت متأخرة أي بعد هلاك العديد من الناس، وترك الفلاحون على حالهم ليقوموا بتوفير احتياجاتهم بأنفسهم. فأصبح معدل الوفيات المرتفع بين الفلاحين المنفردين حجة قوية للانضمام إلى صفوف المزارع الجماعية.

تمثلت الخطوة الرابعة في عملية تفتيت الشعب الأوكراني من خلال إسكان شعوب أجنبية في أوكرانيا وتفريق وتشتيت الأوكرانيين في كافة أنحاء أوروبا الغربية ، وبهذه الطريقة يتم القضاء على الوحدة العرقية ويتم خلط الجنسيات.

في الفترة بين 1920 و1939 انخفضت نسبة الأوكران من إجمالي سكان أوكرانيا من 80% إلى 63%⁷، وبسبب المجاعة والتهدير انخفض تعداد سكان أوكرانيا من 23.2 مليون إلى 19.6 مليون نسمة، فحين ذلك زاد تعداد السكان غير الأوكرانيين بـ 5.6 مليون نسمة. إذا أخذنا في الاعتبار أنه كان لأوكرانيا أعلى معدل للزيادة السكانية في أوروبا، وهو حوالي 800 ألف في العام، فمن السهل أن نرى بأن السياسة الروسية قد حققت أهدافها.

كانت هذه هي الخطوات الرئيسية للتدمير المنتظم للأمة الأوكرانية بتذويبها التدريجي داخل الاتحاد السوفيتي الجديد. من المهم الملاحظة بأنه لم تكن هناك نوايا لمسح الأوكران من سطح الأرض كما فعل الألمان باليهود ، إلا أنه لو نجح البرنامج السوفيتي بشكل كامل ، لو تم القضاء على المفكرين والقساوسة والفلاحين لماتت أوكرانيا كما مات جميع الأوكرانيين الذين قتلوا لأنها ستفقد تلك الفئة من الشعب التي احتفظت وطورت ثقافتها ومعتقداتها وأفكارها العامة والتي أنارت لها الطريق وأرشدتها ومنحتها الروح فجعلتها "أمة" وليس مجرد مجموعة سكان.

ومع ذلك لم يفتقر الأمر من أعمال القتل الجماعية والعشوائية إلا أنها لم تكن جزءاً رئيسياً من الخطة بل مجرد خيار. لقد تم إعدام الآلاف من الأوكرانيين، واختفى آلاف آخرون في معسكرات العمل الإجباري حيث الموت المحقق.

يمكن إطلاق اسم داخاو الأوكرانية على مدينة فينيستا ، حيث توجد بها 91 مقبرة جماعية

⁷ لم يكن هناك أي إحصاء رسمي في سنة 1920. وتختلف الأرقام الإحصائية الرسمية من عام 1926 و1937 و1939 من الإحصائيات التي جمعها لمكين في تقريره. في عام 1926 كان العدد الإجمالي للسكان بجمهورية أوكرانيا السوفيتية الاشتراكية يعادل 28.446.000 نسمة، من بينهم 22.9 مليون شخص من عرق أوكراني، وكان يعيش في الاتحاد السوفيتي آنذاك 31.195.000 من عرق أوكراني . في عام 1937 كانت هذه الأرقام على النحو الآتي: 28.398.000 (الإجمالي) و 22.213.000 (في أوكرانيا) و 26.421.000 (الاتحاد السوفيتي)، وفي عام 1939 : 31.785.000 و 23.362.000 و 28.111.000. تجدر الإشارة إلى أن الإحصاء الأول قريب من الحقيقة، إلا أن الإحصاء الثاني لا يمكن الثقة فيه، أما الإحصاء الأخير فإنه غير صحيح كلياً.

دفنت فيها جثث لضحايا الطغيان السوفيتي يبلغ عددها حوالي 9432 ضحية، قتلت برصاص القوات الداخلية عام 1937 أو 1938. كانت الأجساد منذ عام 1937 قد دفنت بين شواهد من الخشب لقبور حقيقية، ومع مفارقة فظيعة تحت ميدان للرقص، لحين أن تم اكتشافها من قبل الألمان عام 1943، علما بأن السوفيت سبق وأن صرحوا بأن العديد من هؤلاء الضحايا قد رُحلوا إلى سيبيريا للمنفى.

لدى أوكرانيا نموذج لمدينة ليديس أيضاً- وهي مدينة زافادكا⁸ التي دمرتها القوات البولندية الموالية للكريمليين عام 1946، وقد قام الفيلق الثاني للقوات البولندية بمهاجمة المدينة ثلاث مرات قتلوا خلالها الرجال والنساء والأطفال وأحرقوا المنازل وسرقوا الحيوانات من المزارع.

خلال الغارة الثانية، أعلن القائد الأحمر لسكان المدينة: " إن أي شخص يرفض الذهاب إلي أوكرانيا سيلاقي نفس المصير لذا فإنني أصدرت أوامري بإخلاء المدينة في غضون ثلاثة أيام، وإلا سأقتلكم جميعاً"⁹.

في النهاية بعد أن تم إخلاء المدينة بالقوة، ظل هناك 4 رجال فقط من بين 78 شخصا من بين الذين نجوا. خلال شهر مارس من نفس العام، هوجمت تسع مدن أخرى من قبل نفس الوحدة العسكرية الحمراء، وكان مصيرها مشابها.

إن ما رأيناه هنا لا يقتصر فقط على أوكرانيا، فالخطة التي استخدمها السوفيت كانت ومازالت تتكرر. فهي جزء أساسي من البرنامج السوفيتي التوسعي، حيث تقدم أقصر السبل لتحقيق الوحدة من خلال طمس تنوع الثقافات والشعوب التي تمثل الإمبراطورية السوفيتية. إن معاناة الملايين التي لا يجد لها المرء وصفا لم تجعلهم يعدلون عن هذا الطريق. وحتى لو لم يكن هناك سبب آخر عدا هذه المعاناة البشرية، يستوجب علينا أن نندد بهذه الطريق إلى الوحدة ووصفه بالعمل الإجرامي. والأمر الرئيسي هو أنه ليس مجرد قتل جماعي، إن هذا يعتبر عملية إبادة جماعية وتطهير وتدمير ليس فقط للأفراد بل للثقافات والأمم، وحتى ولو كان من الممكن القضاء على الثقافات والأمم بدون معاناة فسنكون مضطرين إلي إدانتها وذلك لأن كل ما يشكل الأمة من عناصر – العقل الجماعي ووحدة الأفكار واللغة والعادات - يعتبر أحد الوسائل الهامة لحضارتنا وتقدمنا.

إننا نجد حقا أن الأمم أو الشعوب تتحد مع بعضها البعض لتشكل أمما أو شعوبا جديدة (وبلادنا مثال على ذلك) ولكن هذا الاتحاد أو الاندماج يتمثل في جمع ميزات كل حضارة في

⁸ بتاريخ 10 يونيو 1942، تمت تصفية 172 من الذكور الذين تتجاوز أعمارهم 16 عاما، وتم تهجير النساء والأطفال وتم سحق مدينة ليديس بالكامل رداً على اغتيال ريهينهارد هيدريتش الدكتاتور النازي لمورافيا. زافادكا موروخيفيسكا، سبانوتسكي بوفيت، ليمكيفشينا التي يطلق عليها الآن اسم زافادكا- موروشوسكا، ببولندا.

⁹ 14 من دبليو دوشنيك "Death and Devastation on the Curzon line" الموت والدمار على خط كيرزون (ملاحظة من قبل آر. إل).

الصندوق المشترك للخيرات¹⁰، وبهذه الطريقة يتقدم العالم. وماذا بعد، إلى جانب مسألة المعاناة البشرية وحقوق الإنسان الهامة جداً ما اكتشفنا من خطأ في الخطط السوفيتية هو التصفية الإجرامية للحضارة والثقافة.

وبالنسبة للوحدة الوطنية السوفيتية فإن العمل جاري على خلقها ليس عن طريق توحيد الأفكار والثقافات، بل من خلال التدمير الكامل لجميع الثقافات والأفكار باستثناء واحدة وهي السوفيت.

¹⁰ يقصد لمكين الولايات المتحدة .

苏联对乌克兰人民的种族灭绝罪行

“热爱乌克兰”
你不能爱其他人
除非你爱乌克兰。¹
——索斯乌拉

苏联大举挺进欧洲的过程中伴随着大屠杀与民族的消亡，这既非苏俄向外扩张的新特点，也并不是为达到消去波兰人、匈牙利人、波罗的语族人、罗马尼亚人等民族的特性、而形成具统一性新民族的目的而制定的新政策，而这些民族已经逐渐在苏联帝国内消失。这是克里姆林宫长期不公开的国际国内政策的特征之一，克里姆林宫现在的主人有足够的沙皇俄国时期的先例可以参照。这在构建“苏维埃联合体”的过程中是不可或缺的关键一步，苏共领导人热衷的希望藉此可以制造出所谓的“苏维埃人”及“苏维埃国家”。为实现建立一个统一国家的目标，克里姆林宫的领导人乐于摧毁世代居住在东欧的各民族及其文化。

我想讨论一下也许是苏联在苏俄化过程中推行的持续时间最长、牵涉面最广的一个典型的种族灭绝的例子，即摧毁乌克兰民族的运动。正如我提到过的，这也是苏联步沙俄后尘犯下的滔天罪行。叶卡捷琳娜大帝曾下令淹死一万名克罗地亚鞑靼人；伊凡雷帝治下的“党卫军部队”——特辖军血腥屠城；尼古拉一世处决波兰民族领袖及乌克兰天主教领袖；还有俄国历史上经常发生的大批屠杀犹太人事件。苏联时期亦发生过类似的事情：彻底消灭印格爾兰民族、顿河及库班地区哥萨克人、克里米亚鞑靼共和国、立陶宛，爱沙尼亚和拉脱维亚等波罗的海国家。每件罪行都是苏共通过翦除社会上层来消灭非俄罗斯族群的长期政策之例证。

乌克兰位于苏联版图的东南部，面积相当于法国与意大利的总和，人口约为三千万人。⁷乌克兰是俄罗斯的粮仓，其地理位置使其成为俄罗斯通往高加索地区与伊朗等石油出产国及中东阿拉伯国家的战略要地。其北部毗邻俄罗斯本土，只要乌克兰保持其民族的统一，乌克兰人民仍然把自己当作乌克兰人并坚持寻求国家独立，乌克兰就对苏维埃制度的核心构成严重的威胁。这就不难理解苏共领导人极其重视对这一具独立思维的加盟成员国进行所谓的“苏俄化”的原因。他们下定决心改造乌克兰，以使其纳入组建一个俄罗斯大国的规划。从

¹ 弗拉基米尔·索斯乌拉以铅笔写下的诗行。索斯乌拉于一九四四年苏德战争期间创作了这首爱国诗篇。面世之初受到当局赞赏，但在一九四八年，因其鼓动乌克兰民族热情而被批判。两行诗歌乌克兰文原文如下：
*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

过去到现在，乌克兰人一直不是俄罗斯人，其文化、民族性格、语言及宗教信仰完全不同于俄罗斯人。乌克兰处于通往莫斯科的门户位置，但乌克兰人拒绝加入农村集体化运动，敢于直面被放逐到集中营、甚至被处死的处境。所以，迫使乌克兰人符合强求一致的理想的苏俄人的模式就变的极其重要。

乌克兰人对有选择的种族屠杀非常敏感，所以苏共并未采取类似德国法西斯屠杀犹太人的手法。乌克兰人口众多，苏共没有任何有效的办法可以将所有人全部除掉。然而，乌克兰宗教、文化及政界的领袖人物等主掌国家命运的精英阶层只占其人口的少部份，这一少部份人却可以轻易的消灭掉。所以，苏共利用诸如群体屠杀、放逐集中营、流亡国外及制造饥荒等惯用的迫害手段对这部份人大肆杀伐。

随后发生的迫害是系统的展开的，整个过程在不断的被重复着，以应对乌克兰民族精神的不断崛起。首先打击的对象是知识分子阶层，即国家的大脑中枢，以便使整个身体陷入瘫痪状态。在一九二〇年、一九二六年及一九三〇年至一九三三年间，众多的教师、作家、艺术家、思想家及政界领袖被清算、或投入监牢、或被放逐到集中营。据一九四八年秋季《乌克兰季刊》报道，一九三一年一年内就有五万一千七百一十三名知识分子被发配到西伯利亚。至少有一百一十四名知名的诗人、作家及艺术家等乌克兰重要的文化界领袖难逃厄运。据保守估计，西乌克兰、喀尔巴阡山乌克兰及布科维纳等地至少有百分之七十五的知识分子与专业人士惨遭杀害（来源：*ibid.*，一九四九年夏）。

在迫害乌克兰知识分子的同时，苏共对乌克兰的“灵魂”，即教会、牧师及僧侣阶层进行迫害。在一九二六年至一九三二年间，乌克兰东正教独立教会的大主教（利基维斯基）及一万名教会人员被清算杀害。一九四五年当苏俄在西乌克兰立足之后，当地的乌克兰天主教会也受到类似的迫害。此前，天主教曾被要求加入克里姆林宫的政治工具、位于莫斯科的俄罗斯东正教会。这足以证明，“苏俄化”是双方所涉及的唯一问题。

一九四五年联合国国际组织会议在旧金山召开两周前的四月十一日，苏共内务人民委员会（NKVD）派出两队士兵包围了位于利沃夫的圣乔治大教堂，逮捕了大主教斯利派支、两名主教、两名高级教士及数名神甫。² 利沃夫神学院的学生被逐出学院，学院教职人员被告知：乌克兰希腊天主教会已不复存在，大主教被抓，苏维埃将委任一名新主教。类似的事件在整个西乌克兰及寇松线另

² 一九四五年四月二十五日至二十六日期间，包括苏联、乌克兰苏维埃社会主义共和国在内的五十个国家的代表参加了联合国会议并签署了《联合国宪章》，联合国组织由此得以成立。

一侧的波兰境内不断重复发生着。³ 至少有七名主教被抓或音讯全无。当地没有一名乌克兰天主教的主教享有人身自由。五百名参与集会抗议苏俄暴行的教会人员或被杀或被抓。整个地区的数百名神职人员和平民被杀害，数千人被送入集中营。一个接一个村庄的人都被杀光了。在被遣送集中营时，每个家族都被刻意拆散，父亲们被放逐西伯利亚，母亲们被送到位于东突厥斯坦的砖厂，孩子们被送到共产党“红色之家”接受“再教育”。由于为乌克兰人的罪过，教会宣布为危害乌克兰苏维埃政权的团体，其成员被归入苏维埃警方档案，罪名是潜在的“人民公敌”。事实上，除了斯洛伐克境内的十五万名教会成员得以幸免之外，整个乌克兰天主教会被正式清算，上层神职人员被投入监牢，神甫们被驱散，遭到放逐。

这些针对民族灵魂所进行的攻击已经对乌克兰的大脑产生了严重的影响，这种影响还将持续下去。神职人员的家庭历来是产生大批知识分子的来源，神甫们本人是各个村庄的首领，他们的妻子们是慈善机构的组织者。教会开办学校，管理着大多数慈善组织。

苏共实施种族灭绝计划的第三步是针对乌克兰农民展开的，特别是大量的独立农民，因为他们承传着乌克兰的传统、民间故事、音乐、民族语言与文学以及民族精神。苏共采用最为可怕的招术对付这一群体——制造饥荒。一九三二年至一九三三年间，五百万乌克兰人饥饿而死，第七十三届国会在一九三四年五月二十八日将其描述为非人道罪行。⁴ 有人曾试图将苏俄残酷暴行的这一例证当作与农村集体化有关的纯粹的经济政策，消除库拉克即独立农民也就顺理成章的成为必要的一步。事实上，乌克兰拥有大规模农场的农民人数很少，而且分布很分散。正如一九三三年十二月二日《消息报》报道的苏维埃政客考索亚⁵

³ 寇松线是由英国在第一次世界大战后提出的波兰与苏俄的边界线。成为二战后波兰与苏联的边境勘定的基础。这一边将大批乌克兰人划在波兰境内。

⁴ 一九三四年五月二十八日，美国纽约州国会议员费什 (Hamilton Fish) 在位于华盛顿特区的众议院提出一项决议案 (众议院三〇九号决议案)。这一决议案规定：“数百万乌克兰苏维埃社会主义共和国人民死于一九三二年至一九三三年间发生的饥荒。”决议案进一步提议：

众议院对深受乌克兰大饥荒之害的人们深表同情，他们遭受饥荒带来的苦难与痛苦，期间数百万和平守法的乌克兰人丧失了生命；
苏联政府采取积极的步骤减轻这一饥荒造成的严重后果；
苏联政府不得阻碍美国公民以金钱、食物及日用供给品形式向乌克兰饥荒灾区提供援助。

该决议案被送交外交事务委员会 (该决议案被收录在一九七八年《乌克兰季刊》第四百一十六至四百一十七页)。

⁵ 此处莱默金把乌克兰共产党 (布尔什维克) 第一书记考索亚错误的说成是“苏维埃作家考西斯”。一九三三年十一月二十七日，在乌克兰共产党中央委员会与中央控制委员会联席会议的发言中，考索亚声称：“目前，乌克兰国内的民族主义构成了主要的危险”。

所说的：“乌克兰的民族主义是我们面临的主要的危险。”正是出于消灭这一民族主义、从而建立令人恐怖的、统一的苏维埃政权的目的，乌克兰的农民阶层沦为这一运动的牺牲品。计划中的这一部分所采用的手法并不局限于特别的人群，所有的人都是迫害的对象——男人，女人和儿童。尽管乌克兰当年的农作物产量略低于前一年，这很大程度上可能是农村集体化造成的。然而，当年的农作物收成足够养活乌克兰所有的人与牲畜。但大饥荒对苏维埃来说是必要的，所以他们就通过向乌克兰超额征收农作物抵税的策略来制造饥荒。更有甚者，数千顷的小麦无人收割，被弃置烂在地里。其它的谷物收成被存入当局的粮仓等待当局决定如何分配。对于养活乌克兰人至关重要的粮食大多数被出口到国外，换取外汇。

面对发生在农村的饥荒，成千上万的农民背井离乡到城里乞食。农民一批批的被抓，随即被遣送回乡。在被遣返之前，农民们把自己的孩子遗弃在城市里，希望他们至少可以活下去。仅哈尔科夫一地就有一万八千名被遗弃的儿童。上千人的村庄只有一百人活下来；其它村庄有一半的人饿死，每天都有二十至三十人死去。人吃人的现象到处可见。

正如基督教科学箴言报驻莫斯科记者c.（莱默金读作w.）亨利·张伯伦在1933年所报道的：

共产党人从整个事件中看到人们的冷漠与所受的挫折，颠覆与反革命倾向。以自以为是的理想主义者特有的残忍，他们决定任由饥荒蔓延，以便给农民们一个教训。救济被逐步发放到集体合作化农场，但只覆盖了很少量的农场，救济也来的太迟，已有众多的农民被饿死。独立农民被弃置不顾，只得自谋生计。独立农民相对较高的死亡率成为支持加入集体合作化农场的最有力的论据。

第四步是让外族人涌入乌克兰，把乌克兰人驱逐到东欧各国，使乌克兰族人分崩离折。这样一来，民族的统一性被破坏，各个民族间混杂了。一九二〇年至一九三九年间，乌克兰族人占全国人口比例由百分之八十降至百分之六十三。⁶ 受到饥荒与驱逐之害，乌克兰族人口总数骤降，由二千三百二十万人降至一千九百六十万人。同期非乌克兰族的人口总数增加了五百六十万人。如果考虑到

⁶ 一九二〇年没有进行人口调查，一九二六年与一九三九年官方统计数据与莱默金引用的数据略有出入。一九二六年，乌克兰苏维埃社会主义共和国境内共有二千二百九十万乌克兰族人。一九三九年造假的数据显示为二千三百三十万乌克兰族人，增加了四十三万五千人。然而，乌克兰苏维埃社会主义共和国全国增加了三百三十万人，使乌克兰族裔占总人口的比例由百分之八十降至百分之七十三。

乌克兰曾是欧洲人口增长最快的国家，每年约增加八十万人，可以很明显的意识到，苏俄采取的政策已经奏效了。

这是乌克兰民族遭到系统性毁灭及被新形成的苏维埃国家逐步吸纳过程中的关键几个步骤。值得关注的是，苏共并没有试图采取类似德国纳粹屠杀犹太人的全部灭绝的做法。然而，如果苏共的做法完全奏效的话，如果乌克兰的知识分子阶层，教师及独立农民被消灭的话，乌克兰就如同每一个乌克兰人都被杀死一样，因为它已经失去了继承、发扬其文化、信仰、共同理念的部分，而这一部分曾引领整个民族，赋予它灵魂，简而言之，正是这一部分使其成为一个民族而非一群民众。

然而，不加区别的大规模屠杀从来没有停止过。只是它们并非既定计划中不可或缺的步骤，只不过是随机发生的事件。成千上万的人被处死，未公布人数的成千上万的人逃脱不了西伯利亚集中营中死亡的命运。

文尼察市也可被称作乌克兰的戴考。当地九十一座坟墓中长眠着九千四百三十二位被苏共独裁政权的内务人民委员会在一九三七年或一九三八年处死的死难者。在真正的墓地从林中墓石间掩埋着众多的死难者。具有讽刺意味的是，一处舞厅的地下埋着众多死于一九三七年的人们的尸体，直到一九四三年才被德国人发现。其中为数众多的死难者是苏共声称被遣送到西伯利亚的人。

乌克兰也有与利迪策村同样的村镇，即一九四六年被克里姆林宫的波兰附庸毁坏的扎瓦德卡镇。⁷ 波兰第二支队的军队三次袭击扎瓦德卡镇，屠杀男子、妇女和儿童，纵火烧毁房屋，盗走牲畜。第二次侵袭时，红军指挥官向当时幸存的人喊话说：“谁拒绝去乌克兰，将是同样的下场。在此，我命令所有人在三天内撤离，否则我将处死每个人。”⁸

最后，整个村庄被暴力清撤，七十八个幸存者中只有四名男子。当年的三月份，其它九个乌克兰人的村镇也被同一个苏维埃红军部队清洗，遭遇与此大同小异。

类似的事情不只发生在乌克兰境内。苏共针对乌克兰的策略过去一直在其它国家重复着，目前仍在继续使用。那是苏共扩张计划的关键部分，因为这一策略

⁷ 一九四二年六月十日，为报复纳粹德国在摩拉维亚的独裁者莱因哈德·海德里希被刺杀，利迪策村的一百七十二名年龄超过十六岁的男子被清算杀害，妇女和儿童被送入集中营，整个村子被夷为平地。

⁸ 摘自沃尔特·达什尼克所著《寇松线上的死亡与绝望》一书。（莱默金注）。

可以迅速消除苏俄帝国成员国的文化与民族差异，形成统一。实施这一策略所造成的数百万人的苦难并没有使苏俄改变初衷。如果只看人们的苦难遭遇的话，我们必将谴责这一统一之路是在犯罪。但事实上，罪恶远远不止于此。这不只是一件简单的大屠杀案例。这是一桩种族灭绝罪行。消灭的不只是个人，而是整个民族及其文化。如果不会使人受到伤害而可以做到这一点的话，我们仍然要谴责这一做法，因为共同意识、统一的理念、民族语言与习俗等构成一个民族的要素也是人类文明与进步的重要组成部分。不同民族融合在一起生成新的民族，事实如此。我国也见证了这一过程，但这一融合是将各民族文化的优点融汇在一起的过程。⁹ 世界就是以这种方式进步的。然而，苏联实施统一民族的计划不仅造成人们的苦难，人权遭到践踏等非常重要的问题，同时也是对文明与文化的犯罪与浪费。因为苏联民族的统一不是通过融合各民族的理念与文化达到的，而是完全毁灭其它文化与理念的结果——最后只剩下苏联的文化及其意识形态。

Translated by Dai Lin

⁹ 莱默金此处指美国。

LE GÉNOCIDE SOVIÉTIQUE EN UKRAINE

*Vous ne pouvez aimer les autres peuples
si vous n'aimez pas l'Ukraine
« Aimez l'Ukraine » Sosiura¹*

Le meurtre de masse de peuples et de nations qui a caractérisé la progression de l'Union Soviétique en Europe n'est pas une caractéristique nouvelle de sa politique expansionniste. Il ne s'agit pas d'une innovation destinée simplement à créer l'unité à partir d'une diversité – Polonais, Hongrois, Baltes, Roumains – en train de disparaître à l'heure actuelle dans les franges de son empire. Au contraire, c'est une caractéristique de longue durée de la politique intérieure du Kremlin, pour laquelle les maîtres actuels avaient d'amples précédents dans les opérations de la Russie tsariste. En effet, c'est un pas indispensable dans le processus « d'union » dans lequel les dirigeants soviétiques espèrent ardemment voir se produire « l'homme soviétique », la « nation soviétique ». Afin d'atteindre ce but, cette nation unique, les dirigeants du Kremlin détruiront volontiers les nations et les cultures qui ont longtemps peuplé l'Europe de l'Est.

Ce dont je veux vous parler est peut-être l'exemple classique du génocide soviétique, son expérience la plus longue et la plus large dans la russification – la destruction de la nation ukrainienne. Comme je l'ai dit, ce n'est que la suite logique des crimes tsaristes comme la noyade de 10 000 Tatars de Crimée, ordonnée par Catherine la Grande, les meurtres de masse perpétrés par l'*Opritchnina* – les « troupes S.S » d'Ivan le Terrible, l'extermination des chefs nationaux polonais et des catholiques ukrainiens par Nicolas Ier, et les séries de pogroms contre les Juifs, qui ont entaché périodiquement l'histoire russe. Cela s'est déjà traduit au sein de l'Union Soviétique par l'annihilation de la nation ingérienne, des cosaques du Don et du Kouban, des républiques tatares de Crimée, des nations baltes de Lituanie, d'Estonie et de Lettonie. Chaque cas est un exemple de la politique à long terme de liquidation des peuples non-russes par la suppression des groupes sélectionnés.

L'Ukraine occupe une partie sud-est de l'URSS d'une superficie comparable à celles de la France et de l'Italie et elle est peuplée d'environ 30 millions d'habitants². Véritable grenier à blé de la Russie, sa géographie a fait de l'Ukraine une clef stratégique vers le pétrole du Caucase et de l'Iran, et vers l'ensemble du monde Arabe. Au Nord, elle borde la Russie. Tant que l'Ukraine conservera son unité nationale, tant que son peuple continuera à se penser ukrainien et à revendiquer son indépendance, elle représentera une sérieuse menace pour le cœur même

¹ Vers de Volodymyr Sosiura, rajoutés au crayon. Sosiura écrivit ce poème patriotique en 1944, pendant la guerre germano-soviétique. Choyé par les autorités dans un premier temps (lauréat du prix Staline en 1948), il fut condamné pour nationalisme en 1951. Voici les deux lignes en version ukrainienne originale :

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну !.*

² Au moment où Lemkin écrivit ce texte (les années 1950), la population ukrainienne était d'environ 40 millions de personnes. En fait, l'Ukraine occupait la partie sud-ouest de l'URSS.

du soviétisme. Il n'est pas étonnant que les dirigeants communistes aient attaché la plus grande importance à la russification de ce membre indépendantiste de leur « Union des Républiques » et aient décidé de le rendre conforme à leur modèle d'une nation russe unique. Car l'Ukrainien n'est pas et n'a jamais été un Russe. Sa culture, son tempérament, sa langue, sa religion sont tous différents. Sous l'emprise immédiate de Moscou, il a refusé d'être collectivisé, préférant accepter la déportation et même la mort. Il est donc particulièrement important que l'Ukrainien soit forcé, selon la méthode de Procruste, dans le moule de l'idéal de l'homme soviétique.

L'Ukraine présente un haut degré de susceptibilité au meurtre racial qui vise des catégories spécifiques de la population, de sorte que les tactiques communistes n'y ont pas suivi les schémas des attaques allemandes contre les Juifs. La nation est trop peuplée pour être exterminée complètement avec efficacité. Cependant, ses dirigeants religieux, intellectuels, politiques, ses composantes choisies et déterminantes, sont assez restreints et peuvent être facilement éliminés. En conséquence, c'est sur ces groupes en particulier que la toute puissance de la machine soviétique s'est abattue avec ses armes habituelles que sont le meurtre de masse, la déportation, les travaux forcés, l'exil et la famine.

L'attaque a utilisé un schéma invariable, avec un mode opératoire sans cesse réitéré, afin d'écraser toute nouvelle manifestation de l'esprit national. Le premier coup vise l'intelligentsia, le cerveau national, afin de paralyser le reste du corps. En 1920, 1926, et à nouveau entre 1930 et 1933, des enseignants, des écrivains, des artistes, des penseurs, des dirigeants politiques furent liquidés, emprisonnés ou déportés. Selon *The Ukrainian Quaterly* de l'automne 1948, 51 713 intellectuels furent envoyés en Sibérie pour la seule année de 1931. Au moins 114 poètes reconnus, écrivains et artistes, les plus notables des figures culturelles de la nation, ont connu le même sort. Les estimations les plus prudentes indiquent qu'au moins 75% des intellectuels et des hommes professionnels ukrainiens d'Ukraine occidentale, d'Ukraine [Trans-]carpatique et de la Bucovine ont été brutalement exterminés par les Russes (ibid. *The Ukrainian Quaterly* – été 1949).

En parallèle avec cette attaque contre l'intelligentsia fut déclenchée une offensive contre les Églises, les prêtres et le haut clergé, « l'âme » de l'Ukraine. Entre 1926 et 1932, l'Église orthodoxe autocéphale ukrainienne, son Métropolitain ([Vasyl] Lypkivsky) et 10.000 membres du clergé furent liquidés. En 1945 quand les Soviétiques s'installèrent en Ukraine occidentale, un sort similaire a été réservé à l'Église catholique ukrainienne. Que la russification fut le seul motif de ces actions est clairement démontré par le fait qu'avant sa liquidation, il a été proposé à l'Église de rallier le Patriarcat de Moscou, l'outil politique du Kremlin.

Deux semaines seulement avant la Conférence de San Francisco, le 11 avril 1945, un détachement du NKVD a encerclé la Cathédrale St-Georges à Lviv et a arrêté le Métropolitain [Joseph] Slipyj, deux évêques, deux prélats, et plusieurs prêtres³. Tous les étudiants du séminaire théologique furent emmenés hors de l'école pendant qu'on expliquait aux professeurs

³ La Charte créant les Nations Unies fut signée lors de la conférence tenue les 25 et 26 Avril 1945 par les délégués de 50 pays, dont l'URSS et la RSS d'Ukraine.

que l'Église gréco-catholique ukrainienne avait cessé d'exister, que son Métropolitain avait été arrêté, et qu'il sera remplacé par un évêque désigné par les Soviétiques. Ces faits se sont reproduits dans toute l'Ukraine occidentale et au-delà de la ligne Curzon, en Pologne⁴. Au moins sept évêques furent arrêtés ou sont disparus sans laisser de nouvelles. Il n'y a pas un seul évêque de l'Église catholique ukrainienne qui soit encore libre dans cette zone. Quelque 500 membres du clergé qui s'étaient réunis pour protester contre les actions des Soviétiques ont été fusillés ou arrêtés. Dans toute la région, les prêtres et les fidèles ont été tués par centaines, tandis que ceux qui sont envoyés dans des camps de travail forcé se comptèrent par milliers. Des villages entiers furent dépeuplés. Dans le processus de déportation, les familles ont été délibérément séparées, les pères envoyés en Sibérie, les mères dans les briqueteries au Turkestan et les enfants dans des foyers communistes pour y être « éduqués ». Pour le crime d'être ukrainienne, l'Église elle-même fut déclarée une institution néfaste au bien-être de l'État Soviétique, et ses membres ont été inscrits dans les fichiers de la police politique comme « ennemis du peuple » potentiels. De fait, à l'exception de 150 000 fidèles en Slovaquie, l'Église catholique ukrainienne a été officiellement liquidée, son hiérarchie emprisonnée, son clergé dispersé et déporté.

Ces attaques contre l'« Âme » ont eu aussi et continueront d'avoir un effet sérieux sur le « Cerveau » de l'Ukraine, car ce sont les familles du clergé qui ont traditionnellement fourni une grande partie des intellectuels. Les prêtres eux-mêmes furent les guides dans leurs villages et leurs épouses furent à la tête d'organisations caritatives. Les ordres religieux dirigeaient les écoles et s'occupaient d'une grande partie des œuvres de bienfaisance.

La troisième arme du plan soviétique était pointée sur les fermiers, la grande masse des paysans indépendants qui sont les gardiens de la tradition, du folklore et de la musique, de la langue nationale, de la littérature et de l'esprit national de l'Ukraine. L'arme utilisée contre cette partie de la population est peut-être la plus terrible de toutes – la famine. Entre 1932/1933, 5 000 000 d'Ukrainiens sont morts de faim, un acte inhumain que le 73e Congrès a dénoncé le 28 mai 1934⁵. Il y a eu une tentative de faire passer ce point culminant

⁴ La ligne Curzon fut la ligne de démarcation proposée par les Britanniques pour délimiter la frontière entre la Pologne et l'État soviétique après la Première Guerre mondiale. Après la Seconde Guerre mondiale, elle servit de base pour la frontière entre la Pologne et l'URSS, qui laissait une importante minorité ukrainienne du côté de l'État polonais.

⁵ Le 28 Mai 1934, Hamilton Fish, le représentant de New York au Congrès américain proposa une résolution (House Resolution 399 du 73e Congrès). Le document stipulait que « plusieurs millions d'habitants de la République socialiste soviétique d'Ukraine [...] sont morts de faim durant les années 1932 et 1933. » La résolution condamnait l'URSS pour avoir utilisé la famine « comme moyen pour réduire la population ukrainienne et à détruire ses droits politiques, culturels et nationaux » et demandait:

« Que la Chambre des Représentants exprime sa sympathie envers tous ceux qui ont souffert de la grande famine en Ukraine qui a apporté la misère, le malheur et la mort de millions d'Ukrainiens paisibles et respectueux de la loi, [...] »

Que [...] le gouvernement de l'Union des Républiques socialistes soviétiques [...] prenne des mesures énergiques pour atténuer les terribles conséquences de cette famine, [...]

Que le gouvernement de l'Union des Républiques socialistes soviétiques ne fasse pas d'obstacle à la façon dont les citoyens américains cherchent à envoyer de l'aide sous forme d'argent, de denrées alimentaires et des nécessités de la vie aux régions d'Ukraine touchées par la famine. »

La résolution fut transmise à la Commission des affaires étrangères, mais ne fut jamais adoptée par la Chambre des Représentants (La résolution est reproduite dans *The Ukrainian Quarterly* 4 (1978), pp. 416-17) ; <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

de la cruauté soviétique pour une politique économique liée à la collectivisation des terres à blé et à cause de laquelle l'élimination des koulaks, les fermiers indépendants, aurait été nécessaire. Il n'en reste pas moins qu'en Ukraine les grands propriétaires terriens étaient rares. Comme l'écrivain soviétique Kossies⁶ l'a déclaré dans les *Izvestia* du 2 Décembre 1933 : « Le nationalisme ukrainien est notre danger principal ». Or c'était pour éliminer ce nationalisme, pour établir l'horrible uniformité de l'état soviétique, que la paysannerie ukrainienne a été sacrifiée. La méthode employée pour cette partie du plan n'était nullement limitée à un groupe particulier. Tous ont souffert : hommes, femmes, enfants. La récolte, cette année-là, était largement suffisante pour nourrir toute la population et le bétail en Ukraine, même si la production avait chuté quelque peu par rapport à l'année précédente. Cette baisse était probablement due au combat autour de la collectivisation. Mais les Soviétiques avaient besoin d'une famine et ils en ont eu une, fait sur mesure, selon le plan, par le biais d'un prélèvement inhabituellement élevé des céréales au bénéfice de l'État. De plus, des milliers d'hectares de blé ne furent jamais récoltés et finirent par pourrir dans les champs. Le reste fut stocké dans les entrepôts céréaliers de l'État jusqu'à ce que les autorités aient décidé de leur utilisation. La plus grande partie de cette récolte, si cruciale pour la survie du peuple ukrainien, fut exportée pour obtenir des devises étrangères.

Face à la famine dans les campagnes, des milliers des fermiers abandonnèrent les zones rurales et se sont dirigés vers les villes pour mendier de la nourriture. Pris dans les villes pour être renvoyés vers les campagnes, ils y abandonnèrent leurs enfants dans l'espoir qu'au moins eux puissent survivre. Ainsi, 18 000 enfants ont été abandonnés dans la seule ville de Kharkiv. Des villages d'un millier d'habitants se retrouvèrent avec une centaine de survivants. Dans d'autres, la moitié de la population avait disparu. Au sein de ces bourgades entre 20 et 30 personnes mourraient chaque jour. Le cannibalisme devint banal.

Comme l'écrivait en 1933 William Henry Chamberlain, correspondant à Moscou du *Christian Science Monitor* :

« Les communistes voyaient dans cette apathie et ce découragement, sabotage et contre-révolution et, à la manière impitoyable propre aux idéalistes imbus d'eux-mêmes, décidèrent de laisser la famine suivre son cours avec l'idée qu'elle donnera une leçon aux paysans. L'aide fut distribuée au compte-gouttes aux fermes collectives, mais à une échelle inadéquate et si tardive que beaucoup de vies avaient déjà été perdues. Les paysans indépendants furent contraints à se débrouiller seuls ; et le taux de mortalité chez eux – bien plus élevé – s'est avéré être un argument de poids en faveur d'adhésion aux fermes collectives. »

⁶ Stanislav Kosior (et non Kossies) n'était pas écrivain mais le Secrétaire général du Comité central du Parti communiste (bolchevique) d'Ukraine, c'est-à-dire, le dirigeant politique de la république. L'édition du 2 décembre des *Izvestia* contient un discours de trois pages de Kosior intitulé « Itogi i blizhaishie zadachi provedeniia natsionalnoi politiki na Ukraine » (Les résultats et les tâches immédiates de la mise en œuvre de la politique des nationalités en Ukraine). La citation directe, tirée de la résolution adoptée lors du plénum commun du Comité central et du Comité de contrôle central du Parti (bolchevique) d'Ukraine : « À l'heure actuelle, le danger principal en Ukraine vient du nationalisme ukrainien, lié aux intérêts impérialistes ».

La quatrième étape dans le processus consistait en une fragmentation du peuple ukrainien, en installant sur le territoire ukrainien des populations allogènes et en dispersant les Ukrainiens à travers toute l'Europe orientale. De cette façon, l'unité ethnique serait détruite et les nationalités mélangées. Entre 1920 et 1939, la part de la population ethniquement ukrainienne dans la totalité de la population de l'Ukraine est passée de 80% à seulement 63,2 %⁷. À cause de la famine et de la déportation, la population ukrainienne a baissé de 23.2 millions à 19.6 millions, tandis que la population allogène s'est accrue de 5.6 millions. Quand on considère, que l'Ukraine avait autrefois le taux de croissance démographique le plus élevé de toute l'Europe avec 800 000 naissances par an, il est facile de constater que la politique russe a été accomplie.

Telles ont été les principales étapes de la destruction systématique de la nation ukrainienne et son incorporation progressive à la nation soviétique. Notamment, il n'y a eu aucune tentative d'annihilation complète, comme cela a été le cas avec l'attaque allemande contre les Juifs. Pour autant, si le programme soviétique est mené à son terme, si on peut éliminer l'intelligentsia, les prêtres et les paysans, alors l'Ukraine sera aussi morte que si tous les Ukrainiens avaient été tués. Elle aura perdu cette partie d'elle qui a sauvegardé et développé sa culture, ses croyances, ses idées communes, qui l'a guidée et lui a donné une âme, bref, qui a fait d'elle une nation plutôt qu'une masse de peuple.

Les meurtres de masse, sans discernement, n'ont cependant pas manqué. Mais ils ne faisaient pas partie intégrante du plan, ils en étaient simplement des variations fortuites. Des milliers d'individus ont été exécutés, encore plus de milliers ont disparu dans le gouffre de la mort que sont les camps de travail de Sibérie.

La ville de Vinnitsia pourrait être considérée à juste titre comme le Dachau ukrainien. Les corps de 9 432 victimes de la tyrannie soviétique, abattues par le NKVD en 1937 ou 1938, reposent dans 91 fosses communes. Les corps gisaient depuis 1937, jusqu'à leur découverte par les Allemands en 1943, parmi les pierres tombales de vrais cimetières, dans les bois, et, avec une affreuse ironie, sous le plancher d'une piste de danse. Les Soviétiques avaient affirmé que nombre des victimes avaient été exilées en Sibérie.

L'Ukraine a elle aussi son Lidice, dans le bourg de Zavadka, détruit par les séides polonais du Kremlin en 1946⁸. Par trois fois, les troupes de la seconde Division polonaise ont attaqué le bourg, tuant des hommes, des femmes et des enfants, brûlant des maisons et dépouillant les fermes de leur bétail. Au cours du deuxième raid, le commandant rouge déclara à ce qui

⁷ Il n'y eut pas de recensement en 1920. Les statistiques officielles des recensements de 1926, 1937 et 1939 donnent des chiffres qui ne correspondent pas à ceux de Lemkin. En 1926, l'URSS avait 31 195 000 citoyens d'origine ethnique ukrainienne, dont 22 927 000 vivaient dans la RSS d'Ukraine, qui avait 28 446 000 habitants en tout. Les chiffres correspondants pour 1937 furent : 26 421 000, 22 213 000, 28 398 000; pour 1939: 28 111 000, 23 362 000, 31 785 000. Les statistiques sont fiables pour 1926, moins crédibles pour 1937, et très falsifiées pour 1939.

⁸ Le 10 juin 1942, 173 hommes de plus de 14 ans furent fusillés, les femmes et les enfants déportés et le village de Lidice rasé en représailles à l'assassinat du dictateur nazi de Moravie, Reinhard Heydrich. Zavadka Morokhivska, Sianik povit, Lemkivshchyna (Région des Lemky), aujourd'hui Zavadka-Morochowska, Powiat Sanok, en Pologne.

restait de la population : « Quiconque refusera d'aller en Ukraine subira le même sort. Ainsi j'ordonne que le village soit évacué dans les trois jours ; sinon, j'exécuterai chacun d'entre vous. » (Extrait de Walter Dushnyk, *Death and Devastation on the Curzon Line.*) Quand le bourg fut finalement évacué par la force, il ne resta que quatre hommes parmi les 78 survivants. Au cours du mois de mars de la même année, deux autres villes ukrainiennes furent attaquées par la même unité rouge et connurent plus ou moins le même sort.

Ce que nous avons vu ici ne concerne pas que l'Ukraine. Le plan que les Soviétiques ont utilisé là-bas a été et continue d'être réutilisé. Il s'agit d'une partie essentielle du programme soviétique d'expansion, car il leur permet de construire rapidement l'unité à partir de la diversité des nations qui constituent l'Empire soviétique. Que cette méthode apporte une souffrance indescriptible pour des millions de personnes ne les a pas détournés de leur voie. Ne serait-ce que pour cette souffrance humaine, nous sommes obligés de condamner cette voie vers l'unité comme criminelle. Mais il y a plus que cela. Il ne s'agit pas simplement d'un cas de meurtre de masse. Il s'agit d'un cas de génocide, de destruction, non seulement des individus mais d'une culture, d'une nation. Même s'il était possible de réaliser cela sans souffrance, nous serions quand même forcés de le condamner car la famille d'esprits, l'unité d'idées, de langue et de coutumes qui forme ce que nous appelons une nation, constitue le plus important de nos moyens de civilisation et de progrès. Il est vrai que les nations se mêlent et forment de nouvelles nations – nous avons un exemple de ce processus dans notre pays⁹ – mais cette fusion consiste en une mise en commun des bénéfices venant des points forts de chacune des cultures. C'est de cette façon que le monde avance. Alors, mis à part la très importante question de souffrance humaine et des droits de l'homme, ce que nous désapprouvons dans le plan soviétique c'est le gaspillage criminel des cultures et des civilisations. Car on est en train de créer l'unité nationale soviétique non pas par l'union d'idées et de cultures, mais par la destruction complète de toutes les cultures et de toutes les idées sauf une – la soviétique.

Translated by Mykola Cuzin

⁹ Lemkin veut ici parler des Etats-Unis.

СОВЕТСКИЙ ГЕНОЦИД В УКРАИНЕ

В. Сосюра «Люби Украину»¹:
*Народы другие нельзя полюбить,
Не любишь коль ты Украину!...*

Массовое истребление народов и наций, которым характеризовалось продвижение Советского Союза в Европу, не является новой чертой его политики экспансионизма, не является новой идеей, направленной просто на создание единообразия из многообразия: поляков, венгров, прибалтов, румын, ютящихся сейчас на окраинах империи. Напротив, это – долгосрочная внутренняя политика Кремля, имевшая многочисленные прецеденты и в царской России. Советские лидеры считают, что это необходимые меры в процессе «объединения», которые, как они тешат себя надеждой, помогут создать «советского человека», «советский народ», и для достижения этой цели, единой нации, руководители Кремля охотно бы уничтожили все нации и культуры, которые издавна проживают в Восточной Европе.

То, о чем я хочу сказать, возможно, является классическим примером советского геноцида, самого долгого и широкомасштабного эксперимента по русификации, а именно – уничтожения украинской нации. Этот процесс, как я уже говорил, является лишь логическим следствием аналогичных преступлений царского режима, таких как утопление 10 000 крымских татар по приказу Екатерины Великой, массовые убийства, совершавшиеся «эсэсовцами» Ивана Грозного – опричниками, уничтожение национальных лидеров польских и украинских католиков Николаем I, а также многочисленные еврейские погромы, которые периодически пятнали российскую историю. Все это имеет свои аналоги в Советском Союзе – истребление ингеров, донских и кубанских казаков, уничтожение Крымско-татарской республики, прибалтийских наций в Литве, Эстонии и Латвии. Каждый такой случай – проявление долгосрочной политики по ликвидации нерусских народов путем ликвидации их отдельных частей.

Украина – территория в Юго-Восточной части СССР, равная по площади Франции и Италии, на которой проживают около 30 миллионов человек². Украина является житницей России, а ее географическое положение сделало ее стратегическим ключом к нефти на Кавказе и в Иране, а также ко всему арабскому миру. На севере она граничит

¹ Стихотворение В. Сосюры вписано карандашом. Сосюра написал патриотическое стихотворение в 1944 году, во время германско-советской войны. Сначала власти его одобрили, и в 1948 году поэт получил Сталинскую премию, но в 1951 г. его обвинили в украинском национализме. Две строфы из украинского оригинала:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!...*

² Когда Лемкин писал эту статью (в 1950-х годах), население Украины составляло около 40 миллионов.

с Россией. До тех пор, пока Украина будет сохранять свое национальное единство, до тех пор, пока ее народ будет считать себя украинцами и добиваться независимости, Украина будет представлять собой серьезную угрозу самой сути советизма. Поэтому не удивительно, что коммунистические лидеры придают большое значение русификации этого независимо [мыслящего] члена «Союза Республик» и решили подогнать его под свои шаблоны единой русской нации. Потому что украинцы не являются русскими и никогда ими не были. У них другая культура, другой темперамент, другой язык, другая религия. Находясь в зависимости от Москвы, они не приняли коллективизацию, несмотря на угрозу депортации и даже смерти. И поэтому особенно важно загнать украинский народ в прокрустово ложе идеального советского человека.

Украина очень подвержена расовому убийству по выбранным частям, и поэтому тактика коммунистов там не совпадала со схемой, которую применяли немцы для уничтожения евреев. Народ слишком многочислен, чтобы эффективным способом его можно было полностью уничтожить. Тем не менее, число религиозных, интеллектуальных, политических лидеров народа довольно невелико, их легко устранить, и поэтому эти группы пали жертвой всей мощи советской машины, с ее испытанными средствами – массовыми убийствами, депортацией и принудительным трудом, голодом и изгнанием.

Эта атака имела систематический характер, причем весь процесс повторялся снова и снова, чтобы подавить свежие всплески национального духа. Первый удар предназначался интеллигенции, «мозгу нации», чтобы парализовать остальные части ее тела. В 1920 и 1926 годах, и позже, в 1930–1933 годах, учителя, писатели, художники, мыслители, политические деятели ликвидировались, арестовывались или депортировались. По данным журнала «Ukrainian Quarterly» за осень 1948 г., только в 1931 году 51 713 интеллектуалов-украинцев были сосланы в Сибирь. Та же участь постигла минимум 114 крупных поэтов, писателей и художников. На Западной Украине, Карпатской Украине и Буковине по меньшей мере 75% интеллектуалов и специалистов было варварски уничтожено (там же, лето 1949).

Параллельно с уничтожением интеллигенции проводились репрессии против церквей и священников и церковных иерархов – «души» Украины. В 1926–1932 годах была ликвидирована Украинская Православная Автокефальная церковь; были убиты 10 000 священников и митрополит Липкивский. В 1945, когда Советы обосновались на Западной Украине, такая же участь постигла Украинскую Католическую Церковь. Единственной целью этих репрессий была русификация, о чём свидетельствовало предложение присоединиться к Русской Православной церкви Московского патриархата, политическому орудию Кремля.

Всего за две недели до конференции в Сан-Франциско, 11 апреля 1945 года, отряд войск НКВД окружил Собор св. Юра во Львове и арестовал митрополита

Слипого, двух епископов, двух прелатов и нескольких священников³. Все студенты Теологической семинарии были исключены. Волна таких же акций прокатилась по всей Западной Украине и даже за линией Керзона в Польше⁴. Были арестованы по меньшей мере семь епископов. 500 священников, пытавшихся протестовать против ликвидации УКЦ, были арестованы, а многие – расстреляны; всего в регионе были убиты сотни людей, тысячи украинцев были сосланы в Сибирь. Многие деревни опустели. При депортации намеренно разлучались семьи: отцов – в Сибирь, матерей – на каменоломни Туркестана, детей – в коммунистические детдома, на «воспитание». За преступление, состоящее лишь в принадлежности к украинской нации, Церковь была объявлена врагом, а ее прихожане занесены в черные списки «врагов народа». Фактически, Украинская католическая церковь, за исключением 150 000 ее последователей в Словакии, была полностью ликвидирована, ее служители арестованы, ее прихожане рассеяны и депортированы.

Эти репрессии против «души» имели и будут иметь серьезное влияние на «мозг» Украины, поскольку именно из семей духовенства традиционно происходила большая часть интеллигенции, в то время как сами священники становились лидерами в деревнях, а их жены возглавляли благотворительные организации. Религиозные ордена содержали школы и занимались благотворительностью.

Третий удар советского плана был направлен на фермеров, большую массу независимых крестьян, которые являлись хранителями украинских традиций, фольклора и музыки, национального языка и литературы, национального духа. Оружие, использованное против этой группы, было, пожалуй, самым страшным из всех – голод. Между 1932 и 1933 годами, 5 000 000 украинцев были доведены до голодной смерти. Эта бесчеловечность была осуждена 73-им Конгрессом 28 мая 1934 года⁵. Была попытка оправдать эту вопиющую советскую жестокость как необходимую экономическую меру,

³ Хартия об образовании Организации Объединенных Наций была подписана на конференции 25-26 апреля 1945 г. делегатами из 50 стран, включая СССР и УССР.

⁴ Линия Керзона была предложена Британией как граница между Польшей и Советским Союзом после Первой Мировой Войны. Позже она послужила основой для польско-советской границы после Второй Мировой Войны. Большая часть украинского населения осталась за границей, в Польше.

⁵ 28 мая 1934 года конгрессмен Гамильтон Фиш из Нью-Йорка предложил резолюцию (House Resolution 399 73-го Конгресса). Этот документ гласил, что «несколько миллионов населения Украинской Советской Социалистической Республики... умерли от голода в 1932-33 годах». Резолюция обвиняла СССР в использовании голодомора «как средства уменьшения украинского населения и разрушения украинских политических, культурных и национальных прав», и призвала:

«Чтобы Палата представителей выразила свое сочувствие всем тем, кто пережил голодомор в Украине, который принес страдания, бедствия и смерть миллионам мирных и законопослушных украинцев...

Чтобы... Правительство Союза Советских Социалистических Республик... предприняло активные шаги для смягчения ужасающих последствий этого голода...

Чтобы... Правительство Союза Советских Социалистических Республик... не чинило никаких препятствий американским гражданам, желающим оказать помощь деньгами, продовольствием или предметами первой необходимости регионам Украины, пострадавшим от голода.»

Резолюция была передана в Комитет международных связей, но так и не была принята Палатой представителей. (Резолюция напечатана в «The Ukrainian Quarterly» № 4 (1978), стр. 416-417: <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>)

связанную с обобществлением посевных земель и ликвидацией кулаков – независимых фермеров. Однако в действительности крупных фермеров в Украине было немного. Советский писатель Косиор⁶ заявил в газете «Известия» 2 декабря 1933 года: «Украинский национализм – наша главная угроза». Украинское крестьянство было принесено в жертву, чтобы искоренить этот национализм и установить пугающее единообразие советского государства. Методы, использованные в этой части плана, не ограничивались какой-либо конкретной группой. Страдали все – мужчины, женщины, дети. Урожай в том году был достаточным, чтобы прокормить не только людей, но и скот в Украине, хотя и был немного меньше, чем в предыдущем году, что в значительной мере объясняется борьбой по коллективизации. Но голод был необходим Советам, и они создали его «на заказ» путем небывало завышенных норм хлебозаготовок. Кроме того, тысячи акров пшеницы так и не были убраны – урожай оставили гнить на полях. А то, что было собрано, отправилось в государственные закрома, до тех пор, пока власти не решат, что делать с урожаем. Большая часть этого зерна, жизненно необходимого украинскому народу, была вывезена на экспорт в качестве платы за иностранные кредиты.

Перед лицом голода в деревне, тысячи людей покинули сельские районы и перебрались в город, чтобы добывать пищу нищенствованием. Когда их ловили и вновь отсылали в деревню, они покидали своих детей в надежде на то, что хотя бы те выживут. Так, в Харькове были оставлены 18 000 детей. В деревнях с тысячным населением выживало не более сотни жителей; в других – исчезала половина населения, а смертность в этих местах колебалась от 20 до 30 человек в сутки. Людоедство стало обычным явлением.

Уильям Генри Чемберлен, московский корреспондент «Christian Science Monitor», писал в 1933 году:

«Коммунисты усматривали в этом апатию и лень, саботаж и контрреволюцию, и с беспощадностью, присущей идеалистам, уверенным в своей правоте, решили, что пусть голод идет своим чередом, что это станет уроком для крестьян.

Колхозам была выделена помощь, но так мало и так поздно, что множество жизней уже нельзя было спасти. Независимые крестьяне были брошены на произвол судьбы, и крайне высокий уровень смертности среди них оказался самым мощным аргументом в пользу вступления в колхозы».

⁶ Станислав Косиор был не писателем, а Генеральным секретарем Центрального комитета Коммунистической партии (большевиков) Украины – т.е. политическим руководителем республики. В номере «Известий» за 2 декабря напечатана трехстраничная речь Косиора, озаглавленная «Итоги и ближайшие задачи проведения национальной политики на Украине». Точная цитата, взятая из резолюции, переданной объединенным пленумом Центрального комитета и Центрального контрольного комитета Коммунистической партии (большевиков) Украины, гласит: «на Украине, в данный момент главную опасность представляет местный украинский национализм, смыкающийся с империалистическими интересами».

Четвертым шагом в этом процессе стала фрагментация украинского народа, путем заселения Украины другими этническими группами и одновременно рассеяния украинцев по Восточной Европе. Таким образом этническая целостность была бы разрушена, а национальности смешаны. За период с 1920 по 1939 годы процентная доля украинцев в УССР уменьшилась с 80% до 63%⁷. В абсолютных цифрах численность украинцев в УССР уменьшилась с 23,2 млн. до 19,6 млн., а количество не-украинцев выросло на 5,6 млн. Если учесть, что на Украине была едва ли не самая высокая рождаемость в Европе – около 800 000 новорожденных в год, станет очевидным, что политика Советов принесла свои плоды.

Это были основные этапы систематического уничтожения украинской нации, ее постепенного поглощения новым советским народом. Примечательно, что не было попыток полного истребления, подобных попыткам Германии уничтожить евреев. Тем не менее, если советская программа будет реализована полностью, если интеллигенцию, священнослужителей и крестьян удастся уничтожить, то Украина будет мертва в такой же мере, как если бы были убиты все украинцы до единого, поскольку она потеряет ту свою часть, которая хранит и развивает ее культуру, чаяния, идеи, которая руководит ей и питает ее душу, которая, коротко говоря, делает ее нацией, а не просто группой людей.

Массовые, неизбирательные убийства украинцев, однако, тоже имели место, просто они не были столь систематичны, как убийства евреев гитлеровцами. Тысячи украинцев были казнены, несчетные тысячи сгинули в сибирских лагерях.

Город Винницу можно назвать украинским Дахау. Там, в 91 могиле лежат 9 432 жертвы советской тирании, расстрелянные в 1937–1938 годах. Среди могильных плит на обычных кладбищах, в лесах, и даже, по зловещей иронии, под танцплощадкой, лежали эти тела с 1937 года до тех пор, пока в 1943 году их не нашли немцы. О многих, расстрелянных здесь, Советы сообщали, будто они депортированы в Сибирь.

Украина также имеет свой Лидице – город Завадка, разрушенный польскими сателлитами Кремля в 1946 году⁸. Трижды войска польской Второй дивизии напали на город, убивая мужчин, женщин и детей, сжигая дома и уводя скот. Во время второго рейда красный командир заявил оставшимся в живых жителям

⁷ В 1920 году переписи не проводилось. Официальные данные переписей 1926, 1937 и 1939 годов отличаются от тех, что приводит Лемкин. В 1926 году население Украины составляло 28 446 000, из них этнических украинцев 22 927 000, а в СССР проживало тогда 31 195 000 этнических украинцев. Соответствующие цифры на 1937 г.: 28 398 000, 22 213 000 и 26 421 000; на 1939: 31 785 000, 23 362 000 и 28 111 000. Наиболее заслуживающей доверия является первая перепись, вторая – малодостоверна, абсолютно недостоверной является последняя.

⁸ 10 июня 1942 года, 172 мужчины старше 14 лет были расстреляны, женщины и дети – депортированы, а деревню Лидице сравняли с землей в качестве возмездия за убийство нацистского диктатора Моравии Рейнхарда Гейдриха. Завадка Морохивська, повет Сяник, Лемкивщина, теперь Завадка-Мороховска, повет Санок, Польша.

города: «Такая же судьба ждет всех, кто откажется ехать на Украину. Поэтому я приказываю освободить поселок в течение трех дней, в противном случае, все будут казнены», – Walter Dushnyk «Death and Devastation on the Curzon Line».

Когда город был, наконец, принудительно эвакуирован, из 78 выживших было только четверо мужчин. В марте того же года, 9 других украинских городов подверглись нападению со стороны той же красной дивизии и примерно такому же обращению.

Сказанное здесь касается не только Украины. Этот план советской власти применялся и применяется снова и снова. Он является неотъемлемой частью советской программы экспансии, ибо он представляет собой быстрый способ приведения к единому знаменателю многообразных культур и народов, составляющих советскую империю. То, что этот метод несет неопишуемые страдания миллионам людей, не заставило свернуть советскую власть с избранного пути. Хотя бы поэтому, из-за этих человеческих страданий, мы должны признать такой путь к единству преступным. Но есть и что-то большее. Это – не просто случай массового убийства. Это – акт геноцида, уничтожения не только людей, но и культуры и нации в целом. Если бы было возможно уничтожить народы, не причиняя им физических страданий, то даже и в этом случае мы бы осудили такие действия, ибо родственность взглядов, единство идей, языка и обычаев, которые и определяют нацию, жизненно важны для развития цивилизации. Да, это правда, что нации иногда объединяются, смешиваются и образуют новые нации – мы видим пример такого процесса и в нашей собственной стране, но такое объединение заключается в объединении достоинств и преимуществ каждой национальной культуры⁹. Это – путь развития мира. А что мы наблюдаем в советских планах в этой области, помимо человеческих страданий и попрания человеческих прав? Преступное разорение цивилизации и культуры. Советское национальное единство создается сейчас не путем создания союза идей и культур, а путем полного уничтожения всех культур и всех идей, за исключением одной – советской.

Перевод Харьковской правозащитной группы

⁹ Лемкин имел в виду Соединенные Штаты Америки.

EL GENOCIDIO SOVIETICO EN UCRANIA

*“No puedes amar a otros pueblos,
Si tú no amas a Ucrania.”*
(De una poesía de Volodymyr Sosiura)¹

El asesinato en masa de pueblos y naciones que caracterizó el avance de la Unión Soviética en Europa no es una característica nueva de su política expansionista, ni es una innovación concebida simplemente para lograr algo homogéneo de la diversidad de polacos, húngaros, pueblos del Báltico, rumanos, los cuales están ahora dentro de los límites del imperio soviético. Se trata, en cambio, de medidas a largo plazo, utilizadas incluso en la política interna del Kremlin, que para los actuales líderes soviéticos tienen suficientes precedentes en acciones similares de la Rusia zarista. De hecho es un paso realmente indispensable en el proceso de “unión”, que llevará, tal como lo esperan ansiosamente los dirigentes soviéticos, a la aparición del “hombre soviético” y de la “nación soviética”. Y para lograr ese objetivo, esa nación unificada, los dirigentes del Kremlin con mucho gusto destruirán naciones y culturas, vigentes desde hace muchos siglos en Europa Oriental.

Sobre lo que quiero hablar es quizás un ejemplo clásico de genocidio Soviético, su más prolongado y extenso experimento de rusificación. Me refiero a la destrucción de la nación ucraniana. Que es, como dije, sólo una lógica continuación de crímenes zaristas tales como el asesinato de 10.000 tártaros de Crimea, ahogados en el mar por orden de Catalina la Grande, los asesinatos en masa de Iván el Terrible, llevados a cabo por sus “*tropas de las SS*”, la Oprichnina², el exterminio por Nicolás I de líderes nacionales polacos y de católicos ucranianos³, y una serie de pogromos judíos, que periódicamente mancharon la

¹ Versos de Volodymyr Sosiura, que fueron agregados a mano, con lápiz, al escrito. Sosiura escribió este patriótico poema en 1944, en plena guerra germano – soviética. Al principio las autoridades los elogiaron, pero en 1948 lo condenaron por nacionalismo ucraniano. Las dos líneas de texto original en ucraniano dicen así:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² El zar Iván IV el Terrible (1533–1584) utilizó una fuerza especial, los “oprychniki”, para reprimir a todo opositor. También los utilizó para someter definitivamente al principado de Novgorod, también conocido como República del Gran Novgorod. Se trataba de un importante centro comercial, integrante de la Liga Hanseática, la gran Confederación de Ciudades de la Europa medieval, antecedente de la actual Unión Europea, compuesta por 117 ciudades, desde las de Alemania, Suecia y Polonia hasta las de Portugal, España e Italia. El brillante desarrollo de Novgorod despertó la codicia de los zares de Moscovia y en los años 1477–1479 Novgorod fue conquistada e incorporada a Moscovia. Se sucedieron las grandes rebeliones de 1503, 1570 y 1578 que fueron cruelmente reprimidas. El zar Iván el Terrible para doblegarlos definitivamente, deportó a unos 10.000 novgorodienses (de las clases dirigentes) a Siberia, dando así inicio a una política de deportaciones masivas de pueblos indómitos, que sus sucesores desarrollaron y aplicaron por doquier. (Nota del Traductor).

³ En 1772 el Estado polaco fue dividido entre Rusia y el Imperio Austro-Húngaro. Los polacos no aceptaron su suerte y en 1830–1831 y después en 1863–1864 organizaron grandes sublevaciones, buscando independizarse de Rusia. Fueron reprimidos en gran número. En esa misma época, el trono zarista ordenó la incorporación por la fuerza de los católicos ucranios a la religión ortodoxa. Quien se resistía fue asesinado. (Nota del Traductor).

historia de Rusia. Todo esto tuvo su eco correspondiente dentro de la Unión Soviética, como ser el aniquilamiento de los Ingermanlandeses⁴, de los cosacos del Kubáñ y del Don⁵, de los tártaros de Crimea⁶, de las naciones bálticas de Lituania, Estonia y Letonia⁷.

Cada uno de esos crímenes es un ejemplo de una política a largo plazo de aniquilamiento de pueblos no-rusos, mediante la eliminación de determinados sectores previamente seleccionados de su población.

Ucrania, es una parte del Sureste de la URSS, ocupa un territorio equivalente a Francia e Italia juntas, y tiene una población de unos 30 millones de habitantes⁸. Siendo el granero de Rusia, por su ubicación geográfica pasó a ser una pieza estratégica clave para acceder al petróleo del Cáucaso y de Irán, y a todo el mundo árabe. En el norte limita con Rusia propiamente dicha.

Mientras Ucrania conserve su unidad nacional, mientras su pueblo continúe identificándose como ucraniano y exija la independencia, seguirá siendo una grave amenaza para el corazón mismo de la idea Soviética. No es de extrañar entonces que los

⁴ Ingria o Ingermanlandia es un país de unos 15.000 km², ubicado alrededor de la actual ciudad de San Petersburgo. Originariamente estaba poblado por pueblos fineses, como los votios, ingrios, etc. Los eslavos los anexaron al principado de Novgorod, y cuando este principado fue a su vez anexado por los moscovitas, pasaron a formar parte del principado de Moscovia. Fueron sometidos a una fuerte rusificación, pero en el censo de 1926 aún eran unos 115.000. Luego la mayoría fue deportada a Siberia, en un operativo de limpieza de las zonas fronterizas de la URSS y según el censo de 1989 sólo quedaban 449 ingermanlandeses en Rusia y otros 228 en la vecina Estonia. (Nota del Traductor)

⁵ El ejército cosaco del Kubáñ, tiene sus orígenes en los cosacos de Ucrania, que en el siglo XVI surgieron tras los rápidos y cascadas del río Dnipró (Dnieper). Llamados los Cosacos de Zaporizhia o zaporogos, (por vivir tras los rápidos o Porohy), tuvieron una gran incidencia en la historia de Ucrania, formando a partir de 1648 un Estado cosaco ucraniano independiente. Cuando el imperialismo ruso se impuso en Ucrania, los cosacos zaporogos fueron expulsados en 1745. De sus restos se formó el Ejército Cosaco del Mar Negro, trasladado a partir de 1792 al Cáucaso, donde dio lugar al Ejército Cosaco de Kubáñ, en lo que es hoy la provincia rusa de Krasnodar. Para mediados del XIX el número de ucranios en el País del Kubáñ superaba los 400.000 ó un 18,6% de la población. El poder soviético los sometió a una feroz represión y rusificación. Miles fueron deportados al frío norte. Otros cientos de miles murieron durante la hambruna de 1932–1933. Hoy los descendientes de esos cosacos no superan el 0,34% de la población de la provincia de Krasnodar. A orillas del río Don surgió en el siglo XVI una organización cívico-militar denominada el Ejército Cosaco del Don. Al igual que en el Ejército Cosaco Zaporogo, sus líderes eran elegidos en asamblea y contaban con un sistema judicial propio. Durante siglos se enfrentaron a los turcos y tártaros de Crimea. Nominalmente se reconocían como súbditos de los zares de Moscovia. Pero cuando el centralismo ruso amenazó sus libertades, una serie de sangrientas rebeliones se sucedieron. Se impuso el centralismo. A principios de la Primera Guerra Mundial vivían en su territorio un millón y medio de personas. Luego de la Revolución Rusa el Ejército Cosaco del Don se independizó. Después luchó del lado de los blancos. Triunfantes los comunistas, sometieron a los cosacos del Don a un serie de cruentas represiones en cuyo transcurso entre 300.000 y 500.000 cosacos fueron asesinados o deportados a Siberia. Su población también fue diezmada por la hambruna de 1932–1933. (Nota del Traductor).

⁶ El Khanato Tártaro de Crimea comienza en la siglo XIII luego de que los mongoles conquistaran la península. En 1449 los khanes tártaros hasta entonces vasallos de la Horda de Oro mongola, se independizaron, conformando un reino independiente y en 1475 reconocieron la soberanía del sultán turco. El vasallaje turco fue muy benévolo, permitiéndole a la dinastía reinante en Crimea, a los Giray, una gran libertad de acción. Pero el expansivo imperialismo ruso finalmente los venció y en 1783 Crimea fue incorporada al imperio ruso. Siguió la habitual política de represiones, fueron eliminados los clanes más encumbrados y los integrantes de la dinastía de los Giray. (A eso se refiere Lemkin cuando menciona a los 10.000 tártaros ahogados en el Mar Negro). En mayo de 1944, Stalin deportó a todos los tártaros de Crimea. Recién luego de la Independencia de Ucrania comenzaron éstos a retornar a la península, donde hoy suman unos 250.000. Otro tanto vive en Uzbekistán, adonde fueron deportados en 1944. En Turquía y otros países de la cuenca del Mar Negro existe una importante diáspora tártara que junto con sus descendientes suma unos 5 millones de personas. (Nota del Traductor).

⁷ Las represiones y deportaciones en los países del Báltico alcanzaron al 11% de la población. Fueron 175.000 estonios, 170.000 letones y 320.000 lituanos (un total de 665.000) los asesinados o deportados a Siberia entre 1941 y 1949 (Nota del Traductor).

⁸ En la época en que Lemkin escribió este artículo (década de 1950), la población de Ucrania era de 40 millones de personas.

líderes comunistas le hayan dado la máxima prioridad a la rusificación de este miembro, demasiado pensante e independiente, de su “Unión de Repúblicas”. Para ello han decidido reformarlo y adaptarlo a su modelo de una única nación rusa. Pero el ucraniano no lo es y nunca ha sido ruso. Su cultura, su temperamento, su lengua, su religión, son diferentes. Estando frente a las puertas de Moscú él ha rechazado la colectivización, prefiriendo la deportación e incluso la muerte. Por eso era particularmente importante acomodarlo al modelo Procrustista del hombre soviético ideal⁹.

La población ucraniana es muy susceptible al asesinato de partes selectas de su sociedad por motivos raciales, por lo que la táctica comunista no ha seguido las pautas adoptadas por los ataques alemanes contra los Judíos. La nación ucraniana es demasiado numerosa para ser exterminada en su totalidad, mediante ese eficiente método. Sin embargo, su dirigencia religiosa, intelectual y política, esas partes determinadas y seleccionadas del cuerpo social, son relativamente pequeñas y por lo tanto fáciles de ser eliminadas. Por tal motivo el hacha soviético cayó con toda su fuerza sobre estos grupos en particular, con la ayuda de herramientas ya familiares como ser el asesinato masivo, las deportaciones y trabajos forzados, el exilio y la hambruna.

El ataque ha mostrado un patrón sistemático, con todo el proceso repetido una y otra vez para reprimir nuevos brotes del espíritu nacional. El primer golpe fue dirigido contra la intelectualidad, el cerebro de la nación, para paralizar al resto del cuerpo. En 1920, 1926 y nuevamente en los años 1930–1933, fueron fusilados, encarcelados o deportados profesores, escritores, artistas, pensadores, líderes políticos. Según la publicación trimestral “*Ukrainian Quarterly*” de otoño de 1948, sólo durante el año 1931 fueron deportados a Siberia 51.713 intelectuales. El mismo destino les cupo al menos a 114 grandes poetas, escritores y artistas, los más prominentes líderes culturales de la nación tuvieron el mismo destino. Se estima que los rusos exterminaron brutalmente al menos al 75% de intelectuales y profesionales en Ucrania Occidental, en la región carpática, y en Bukovina (Ibíd., *Ukrainian Quarterly* de verano 1949).

Simultáneamente con este ataque a los intelectuales siguió una ofensiva contra las iglesias, contra los sacerdotes y la jerarquía eclesiástica, el “alma” de Ucrania. Entre 1926 y 1932, la Iglesia Autocéfala Ortodoxa Ucraniana, su Metropolitano (Lypkivsky) y 10.000 sacerdotes fueron liquidados. En 1945, cuando los soviéticos se establecieron en el oeste de Ucrania, un destino similar le fue impuesto a la Iglesia católica Ucraniana.

⁹ PROCURST, apellido de Damastro o Polipemon, un mítico bandido del Attico, que colocaba a sus víctimas en una cama, y si las personas eran demasiado altas les cortaba las piernas y si eran de pequeña estatura, entonces mediante cuerdas estiraba sus cuerpos. En la literatura se usa el término “La Cama de Procrust”, haciendo referencia a los que someten a otros a torturas morales para acomodar sus ideas a las propias. En la Unión Soviética ninguna publicación podía ver la luz si no pasaba previamente por la “Cama de Procrust” de la censura. (Nota del Traductor).

El hecho de que antes de su liquidación, a la Iglesia se le ofreció la oportunidad de unirse al Patriarcado ruso de Moscú – instrumento político del Kremlin – nos indica que la Rusificación fue la única razón para semejante acción.

A dos semanas de la Conferencia de San Francisco, el 11 de abril de 1945, un destacamento de tropas del NKVD rodeó la Catedral de San Jorge en Lviv, arrestó al Metropolitano Slipyj, a 2 obispos, a 2 prelados y a varios sacerdotes¹⁰. Todos los estudiantes del seminario teológico de la ciudad fueron expulsados de la escuela, mientras que a sus profesores se les dijo que la Iglesia Greco-Católica de Ucrania había dejado de existir, que su Metropolitano fue detenido y su lugar será ocupado por un obispo nombrado por las autoridades soviéticas. Estos actos se repitieron en toda Ucrania Occidental y tras la Línea Curzon, en Polonia¹¹. Al menos siete obispos fueron arrestados o desaparecieron¹². En todo el territorio no quedó en libertad ningún obispo de la Iglesia católica Ucrania. Quinientos miembros del clero que se reunieron para protestar contra esta acción de los soviéticos fueron fusilados o encarcelados. A lo largo de toda la región, clero y laicos fueron asesinados por centenares, mientras que ascendió a miles el número enviado a los campos de trabajos forzados. Aldeas enteras fueron despobladas. Durante las deportaciones, se separó deliberadamente a las familias: los padres a Siberia, las madres a las fábricas de ladrillos de Turquestán, y los niños a los orfanatos comunistas para ser “educados”.

La iglesia fue declarada organización perjudicial para el bienestar del estado soviético, sólo por el delito de ser ucraniana, y sus integrantes fueron fichados en los registros de la policía como posibles “enemigos del pueblo”. En la práctica, con excepción de los 150.000 católicos que viven en Eslovaquia, la Iglesia católica de Ucrania ha sido oficialmente liquidada, su jerarquía encarcelada y su clero dispersado o deportado. Estos ataques contra el “Alma del pueblo” han tenido y seguirán teniendo consecuencias muy graves para el “Cerebro” de Ucrania, porque una parte importante de los intelectuales procedía de familias de sacerdotes, además esos mismos sacerdotes han sido dirigentes en sus aldeas, y sus esposas encabezaban las

¹⁰ La Carta de las Naciones Unidas fue firmada durante la Conferencia de San Francisco, el 25-26 de abril de 1945, por delegados de 50 países, incluidos la URSS y la R.S.S. de Ucrania.

¹¹ La línea Curzon (el nombre proviene del ministro de Relaciones Exteriores de Gran Bretaña, lord George Nathaniel Curzon), fue propuesta en 1920 por los británicos como frontera entre Polonia y la Unión Soviética. Polonia no aceptó entonces la propuesta, corriéndose la frontera mucho más hacia el Este. Pero sirvió de base para establecer los límites entre ambos Estados luego de la Segunda Guerra Mundial. Una importante minoría ucraniana en sus tierras ancestrales quedó del lado izquierdo de la frontera, dentro del territorio que pasó a pertenecer a Polonia (Nota del Traductor).

¹² Algunos fueron directamente asesinados. Pavel Sudoplatov, un general de la NKVD soviética, en sus memorias tituladas “Operaciones especiales” (Editorial Plaza y Janes, 1994) en las págs. 316-317 escribe que el obispo Romzha, tras un fracasado intento de asesinarlo simulando un accidente carretero, fue finalmente muerto mediante una letal inyección de curare, que le aplicó una agente disfrazada de enfermera. El obispo Hryhoriy Jomyshyn murió en una prisión de la NKVD y el primado de la iglesia, el arzobispo Yosyf Slipyj fue juzgado en tres ocasiones y pasó 18 años en prisiones y campos de concentración. En 1961 fue finalmente liberado, volvió a Roma y el 25 de enero de 1965 el papa Pablo VI le otorgó la dignidad cardenalicia. (Nota del Traductor).

organizaciones de beneficencia. Las órdenes religiosas se ocupaban de las escuelas, y dirigían la mayor parte de las organizaciones benéficas¹³.

En tercer lugar el plan de la Unión Soviética estaba dirigido contra los agricultores, esa gran masa de campesinos independientes, que son la reserva de la tradición, del folclore y de la música, del idioma nacional y de su literatura, del espíritu nacional de Ucrania. El arma utilizada en contra de este organismo social es quizá la más terrible de todas – la hambruna. Entre 1932 y 1933, 5.000.000 de ucranianos murieron de hambre¹⁴, una crueldad que el 28 de mayo de 1934, la 73ª Sesión del Congreso de los EE.UU.¹⁵ denunció como inhumana. Hubo intentos de caracterizar este punto culminante de la crueldad soviética como el resultado de una política económica relacionada con la colectivización de las tierras de cultivo y la necesidad de eliminar a los kulaks, a los agricultores independientes. Lo cierto es, sin embargo, que en Ucrania hubo pocos terratenientes. El escritor soviético Kossior¹⁶ declaró en el periódico *Izvestiia* del 2 de diciembre de 1933, “El nacionalismo ucraniano es nuestro principal peligro” y por eso, para eliminar ese nacionalismo, para establecer la horrible uniformidad del Estado soviético es que fue sacrificado el campesinado ucraniano. El método utilizado en esta parte del plan no

¹³ En la Iglesia Greco-Católica Ucrania, también conocida como Iglesia Católica Ucrania de rito bizantino o de rito oriental, los casados podían ser ordenados sacerdotes, tras cursar los estudios teológicos respectivos. Les estaba vedada la carrera eclesiástica, no podían ser obispos ni cardenales, algo que estaba reservado al clero regular, a los integrantes de las órdenes monásticas. Recibían en cambio una parroquia, donde se desempeñaban durante toda su vida. Generalmente eran las personas más ilustradas del pueblo, por lo que tenían una autoridad indiscutible sobre los campesinos. Por su nivel intelectual y posición económica podían enviar a sus hijos a escuelas y universidades, de ahí que las familias de los sacerdotes seculares fueran la base del desarrollo intelectual en Ucrania Occidental. (Nota del Traductor).

¹⁴ En la actualidad, cálculos recientes ubican entre siete y diez millones el número de víctimas del Holodomor, el Genocidio por medio del hambre en Ucrania. (Nota del Traductor).

¹⁵ El 28 de mayo de 1934, el congresista por Nueva York Hamilton Fish presentó el proyecto de una resolución, (Resolución de la Cámara N° 399 del 73º Congreso). El documento estipulaba que “varios millones de pobladores de la República Socialista Soviética de Ucrania... murieron de hambre durante los años 1932 y 1933”. La resolución condenaba a la URSS por la utilización del hambre “como un medio para reducir la población de Ucrania y para destruir los derechos nacionales, políticos y culturales de los ucranianos. La resolución instaba a :

Que la Cámara de Representantes exprese su solidaridad con todos aquellos que sufrieron la hambruna en Ucrania, que ha traído miseria, sufrimientos y la muerte a millones de pacíficos ucranianos, respetuosos de la ley...

Por eso... el gobierno de la Unión de Repúblicas Socialistas Soviéticas..deberá adoptar medidas activas para aliviar las terribles consecuencias derivadas de esta hambruna.

Por eso... el gobierno de la Unión de Repúblicas Socialistas Soviéticas ...no pondrá obstáculos a los ciudadanos norteamericanos que traten de enviar ayuda en forma de dinero, alimentos y otros medios para aliviar las necesidades de las regiones de Ucrania, afectadas por la hambruna

La resolución fue remitida a la Comisión de Relaciones Exteriores pero nunca fue aprobada por la Cámara de Representantes. (La resolución se reproduce del *The Ukrainian Quarterly* 4 (1978), pp. 416-17.)

¹⁶ En el original el nombre figura como Kossies, una evidente falta de ortografía. Stanislav Kossior no era escritor, era el Secretario General del Comité Central del Partido Comunista (bolchevique) de Ucrania, es decir el patrón político de la República. El 2 de diciembre, el número de *Izvestiia* contiene en tres de sus páginas un discurso de Kossior titulado “Itogi i blizhaishie zadachi provedeniia natsionalnoi politiki na Ukraine.” (“Resultados y tareas inmediatas para la realización de una política nacional en Ucrania). La cita exacta fue tomada de una resolución aprobada por el plenario del Comité Central y del Comité Central de Control del Partido Comunista (bolchevique) de Ucrania, que dice: “En la actualidad, el principal peligro en Ucrania proviene del nacionalismo ucraniano local, vinculado a intereses imperialistas”.

se limitaba a ningún grupo en particular. Sufrían todos – hombres, mujeres y niños. La cosecha de ese año fue suficiente para alimentar en Ucrania a la gente y al ganado, quizás algo menor que la del año pasado. Probablemente y en gran medida esa disminución en la cantidad de la cosecha era consecuencia de la lucha por la colectivización. Pero como una hambruna le era necesaria al gobierno soviético, entonces la crearon “a pedido” estableciendo como impuesto estatal una cuota de granos extremadamente alta. Pero además de esto en miles de acres el trigo nunca fue recolectado, se lo dejó pudrirse en el campo. El resto del trigo fue enviado a los graneros estatales para su almacenamiento, hasta que las autoridades decidan cómo distribuirlo. Gran parte de esta cosecha, tan vital para la vida del pueblo ucraniano, fue exportada al exterior, para obtener créditos.

Cuando en las granjas afloró el hambre, miles de personas abandonaron las zonas rurales, trasladándose a las ciudades a mendigar comida. Cuando se los atrapaba y se los enviaba de vuelta a los pueblos, ellos dejaban a sus hijos con la esperanza de que al menos ellos puedan sobrevivir. Así sólo en Jarkiv fueron abandonados 18.000 niños. En aldeas de miles de habitantes sobrevivía un centenar. En otras aldeas desapareció la mitad de la población, diariamente morían 20-30 personas. El canibalismo se convirtió en algo común.

W. Henry Chamberlin¹⁷, el corresponsal en Moscú del *Christian Science Monitor*, escribió en 1933:

”Los comunistas veían en eso apatía y desaliento, sabotaje y contra-revolución y, de una forma despiadada, propia de idealistas autosatisfechos, decidieron dejar que el hambre siga su curso con la intención de enseñarles a los campesinos una lección. Las granjas colectivas recibieron ayuda, pero en una escala inadecuada y demasiado tardía, porque ya se habían perdido las vidas de muchas personas. A los campesinos que se negaban a ingresar en las granjas colectivas se los dejó librados a su suerte y la mucho más elevada tasa de mortandad entre ellos resultó ser el mejor argumento en favor de ingresar a las granjas colectivas.”

El cuarto paso en ese proceso consistió en la fragmentación del pueblo ucraniano mediante la introducción de extranjeros en Ucrania y la simultánea dispersión de los ucranianos por toda Europa Oriental. De esta manera, la unidad étnica sería destruida y las nacionalidades entremezcladas. Entre 1920 y 1939, en Ucrania la cantidad de población autóctona pasó del 80% a tan sólo el 63,2%. Como resultado de la hambruna y de las deportaciones, la población de nacionalidad ucraniana ha disminuido en términos absolutos de 23,2 millones a 19,6 millones, mientras que la población

¹⁷ El autor se refiere a William Henry Chamberlain, identificado erróneamente en el texto como C. Henry Chamberlain.

extranjera aumentó en 5,6 millones de personas¹⁸. Si tenemos en cuenta que en el pasado Ucrania tenía la mayor tasa de natalidad de Europa, alrededor de 800.000 personas por año, es fácil observar que es lo que la política rusa alcanzó.

Tales fueron los principales pasos en la sistemática destrucción de la nación ucraniana, y en su progresiva absorción por una nueva nación soviética. Llama la atención de que no hubo intentos de una aniquilación completa, similar al método alemán de ataque a los judíos. Pero si el programa soviético es totalmente exitoso, si los intelectuales, los sacerdotes y los campesinos son eliminados de raíz, Ucrania estará muerta, al igual que si fuera asesinado hasta el último ucraniano, porque habrá perdido esa parte del pueblo, que era la que mantenía y desarrollaba su cultura, sus creencias, sus ideas comunes, que la ha guiado y le dio su alma, que – en definitiva – la convirtió en una nación, y no en un conglomerado de gentes.

No faltaron asesinatos masivos indiscriminados, pero ellos no formaban parte del plan, más bien se trató de hechos independientes. Miles de personas fueron ejecutadas, innumerables miles más fueron condenados a una muerte segura en los campos siberianos de trabajo.

La ciudad de Vinnitsya podría ser llamado el Dachau de Ucrania. Allí en 91 tumbas yacen los cuerpos de 9.432 víctimas de la tiranía soviética, asesinados entre 1937 y 1938 por el NKVD. Los cuerpos yacían desde 1937 entre las lápidas de los cementerios reales, en los bosques y (oh, terrible ironía) bajo una pista de baile, hasta su descubrimiento por los alemanes en 1943. Sobre muchas de las víctimas las autoridades soviéticas habían informado que fueron deportadas a Siberia.

Ucrania, también tiene su Lidice, en el pueblo de Zavadka (Morojivska), destruido en 1946 por los partidarios polacos del Kremlin¹⁹. Tres veces, las tropas polacas de la Segunda División atacaron la población, matando a hombres, mujeres y niños, quemando las casas y llevándose el ganado de las granjas. Durante el segundo ataque, el comandante comunista les dijo a los sobrevivientes que quedaban en el pueblo: *"El mismo destino le espera a todo aquel que se niegue volver a Ucrania. Por lo tanto ordeno que en tres días el pueblo sea evacuado por completo, de lo contrario, mataré a cada uno de ustedes"*.

"Death and Devastation on the Curzon Line", by Walter Dushnyk

¹⁸ No hubo censo en 1920, probablemente se trata de un error tipográfico y el número correcto sería 1926, año del primer censo en la Unión Soviética. Según el censo de 1926 vivían en la República Socialista Soviética de Ucrania 22,9 millones de ucranianos étnicos, o el 81% del total de la población. Los números falsificados del censo de 1939 indican la presencia de 23,3 millones de ucranianos o sea más del 75% del total de los 31 millones de habitantes. (La falsificación consiste en que en el censo de 1939 fue incluida la población de Ucrania Occidental, recientemente incorporada a la URSS, donde vivían 9,7 millones de personas, de ellos un 89,2% eran ucranianos (Nota del Traductor).

¹⁹ El 10 de junio de 1942, 173 varones mayores de 14 años fueron fusilados, las mujeres y los niños deportados y el pueblo de Lidice arrasado hasta sus cimientos en represalia por el asesinato de Henrich el gobernador nazi de Moravia. El pueblo citado es Zavadka Morojivska, povit Sianik, en Lemkivshchyna [Región etnográfica ucraniana de los Lemkos], ahora es el pueblo de Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Polonia.

(“La muerte y la devastación en la Línea Curzon” por Walter Dushnyck)

Cuando el pueblo fue definitivamente evacuado, entre los 78 supervivientes sólo quedaban 4 hombres. Durante marzo de ese año, otras dos poblaciones ucranianas fueron atacadas por la misma unidad roja recibiendo un trato similar²⁰.

Lo que aquí hemos visto no se refiere exclusivamente a Ucrania. El plan que las autoridades soviéticas allí han aplicado se repitió y se sigue repitiendo. Es una parte esencial del programa soviético de expansión, ya que propone la forma más rápida de alcanzar la homogeneidad de la diversidad de culturas y naciones que conforman el imperio soviético. El hecho de que este método trae consigo un indescriptible sufrimiento para millones de personas no hizo retroceder al gobierno soviético del camino emprendido. Aún si no hubiera otra razón que este sufrimiento humano, deberíamos condenar como criminal semejante camino hacia la unidad. Pero esto no es todo. No se trata simplemente de un caso de asesinato masivo. Se trata de un genocidio, de la destrucción, no sólo de individuos en particular, sino de una cultura y de una nación. Aún si fuera posible lograr eso, incluso sin sufrimientos, igualmente estaríamos obligados a condenarlo, porque todo eso que forma una nación, el pensamiento común, la unidad de ideas, del lenguaje y de costumbres constituye uno de los más importantes medios del progreso y de la civilización. Es cierto que las naciones se entremezclan y forman nuevas naciones, tenemos un ejemplo de este proceso en nuestro propio país²¹, pero esta fusión consiste en acercar los grandes valores de cada cultura a un fondo común de bienestar. Y es de esta manera que el mundo avanza. ¿Entonces, qué es lo que consideramos incorrecto en los planes soviéticos, aparte de las muy importantes cuestiones del sufrimiento humano y de los derechos humanos? Es el criminal despilfarro de civilizaciones y culturas. Porque no se está buscando crear la unidad nacional soviética mediante una fusión de ideas y de culturas, sino mediante la destrucción completa de todas las culturas y de todas las ideas salvo una, la soviética.

Translated by Ihor Wasylyk

²⁰ La limpieza étnica llevada a cabo por los polacos en esa parte de Ucrania que quedó bajo su soberanía, debido al tratado limítrofe con la URSS, siguiendo la llamada línea Curzon, tuvo dos etapas: La primera consistió en trasladar por la fuerza a la población a la parte soviética de Ucrania, y duró de agosto de 1944 a julio de 1946. Unas 480.000 personas fueron así deportadas. La segunda se desarrolló bajo el nombre código de “Operación Vístula” y duró del 28 de abril al 28 de julio de 1947. Participaron seis divisiones del ejército polaco. Unas 150 mil personas fueron trasladadas violentamente a Prusia Oriental, a los territorios arrebatados a Alemania. (Nota del Traductor).

²¹ Lemkin se refería a los Estados Unidos.

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՈՒՔՐԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԱՌՎԵՏՆԵՐՈՒ ԶԵՌՔՈՎ

*Կարելի չէ սիրել այլ ժողովուրդներ
եթե չսիրեք Ուքրանիան¹։*
Սոսեուրա՝ «Միրել Ուքրանիան»

Ժողովուրդներու և ազգերու հանդէպ զանգուածային ոճիրները, որոնք յատկանշած են Խորհրդային Միութեան յառաջխաղացքը Եւրոպայի մէջ, նոր յատկանիշ մը չէ անոր ծաւալապաշտական քաղաքականութեան, ո՛չ ալ նորարարութիւն, այլ պարզապէս միանմանութիւն ստեղծելու ջանք՝ բեւեռներու զանազանութենէն, հունգարացիներ, պալթեր ու ռումանացիներ, որոնք ներկայիս կը չքանան կայսրութեան ծայրերուն։ Ընդհակառակը, անիկա հին յատկանիշ մը եղած է նոյնիսկ Քրեմլինի ներքին քաղաքականութեան մէջ, բան մը, զոր այսօրուան տերերը ժառանգած են Յարական Ռուսիայէն։ «Միութեան» հոլովոյթին մէջ իրապէս անփոխարինելի քայլ մըն է ան, որով սովետ ղեկավարներ քնքշանքով կը յուսան արտադրել «Սովետարդը» և «Սովետագրը» ու այդ նպատակին հասնելու համար, Քրեմլինի ղեկավարները հաճոյքով պիտի քանդեն Արեւելեան Եւրոպայի ձին մշակոյթները և ազգերը։

Ինչ² որ կ'ուզեմ ըսել, թերեւս սովետական ցեղասպանութեան դասական օրինակն է անոր ամենէն երկար և ընդարձակ փորձարկութիւնը ռուսացման համար . ուքրանացի ազգի փճացումը։ Ասիկա տրամաբանական շարունակութիւնն է ցարական ոճիրներու՝ ինչպէս 10 000 խրիմցի թաթաբներու խեղճամոյն ըլլալը՝ Մեծն Կատարինէի հրահանգով, զանգուածային ոճիրները Իվան Սարսափելիի «ՍՍ Ջոկատներ» ուն Օփրիչնինա, լեհ ազգային ղեկավարներու և ուքրանացի կաթողիկէներու բնաջնջումը՝ Նիքոլտ Ափ կողմէ և հրեական

¹ Վոլոտիմիր Սոսեուրայի ոտանատրը աւելցուած է մատիտով, ան բանաստեղծութիւնը գրած է 1944-ին, գեղմա նա- սովետական պատերազմի ընթացքին։ Իշխանոյթիւնները նախ գովաբանած են զայն, բայց 1951-ին դատապարտած՝ ուքրանական ազգայնամոլութեան յա նցա նքով։

² Ինչ-էն առաջ, մատիտով աւելցուած է «Այստեղ սկսիլ»։

«Բոկրոմ» ներու շարքը, որ մեջընդմեջ արատաւորած է Ռուսիոյ պատմութիւնը: Մովետական Միութեան մեջ ասոնց համահաւասարը եղած են Ինկերեան ազգի բնաջնջումը, Տոնի և Գուպանի դազախներու, Խրիմի թաթար հանրապետութեան, Լիթուանիոյ, Էսթոնիոյ և Լաթվիոյ պալթիկ ազգերու վերացումով: Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձին պարագայ է՝ ոչ-ռուս ժողովուրդներու երկարաժամկէտ հաշուեյարդարի, անոնց որոշ մասերը բնաջնջելով:

Ուքրանիա կը կազմէ Խորհրդ. Միութեան հարաւ արեւելքի մէկ շերտը, Ֆրանսայի և Իտալիոյ տարածութեամբ, 30 միլիոն բնակչութեամբ³: Ան կը հանդիսանայ Ռուսիոյ սննդատուն, աշխարհագրական կարեւորութեամբ՝ Կովկասի, Իրանի և բոլոր արաբական աշխարհի նաւթին համար: Հիւսիսէն նոյնինքն Ռուսիոյ սահմանն է: Այնչափ ատեն որ Ուքրանիա պահէ իր ազգային միութիւնը և այնչափ ժամանակ, որ անոր ժողովուրդը ինք զինք ընդունի որպէս ուքրանացի և ըղձայ անկախութեան, այնչափ ան լուրջ սպառնալիք կը հանդիսանայ: սովետականութեան սրտին: Արդ տարօրինակ չէ, թէ համայնավար ղեկավարներ մեծագոյն կարեւորութիւնը տան՝ իրենց «Հանրապետութիւններու Միութեան» այս անկախ անդամի ռուսացման ու որոշէն զայն յարմարցնել «Մէկ Ռուս Ազգ» կաղապարին: Քանի որ ուքրանացին ռուս չէ և երբէք ալ չէ եղած, անոր մշակոյթը, խառնուածքը, լեզուն ու կրօնքը տարբեր են: Մոսկուայի մօտը ըլլալով հանդերձ ան մերժած է «Գոլլեգթիւացումը», համակերպելով արքորի, նոյնիսկ մահուան. ուստի մասնաւոր կարեւորութիւն կը ստանայ ուքրանացին յարմարցնելը սովետատրոհի կերպարին:

Ուքրանիոյ մեջ շատ կարելութիւն կայ ցեղը, մանաւանդ անոր ընտրանին սպաննելու. այս մարզին մեջ, համայնավարներ չեն հեետեւտծ հրեաներու հանդէպ գերմանական յարձակումներու ուղիին. ազգը բազմաթիւ ըլլալուն պատնառաւ կարելի չէր յաջողցնել անոր ամբողջական բնաջնջումը. այսուհանդերձ, անոր ղեկավարութիւնը

³ Լեմքինի գրած ժամանակ (1950–ականներուն) Ուքրանիոյ բնակչութիւնը 40 միլիոն էր:

(կրօնական, մտաւորական, քաղաքական որոշիչ մասերը) փոքրաթիւ են ու կարելի է գանտնք դիրաւ ջնջել, ուրեմն այս խումբերուն վրայ է, որ սովետական կացինին ամբողջ ուժգնութիւնը ինկած է զանգուածային ծանօթ սպաննութիւններով, տեղահանութեամբ, տաժանակիր աշխատանքով, արտորովու սովով:

Հարուածը ցոյց տուած է համակարգուած և կանոնաւոր ոն մը, կրկին ու կրկին կրկնուելով, դէմ յանդիման գալով ազգային ոգիի ապստամբութեան: Առաջին հարուածը ուղղուած էր մտաւորականութեան ազգի ուղեղին, անդամալուծելու համար մարմնին մնացեալ մասը: 1920-ին և կրկին 1930–1933-ին ուսուցիչներ, գրողներ, արուեստագէտներ, մտածողներ ու քաղաքական առաջնորդներ մաքրագործուեցան, բանտարկուեցան և տեղահան եղան: Ըստ ԲԻՔԲԱՆԱԿԱՆ ԵՌԱՄՍԵԱՑ-ի 1948-ի աշնան թիւին, 51 713 մտաւորականներ Սիպ եր իւս դրկուած են 1931-ին միայն: նուազագոյնը 114 կարելոր բանաստեղծներ, գրողներ և արուեստագէտներ, ամենէն կարկառունները մշակութային առաջնորդներու, ենթարկուած են նոյն ճակատագրին: նուազագոյն գնահատանքով, ուքբանացի մատաւորակտններու և մասնագէտներու գոնէ 75 տոկոսը Արեւմտեան Ուքբանիոյ, Դարփութօ-Ուքբանիոյ և Պուքովիսայի մէջ վայրագութեամբ սպաննուեցան 1949-ի ամրան, ռուսերու կողմէ:

Միեւնոյն ատեն տեղի ունեցաւ յարձակոզականը եկեղեցիներուն, կղերին ու նո լիբա պետութեան Ուքբանիոյ «Հոգի»ին դէմ: 1926–1932-ի միջոցին, Ուք բանական Ուղղափառ եկեղեցին, անոր Մեթոքփօլիթը (Էիքքիվսքի) և 10 000 կղերականներ հաշուէյարդարի ենթարկուեցան: 1945-ին, երբ սովետներ հաստատուեցան Արեւմտեան Ուքբանիտ, Ուքբանական Կաթողիկէ եկեղեցին ալ ենթարկուեցաւ նոյն ճակատագրին: Հաշուէյարդարէն առաջ արդէն կը յստականար, թէ ռուսացումը միակ պատճառն էր, որովհետեւ եկեղեցիին առաջարկուեցաւ միանալ Մոսկուայի ռուս պատրիարքին, որ Քրեմլինի քաղաքական գործիքն էր:

1945 Ապրիլ 11-ին, Սան Ֆրանսիսքոյի վեհաժողովէն միայն 2 շաբաթ առաջ, NKVD-ի հեծելազօրքէն խումբ մը շրջապատեց Էվովի Սուրբ

Գեորգ Աթոռանիստ եկեղեցին ու ձերբակալեց Մեթրոփոլիթ Ալիփիժը, 2 եպիսկոպոսներ, 2 առաջնորդներ և բազմաթիւ կղերականներ⁴ Քաղաքի աստուածաբանական դպրանոցի բոլոր աշակերտութիւնը հեռացուեցաւ դպրոցէն և ուսուցիչներուն ըսուեցաւ, թէ Ուքբանիոյ Յոյն Կաթողիկէ եկեղեցին այլեւս գոյութիւն չունի, թէ անոնց մեթրոփոլիթը ձերբակալուած է և թէ զայն պիտի փոխարինէ սովետական որոշումով եպիսկոպոս մը: Նոյն գործողութիւնները կրկնուեցան Արեւմտեան Ուքբանիոյ ամբողջ տարածքին և Լեհաստանի Գուրգոնի Գիծի երկայնքին⁵: Նուազագո՛յնը 7 եպիսկոպոսներ ձերբակալուեցան, կամ ծպտուն չելաւ անոնցմէ: Տակաւին ազատ եպիսկոպոս չկայ շրջանին մէջ, որ պատկանէր Ուքբան. Կաթողիկէ եկեղեցւոյ: 500 կղերականներ, հաւաքուած սովետական գործողութեանց դէմ բողոքելու՝ սպաննուեցան կամ ձերբակալուեցան: Շրջանի կղերականները և աշխարհականները հարիւրներով սպաննուեցան, մինչ տաժանակիր աշխատանքի դրկուողներու թիւը հասաւ հազարներու: Ամբողջ գիւղեր պարպուեցան իրենց բնակչութենէն: Տեղահանութեան ժամանակ, ընտանիքներ բաժան-բաժան եղան. հայրերը դէպի Սիպիբ, մայրեր՝ Թուրքմենիստանի աղիւսի գործերուն ու զաւակները՝ համայնավարական տուններ «Դաստիարակուելու» համար: Ուքբանացի ըլլալու ոճիրին համար, նոյնինքն եկեղեցին յայտարարուեցաւ Խորերդ. Երկրի Բարօրութեան վնասակար Տարր, անոր անդամները խորերդ. ոստիկանութեան ըղբածրարներուն մէջ արձանագրուեցան որպէս «ժողովուրդի թշնամիներ»: Իրողութեան մէջ, Սլովաքիոյ Ուքբան. Կաթողիկէ եկեղեցին պաշտօնապէս լուծարքի ենթարկուեցաւ, բացառութեամբ 150 000 անդամներու, անոր կղերականները և նուիրապետութիւնը ցրուեցան ու տեղահան եղան:

⁴ ՄԱԿի ստեղծման հրովարտակը, ստորագրուած 50 պատուիրակներու կողմէ, որոնք կ'ընդգրկէին Խորերդ. Միութիւնը և Ուքբանիոյ Սով. Սոց. Հանրապետութիւնը, 1945 Ապրիլ 25-26-ի վեհաժողովին:

⁵ Գուրգոնի Գիծը առաջարկուած էր բրիտանացիներու կողմէ, որպէս Լեհաստանի և Իրփրդ. երկիրներու միջեւ սահման, Ա. Աշխարհամարտէն վերջ: Յետոյ ան ծառայեց որպէս հիմք Բ. Աշխարհամարտէն վերջ եղող Լեհաստանի և Իրփրդ. Միութեան միջեւ եղող սահմանին ե թողուց ուք բա նացիներու մեծ փոքրամասնութիւն մը Լեհաստանի մէջ:

Հոգիին ուղղուած այս հարուածները ունեցան ու պիտի շարունակեն ունենալ չուբջ ազդեցութիւն Ուքբանիոյ Ուղեղին վրայ, որովհետեւ աւանդակտնօրէՏ կղերականներու ընտանիքներն էին հայթայթողները մտտութեաններու մեծ մասին, մինչ կղերականները առաջնորդներն էին գիղերու և անոնց կիները կը գլխաւորէին բարեսիրական կազմակերպութիւՐՐերը: Կրօնականները կը վարէին դպրոցներ, նաեւ կը հոգային կազմակերպուած բարեգործութիւնը:

Խորերդ, ծրագրի երբորդ ժանիքը ուղղուած էր ազաբակապաններուն, մեծ հատուածը անկախ շինականներու, որոնք աւանդութիւն, ֆուլքըր և երաժշտութիւն պահողներն են, նաեւ Ուքբանիոյ ազգային լեզուն, գրականութիւնը և ազգային հոգին: Ասոնց դէմ գործածուած գէնքը թերեւս ամենէն սարսափելին էր – սովամահութիւնը: 1932–1933, 5 000 000 ուքբանացիներ սովամահ եղան. աՕմարդկայՕութիւն, գոր 28 Մայիս 1934-թ⁶ վեհաժողովը դատապարտեց: Փորձ եղած է սովետական դաժանութեան այս ծայրայեղութիւնը ներկայացնել որպէս անհրաժեշտ տնտեսական քաղաքականութիւն, տորնչուած ցորենի

⁶ 1934 Մայիս 28-ին, Նիւ Եորքի գոնկբեական Հեմիլթըն Ֆիշ ներկոյտցուց բանաձեւ մը (73-րդ գոՏկբեւի 399-րդ Տան բանաձեւը), վաւերաթուղթը սահմանեց* «ձՈւքբանական Խորերդ, հանրապետութեան բնակչութեան միլիոնաւորներ ... սովամահ եզան 1932-ին և 1933-ին»: Բանաձեւը կը դատապարտէ խորերդ. Միութիւնը՝ «Մովը օգտագործելու որպէս միջոց, ուքբանացի բնակչութիւնը նուագեցնելու և փձացնելու համար Ուքբանիոյ քաղաքական, մշակութային և ազգային իրաւունքները» և կը մղէ»

– Որ Ներ կայացուցիչ ներ ու Տունը իր համակրանքը յայտ նէ բուրբ անոնց, որոնք տառապած են Ուքբանիոյ մեծ սովէն, որ միլիոնաւոր խաղաղ և օրինապահ ուք բանա ցիներու պատՏառեց թշուառութիւն, տառապանք ու մահ:

– Որ Խորերդ. Միութեան կառավարութիւնը պէտք է գործնական քայլեր առնէ, մեղ մտցնել ու հա մար սո վի և սոսկ պի արդիւ նքները:

– Որ Խորերդ, կառավարութիւնը արգելք չդնէ ամերիկայի քաղաքացիներու դիմաց, որոնք կը փորձեն նիւթական, սնունդի և այլ կարիքներ լրացնող օժանդակութիւն դրկել Ուքբանիոյ սովահար շրջաններուն:

Բանաձեւը փոխանցուած է արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովին, բայց չէ ընդունուած Ներկայացուցիչներու Տան կողմէ: (Հրատարակուած է Ուքբանական Եռամսետյի Գ. թիւին մէջ 1978-ին, էջ 416-417):

արտերը հաւաքական սեփականութիւն դարձնելու և կուլակներու անհետացման գործընթացին հետ: Իրականութիւնը այն է, թէ մեծ կալուածներու տէր ազարակապաններ հազուագիւտ էին Ուքրանիոյ մէջ: Ինչպէս խորերդ, գրող Գոսիոք⁷ յայտնեց Իզվեսթիայի 2 Գեկտ. 1933-ի թիւով. «Ուքրանիոյ ազգայնականութիւնը մեր գլխաւոր վտանգն է» և այդ ազգայնականութիւնը ոչնչացնելու համար ու խորերդ, երկրի միատարրութիւնը հաստատելու համար է, որ զոհուեցաւ Ուքրանիոյ գիւղացիութիւնը: Ծրագրի այս մասի մեթոտը յատուկ որեւէ խումբի վերապտիւած չէր: ԱմէՊ մարդ տառապեցաւ, այբ, կին թէ երեխայ: Այդ տարուան հունձքը, հակառակ նախորդ տարուրնէ պակաս ըլլալուն և այս՝ հաւաք ականացման դէմ տարուած պայքարին պատճառով, բաւ ար ար էր կերակրելու Ուքրանիոյ բնակչութիւնն ու նախիրը, բայց սով մը անհրաժեշտ էր սովետներուՏ և անոնք օգտագործեցին առիթը կազմակերպելու գայն, անսովոր չափերով աւելցնելով հացահատիկի տուրքերը: Առաւել, ցորենի հազարաւոր եւքթաբներ չհնձուեցան, ձգուելով դաշտերու մէջ որ փտտին: Հունձքին մնացեալ մասը գրուեցաւ կառավարական պահեստանոցներու մէջ մնալու, մինչեւ որ իշխանութիւնները որոշեն անոր բաշխման եղանակը, իսկ ուքրանացի ժողովուրդին համար կենսական այդ հունձքին մեծ մասը արտածուեցաւ, վարկեր ստեղծելու և ա մար ար տաս ահ մա նի մէջ :

Ազարակներու մէջ տիրող սովին դիմաց, հազարաւորներ լքելով գիւղական շրջանները գացին քաղաք, հաց մուրալու: Այնտեղ բռնուելով և ետ դրկուելով, անոնք իրենց գաւակները լքեցին, յուսաւով որ

⁷ Բնագրին մէջ անունը ի յայտ կու գայ որպէս Գոսիէս, ակներեւ ուղղագրական սխալ մը: Մթանի սլա և Գոսիոր գրող չէր* այլ Ուքրանիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. վարչութեան ընդհ* քարտուղարը, այսինքն հանրապետութեան քաղաքական ղեկավարը: Իզվեսթիայի 2 Դեկտեմբերի թիւը կը պարունակէ Գոսիորի 3 էջնոց մէկ ուղերձը, վերնագրուած հձիթոկի Ի Պլիզեայշի Զատաշի Փրոփետենիա նացիոնալնոյ Փոլիթիքի Նա Ուքրէյն» («Արդիւնքներ և Անմիջական Գործեր, Հաստատելու Համար Ուքրանիոյ Ազգային Քաղաքականութիւնը»): ճշգրիտ մէջբերումը, առնուած Ուքրանիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. վարչութեան և կեդր. քննիչ յանձնախումբի միացեալ ժողովի որոշումէն կըսէ. «ներկայ պահուս, Ուքրանիոյ մէջ գլխաւոր վտանգը կու գայ կայսերապաշտական շահերու կապուած ուքրանական տեղական ազգայնականութենէն»:

զոնե անոնք կարենան ապրիլ: Այսպես, 18 000 մանուկներ լքուեցան միայն Իսթբուրի մեջ: 1000 հոգի նոց գիւղերը մնացին 100 վերապրողներով. այլ տեղեր բնակչութեան կէտը գտցած էր ու մահերու թիւը կը հասներ օրական 20-30-ի: Սովորական դարձած էր մարդակերութիւնը: Ինչպէս ՈՒ. Հէնրի Ջեմպրլ էյն⁸, Մոսկուայի Տը Քրիսթերն Սայէնս ՄոՕիթըրի թղթակիցը գրած է 1933-ին*.-

Համայնավարներ՝ այս անգգայութեան և յուսահատութեան մեջ տեսան խափանարարութիւն ու հակայեղափոխութիւն ե ինքնարդարացող իտէալիստներու յատուկ անգթութեամբ, անոնք որոշեցին թոյլ տալ, որ սովը տեսնէ իր գործը, մաղթելով որ ան դաս ըլլայ գիւղացիութեան: Որպէսզի շատ մը կեանքեր արդէն կորսուէին, ուշ և անբաւարար օգնութիւն բաշխուեցաւ հաւաքական ազարակներուն: Անհատ գիւղացիներ ձգուեցան իրենց բախտին և անոնց մահուան առաւել համեմատութիւնը համոզիչ պատնտո թուեցու, որ միանան հաւաքական ազարակներուն:

Գործընթացի չորրորդ քայլը կը բաղկանար՝ ուք բանացի ժողովուրդի բաժանումէն, նախ անոնց վրայ աւելցնելով օտար ժողովուրդներ, ապա ուքբոնացիները ցրուելով Արեւելեան Եւրոպայի չորս կողմը: Այսպիսով կը չքանար ազգագրական միասնութիւնը ե կը խառնուէին ազգութիւնները: 1920–1939-ի ընթացքին, Ուքբանիոյ բնակչութիւնը փոխուեցաւ 80 տոկոս ուքբանացիէ միայն 63,2 տոկոսի⁹: Սովի և տեղահանութեան դիմաց, Ուքբանիոյ բնակչութիւնը նուաղեցաւ յստակօրէն, իջնելով 23,2 միլիոնէն 19,6 միլիոնի, մինչ անոր ոչուքբանացի բնակչութիւնը բազմացաւ 5,6 միլիոնով: Երբ նկատի առնենք, թէ կար ժամանակ երբ Ուքբանիա ուներ Եւրոպայի

⁸ Կ' ակնարկուի Ուիլեամ Հէնրի Ջեմպրլէյնի, հատուածին մեջ սխալմամբ ներկայացուած որպէս Ա. Հէնրի Ջեմպրլէյն:

⁹ 1920-ին մարդահամար տեղի չէ ունեցած: Հաւանաբար տպագրական սխալ մը 1926-ի մասին, երբ տեղի ունեցաւ սովետական առաջին մարդահամարը: 1926-ին 22,9 միլիոն բնիկ ուքբանացիներ կային Ուքբանիոյ Խորհրդ. հանրապետութեան մեջ, կամ բնակչութեան 81 տոկոսը: Ձեղծուած թիւերը 1939-ի մասին կու տան 23,3 միլիոն ուքբանացիներ, կամ 75 տոկոսը Ուքբանիոյ Խորհրդ. հանրապետութեան 31 միլիոն բնակչութեան:

բնակչութեան անի ամենէն բարձր համեմատութիւնը տարեկան 800 000-ով, դիրութեամբ կը հասկնանք, թէ ի՞նչ իրագործած է ռուսական քաղաքականութիւնը:

Ասոնք եղած են Ուքրանացի ազգը կանոնաւորաբար քանդելու գլխաւոր քայլերը, զայն հետզհետէ ներծծելու համար նորաստեղծ Խորհրդային Ազգին մէջ: Պարզ է, թէ փորձ չէ եղած զայն լման ջնջելու, ինչպէս գերմանական փորձը հրեաներուն հանդէպ, բայց եթէ խորհրդային ծրագիրը ամբողջութեամբ յաջողի, եթէ ինթելիկենցիան, կղերականները ե գիւղացիները մաքրագործուին, ՈւքրտՕիտ կը մահանայ կարծէք իւրաքանչիւր ուքրանացի սպաննուէր, որովհետեւ պիտի կոբուէին անոնք, որ պահած ու զարգացուցած էին իր մշակոյթը, հաւատքը Լ հասարակաց գաղափարները, որոնք առաջնորդած էին զինք ն. իրեն տուած ոգի մը, որ մէկ խօսքով, զանգուածներու փոխարէն զինք վերածեցին ազգի:

Յամենայն դէպս, Լայնածաւալ ռՏիւրները չպակսեցան, անոնք պարզապէս ծրագրին ամբողջական մասը չէին կազմեր, միայն պատահական էին: Հազարաւորներ ենթարկուեցան մահապատիժի, հազարաւորներ գազանօրէն անհետ մնացին, մեռնելով Սիպերիոյ ճամբարներուն մէջ:

Վիննիցա քաղաքը կարելի է կռչել Ուքրանական Տաչաու:Այնտեղ, 91 մեծ գերեզմանոցներու մէջ կը հանգչին խորհրդային բռնակալութեան 9432 զոհեր, գնդակահարուած NKVD-ի կողմէ 1937–1938-ի շուրջ: Սովորական գերեզմանաքարերու վրայ, անտառակներու մէջ, պարասրահի մը գետնամածին տակ, եեզնականօրէն մնացին մարմիններ 1937-էն մինչեւ 1943, երբ գերմանացիք տեսան զանոնք: Չոհերու շտտերուն մասին ըսուած էր, թէ Սիպերիա արքայութեամբ էին:

Ուքրանիա նաեւ ունի իր էիտիցը, Չաւատքա աւանին մէջ, քանդուած Քրեմլինի լեւ արբանեակներուն կողմէ 1946-ին¹⁰: Լեհական երրորդ

¹⁰ Յունիս 10, 1942-ին, 14 տարեկանէն վեր եղող 173 այրեր գնդակահարուեցան, կիներ և մանուկներ տեղահան եղան և էիտի գիւղը գետնայատակ կործանուեցաւ, Մորավիոյ նացի բռնակալ Բէյնեարթ Չէյտրիքի սպաննութեան որպէս վրէժ: Չաւատքա Մորոխիվսքո, Սի անիք Փովիթ, Լեմբիվշինա (Լեմբոյի շրջան), հիմա Չաուատքո Մորոչովսքա, Փովեար Սանոք, Լեհաստան:

ջոկատը երեք անգամ յարձակեցաւ ասանին վրայ, սպաննեց այր, կին և մանուկ, այրեց տուները ու գողցաւ ազարակներու անասունները: Երկրորդ յարձակման կարմիր հրամանատարը այսպէս պատմեց, թէ ինչ մնացած էր բնակիչներէն.-

Նոյլ Տակատագիրը պիտի ունենան բոլոր անոնք, որոնք կը մերժեն Ուքրանիա երթալի ուստի կը հրահանգեն, որ 3 օրէն գիւղը պարպուի, այլապէս կը սպաննեն բոլորդ: ՀՃՄահ և Աւեր Գուրգոնի Գիծին Վրայ», Ուոլթըր Տուշնիք:

Երբ ասանը վերջապէս պարպուեցաւ բռնի ուժով, 78 վերապրողներէն մնացին միայն 4 այր մարդիկ: Նոյն տարուան Մարտին, 9 տարբեր ուքրանական ասաններ եւս յարձակումի ենթարկուեցան նոյն կարմիր միաւորին կողմէ և արժանացան մօտաւորապէս նոյն վերաբերումին:

Մեր ըսածները յատուկ չեն միայն Ուքրանիոյ: Այնտեղ գործադրուած սովետական ծրագիրը կրկնուած է 1ւ դեռ կը կրկնուի: Խորհրդային ծաւալապաշտութեան կենսական մէկ մասն է ատիկա, որովհետեւ Խորհրդային կայսրութիւնը կազմող ազգերու և մշակոյթներու զանազանութենէն միութիւն մը ստեղծելու արագ ձեւն է: Այն իրողութիւնը, թէ աննկարագրելի ցաւ կը պատճառէ այս մեթօտը, զանոնք չէ կասեցուցած: Մենք կը դատապարտենք միասնութեան այս նամբան որպէս ոնրային, եթէ նոյնիսկ ըԱտր միայն յիշեալ մարդկային ցաւը: Աւելի՛ն, եղածը հաւաքական ոճրագործութեան պարզ պարագայ մը չէ, այլ ցեղասպանութեան պարագայ է, պարագայ մը քանդումին ո՛չ միայն անհատներու, այլ մշակոյթի մը և ազգի մը: Եթէ նոյնիսկ կարելի ըլլար հասնիլ յիշեալ նպատակին առանց տառապանքի, մենք տակաւին պիտի դատապարտէինք զայն, որովհետեւ մտքերու ընտանիքը, գաղափարներու, լեզուՕերու և սովորութիւններու միութիւնը, որ կը կազմէ մեր Ազգ կոչածը, կը ներկայացնէ քաղաքակրթութեան ու յառաջդիմութեան ամենէն կարեւոր միջոցներէն մէկը: Ճիշդ է որ ազգ ազգի հետ կը շաղուի կազմելով նոր ազգեր, (մենք անոր օրինակը ունինք մեր երկրին մէջ), բայց ասիկա կը պատահի

իւրաքանչիւր մշակոյթի լուսազոյն մասնիկներու շաղախումով¹¹. այս կերպով է, որ աշխարհ կը յուսաջդիմէ. ուստի, մարդկային տառապանքի կարեւոր հարցէն և. մարդու իրաւունքներէն բացի, ինչ որ սխալ կը համարենք սովետական ծրագրին մէջ, քաղաքակրթութեան և մշակոյթի ոճրային մսխումն է: Սովետական ազգային միասնութիւնը կը ստեղծուի ո՛չ թէ գաղափարներու կամ մշակոյթներու միացումով, այլ կատարեալ աւերումովը ամէն մշակոյթներու և ամէն գաղափարներու, բացի մէկէն, սովետականէն:

* Հատուածը առնուած է Ռոֆայել Լեմքինի թուղթերու բնագրէն. Աբխիւներու Լ Ձեռագրերու բաժանմունք, Նիւ Եոքքի Հանրային Գրադարան: Ասթոր, Լենտէս ու Թիլտըն Հիմնարկներ, տուփ թիւ 2, թղթապանակ թիւ 16: Տպագրական ակնյայտ սխալներու բացառութեամբ, որոնք ճշդուած և սրբագրուած են, հեղինակին բառերը և տեղանուններու ուղղագրութիւնը պահպանուած է:

¹¹ Լեմքին ի մտի ունի Միացեալ նահանգները:

САВЕЦКІ ГЕНАЦЫД ВА ЎКРАІНЕ

У. Сасюра «Любі Ўкраіну»:
*Нельга палюбіці іншых народаў,
Калі ты ня любіш Украіну!...*¹

Масвае зьнішчэньне народаў і нацый, якім характарызавалася пасоўваньне Савецкага Саюзу ў Еўропу, не з'яўляецца новай рысай яго палітыкі экспансіянізму, не з'яўляецца новай ідэяй, накіраванай проста на стварэньне аднастайнасьці з шматстатнасьці: палякаў, вугорцаў, прыбалтаў, румын, якія туляцца цяпер на ўскраінах імперыі. Наадварот, гэта – доўгатэрміновая ўнутраная палітыка Крамля, якая мела шматлікія прэцэдэнты і ў царскай Расеі. Савецкія лідэры лічаць, што гэта неабходныя меры падчас «аб'яднаньняў», якія, як яны цешаць сябе надзеяй, дапамогуць стварыць «савецкага чалавека», «савецкі народ», і для дасягненьня гэтай мэты, адзінай нацыі, кіраўнікі Крамля ахвотна бы зьнішчылі б ўсе нацыі і культуры, якія здаўна пражываюць ва Ўсходняй Еўропе.

Тое, пра што я жадаю сказаць, магчыма, з'яўляецца класічным прыкладам савецкага генацыду, самога доўгага і шырокамаштабнага экспэрымэнту па русіфікацыі, а менавіта – зьнішчэньні ўкраінскай нацыі. Гэты працэс, як я ўжо казаў, з'яўляецца толькі лагічным следствам аналагічных злачынстваў царскага рэжыму, такіх як утапленьне 10 000 крымскіх татараў па загадзе Кацярыны Вялікай, масавыя забойствы, якія здзяйсняліся «эсэсаўцамі» Івана Жыхлівага – апырчнікамі, зьнішчэньне нацыянальных лідэраў польскіх і ўкраінскіх каталікоў Мікалаем I, а таксама шматлікія яўрэйскія пагромы, якія перыядычна плямілі расейскую гісторыю. Усё гэта мае свае аналагі ў Савецкім Саюзе – зьнішчэньне данскіх і кубанскіх казакоў, зьнішчэньне Крымска-татарскай рэспублікі, прыбалтыйскіх нацый у Літве, Эстоніі і Латвіі. Кожны такі выпадак – праява доўгатэрміновай палітыкі па ліквідацыі нярускіх народаў шляхам ліквідацыі іх асобных частак.

Украіна – тэрыторыя ў Паўднёва-Ўсходняй частцы СССР, роўная па плошчы Францыі і Італіі, на якой пражываюць каля 30 мільёнаў чалавек². Украіна з'яўляецца жытніцай Расеі, а яе геаграфічнае становішча зрабіла яе стратэгічным ключом да нафты на Каўказе і ў Іране, а таксама да ўсяго арабскага сьвету. На поўначы яна мяжуе з Расеяй. Датуль, пакуль Украіна будзе захоўваць сваё нацыянальнае

¹ Радкі верша Ул. Сасюры ўпісаны алоўкам. Сасюра напісаў патрыятычны верш у 1944 годзе, падчас германска-савецкай вайны. Спачатку ўлады яго ўхвалілі, і ў 1948 годзе паэт атрымаў Сталінскую прэмію, але ў 1951 г. яго абвінавацілі ва ўкраінскім нацыяналізме. Дзьве штрафы з украінскага арыгінала:

Не можна любіти народів других,

Коли ти не любиш Україну!...

² Калі Лемкін пісаў гэты артыкул (у 1950-х гадах), насельніцтва Ўкраіны складала каля 40 мільёнаў.

адзінства, датуль, пакуль яе народ будзе лічыць сябе ўкраінцамі і дамагацца незалежнасці, Украіна будзе ўяўляць сабой сур'ёзную пагрозу самой сутнасці саветызма. Таму не дзіўна, што камуністычныя лідэры надаюць вялікае значэнне русіфікацыі гэтага незалежна [думаючага] чальца «Саюза Рэспублік» і вырашылі падагнаць яго пад свае шаблоны адзінай рускай нацыі. Таму што ўкраінцы не з'яўляюцца рускімі і ніколі імі не былі. У іх іншая культура, іншы тэмперамент, іншая мова, іншая рэлігія. Знаходзячыся ў залежнасці ад Масквы, яны ня прынялі калектывізацыю, нягледзячы на пагрозу дэпартацыі і нават сьмерці. І таму асабліва важна загнаць украінскі народ у пракруставы ложак ідэальнага савецкага чалавека.

Украіна вельмі схільная да расавага забойства па абраных частках, і таму тактыка камуністаў там не супадала са схемай, якую ўжывалі немцы для знішчэння яўрэяў. Народ занадта шматлікі, каб эфектыўным спосабам яго можна было цалкам вынішчыць. Тым не менш, лік рэлігійных, інтэлектуальных, палітычных лідэраў народа даволі невялікі, іх лёгка ліквідаваць, і таму гэтыя групы сталіся ахвярай усёй моцы савецкай машыны, зь яе выпрабаванымі сродкамі – масавымі забойствамі, дэпартацыяй і прымусовай працай, голадам і выгнаньнем.

Гэтая атака мела сістэматычны характар, прычым увесь працэс паўтараўся зноў і зноў, каб здушыць свежыя ўсплёскі нацыянальнага духу. Першы ўдар прызначаўся інтэлігенцыі, «мозгу нацыі», каб паралізаваць астатнія часткі яе цела. У 1920 і 1926 гадах, і пазней, у 1930–1933 гадах, настаўнікі, пісьменьнікі, мастакі, мысьляры, палітычныя дзеячы ліквідаваліся, арыштоўваліся або дэпартаваліся. Па дадзеных часопіса “Ukrainian Quarterly” за восень 1948 г., толькі ў 1931 годзе 51 713 інтэлектуалаў-украінцаў былі сасланыя ў Сібір. Тая ж доля напаткала мінімум 114 буйных паэтаў, пісьменьнікаў і мастакоў. У Заходняй Украіне, Карпацкай Украіне і Букавіне па меншай меры 75% інтэлектуалаў і адмыслоўцаў было па-варварску знішчана (там сама, лета 1949).

Паралельна з вынішчэннем інтэлігенцыі праводзіліся рэпрэсіі супраць царкваў, сьвятароў і царкоўных іерархаў – «душы» Украіны. У 1926–1932 гадах была ліквідаваная Ўкраінская Праваслаўная Аўтакефальная царква; былі забітыя 10 000 сьвятароў і мітрапаліт Ліпківскі. У 1945, калі Саветы ўсталяваліся ў Заходняй Украіне, такая самая доля напаткала Ўкраінскую Каталіцкую Царкву. Адзінай мэтай гэтых рэпрэсій была русіфікацыя, пра што сьведчыла прапанова далучыцца да Рускай Праваслаўнай царквы Маскоўскага патрыярхата, палітычнага інструменту Крамля.

Усяго за два тыдні да канферэнцыі ў Сан-Францыска, 11 красавіка 1945 года, атрад войскаў НКУС атачыў Сабор сьв. Юра ў Львове і арыштаваў мітрапаліта Сліпога, двух біскупаў, двух прэлатаў і некалькіх сьвятароў³. Усе студэнты

³ Хартыя аб утварэньні Арганізацыі Аб'яднаных Нацый была падпісаная на канферэнцыі 25-26 красавіка 1945 г. дэлегатамі з 50 краін, уключаючы СССР і УССР.

Тэалагічнай семінарыі былі выключаныя. Хваля такіх самых акцый пракацілася па ўсёй Заходняй Украіне і нават за лініяй Керзона ў Польшчы⁴. Былі арыштаваныя па меншай меры сем біскупаў. 500 сьвятароў, якія спрабавалі пратэставаць супраць ліквідацыі УКЦ, былі арыштаваныя, а шматлікія – расстраляныя; усяго ў рэгіёне былі забітыя сотні людзей, тысячы ўкраінцаў былі сасланыя ў Сібір. Шматлікія вёскі спусьцелі. Пры дэпартацыі наўмысна разлучаліся сем’і: бацьку – у Сібір, маці – на камяляломні Туркестана, дзяцей – у камуністычныя дзіцячыя дамы, на «выхаваньне». За злачынства, якое складаецца толькі ў прыналежнасьці да ўкраінскай нацыі, Царква была абвешчана ворагам, а яе вернікі занесеныя ў чорныя сьпісы «ворагаў народа». Фактычна, Украінская каталіцкая царква, за выключэньнем 150 000 яе паслядоўнікаў у Славакіі, была цалкам ліквідаваная, яе служэбнікі арыштаваныя, яе вернікі рассяяны і дэпартаваныя.

Гэтыя рэпрэсіі супраць «душы» мелі і будуць мець сур’ёзны ўплыў на «мозг» Украіны, паколькі менавіта з сем’яў духавенства традыцыйна паходзіла вялікая частка інтэлігенцыі, у той час як самі сьвятары станавіліся лідэрамі ў вёсках, а іх жонкі ўзначальвалі дабрачынныя арганізацыі. Рэлігійныя ордэны ўтрымоўвалі школы і займаліся дабрачыннасьцю.

Трэці ўдар савецкага плану быў скіраваны на фермераў, вялікую масу незалежных сялян, якія з’яўляліся зьберагальнікамі ўкраінскіх традыцый, фальклору і музыкі, нацыянальнай мовы і літаратуры, нацыянальнага духу. Зброя, выкарыстаная супраць гэтай групы, была, мабыць, самай жажлівай з усіх – голад. Паміж 1932 і 1933 гадамі, 5 000 000 украінцаў былі даведзеныя да галоднай сьмерці. Гэтая нялюдскасьць была асуджаная 73-ім Кангрэсам 28 траўня 1934 году⁵. Была спроба апраўдаць гэтую абуральную савецкую жорсткасьць як неабходную эканамічную меру, звязаную з новым грамадскім спосабам засевак земляў і

⁴ Лінія Керзона была прапанаваная Брытаніяй як мяжа паміж Польшчай і Савецкім Саюзам пасля Першай Сусьветнай вайны. Пазней яна паслужыла асновай для польска-савецкай мяжы пасля Другой Сусьветнай вайны. Вялікая частка ўкраінскага насельніцтва засталася за мяжой, у Польшчы.

⁵ 28 траўня 1934 года кангрэсмен Гамільтан Фіш з Нью-Ёрка прапанаваў рэзалюцыю (House Resolution 399 73-га Кангрэса). Гэты дакумент абвясчаў, што «некалькі мільёнаў насельніцтва Ўкраінскай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі... памерлі ад голаду ў 1932–1933 гадах». Рэзалюцыя вінаваціла СССР у выкарыстаньні галадамуру «як сродку памяншэньня ўкраінскага насельніцтва і разбурэньня ўкраінскіх палітычных, культурных і нацыянальных правоў», і заклікала:

«Каб Палата прадстаўнікоў выказала сваю спагаду ўсім тым, хто перажыў галадамуру ва Ўкраіне, які прынёс пакуты, бедствы і сьмерць мільёнам мірных і законапалухмяных украінцаў...

Каб... Урад Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік... распачаў актыўныя крокі для змякчэньня жахлівых наступстваў гэтага голаду...

Каб... Урад Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік... не чыніў ніякіх перашкод амерыканскім грамадзянам, якія жадаюць аказаць дапамогу грашмыма, харчаваньнем, або прадметамі першай неабходнасьці рэгіёнам Украіны, пацярпелым ад голаду.»

Рэзалюцыя была перададзена ў Камітэт міжнародных сувязяў, але так і не была прынятая Палатай прадстаўнікоў. (Рэзалюцыя надрукаваная ў “The Ukrainian Quarterly” № 4 (1978), стар. 416-417: <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>)

ліквідацыяй кулакоў-незалежных фермераў. Аднак у рэчаіснасьці буйных фермераў ва Ўкраіне было ня шмат. Савецкі пісьменьнік Касіор⁶ заявіў у газеце «Известия» 2 сьнежня 1933 года: «Украінскі нацыяналізм – наша галоўная пагроза». Украінскае сялянства было прынесена ў ахвяру, каб выкараніць гэты нацыяналізм і ўсталяваць палохаючую аднастайнасьць савецкай дзяржавы. Метады, выкарыстаныя ў гэтай частцы плану, не абмяжоўваліся якой-небудзь пэўнай групай. Пакутавалі ўсе – мужчыны, жанчыны, дзеці. Ураджай у тым годзе быў дастатковым для харчаваньня ня толькі людзей, але і скаціны ва Ўкраіне, хоць і быў трохі меншым, чым летась, што ў значнай меры тлумачыцца высілкамі па калектывізацыі. Але голад быў неабходны Саветам, і яны стварылі яго «на замову» шляхам небывала завышаных нормаў хлебнарыхтовак. Акрамя таго, тысячы акраў пшаніцы так і не былі сабраныя – ураджай пакінулі гніць на палях. А тое, што было сабрана, адправілася на дзяржаўныя склады, датуль, пакуль улады ня вырашаць, што рабіць з ураджаем. Вялікая частка гэтага збожжа, жыцьцёва неабходнага ўкраінскаму народу, была вывезеная на экспарт у якасьці выплат за замежныя крэдыты.

Засьцерагаючыся голаду ў вёсцы, тысячы людзей пакінулі сельскія раёны і перабраліся ў горад, каб здабываць ежу жабрацтвам. Калі іх лавілі ды ізноўку адсылалі ў вёску, яны пакідалі сваіх дзяцей у спадзяваньні, што хоць бы тыя выжывуць. Так, у Харкаве былі пакінутыя 18 000 дзяцей. У вёсках з тысячным насельніцтвам выжывала ня больш сотні жыхароў; у іншых – зьнікала палова насельніцтва, а сьмяротнасьць у гэтых месцах вагалася ад 20 да 30 чалавек у суткі. Людажэрства стала звычайнай з’явай.

Уільям Генры Чэмберлен, маскоўскі карэспандэнт “Christian Science Monitor”, пісаў у 1933 годзе:

«Камуністы ўгледжвалі ў гэтым апатыю і ляюту, сабатаж і контррэвалюцыю, і з бязлітаснасьцю, уласьцівай ідэалістам, упэўненым у сваёй правасьці, вырашылі, што хай голад ідзе сваёй чаргой, што гэта стане ўрокам для сялян. Калгасам была вылучаная дапамога, але такая малая і так позна, што мноства жыцьцяў ужо нельга было ўратаваць. Незалежныя сяляне былі кінутыя на самаўпраўнасьць лёсу, і вельмі высокі ўзровень сьмяротнасьці сярод іх апынуўся самым магутным аргументам на карысьць уступленьня ў калгасы».

⁶ Станіслаў Касіор ня быў пісьменьнікам, а быў Генеральным сакратаром Цэнтральнага камітэта Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Украіны – г.зн. палітычным кіраўніком рэспублікі. У нумары «Известий» за 2 сьнежня надрукаваная трохстаронкавая прамова Касіора, пад назвай «Вынікі і найбліжэйшыя задачы правядзеньня нацыянальнай палітыкі на Ўкраіне». Дакладная цытата, узятая з рэзалюцыі, перададзенай аб’яднаным пленумам Цэнтральнага камітэта і Цэнтральнага кантрольнага камітэта Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Украіны, абвяшчае: «на Ўкраіне, у дадзены момант галоўную небяспеку ўяўляе мясцовы ўкраінскі нацыяналізм, які лучыцца з імперыялістычнымі інтарэсамі».

Чацьвёртым крокам у гэтым працэсе стала фрагментацыя ўкраінскага народа, шляхам засяленьня Ўкраіны іншымі этнічнымі групамі і адначасова расейваньні ўкраінцаў па Ўсходняй Еўропе. Такім чынам этнічная цэласнасьць была б разбураная, а нацыянальнасьці зьмяшаныя. За перыяд з 1920 па 1939 гады адсоткавая доля ўкраінцаў ва УСССР паменшылася з 80% да 63%⁷. У абсалютных лічбах колькасьць украінцаў ва УСССР паменшылася з 23,2 млн. да 19,6 млн., а колькасьць не-украінцаў вырасла на 5,6 млн. Калі ўлічыць, што на Ўкраіне была ледзьве ня самая высокая нараджальнасьць у Еўропе – каля 800 000 нованароджаных у год, стане відавочным, што палітыка Саветаў прынесла свой плён.

Гэта былі асноўныя этапы сістэматычнага зьнішчэньня ўкраінскай нацыі, яе паступовага паглыненьня новым савецкім народам. Характэрна, што не было спроб поўнага зьнішчэньня, падобных да спробаў Нямеччыны зьнішчыць яўрэяў. Тым ня менш, калі савецкая праграма будзе рэалізаваная цалкам, калі інтэлігенцыю, сьвятароў і сялян атрымаецца зьнішчыць, то Ўкраіна будзе мёртвая ў такой жа ступені, як калі б былі забітыя ўсе ўкраінцы да адзінага, паколькі яна страціць тую сваю частку, якая захоўвае і развівае яе культуру, спадзевы, ідэі, якая кіруе ёй і сілкуе яе душу, якая, сьцісла кажучы, робіць яе нацыяй, а ня проста групай людзей.

Масавыя, невыбіральныя забойствы ўкраінцаў, аднак, таксама мелі месца, проста яны не былі гэтакімі сістэматычнымі, як забойствы яўрэяў гітлераўцамі. Тысячы ўкраінцаў былі пакараныя, незлічоныя тысячы згінулі ў сібірскіх лагерах.

Горад Вінніцу можна назваць украінскім Дахаў. У гэтым месцы, у 91 магіле ляжаць 9 432 ахвяры савецкай тыраніі, расстраляныя ў 1937–1938 гадах. Сярод магільных пліт на звычайных могілках, у лясах, і нават, па жудаснай іроніі, пад танцпляцоўкай, ляжалі гэтыя целы з 1937 году датуль, пакуль у 1943 годзе іх не знайшлі немцы. Аб шматлікіх тут расстраляных, Саветы паведамлялі, быццам яны дэпартаваныя ў Сібір.

Украіна таксама мае сваю Лідзіцу – горад Завадка, разбураны польскімі сатэлітамі Крамля ў 1946 годзе⁸. Тройчы войскі польскай Другой дывізіі нападлі на горад, забіваючы мужчын, жанчын і дзяцей, спальваючы хаты і забіраючы скаціну. Падчас другога рэйду чырвоны камандзір заявіў пакінутым у жывых жыхарам горада: «Такі самы лёс чакае ўсіх, хто адмовіцца ехаць на Ўкраіну. Таму

⁷ У 1920 годзе перапісу не праводзілася. Афіцыйныя дадзеныя перапісаў 1926, 1937 і 1939 гадоў адрозьніваюцца ад тых, што падае Лемкін. У 1926 годзе насельніцтва Ўкраіны складала 28 446 000, з іх этнічных украінцаў 22 927 000, а ў СССР пражывала тады 31 195 000 этнічных украінцаў. Адпаведныя лічбы на 1937 г.: 28 398 000, 22 213 000 і 26 421 000; на 1939: 31 785 000, 23 362 000 і 28 111 000. Найболей годным даверу з'яўляецца першы перапіс, другі - няпэўны, і абсалютна няпэўным з'яўляецца апошні.

⁸ 10 чэрвеня 1942 года, 172 мужчыны старэйшыя за 14 гадоў былі расстраляныя, жанчыны і дзеці – дэпартаваныя, а вёску Лідзіца зраўнялі зь зямлёю ў якасьці адплаты за забойства нацыскага дыктатара Маравіі Рэйнхарда Гейдрыха. Завадка Марахівска, павет Сянік, Лемкаўшчына, зараз Завадка-Марахоўска, павет Санак, Польшча.

я загадваю вызваліць мястэчка на працягу трох дзён, у адваротным выпадку, усе будуць пакараныя». – Walter Dushnyk “Death and Devastation on the Curzon Line”.

Калі горад быў, нарэшце, прымусова эвакуяваны, з 78 выжыўшых было толькі чацьвёра мужчын. У сакавіку таго ж года, 9 іншых украінскіх гарадоў падвергнуліся нападу з боку той жа чырвонай дывізіі і прыкладна такому самаму стаўленьню.

Сказанае тут тычыцца ня толькі Ўкраіны. Гэты план савецкай улады ўжываўся і ўжываецца зноў і зноў. Ён з’яўляецца неад’емнай часткай савецкай праграмы экспансіі, бо ён уяўляе сабой хуткі спосаб прывядзеньня да адзінага назоўніка разнастайных культур і народаў, што складаюць савецкую імперыю. Тое, што гэты метада нясе неапісальныя пакуты мільёнам людзей, не прымусіла збочыць савецкую ўладу з абранага шляху. Хоць бы таму, з-за гэтых чалавечых пакут, мы павінны прызнаць такі шлях да адзінства злачынным. Але ёсьць і нешта большае. Гэта – ня проста выпадак масавага забойства. Гэта – акт генацыду, зьнішчэньне ня толькі людзей, але культуры і нацыі ў цэлым. Калі б было магчыма нішчыць народы, не чынячы ім фізічных пакут, то нават і ў гэтым выпадку мы б асудзілі такія дзеянні, бо роднасьць поглядаў, адзінства ідэй, мовы і звычаяў, якія і вызначаюць нацыю, жыцьцёва важныя для развіцьця цывілізацыі. Так, гэта праўда, што нацыі часам аб’ядноўваюцца, зьмешваюцца і ўтвараюць новыя нацыі – мы бачым прыклад такога працэсу і ў нашай уласнай краіне, але такое аб’яднаньне складаецца з аб’яднаньня вартасьцяў і пераваг кожнай нацыянальнай культуры⁹. Гэта – шлях развіцьця сьвету. А што мы назіраем у савецкіх планах у гэтай галіне, акрамя чалавечых пакут і зьнявагі чалавечых правоў? Злачыннае спусташэньне цывілізацыі і культуры. Савецкае нацыянальнае адзінства ствараецца зараз ня шляхам стварэньня саюза ідэй і культур, а шляхам поўнага зьнішчэньня ўсіх культур і ўсіх ідэй, за выключэньнем адной – савецкай.

Перакладчык Зьміцер Апанэль

⁹ Лемкін меў на ўвазе Злучаныя Штаты Амерыкі.

СЪВЕТСКИ ГЕНОЦИД В УКРАЙНЕ

«Обичай Украйна»
Не можеш да обичаш другите народи,
Освен ако не обичаш Украйна.
Сосюра¹

Масовото убийство на хора и народи, което е характерно за настъплението на Съветския съюз в Европа, не е нова функция на тяхната политика на експанзионизъм, не е иновация, създадена просто, за да се уеднаквят различията между поляците, унгарците, балтийците и румънците, губещи се тогава в покрайнините на тяхната империя. Напротив, тя е дългосрочна характеристика дори на онази вътрешната политика на Кремъл, за която днешните специалисти считат за прецедент в операциите на Царска Русия. Това е наистина незаменима стъпка в процеса на «обединяване», от която съветските лидери наивно се надяват, че ще произлезе «съветският човек», «съветската нация» и за да се постигне тази цел, такава единна нация, лидерите на Кремъл с удоволствие биха погубили народите и културите, отдавна населявали Източна Европа.

Това, за което искам да говорим, е може би класически пример за съветски геноцид, това е най-дългият и най-мощният експеримент за русифициране и унищожаване на украинския народ. Това е, както казах, само логическото продължение на такива царистки престъпления, като удавяне на 10 000 кримски татари по заповед на Екатерина Велика, като масовите убийства на Иван Грозни и на «SS частите» в Опричина; изстреблението на националните полски лидери и на украинските католици от Николай I; и сериите от еврейски погроми, обогрели периодично руската история. И това има своите съответствия в Съветския Съюз – унищожаването на ингирския народ, на донските и кубанските казаци, на Кримско-татарските републики, балтийските нации Литва, Естония и Латвия. Всичко това е част от дългосрочната политика за ликвидиране на не-руските народи чрез премахване на избрани части.

Украйна представлява парче от Югоизточна СССР, равна по площ на Франция и Италия, и населена от около 30 милиона души². Самата Русия е голям

¹ Стих от Володимир Сосюра, добавен с молив. Сосюра пише патриотична поема през 1944 г., по време на войната между Германия и Съветския Съюз. Първоначално е одобрена от властите, но през 1951 г. той е обвинен в украински национализъм. Двата стиха в украински оригинал:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² Според преброяването от 1959 г., там има малко над 40 млн. души.

зърнопроизводителен район, нейното разположение и дава стратегически ключ към петрола от Кавказ и Иран, както и към целия арабски свят. Северните и граници са руска територия. Докато Украйна запазва своето национално единство, докато нейният народ продължава да се осъзнава като украински и продължава да търси независимост, дотогава Украйна ще представлява сериозна заплаха в самото сърце на съветската система на управление. Не е чудно, че Комунистически лидери придават най-голямо значение на русифицирането на този независим [мислещ] член на техния «Съюз на републиките», че са решили да го пригледят така, че да подхожда на техния модел за руска нация. За украинците той никога не е бил, и няма да бъде руски. Неговата култура, неговият темперамент, неговият език, неговата религия и всичко останало, са различни. Той, страничната врата на Москва, отказва да се колективизира, да приеме депортацията, дори смъртта. И затова е толкова важно украинците да бъдат пригодени към изравнителния модел на идеалния съветски човек.

Украйна е силно податлива на расовите убийства чрез селектиране на частите и поради това комунистическата тактика там не последва модела на германските нападения срещу евреи. Нацията е твърде многобройна, за да бъде напълно унищожена, без никаква следа. Въпреки това, неговите религиозни, интелектуални и политически лидери, техният подбор и съставните му части, са прекалено малки и поради това лесно биват елиминирани, и така от време на време Съветската секира пада с пълна сила именно върху тези групи, с познатите си инструменти за масови убийства, депортиране и принудителен труд, изгнание и глад.

Нападението се превръща в системен модел, целият процес на което се повтаря отново и отново, за да отговори на свежия изблик на национален дух. Първият удар е насочен срещу интелигенцията, националният мозък, така че да се парализира останалата част от тялото. През 1920, 1926 и отново през 1930–1933, учители, писатели, артисти, мислители и политически лидери, са били ликвидирани, затворени или депортирани. Според *Ukrainian Quarterly* от есента на 1948 г., през 1931 г. 51 713 интелектуалци са изпратени в Сибир самостоятелно. Най-малко 114 големи поети, писатели и артисти, най-изтъкнатите културни лидери на нацията, споделят същата съдба. Според консервативни изчисления, най-малко 75% от украинските интелектуалци и професионалните мъже в Западна Украйна, Карпатска Украйна и Буковина са били брутално изстребени от руснаците (*ibid.*, Лято 1949).

Редом с тези атаки срещу интелигенцията, се нападат и църквите, свещениците и йерархията, «душата» на Украйна. Между 1926 и 1932 г., украинската автокефална православна църква, нейните митрополии и 10 000 духовници, са ликвидирани. През 1945 г., когато съветите се установяват в Западна Украйна, подобна съдба сполетява и украинската католическа църква. Тази русификация е

единствената ясно оповестена такава, поради факта, че преди нейното ликвидиране, на Църквата и е била предложена възможността да се присъедини към Руската патриаршия в Москва, кремълският политически инструмент.

Само две седмици преди началото на конференцията в Сан Франциско на 11 април 1945, отряд от частите на НКВД заобиколя катедралата «Св. Георги» във Львов и арестува митрополит Слипий, двама епископи, двама прелати и няколко свещеника³. Всички студенти от градската богословска семинария са изгонени от училище, а междувременно техните преподаватели са уведомени, че украинската гръцка католическа църква е престанала да съществува, че нейният митрополит е арестуван и че на негово място ще бъде поставен посочен от съветската власт владика. Тези действия са повторени в цяла Западна Украйна и по продължение на Курзонската линия в Полша⁴. Най-малко седем епископи са били арестувани или никога повече не се е чуло нищо за тях. В района вече няма нито един останал на свобода епископ от украинската католическа църква. Петстотин духовници, опитали се да протестират срещу действията на съветите, са разстреляни или арестувани. Духовници и миряни са избивани със стотици из целия регион, а броят на изпратените в принудени трудови лагери няма брой. Цели села са обезлюдени. При депортирането, семействата са умишлено разделяни, бащите – в Сибир, майките – в тухлените фабрики в Туркестан, а децата – в комунистическите домове, за да се «образоват». Заради престъплението да бъдеш украинец, самата църква е обявена за пагубна за обществото и за благосъстоянието на съветската държава, в съветските полицейски досиета членовете и са определени като потенциални «врагове на народа». В интерес на истината, с изключение на 150 000 членове в Словакия, украинската католическа църква е официално ликвидирана, йерархията и е в затворите, духовенството и е разпръснато и депортирано.

Тези атаки срещу Душата също така имат и ще продължат да имат сериозен ефект върху мозъка на Украйна, тъй като голяма част от интелектуалците обикновено произхождат именно от духовнически семейства, докато самите свещеници са селски лидери, а техните съпруги – ръководители на благотворителни организации. Религиозните заповеди обикалят училища и поемат грижата за много от организираниите благотворителности.

Третата точка от Съветския план е насочена към земеделските производители, най-голямата маса от независими селяни, пазители на традициите, фолклора и

³ На конференцията от 25 - 26 април 1945 г., Хартата, създадена от Обединените нации, е подписана от делегати от 50 страни, включително и от СССР и от Украинската ССР

⁴ След края на Първата световна война, британците предлагат Курзонската линия да бъде граница между Полша и Съветската държава и впоследствие тя служи като основа за границата между Полша и СССР след края на Втората световна война. Границата остава голямо украинско малцинство в полската държава.

музиката, на националния език и литература, на националния дух, на Украйна. Оръжието, използвано срещу това тяло е може би най-страшното от всички – гладуване до смърт. Между 1932 и 1933 г, 5,000,000 украинци умират от гладна смърт. Тази жестокост е заклеймена на 73-я конгрес от 28 май 1934 г.⁵ Прави се опит да се пропусне тази връхна точка в съветската жестокост, която е оправдавана като своевременно необходима икономическа политика, свързана с колективизацията на пшеничените земи, както и с отстраняването на кулаците, независимите производители. Факт е обаче, че крупните земеделци в Украйна са малцина, при това рядко срещани. На 2 декември 1933 г., Косиор⁶, съветски политик, заявява в *Известия*, че «украинският национализъм е основна заплаха за нас», и че този национализъм трябва да се елиминира, а за да се установи ужасяващата еднаквост на Съветската държава, е необходимо украинските селяни да бъдат пожертвани. Методът, използван в тази част от плана, въобще не се ограничава до отделна конкретна група. Всички страдат – мъже, жени и деца. Реколтата от онази година е била достатъчна, за да изхрани хората и добитъка в Украйна, още повече, че е имало малък остатък и от предходната година. Спадът вероятно се дължи до голяма степен на борбата срещу колективизацията. Но гладът е необходим за съветите и така те карат по ред, според плана, налагайки необичайно високи данъци върху зърноразпределението в държавата. В добавка към това, хиляди акри пшеница изобщо не са били прибрани и са оставени да изгният в полетата. Останалото е изпратено в правителствените хамбари, за да се съхранява там, докато властите не решат как да го разпределят. Голяма част от тази реколтата, толкова важна за живота на украинския народ, се озовава за износ, за да се направят кредити в чужбина.

Пред лицето на глада по земеделски земи, хиляди хора изоставят селските райони и се местят в градовете, за да просят храна. Заловени там и изпратени

⁵ На 28 май 1934 г., конгресменът Хамилтън Фиш от Ню Йорк предлага Резолюция (Рез.,309 3) в Камарата на представителите във Вашингтон. Документът предполага, че «няколко милиона от населението на Украинската Съветска Социалистическа Република са починали от глад през 1932 и 1933 г.». Резолюцията предлага по-надолу:

Камарата на представителите да изрази своето съчувствие към всички, пострадали от големия глад в Украйна, който довежда до мизерията, страданията и смъртта на милиони мирни и спазващи закона украинци;»

Правителството на Съюза на Съветските Социалистически Републики... да предприеме активни мерки, за да облекчи ужасните последствия, произтичащи от този глад.»

Правителството на Съюза на Съветските Социалистически Републики. да не възпрепятства американските граждани, желаещи да изпратят помощ под формата на пари, хранителни продукти и необходими неща до пострадалите от глада райони в Украйна.

Резолюцията е отправена до Комисията по външни отношения (Резолюция е отразена в *Ukrainian Quarterly* (1978 г.) 416- 417; <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ Погрешно определен от Лемкин като «съветският писател Косис», Станислав Косиор е първият Секретар на Комунистическата (болшевишка) партия в Украйна (КПСУ). На 27 ноември 1933 г., в една реч, произнесена на съвместното заседание на Централния комитет и Централния комитет за контрол на КПСУ, Косиор заявява, че «по настоящем, местният украински национализъм представлява основна заплаха».

обратно в провинцията, те изоставят децата си с надеждата, че поне те биха могли да оцелеят. По такъв начин, в Харков са изоставени 18 000 деца. С население от хиляди има оцеляло население от стотици; в други села, половината население измира, а смъртните случаи там варират от 20 до 30 на ден. Канибализмът се разпространява навсякъде.

Както К. [да се чете вместо У.] Хенри Чембърлейн, московският кореспондент на *Christian Science Monitor*, пише през 1933 г.:

«Комунистите видяха в тази апатия и обезкуражаване, саботаж и контра-революция, и с безпощадността, характерна за самодоволните идеалисти, те решиха да оставят глада на естествения му ход, с идеята, че това ще научи селяните на урок. Колхозите получават помощи, но толкова неадекватно и толкова късно, че много животи вече са изгубени. Отделните селяни са оставени да се оправят сами; а много по-високата смъртност сред отделните селяни се оказва най-мощният аргумент в полза на присъединяването към колхозите.»

Четвъртият етап от процеса се състои в раздробяването на украинския народ чрез добавянето на чуждестранни народи в Украйна и чрез разпръскването на украинците из цяла Източна Европа. По този начин, етническото единство ще бъде унищожено, а националностите ще се смесят. Между 1920 и 1939 г., населението на Украйна става от 80% украинско на 63%⁷. Поради глада и депортирането, украинското население намалява изцяло – от 23,2 милиона до 19,6 милиона, докато не-украинското население се увеличава с 5,6 милиона. Тъй като се смята, че някога Украйна е имала най-бърз естествен прираст на населението от цяла Европа, около 800 000 души годишно, е лесно да се види, че съветска политика е била успешна.

Това са основните крачки в системното унищожаване на украинския народ и в неговото прогресивно усвояване в рамките на новата съветска нация. Трябва да се отбележи, че такива опити за пълно унищожение, като методите на германските атаки срещу евреите, не е имало. И въпреки всичко, ако Съветската програма беше успяла напълно, ако интелигенцията, свещениците и селяните можеха да бъдат елиминирани, Украйна щеше да е също толкова мъртва, колкото ако всеки украинец е бил убит, защото така щеше да се изгуби онази част от нея, която съхранява и развива културата и, вярванията и, нейните общи идеи, които са я водели и са и давали душа, което, накратко, превръща нейния народ в една нация, а не в маса от хора.

⁷ През 1920 г. не е имало преброяване. Официалните цифри от преброяванията от 1926 и 1939 г. донякъде се различават от тези на Лемкин. През 1926 г., има 22,9 млн. етнически украинци в Украинската ССР, а фалшифицираните цифри от 1939 г. сочат 23,3 млн. души, или увеличение от 435 000 етнически украинци. Въпреки това, повишаването на общото население на Украинската ССР с 3,3 млн. души намалява украинския етнически дял от 80% до 73%.

Безогледни убийства обаче не са липсвали – те просто не са били неразделна част от плана, а само вариационни възможности. Хиляди са екзекутирани, безкрайни хиляди са изчезнали в сигурната смърт на Сибирските трудови лагери.

Град Винница спокойно може да бъде наречен украинският Дакау. Там, в 91 гроба лежат телата на 9 432 жертви на съветската тирания, застреляни от НКВД през около 1937 или 1938 г. Сред надгробните камъни на истинските гробища, в горите, по ужасна ирония на съдбата, под един дансинг, телата лежат от 1937 г. до тяхното откриване от германците през 1943 г. Много от жертвите са били обявени от руснаците като заточени в Сибир.

Украйна също така има и своята Лидица в лицето на гр. Завадка, унищожен от кремълските полски сателити през 1946 г.⁸ Три пъти, войските на полската Втора дивизия нападат града и убиват мъже, жени и деца, горят къщите и крадат селскостопанските животни. По време на второто нападение, Червеният командир казва на оцелялото градското население: «Същата съдба ще сполети всеки, който откаже да отиде в Украйна. Ето защо заповядвам в рамките на три дни, селата да бъдат обезлюдени, в противен случай, ще екзекутирам всеки един от вас»⁹.

Когато най-накрая градът е евакуиран насила, там остават само 4 мъже от 78 оцелели. През март същата година, други девет украинска града са нападнати от същите Червени части и търпят повече или по-малко подобно отношение.

Това, което видяхме тук, не трябва да се оприличава с Украйна. Планът на съветите, приложен там, се е повтарял и продължава да се повтаря. Тя е съществена част от съветската програма за експанзия, защото предлага бърз начин за предотвратяване на единството и многообразието на културите и народите, съставлящи съветската империя. Това, че този метод води до неопикуемото страдание на милиони хора, не ги отклонява от техния път. Ако не поради друга причина, именно поради тези човешки страдания, би трябвало да осъдим този начин за обединяване като престъпление. Но има и нещо повече от това. Това не е просто случай на масови убийства. Това е случай на геноцид, на унищожение, не само на отделни лица, а на една култура и нация. Ако беше възможно да се направи това, дори без страдания, ние пак бихме били принудени да го осъдим, заради семействата на интелегентите, единството на идеите, езика и обичаите, заради онази форма, която наричаме «нация» – носителката на едно от най-важните ни разбираня за цивилизация и прогрес. Вярно е, че народите се смесват заедно и формират нови народи – като пример за този процес можем да вземем нашата собствена страна, но

⁸ На 10 юни 1942 г., 172 мъже на възраст над 16 години са ликвидирани, жените и децата са депортирани и село Лидица е изравнено със земята като репресивна мярка за убийството на моравския нацистки диктатор, Рейнхард Хайдрих. Zawadka Morokhiv's'ka, Sianits'kyi povit, Лемкивска област, днес Zawadka-Morochowska, в Полша.

⁹ От W. Dushnyck, *Death and Devastation on the Curzon Line* (бележка RL).

това смесване се състои в обединяване на ползите от преимуществата, които притежава всяка една от тези култури¹⁰. И именно по този начин светът напредва. Онова, с изключение на извънредно важния въпрос за човешкото страдание и човешките права, което намираме за грешно в съветските планове е престъпното похабяване на една цивилизация и култура. Съветското национално единство се създава не от някакво обединение на идеи и култури, а от пълното унищожаване на всички култури и всички идеи, запазвайки само една – съветската.

¹⁰ Лемкин има предвид Съединените щати.

SOVJETSKI GENOCID U UKRAJINI

...Ne možeš voljeti druge narode,
Kada ne voliš ti Ukrajinu!..

(Iz pjesme Volodymyra Sosjura "Volute Ukrajinu")

Masovno uništavanje naroda i nacija koje je obilježilo kretanje Sovjetskog Saveza prema Europi nije nova oznaka njegove ekspanzijske politike. To nije ni izum izmišljen samo zato da bi se iz raznolikosti stvorila jednakost Poljaka, Mađara, baltičkih naroda, Rumunja koji sada nestaju na rubovima Sovjetskog imperija. Dapače, to je dugotrajna karakteristika unutarnje politike Kremlja koja čini dovoljno očit presedan iz doba carske Rusije i za sadašnje poglavare. To je zaista nezaobilazan korak u procesu "ujedinjenja" koji će, kako se nadaju sovjetske vođe, voditi ka rađanju "sovjetskog čovjeka", "sovjetskog naroda". Da bi se taj cilj postigao, da bi se taj jedinstveni narod stvorio, lideri Kremlja s lakoćom uništavaju druge nacije i kulture koje su odavna naseljavale Istočnu Europu.

Ono o čemu želim govoriti vjerojatno je klasični primjer sovjetskog genocida, njegov najduži i najveći eksperiment rusifikacije – uništavanje ukrajinskoga naroda. Kao što sam prije govorio, to je samo logičan produžetak takvih carskih zločina kao što su utapljanje 10 tisuća krimskih Tatara prema naredbi Ekaterine Velike, masovna ubojstva "postrojba SS" Ivana Groznog (Opričnina), uništavanje poljskih nacionalnih lidera i ukrajinskih katolika od strane cara Nikolaja I, te niz pogroma Židova – događaja koji su s vremena na vrijeme bacali mrlje na rusku povijest. Sve to imalo je odgovarajuće primjere i u Sovjetskom Savezu – uništavanje stanovništva Ingermanlanda, Kozaka s Dona i Kubana, republike krimskih Tatara, baltičkih naroda Litve, Estonije i Latvije. U svakom slučaju bilo je to izraz dugotrajne politike likvidacije neruskih naroda putem odstranjivanja pojedinih dijelova društva.

Ukrajina je dio jugoistočnog SSSR-a, s površinom Francuske i Italije te stanovništvom od otprilike 30 milijuna.² Ta ruska žitnica, osim zbog svog zemljopisnog položaja, postala je i strateški ključ za kavkasku i iransku naftu, te vrata prema cijelom arapskom svijetu. Na sjeveru graniči s Rusijom. Dok Ukrajina uspijeva očuvati jedinstvo naroda, dok njezin narod i dalje sebe identificira kao Ukrajince i dok ona teži nezavisnosti, dotle predstavlja ozbiljnu prijetnju samoj suštini sovjetizma. Apsolutno ne čudi što su komunističke vođe pridavale najveće značenje rusifikaciji ovog

¹ Rečenice iz pjesme V. Sosjura upisane su olovkom. Sosjura je napisao tu rodoljubnu pjesmu 1944. za vrijeme njemačko-sovjetskog rata. Na početku je vlada odobrila pjesmu, a 1948. godine pjesnik je dobio Staljinovu premiju, međutim već 1951. pjesma je osuđena zbog ukrajinskog nacionalizma. Dva stiha u originalu na ukrajinskom glase:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² U skladu s podacima iz popisa stanovništva 1959. godine, broj stanovnika je bio nešto veći od 40 milijuna.

slobodoumnog člana njihovog “Saveza republika” te su ga odlučile iznova stvoriti po vlastitom uzoru jedinstvenog ruskog naroda. Zato jer Ukrajinac nije Rus i nije nikad bio. Njegova kultura, temperament, njegov jezik i njegova vjera – sve je drugačije. Bez obzira na ovisnost o Moskvi, on odbija kolektivizaciju, prihvaćajući radije progonstvo, čak i smrt. Zato je bilo posebno važno “podesiti” Ukrajinca prema Prokrustovom šablonu idealnog sovjetskog čovjeka.

Ukrajina je posve drugačije reagirala na rasna ubojstva odabranih dijelova, zato se komunistička taktika razlikovala od njemačke antižidovske politike. Ukrajinski narod je previše velik da bi ga se moglo u cijelosti uništiti. Međutim, njegovo vjersko, intelektualno i političko vodstvo, njegovi pojedinci i ključni čimbenici u društvu nisu zaista brojni, tako da se mogu lako likvidirati. Upravo zato je sovjetska sjekira širokim zamahom udarila upravo njih, koristeći poznate metode masovnog ubojstva, deportacije, prisilnog rada, emigracije i izgladnjivanja.

Ta ofenziva postala je svestrana: cijeli proces se ponavljao iznova i iznova, kako bi se suprotstavljao novim valovima narodne pobune. Prvi udarac bio je usmjeren na intelektualce kao mozak nacije da bi se paralizirao cijeli organizam. 1920, 1926. i ponovno, od 1930–1933. godine – učitelje, pisce, umjetnike, mislioce i političare ubijali su, lišavali slobode ili deportirali. Kao što piše časopis “Ukrainian Quarterly” u jesen 1948. godine, samo 1931. godine u Sibir je poslano 51 713 intelektualaca. Ista sudbina je zadesila najmanje 114 poznatih pjesnika, pisaca i umjetnika – najistaknutijih lidera u kulturi nacije. Prema približnim izračunima, u Zapadnoj Ukrajini, Zakarpatju i Bukovyni, Rusi su brutalno uništili najmanje 75% ukrajinskih intelektualaca i stručnjaka (u istom izdanju, ljeto 1949).

Istovremeno s tim udarcem na intelektualce, trajala je i ofenziva na crkvu, svećenike i visoke vjerske dostojanstvenike – “dušu” Ukrajine. Između 1926. i 1932. godine likvidirana je Ukrajinska autokefalna pravoslavna crkva, njezin mitropolit (Lypkivskyj) i 10 000 svećenika. 1945. godine, kada se u Zapadnoj Ukrajini uspostavila sovjetska vlast, sličnu sudbinu doživjela je i Ukrajinska katolička crkva. Činjenica da su joj pred likvidacijom ponudili da se spoji sa Ruskim patrijarhatom u Moskvi – političkim alatom Kremlja – potvrđuje da je rusifikacija bio jedinstveni cilj takve akcije.

11. travnja 1945. godine, dva tjedna prije konferencije u San Franciscu³, postrojbe NKVD-a opkolile su katedralu Sv. Jure u Ljvivu i uhitili mitropolita Slipoga, dva biskupa, dva visoka crkvena dostojanstvenika i još nekoliko svećenika. Sve studente gradskog sjemeništa potjerali su iz učilišta, a njihove profesore su obavijestili kako je Ukrajinska grkokatolička crkva prestala postojati, njezin mitropolit je zatvoren, a

³ Osnivačku Povelju Ujedinjenih Naroda na Konferenciji održanoj 25-26. travnja 1945. godine potpisali su izaslanici 50 država, uključujući SSSR i USSR.

njegovo će mjesto zauzeti episkop kojega će odrediti sovjetska vlast. Takve akcije održane su u cijeloj Zapadnoj Ukrajini i preko Curzonove linije u Poljskoj⁴. Najmanje sedam biskupa zatvoreno je ili su nestali bez traga. Na tom teritoriju nije ostao slobodan nijedan biskup Ukrajinske katoličke crkve, a 500 svećenika koji su izašli protestirati strijeljani su ili zatvoreni. U cijelom kraju ubijeno je stotine svećenika i običnih ljudi, tisuće njih poslani u logore na prisilan rad. Cijela su sela ostala prazna. Za vrijeme deportiranja, obitelji su ciljano razdvajali: roditelje su slali u Sibir, majke – na rad u tvornicama cigle u Turkestanu, a djecu – u komunističke domove za “odgoj”. Optužena zbog “zločina ukrajinstva”, Crkva je bila proglašena organizacijom koja šteti dobrobiti sovjetske države, a u dosjeima sovjetskih tajnih službi njezini članovi su se vodili kao potencijalni “neprijatelji naroda”. U biti, izuzev 150 tisuća članova u Slovačkoj, Ukrajinska katolička crkva bila je službeno uništena, njezino najviše vodstvo zatvoreno, a svećenstvo rastjerano i prognano.

Takvi napadi na “dušu naroda” imali su i imat će ozbiljne posljedice na “mozak” Ukrajine, jer je značajan dio intelektualaca poticao iz svećeničkih obitelji, a sami svećenici uživali su autoritet u selima, dok su njihove žene bile na čelu dobrotvornih organizacija. Monaški redovi vodili su škole i brinuli se za većinu dobrotvornih organizacija.

Treći val sovjetske ofenzive bio je usmjeren na poljoprivrednike – veliki broj slobodnih seljaka – čuvara tradicija, folklor i glazbe, jezika i književnosti, nacionalnog duha Ukrajine. Protiv njih je upotrijebljeno vjerojatno najstrašnije oružje – izgladnjivanje. Tijekom 1932. i 1933. godine, 5 milijuna Ukrajinaca umrlo je od gladi. Takva je okrutnost 28. svibnja 1934. godine⁵ na 73. Kongresu [SAD] osuđena kao neljudska. Bilo je pokušaja da se ovaj najbrutalniji primjer sovjetskih zvjerstava prikaže kao gospodarska politika vezana uz kolektivizaciju pšeničnih polja, dakle uz potrebu za likvidacijom nezavisnih seljaka-zemljoposjednika. Međutim, velikih zemljoposjednika u Ukrajini je bilo vrlo malo. Sovjetski pisac

⁴ Curzonova linija koju je nakon Prvog svjetskog rata predložila Velika Britanija kao granicu između Poljske i Sovjetskog Saveza na kraju je postala temelj za određivanje poljsko-sovjetske granice poslije Drugog svjetskog rata. Linija je postala razlog pojave brojne ukrajinske manjine u Poljskoj.

⁵ 28. svibnja 1934. godine kongresmen Hamilton Fish iz New Yorka inicirao je rezoluciju u Zastupničkom domu (73. Saziv Doma, Rezolucija № 399). U dokumentu se navodi da je “nekoliko milijuna stanovnika Ukrajinske SSR umrlo od gladi 1932. i 1933. godine”. Rezolucijom se SSSR osuđuje zbog izazivanja gladi “radi smanjenja broja ukrajinskog stanovništva i negiranja ukrajinskih političkih, kulturnih i nacionalnih prava”, i poziva se:

“Zastupnički dom da izrazi sućut svim žrtvama velike gladi u Ukrajini koja je donijela stradanja, nevolje i smrt milijunima mirnih i poslušnih Zakonu Ukrajinaca: ...
... Vladu Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika... da poduzme odlučne mjere za smanjenje strašnih posljedica ove gladi...
... Vladu Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika ... da ne sprječava američke državljane koji pokušavaju pružiti novčanu pomoć, slati namirnice i stvari, prve potrebe u ukrajinske regije obuzete glađu.”

Rezolucija je bila predana Odboru za vanjske poslove, ali nije izglasana u Zastupničkom domu. (Tekst rezolucije gl. u: “The Ukrainian Quarterly”. 1978, No. 4. – str. 416-417; i <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

Kosior⁶ izjavio je u listu “Vijesti” od 2. prosinca 1933. godine: “Ukrajinski nacionalizam – to je za nas glavna opasnost”. I kako bi se taj nacionalizam iskorijenio, te se uspostavila užasna jednakost sovjetske države, žrtvovano je ukrajinsko seljaštvo. Metode korištene u ovom dijelu plana, nisu se ograničeno primjenjivale za jednu posebnu grupu. Nastradali su svi – muškarci, žene, djeca. Urod te godine bio je dovoljan da bi se prehranili i ljudi, i stoka u Ukrajini, mada je bio i nešto manji nego prethodne godine, što je vjerojatno prouzročila borba za kolektivizaciju. Međutim, glad je bila potrebna sovjetskom režimu, dakle, on ga je stvorio “po narudžbi”, utvrđujući izvanredno visoke kvote na žitarice kao državni porez. Štoviše, na tisućama hektara pšenica nije ni bila skupljena, a urod su ostavili da truli u poljima. Ostatak ljetine pohranjen je u državnim hambarima dok vlada ne odluči kako će raspodijeliti žitarice. Veliki dio uroda te godine, tako važnog za Ukrajince, izvezio se u inozemstvo radi dobivanja kredita.

Zbog gladi na selu, tisuće ljudi ostavilo je svoje domove i otišlo u gradove prosjačiti hranu. Kad bi ih uhitili i poslali nazad u sela, oni su ostavljali svoju djecu u gradovima, nadajući se da će bar oni uspjeti preživjeti. Samo u Harkivu ostavljeno je 18 tisuća djece. U selima veličine preko tisuću stanovnika preživjela bi stotina; u drugima bi polovica ljudi nestala, a svakodnevno bi poginulo 20–30 osoba. Kanibalizam je postao obična pojava.

Moskovski dopisnik novina “Christian Science Monitor”, William Henry Chamberlin pisao je 1933. godine:

U toj apatiji i nevjerici komunisti su uviđali sabotazu i kontrarevoluciju, te bez sažaljenja, kao samozadovoljni idealisti, odlučili ne zaustavljati glad kako bi na taj način “održali predavanje” seljacima. Pomoć kolhozima je pružena, ali ne u dovoljnoj mjeri i toliko kasno da je već poginulo puno ljudi. Slobodni seljaci prepušteni su sudbini, a daleko veća razina mortaliteta među njima postala je najsnažniji argument za pristupanje kolhozu.

Četvrti korak u tom procesu postala je fragmentacija ukrajinskog naroda putem naseljavanja tuđinaca u Ukrajini, te istovremenog raseljavanja Ukrajinaca po cijeloj Istočnoj Europi. Na taj način uništeno je etničko jedinstvo, te izmiješani narodi. Između 1920. i 1939. godine udio Ukrajinaca u stanovništvu Ukrajine smanjio se sa 80% do samo 63%⁷.

⁶ Kosior, pogrešno nazvan Lemkinim kao pjesnik, obnašao je dužnost Glavnog tajnika Centralnog odbora Komunističke partije (boljševika) Ukrajine. U govoru na zajedničkoj Skupštini Centralnog odbora i Centralnog kontrolnog odbora Komunističke partije boljševika Ukrajine 27. studenog 1933. Kosior je izjavio da “sada lokalni ukrajinski nacionalizam predstavlja glavnu opasnost”.

⁷ 1920. godine nije bio proveden popis stanovništva. Službeni podaci iz popisa 1926, 1937. i 1939. godine razlikuju se od brojki koje navodi Lemkin. 1926. godine USSR je imala 28 446 000 stanovnika, od kojih su 22 927 000 etnički Ukrajinci, dok je ukupan ondašnji broj etničkih Ukrajinaca u SSSR-u bio 31 195 000. Odgovarajuće brojke u 1937. godini: 28 398 000, 22 213 000 i 26 421 000; u 1939. godini: 31 785 000, 23 362 000 i 28 111 000. Najvjerodostojniji je prvi popis stanovnika; drugi manje, dok je treći vrlo upitan.

Kao posljedica gladi i progonstva, ukrajinsko stanovništvo smanjilo se u apsolutnim brojkama sa 23,2 milijuna do 19,6 milijuna, dok se neukrajinsko stanovništvo povećalo za 5,6 milijuna. Ako se uzme u obzir da je nekada Ukrajina imala najveću razinu prirasta stanovništva u Europi – otprilike 800 tisuća ljudi godišnje – onda se može lako uočiti da je ruska politika postigla svoj cilj.

Takvi su bili temeljni koraci za sistematsko uništavanje ukrajinske nacije, postupno njezino upijanje novom sovjetskom nacijom. Valja napomenuti kako nije bilo pokušaja potpunog uništavanja, kao što su Nijemci činili sa Židovima. Ipak, ako sovjetski program bude uspješan, ako će likvidacija intelektualaca, svećenika i seljaka biti uspješna, Ukrajina će izginiti isto tako kao kad bi se pobili svi Ukrajinci bez izuzetka, jer će izgubiti taj dio naroda koji je čuvao i razvijao njezinu kulturu, njezinu vjeru, njezine sjedinjujuće ideje koje su joj pravile put i udisale dušu, dakle, napravili su od nje naciju, a ne samo stanovništvo.

Nije se moglo proći i bez masovnih nepredviđenih ubojstava – samo ona nisu bila sastavni dio plana, nego slučajnost. Tisuće njih su pogubljeni, a nebrojeni ljudi poslani su u sigurnu smrt, u sibirske radne logore.

Grad Vinnycja može se nazvati ukrajinskim Dahau. U 91. grobu počivaju tijela 9 432 žrtava sovjetske tiranije, strijeljanih od strane NKVD-a 1937. ili 1938. godine. Tijela su otprilike od 1937. godine na grobljima ležala između nadgrobnih spomenika, u šumi i (kakva strašna ironija!), pod plesnim podijem, sve dok ih nisu našli Nijemci 1943. godine. O mnogima od tih žrtava sovjetska vlada je izvješćivala da su poslani u Sibir.

Ukrajina ima također i svoje Lidice – selo Zavadka⁸, uništeno poljskim pristašama Kremlja 1946. godine. Poljska Druga divizija jurišala je na ovaj teritorij tri puta, ubijajući muškarce, žene i djecu, paleći kuće i oduzimajući stoku. U drugom napadu “crveni” zapovjednik izjavio je preživjelim stanovnicima:

Takva ista sudbina čeka svakoga tko će odbiti otići u Ukrajinu. Zato naređujem da u roku od tri dana ostavite selo, inače ću sve poubijati! (Walter Dushnyk “Death and Devastation on the Curzon Line”).

Kad je selo bilo konačno preseljeno, među 78 preživjelih stanovnika ostala su samo četvorica muškaraca. U ožujku iste godine, devet drugih ukrajinskih sela zauzela je ista “crvena” postrojba i ta su sela doživjela sličnu sudbinu.

Navedene su činjenice za Ukrajinu uobičajena stvarnost. Plan koji je provodila tamo sovjetska vlada ponavljao se, i nadalje se provodi. On je bitan dio sovjetskog programa ekspanzije – brzog puta prema izjednačavanju različitih kultura i naroda koji čine

⁸ Zbog ubojstva nacističkog protektora Moravske Reinharda Hyedricha, Nijemci su 10. lipnja 1942. godine strijeljali 172 muškarca u dobi iznad 14 godina, prognali žene i djecu, a selo Lidice poravnali sa zemljom. Danas je to selo Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok u Poljskoj.

sovjetski imperij. Neopisiva stradanja milijuna ljudi nisu primorala sovjetsku vladu skrenuti s tog puta. Čak ako ne bi postojao drugi razlog, samo ta ljudska stradanja, mi bi morali osuditi takav put prema jedinstvu kao zločinački. Ali to još nije sve. To nije samo masovno ubojstvo. To je genocid, uništavanje ne samo pojedinaca, nego cijele kulture i nacije. Čak ako bi se moglo postići (uništavanje kultura i nacija) bez stradanja, mi bi ipak bili primorani da to osudimo, jer sve ono što formira naciju – sličnost umova, jedinstvo ideja, jezika i običaja – jedan je od naših najvažnijih sredstava za razvoj civilizacije i prosperitet. Naravno, nacije se slijevaju i stvaraju nove nacije (primjer tog procesa je naša vlastita zemlja⁹), ali takvo ujedinjenje odvija se putem usvajanja najviših vrijednosti koje posjeduje svaka kultura. Upravo na taj način svijet napreduje. I upravo zato, osim vrlo važnih problema ljudskih stradanja i ljudskih prava, smatramo zločinačkim u sovjetskim planovima pustošenje civilizacije i kulture, jer se sovjetsko jedinstvo nacija temelji ne na slijevanju ideja i kultura, nego na potpunom uništavanju svih kultura i ideja, izuzev jedne – sovjetske.

Translated by Marija Meleško

⁹ Lemkin je podrazumijevao Sjedinjene Američke Države

SOVĚTSKÁ GENOCIDA NA UKRAJINĚ

Miluj Ukrajinu
*...Jak mohl bys národy světa rád mít
 A nemyslet na Ukrajinu!..*
 Volodymyr Sosjura¹

Masové vraždy lidí a národů, které charakterizují postup Sovětského svazu do Evropy, nejsou novým jevem jeho expanzionistické politiky, nejde o inovaci vynalezenou jednoduše k tomu, aby zanikla rozmanitost Poláků, Maďarů, Baltů, Rumunů, nacházejících se nyní na periferii impéria. Naopak, šlo o dlouhodobou interní politiku Kremlu – současný mocipáni se ohánějí precedentem v operacích carského Ruska. Jde skutečně o nezbytný krok v procesu „unifikace“, v němž se má v pošetilosti sovětských vůdců zrodit „Sovětský člověk“, „Sovětský národ“, a k dosažení tohoto cíle, jednotného národa, vůdcové z Kremlu s potěšením vyvraždí národy a kultury, které po dlouhá staletí obývají východní Evropu.

To, o čem chci mluvit, je zřejmě klasický případ sovětské genocidy, nejdelší a nejrozsáhlejší experiment rusifikace – likvidace ukrajinského národa. Jak jsem uvedl, jde pouze o logické pokračování podobných carských zločinů, jakými bylo utopení 10 tisíc Krymských Tatarů na příkaz Kateřiny Veliké, teror „jednotek SS“ Ivana Hrozného – opričnina; vyhlazení polských národních vůdců a ukrajinských katolíků Mikulášem I.; série pogromů na Židy, které ruskou historii provázejí pravidelně. A tohle všechno má své ekvivalenty v Sovětském svazu v rozprášení Ingerů, Donských a Kubáňských kozáků, republiky Krymských Tatarů, pobaltských národů Litevců, Lotyšů a Estonců. Pokaždé jde o případ dlouhodobé politiky likvidace neruských národností formou přesídlení.

Ukrajina představuje část jihozápadního SSSR o rozloze rovnající se Francii a Itálii, obývá ji asi 30 milionů lidí². Obilnice Ruska je geografickou branou ke kavkazské a íránské ropě a k celému arabskému světu. Na severu sousedí s ruskou zemí. Dokud si Ukrajina udrží svoji národní jednotu, dokud se lidé budou stále považovat za Ukrajince a toužit po nezávislosti, bude Ukrajina představovat vážnou hrozbu srdci sovětskosti. Není divu, že komunističtí vůdcové přikládají rusifikaci této nezávisle(myslíci) části svého svazu republik takový význam, a proto se rozhodli předělat vše tak, aby to odpovídalo jejich představě jednotného ruského národa. Pro Ukrajince neplatí a nikdy neplatilo, že by se cítili Rusy.

¹ Verše Volodymyra Sosjury jsou připsány perem. Sosjura napsal tuto patriotickou poému roku 1944, za německo-sovětské války. Nejdříve byl mocí chválen a odměněn Stalinskou cenou, později, v roce 1948, byl obviněn z ukrajinského nacionalismu. Český překlad Marie Marčanová. Verš v ukrajinském originále:

*Не можна любити народів других,
 Коли ти не любиш Україну!..*

² Podle sčítání lidí v roce 1959 na Ukrajině žilo něco přes 40 milionů obyvatel.

Jejich kultura, temperament, jazyk, náboženství – vše je odlišné. Před vraty Moskvy Ukrajinci odmítli kolektivizaci, raději se nechali deportovat, zabít. A proto bylo zvláště důležité položit Ukrajince na Prokrustovo lože ideálního sovětského člověka. Ukrajinský lid je vysoce citlivý na rasové vraždy určitých svých vrstev, tudíž zde komunistická taktika nenásledovala vzor německého útoku na Židy. Národ je příliš početný na to, aby mohl být celý zlikvidován a mělo to nějaký efekt. Nicméně, jeho náboženské, intelektuální a politické vedení, vybrané a určující složky, je poměrně nepočetné, takže snáze odstranitelné. Proto je právě na těchto skupinách zvláště vidět, jak dopadla síla sovětské sekery se svými známými pomůckami, jako jsou masové vraždy, deportace a nucená práce, exil a hladovění. Útok představoval systematický proces, který čelil vždy novým výbuchům národního ducha, a opakoval se tak stále dokola. První úder byl zaměřen na inteligenci, mozek národa, aby byl paralyzován zbytek těla. V roce 1920, 1926 a pak opět 1930–1933, učitelé, spisovatelé, umělci, myslitelé, političtí vůdci byli likvidováni, uvězněni nebo deportováni. Podle časopisu Ukrajinský čtvrtletník (Український кварталник) za podzim 1948 bylo jen v roce 1931 posláno na Sibiř 51 714 intelektuálů. Stejný osud postihl minimálně 114 největších básníků, spisovatelů a umělců a předních kulturních osobností národa. Přibližně 75% ukrajinské inteligence a profesionálů ze západní Ukrajiny, Zakarpatí a Bukoviny bylo brutálně zlikvidováno Rusy (Ukrajinský čtvrtletník, léto 1949).

Vedle útoku na inteligenci se uskutečnilo tažení proti církvi, duchovním a hierarchii, „duši“ Ukrajiny. Mezi lety 1926 a 1932 byla zlikvidována Ukrajinská ortodoxní autokefální církev, její metropolita Lypkivskyj a 10 000 duchovních. Roku 1945, kdy Sovětskému svazu připadla západní Ukrajina, potkal stejný osud ukrajinskou katolickou církev. Jediným cílem těchto akcí byla rusifikace, což dokazuje fakt, že před likvidací bylo katolické církvi nabídnuto připojení k ruskému patriarchátu v Moskvě – politickému nástroji Kremlu. Jen dva týdny před konferencí v San Francisku 11. dubna 1945 oddíly NKVD obsadily chrám sv. Jury ve Lvově a zatkl metropolitu Slipého, dva biskupy, dva preláty a několik kněží³. Všichni studenti teologického semináře byli vyhnáni, jejich profesorům bylo sděleno, že ukrajinská řecko-katolická církev přestala existovat, že metropolita je zatčen a na jeho místo usedne biskup dosazený Sověty. Toto se odehrávalo na celé západní Ukrajině a na Curzonově linii v Polsku⁴. Minimálně 7 biskupů bylo zatčeno nebo beze stopy zmizeli. Jediný ukrajinský katolický biskup nezůstal na svobodě. 500 duchovních, kteří protestovali proti této akci Sovětů, bylo zastřeleno nebo zatčeno. V celé oblasti byly zavražděny stovky duchovních i laiků, tisíce jich byly poslány do pracovních táborů. Celé vesnice se vylidnily, rodiny byly rozděleny, otcové posláni na

³ Chartu OSN podepsali delegáti 50 zemí včetně SSSR a Ukrajinské SSR na konferenci 25.–26. dubna 1945.

⁴ Curzonovu linii navrhli Britové jako hranici mezi Polskem a sovětským státem po První světové válce. Sloužila také jaké základ pro hranici po Druhé světové válce mezi Polskem a SSSR. Hranice ležela hluboko v ukrajinském území, jehož velká část připadla Polsku.

Sibiř, matky do cihelných továren v Turkestánu a děti do komunistických dětských domovů na převýchovu. Za to, že byla ukrajinská, byla církev prohlášena za zločineckou organizaci, která je škodlivá pro sovětský stát, a její členové se ocitli v seznamech sovětské policie jako potenciální „nepřátelé národa“. Kromě 150 000 členů řeckokatolické církve na Slovensku byla ukrajinská katolická církev fakticky oficiálně zrušena, její hierarchie uvězněna, duchovní rozehnáni a deportováni.

Tyto útoky na „duši“ mají a budou mít dopad na „mozek“ Ukrajiny, neboť to byly rodiny duchovních, které tradičně dodávaly velkou část intelektuálů, kněží patřili k vůdcům vesnic, jejich ženy řídily charitativní organizace. Duchovní řády spravovaly školy a obstarávaly velké množství charity.

Třetí rána sovětského plánu byla zacílena na sedláky, obrovské množství nezávislých rolníků, kteří si z generace na generaci předávali tradice, folklór a hudbu, národní jazyk a literaturu, národního ducha Ukrajiny. Zbraň, která jim byla použita na „tělo“, je snad tou nejhorší ze všech – hladomor. Mezi lety 1932 a 1933 zemřelo na následky hladu 5 milionů Ukrajinců; zrůdnost, kterou 28. května 1934 označil 73. americký kongres za nelidskou⁵. Byla snaha charakterizovat tuto kulminaci sovětské krutosti jako ekonomickou politiku spojenou s kolektivizací pšeničných polí, a tedy s potřebou zlikvidovat kulaky, nezávislé sedláky. Ale ve skutečnosti bylo velkostatkářů na Ukrajině velice málo. Sovětský politik Kosior prohlásil v novinách *Izvestija* 2. prosince 1933, že „ukrajinský nacionalismus je pro nás největší nebezpečí“, a aby byl tento nacionalismus vykořeněn a ustavena děsivá uniformita sovětského státu, bylo zapotřebí obětovat ukrajinský venkov. Metoda použitá v této části plánu nebyla zaměřena na konkrétní skupinu obyvatel. Trpěli všichni – muži, ženy i děti. Úroda toho roku byla dostatečná, aby na Ukrajině uživila lidi i dobytek, i když o něco nižší než předchozí rok, pravděpodobně kvůli bojům okolo kolektivizace. Ale hlad potřebovala sovětská vláda, takže si ho „objednala“ tak, že uložila nečekaně vysoké kvóty na zrno jako daň státu. Navíc na mnoha tisících akrech nedovolili pšenici vůbec sklídit. Zbytek byl poslán do státních sýpek, dokud vláda nerozhodne, jak úrodu rozdělit. Velká část této úrody, která byla pro Ukrajince životně důležitá, byla exportována a prodána za hranicemi.

⁵ 28. května 1934 kongresman Hamilton Fish z New Yorku představil rezoluci (H. Res.309) ve sněmovně reprezentantů ve Washingtonu. Dokument specifikoval, že „several millions of the population of the Ukrainian Soviet Socialist Republic died of starvation during 1932 and 1933“. Rezoluce dále navrhovala:

„that the House of Representatives express its sympathy for all those who suffered from the great famine in Ukraine which has brought misery, affliction, and death to millions of peaceful and law-abiding Ukrainians;
that... the Government of the Union of Soviet Socialist Republics... take active steps to alleviate the terrible consequences arising from this famine,
that... the Union of Soviet Socialist Republics Government... place no obstacles in the way of American citizens seeking to send aid in form of money, foodstuffs, and necessities to the famine-stricken regions of Ukraine.“

Rezoluce byla postoupena Výboru pro zahraniční záležitosti (Rezoluci otiskl *The Ukrainian Quarterly* (1978) 416-417).

Tváří v tvář hladu na svých hospodářstvích tisíce lidí opustily vesnice a vydaly se do měst žebrať. Byli pochyťáni a poslání zpět. Ale snažili se nechat ve městech aspoň děti v naději, že se spíše zachrání. Takto zůstalo jenom v Charkově 18 000 bezprizorních dětí. Ve vsích o tisíce obyvatel přežila stovka; z jiných polovina lidí odešla, smrt si denně vyžádala 20 až 30 obětí. Kanibalismus byl na denním pořádku.

Jak napsal moskevský dopisovatel Christian Science Monitor C. Henry Chamberlain v roce 1933:

„Komunisté v této apatii a depresi viděli jen sabotáž a kontrarevoluci a s krutostí typickou pro licoměrné idealisty nechávali hladomor pokračovat s tím, že rolníci mají dostat lekci. Pomoc kolchozy sice dostaly, ale minimální a tak pozdě, že už zahynulo příliš mnoho lidí. Samostatně hospodařící rolníci byli zcela ponechání svému osudu; a o mnoho vyšší úmrtnost mezi nimi byla nejsilnějším argumentem pro vstup do kolchozů.“

Čtvrtým krokem v celém plánu byla fragmentace ukrajinského obyvatelstva cestou přesídlování, a to cizích elementů na ukrajinské území a zároveň rozprášením Ukrajinců po celé východní Evropě. Tak by byla zničena etnická jednota a národnosti smíšeny. Mezi lety 1920 a 1939 se populace Ukrajiny změnila – podíl Ukrajinců klesl z 80% na pouhých 63%⁶. Následek hladomoru a deportací byl ten, že se ukrajinská populace snížila z 23,2 milionu na 19,6 milionu, zatímco neukrajinské národnosti se zvýšily o 5,6 milionu. Pokud vezmeme v úvahu, že Ukrajina měla kdysi jednu z nejvyšších porodností v Evropě, okolo 800 tisíc novorozenců ročně, pak lze lehce pochopit, že ruská politika dosáhla svého.

Toto jsou hlavní kroky v systematické likvidaci ukrajinského národa a jeho postupného nahrazování novým sovětským národem. Zajímavé je, že sovětská moc se nepokoušela o celkovou likvidaci podobnou německým útokům na Židy. Ale pokud bude sovětský program úspěšný, pokud inteligence, duchovní a venkované mohou být vykořeveni, Ukrajina zanikne stejně, jako kdyby byl zabit každý jeden Ukrajinec, neboť tak ztratí tu část národa, která udržovala její kulturu, její zvyky, její ideje, které jí byly vlastní a dávaly jí duši, což, prostě řečeno, jí činilo spíše národem než masou lidí.

Samozřejmě se to neobešlo bez hromadných nevybíravých vražd – ty nebyly základní součástí plánu, ale spíše příležitostnými akcemi. Tisíce lidí byly popraveny, nepočítaně jich našlo neodvratnou smrt v sibiřských pracovních lágrech.

Město Vinnycja lze nazvat ukrajinským Dachau. V 91 hrobech se nachází 9 432 obětí

⁶ V roce 1920 nedošlo ke sčítání obyvatel. Oficiální data z let 1926, 1937 a 1939 se liší od těch, které uvádí Lemkin. V roce 1926 bylo v Ukrajinské SSR 28 446 000 obyvatel, z toho 22 927 000 etnických Ukrajinců, v celém SSSR žilo 31 195 000 etnických Ukrajinců. Oficiální čísla za rok 1937 jsou následující: 28 398 000, 22 213 000 a 26 421 000; za rok 1939: 31 785 000, 23 562 000 a 28 111 000. Nejvěrohodnějším údajem je první sčítání; nelze příliš vážně brát druhé a naprosto nevěrohodné je třetí.

sovětské tyranie, zastřelených NKVD v letech 1937 a 1938. Těla ležela mezi náhrobními kameny skutečného hřbitova, v lesích a (jak strašná ironie!) pod tanečním parketem, dokud je roku 1943 neodhalili Němci. O mnohých z těchto obětí sovětská moc tvrdila, že byli posláni na Sibiř.

Ukrajina má také svoje Lidice, a to ve městě Zavadka (Morochivska), zničeném polskými přísluhovači Kremlu roku 1946⁷. Oddíly polské Druhé divize třikrát zaútočily na město a vraždily muže, ženy a děti, pálily domy a kradly dobytek. Během druhého útoku rudý velitel sdělil zbylým obyvatelům: „Stejný osud potká každého, kdo odmítne odejít na Ukrajinu. Proto příkazuji, že během tří dnů vesnici opustíte, jinak vás všechny postřelím“⁸.

Když byla vesnice konečně násilím evakuována, mezi 78 přeživšími byli jen 4 muži. Během března téhož roku bylo dalších 9 ukrajinských měst napadeno tím samým rudým praporem a osud je potkal více méně stejný.

To, co zde vidíme, se netýká přímo Ukrajiny. Plán, kterého se sovětská moc držela, se opakoval a dál se bude opakovat. Je to základní součást sovětského expanzivního programu, neboť nabízí rychlou cestu k unifikaci různorodých kultur a národů, které jsou součástí sovětského impéria. To, že tato metoda s sebou nese nepopsatelné utrpení milionů lidí, sovětskou moc neznepokojuje. Dokonce i kdyby neexistovala jiná příčina než lidské utrpení, musíme odsoudit tuto cestu jako zločin. Ale to ještě není vše. Nejde jen o případ masového vraždění. Je to případ genocidy, likvidace, ne pouze jednotlivců, ale celé kultury a národa. Dokonce i kdyby bylo lze dosáhnout (zničení kultur a národů) bez utrpení, stejně bychom to museli odsoudit, protože to všechno, co tvoří národ – společenství myslí, jednota názorů, jazyka a zvyků – to vše tvoří jeden z nejdůležitějších základů civilizace a vývoje. Je pravda, že se národy slévají a vytvářejí nové národy (máme příklad tohoto procesu v naší vlastní zemi), ale toto splynutí se skládá ze společenství nejvyšších cenností, které má každá kultura a které poskytne do společného fondu⁹.

Jen takovouto cestou se svět vyvíjí. Takže to, co považujeme za nesprávné v sovětských plánech, kromě velice důležitých problémů lidského utrpení a lidských práv, je zločinné pustošení civilizace a kultury. Sovětská národní jednota se totiž tvoří ne spojením myšlenek a kultur, ale celkovou likvidací všech kultur a všech idejí kromě jediné – sovětské.

Translated by Rita Kindlerová

⁷ 10. června 1942 bylo 173 lidických mužů nad 16 let zabito, ženy a děti deportovány a vesnice Lidice srovnána se zemí jako represe za atentát na nacistického diktátora Čech a Moravy, Reinharda Heydricha. Zavadka Morochivska, Sanocký okres, Lemkovsko, nyní Zawadka Morochowska v Polsku.

⁸ Z. W. Dushnyck, *Death and Devastation on the Curzon Line* (poznámka R. L.).

⁹ Lemkin měl na mysli USA.

DER SOWJETISCHE GENOZID IN DER UKRAINE

Sosjura "Liebe die Ukraine"
*Du kannst andere Völker nicht lieben,
wenn du die Ukraine nicht liebst¹.*

Der Massenmord an Völkern und Nationen, durch den der Vormarsch der Sowjetunion nach Europa charakterisiert wurde, ist kein neues Merkmal ihrer Expansionspolitik, er ist keine Innovation, die einfach erdacht wurde, um Gleichartigkeit in die Vielfalt der Polen, Ungarn, Balten, Rumänen zu bringen, die derzeit an den Rändern des Imperiums schwindet. Stattdessen ist es ein langfristiges Merkmal – gerade der internen Politik des Kremls – eine, in der die jetzigen Herrscher reichlich Präzedenzfälle in den Operationen des zaristischen Russlands vorfinden. Es ist tatsächlich ein unabdingbarer Schritt in dem Prozess der "Einigung" mittels dessen die Sowjetführer allzu zuversichtlich hoffen, einen "Sowjetmenschen", die "Sowjetnation" zu schaffen. Um dieses Ziel zu erreichen, jene geeinte Nation, werden die Führer des Kremls gern Nationen und Kulturen, die lange Osteuropa bewohnt haben, zerstören.

Worüber ich reden möchte, ist vielleicht das klassische Beispiel für einen sowjetischen Genozid; es ist das längste und größte Experiment der Russifizierung – die Zerstörung der ukrainischen Nation. Diese ist, wie ich bereits sagte, nur die logische Folge solch zaristischer Verbrechen wie dem Ertränken von 10.000 Krimtataren auf Befehl Katharinas der Großen, den Massenmorden der "SS-Truppen" Iwan des Schrecklichen – der Opritschnina, der Vernichtung der polnischen Nationalführer und der ukrainischen Katholiken durch Nikolaus I. und der Serie von Judenpogromen, welche periodisch die russische Geschichte befleckten. Und sie hat ihre Entsprechungen in der Sowjetunion in der Ausrottung des Volkes der Ischoren², der Don- und der Kubankosaken, der Republik der Krimtataren, sowie der baltischen Nationen aus Litauen, Estland und Lettland. Jedes der Beispiele ist ein Fall in der langfristigen Liquidationspolitik von nichtrussischen Völkern durch die Entfernung bestimmter Schichten.

Die Ukraine bildet einen Teil der südöstlichen UdSSR vergleichbar mit der Fläche von Frankreich und Italien und wird von über 30 Millionen Menschen bewohnt³. Als russische Kornkammer, stellt sie geographisch den strategischen Schlüssel zum Öl

¹ Der Vers von Wolodymyr Sosjura wurde mit Bleistift hinzugefügt. Sosjura schrieb das patriotische Gedicht 1944, während des deutsch-sowjetischen Krieges. Anfänglich rühmten es die Machthaber, doch 1948 verdamnten sie es wegen ukrainischem Nationalismus. Die zwei Zeilen lauten im ukrainischen Original folgendermaßen:

*„... ne možna lübiti narodiv druhich,
koli ti ne lübiš Vkraïnu! ...“*

² Finno-ugrisches Volk in Estland und Russland.

³ Zu der Zeit, als Lemkin dies schrieb (1950er), betrug die Bevölkerungszahl der Ukraine etwas mehr als 40 Millionen.

des Kaukasus und des Irans und zur gesamten arabischen Welt dar. Im Norden grenzt sie direkt an Russland.

Solange die Ukraine ihre nationale Einheit bewahrt, solange ihre Menschen fortfahren, sich selbst als Ukrainer sehen und nach Unabhängigkeit streben, so lange stellt die Ukraine eine ernsthafte Bedrohung für das Herz der Sowjetideologie dar. So ist es nicht verwunderlich, dass die kommunistischen Führer größte Aufmerksamkeit der Russifizierung dieses unabhängigen Mitgliedes ihrer "Union der Republiken" widmeten und sie dazu bestimmten, in der Art umgestaltet zu werden, dass sie in ihr Bild einer russischen Nation passt. Der Ukrainer ist kein Russe und war es auch nie. Seine Kultur, sein Temperament, seine Sprache, seine Religion – alles ist unterschiedlich. An der Hintertür Moskaus weigerte er sich kollektiviert zu werden, Deportationen oder den Tod zu akzeptieren. Und so ist es besonders wichtig, dass der Ukrainer an dieses Prokrustesbett, das Ideal des Sowjetmenschen, angepasst wird.

Die Ukraine ist sehr anfällig für rassistische Morde an einzelnen Bevölkerungsteilen und so folgte die kommunistische Taktik nicht dem Vorbild der Angriffe der Deutschen auf die Juden. Die Nation ist zu groß, als dass sie mit einiger Effizienz komplett ausgerottet werden könnte. Allerdings ist ihre Führung, in religiöser, intellektueller und politischer Hinsicht, ihre hervorgehobenen und bestimmenden Teile, sehr klein und kann demnach leicht eliminiert werden und so ging insbesondere auf diese Gruppen die sowjetische Axt, mit den bekannten Werkzeugen des Massenmords, der Deportation und Zwangsarbeit, dem Exil und dem Hunger, mit voller Kraft nieder.

Die Attacke zeigte sich in systematischer Weise, mit der Wiederholung des gesamten Prozesses immer und immer wieder, um frische Ausbrüche des Nationalgeistes zu treffen. Der erste Hieb zielte auf die Intelligenz, den nationalen Verstand, um dadurch den Rest des Körpers zu paralisieren. 1920, 1926 und nochmals 1930–1933 wurden Lehrer, Schriftsteller, Künstler, Denker und politische Führer liquidiert, eingesperrt oder deportiert. Der Zeitschrift *Ukrainian Quarterly* vom Herbst 1948 nach wurden allein 1931 51.713 Intellektuelle nach Sibirien geschickt. Wenigstens 114 der bedeutendsten Poeten, Schriftsteller und Künstler, die prominentesten Kulturvertreter der Nation, traf das gleiche Schicksal. Konservativ geschätzt sind wenigstens 75% der ukrainischen Intellektuellen und Experten in der Westukraine, der Karpatho-Ukraine und der Bukowina brutal von den Russen ausgelöscht worden (Ebenda, Sommer 1949).

Begleitet wurde dieser Angriff auf die Intelligenz von einer Offensive gegen die Kirchen, die Priester und Oberen, die "Seele" der Ukraine. Zwischen 1926 und 1932 wurde die Ukrainische Orthodoxe Autokephale Kirche mit ihrem Metropoliten (Lypkiwsky) und 10.000 Geistlichen vernichtet. 1945, als die Sowjets ihre Macht in der Westukraine etablierten, erfuhr die Ukrainische Katholische Kirche ein ähnliches Schicksal. Dass die Russifizierung der alleinige Grund war, wurde klar durch die Tatsache demonstriert, dass

vor der Liquidierung der Kirche die Möglichkeit offeriert wurde, sich dem Russischen Patriarchat in Moskau zu unterstellen, einem politischen Werkzeug des Kremls.

Nur zwei Wochen vor Beginn der Konferenz in San Francisco, umstellte eine Abteilung des NKWD am 11. April 1945 die St. Georgs Kathedrale in Lwiw/Lemberg und nahm den Metropoliten Slipy, zwei Bischöfe, zwei Prälaten und einige Priester fest⁴. Alle Studenten des theologischen Seminars der Stadt wurden von der Hochschule ausgeschlossen, während den Professoren mitgeteilt wurde, dass die Ukrainische Griechisch-Katholische Kirche aufgehört hat zu existieren, ihr Metropolit verhaftet wurde und dessen Platz von einem sowjetisch bestimmten Bischof besetzt wurde. Diese Handlungen wurden in der gesamten Westukraine und hinter der Curzon-Linie in Polen durchgeführt⁵. Wenigstens sieben Bischöfe wurden verhaftet oder man hörte nie wieder von ihnen. Es gibt keinen Bischof der Ukrainischen Katholischen Kirche, der in diesem Gebiet weiterhin frei ist. Fünfhundert Geistliche, die sich zum Protest gegen die Handlungen der Sowjets trafen, wurden entweder erschossen oder verhaftet. In der gesamten Region wurden Kleriker und Laien zu Hunderten getötet, während die Zahl der in Zwangsarbeitslager geschickten in die Tausend ging. Komplette Dörfer wurden entvölkert. In der Verbannung wurden Familien absichtlich getrennt, die Väter nach Sibirien, die Mütter in die Ziegelwerke in Turkmenien und die Kinder in kommunistische Familien zur "Erziehung" geschickt. Für das Verbrechen ukrainisch zu sein, wurde die Kirche zu einer Gesellschaft erklärt, die dem Wohl des Sowjetstaates schadet und ihre Mitglieder wurden in den sowjetischen Polizeiakten als potentielle "Feinde des Volkes" gekennzeichnet. Faktisch wurde die Ukrainische Katholische Kirche, mit Ausnahme der 150.000 Mitglieder in der Slowakei, offiziell liquidiert, die Oberen eingesperrt, die Geistlichen verstreut oder deportiert.

Diese Angriffe auf die Seele hatten und werden weiterhin eine dauerhafte Wirkung auf den Verstand der Ukraine haben, da die Familien der Geistlichen traditionell eine große Zahl der Intellektuellen gestellt haben, während die Priester selbst die Führer in den Dörfern waren und deren Frauen die Köpfe der Wohltätigkeitsorganisationen. Die religiösen Orden betrieben Schulen und betreuten viele der Wohltätigkeitseinrichtungen.

Der dritte Teil des sowjetischen Planes zielte auf die Bauern ab, die große Masse der unabhängigen Bauern, welche der Hort der Tradition, der Folklore und der Musik, der Nationalsprache und der Literatur, des Nationalgeistes der Ukraine sind. Die Waffe, die gegen diesen Körper verwendet wurde, ist vielleicht die schrecklichste von allen –

⁴ Die Charta, welche die Vereinten Nationen begründete, wurde auf der vom 25.-26. April gehaltenen Konferenz von den Delegierten von 50 Ländern, darunter der UdSSR und der Ukrainischen SSR unterzeichnet.

⁵ Die Curzon-Linie wurde von den Briten als Grenze zwischen Polen und dem sowjetischen Staat nach dem I. Weltkrieg vorgeschlagen. Schließlich diente sie als Basis für die Grenze zwischen Polen und der UdSSR nach dem Zweiten Weltkrieg. Die Grenze beließ eine große ukrainische Minderheit im polnischen Staat.

Hunger. Zwischen 1932 und 1933 starben 5.000.000 Ukrainer an Hunger, eine Unmenschlichkeit, die der 73. Kongress am 28. Mai 1934 verurteilte⁶.

Es gab den Versuch, diesen Höhepunkt der sowjetischen Grausamkeit als notwendige Wirtschaftspolitik der Kollektivierung von Ackerland und der Eliminierung der Kulaken (Großbauern) abzutun. Doch Tatsache ist, dass Großbauern in der Ukraine nur vereinzelt vorhanden waren. Wie der sowjetische Schriftsteller Kossior⁷ in der *Iswestija* vom 2. Dezember 1933 erklärte, „*ist der ukrainische Nationalismus unsere Hauptgefährdung*“ und dieser Nationalismus wäre zu eliminieren, um die grauenhafte Uniformität des Sowjetstaates zu etablieren, der die ukrainische Bauernschaft zu opfern sei. Die Methode, die in diesem Plan benutzt wurde, war nicht auf einzelne Gruppen beschränkt. Alle litten – Männer, Frauen, Kinder. Die Ernte war in diesem Jahr ausreichend, um die Menschen und das Vieh der Ukraine zu ernähren, obwohl sie etwas unter der des Vorjahres lag, was wahrscheinlich auf die Kämpfe um die Kollektivierung zurückzuführen ist.

Doch eine Hungersnot war für die Sowjets notwendig und so musste eine arrangiert werden, durch den Plan, der einen ungewöhnlich hohen Getreideanteil als Steuer für den Staat vorsah. Zusätzlich dazu wurden tausende Morgen an Weizen nicht geerntet und zum Verrotten auf den Feldern gelassen. Der Rest wurde in die staatlichen Kornspeicher geschafft, um dort aufbewahrt zu werden, bis die Regierung entschieden hat, wie er zu verteilen sei. Ein Großteil dieser Ernte, so notwendig für das Leben der Ukrainer, endete als Export für die Kreditschöpfung im Ausland.

Angesichts der Hungersnot auf dem Land verließen Tausende die Dörfer und zogen in die Städte, um Nahrungsmittel zu erbetteln. Dort aufgegriffen und zurückgesandt,

⁶ Am 28. Mai 1934 stellte der Kongressabgeordnete Hamilton Fish aus New York eine Resolution (House Resolution 399 vom 73. Kongress) vor. Dieses Dokument stellte fest, dass „einige Millionen der Bevölkerung der Ukrainischen Sozialistischen Sowjetrepublik während der Jahre 1932 und 1933 verhungerten“. Die Resolution fuhr damit fort, die UdSSR dafür zu verurteilen, dass sie die Hungersnot als ein Mittel nutzt, um „die ukrainische Bevölkerung zu dezimieren und die politischen, kulturellen und nationalen Rechte der Ukraine zu zerstören“ und drängte dazu:

„Das das Repräsentantenhaus seine Sympathie für diejenigen ausdrückt, die unter der großen Hungersnot in der Ukraine gelitten haben, die Elend, Leiden und Tod für Millionen friedlicher und gesetzestreuer Ukrainer gebracht hat;
... Das ... die Regierung der Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken ... aktive Schritte unternimmt um die schrecklichen Konsequenzen dieser Hungersnot abzumildern,
... Das ... die Regierung der Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken ... amerikanischen Bürgern keine Hindernisse bei Hilfssendungen in Form von Geld, Lebensmitteln und Lebensnotwendigkeiten in den von Hunger betroffenen Regionen der Ukraine in den Weg stellt.“

Die Resolution wurde an den Ausschuss für Auslandsbeziehungen verwiesen und wurde niemals vom Repräsentantenhaus gebilligt (Die Resolution ist in der Zeitschrift *The Ukrainian Quarterly* 4 (1978), S. 416-17 abgedruckt worden.)

⁷ Im Original stand der Name Kossies, ein offensichtlicher Rechtschreibfehler. Stanislaw Kossior war kein Schriftsteller, sondern der Generalsekretär des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei (Bolschewiki) der Ukraine – d.h. der politische Chef der Republik. Die Ausgabe der *Iswestija* vom 2. Dezember enthält eine Dreiseitenrede von Kossior mit dem Titel: „*Itogi i bližajšie zadači provedeniâ nacional'noj politiki na Ukraine.*“ („Die Ergebnisse und anstehenden Aufgaben bei der Umsetzung der nationalen Politik in der Ukraine“). Das exakte Zitat, aus einer Resolution eines vereinigten Plenums des Zentralkomitees und des Zentralen Kontrollkomitees der Kommunistischen Partei (Bolschewiki) der Ukraine lautet: „Im Augenblick kommt die größte Gefahr in der Ukraine vom lokalen ukrainischen Nationalismus, der mit imperialistischen Interessen verknüpft ist“.

verließen sie ihre Kinder in der Hoffnung, dass wenigstens diese überleben werden. Auf diese Art wurden allein in Charkiw 18.000 Kinder zurückgelassen. In Dörfern mit tausenden Einwohnern hatten nur hunderte überlebt; in anderen verschwand die Hälfte der Bevölkerung und täglich starben in diesen Siedlungen zwischen 20 und 30 Menschen. Kannibalismus wurde zu einer gewöhnlichen Erscheinung.

Wie W. Henry Chamberlain⁸, der Moskauer Korrespondent des *Christian Science Monitor*, 1933 schrieb:

„Die Kommunisten sahen darin Apathie und Mutlosigkeit, Sabotage und Konterrevolution, und mit der Rücksichtslosigkeit die selbstgerechten Idealisten eigen ist, entschieden sie sich, der Hungersnot ihren Lauf zu lassen, mit der Idee, dass dies den Bauern eine Lehre sein wird.

Hilfe kam Kolchosen zu, doch in unzureichender Menge und so spät, dass viele Leben bereits verloren gegangen waren. Die Einzelbauern wurden ihrem Schicksal überlassen und die höhere Todesrate unter den Einzelbauern erwies sich als stärkstes Argument für einen Beitritt zu den Kolchosen.“

Der vierte Schritt in diesem Prozess bestand in der Fragmentierung der Ukrainer durch die Aufnahme fremder Völker in die Ukraine und die Verstreuung der Ukrainer über Osteuropa. Auf diese Weise wurde die ethnische Einheit zerstört und die Nationalitäten gemischt. Zwischen 1920 und 1939 veränderte sich der Bevölkerungsanteil der Ukrainer in der Ukraine von 80% auf 63,2%⁹. Angesichts der Hungersnot und der Deportationen verringerte sich die ukrainische Bevölkerung absolut von 23,2 Millionen auf 19,6 Millionen, während sich die nichtukrainische Bevölkerung um 5,6 Millionen erhöhte. Wenn wir berücksichtigen, dass die Ukraine einst die höchste Bevölkerungszunahme in Europa hatte, um die 800.000 im Jahr, so ist leicht zu sehen, was die russische Politik erreicht hat.

Das waren die Hauptschritte in der systematischen Zerstörung der ukrainischen Nation und ihres schrittweisen Aufgehens in der neuen Sowjetnation. Anzumerken ist, dass es keine Versuche der kompletten Auslöschung gab, wie es die Methode der deutschen Angriffe auf die Juden war. Und dennoch, wenn das sowjetische Programm komplett erfolgreich ist, wenn die Intelligenz, die Priester und die Bauern eliminiert werden können, dann wird die Ukraine so tot sein, als ob jeder Ukrainer getötet worden wäre. Damit hätte sie den Teil verloren, der ihre Kultur bewahrte und entwickelt hat, ihren Glauben, ihre gemeinsamen Ideen, die sie leiteten und ihr eine Seele gaben, die, kurz

⁸ Die Referenz auf William Henry Chamberlain, ist im Text irrtümlicherweise mit C. Henry Chamberlain gekennzeichnet worden.

⁹ Es gab 1920 keine Volkszählung; wahrscheinlich ist dies ein typographischer Fehler und steht für 1926, das Jahr der ersten sowjetischen Volkszählung. 1926 gab es 22,9 Millionen ethnische Ukrainer in der Ukrainischen SSR oder 81% der Bevölkerung. Die gefälschten Zahlen für 1939 geben 23,3 Millionen Ukrainer oder über 75% der 31 Millionen Einwohner der Ukrainischen SSR an.

gesagt, sie eher zu einer Nation denn zu einer Menschenmasse machten. Wahlloser Massenmord kam ebenfalls vor, war aber kein integraler Bestandteil des Plans – die Menschen hatten nur unterschiedliche Chancen. Tausende wurden hingerichtet, ungezählte tausende verschwanden in den sicheren Tod der sibirischen Arbeitslager.

Die Stadt Winnyzja könnte als das ukrainische Dachau bezeichnet werden. In 91 Gräbern liegen hier die Körper von 9.432 Opfern der Sowjettyrannei, erschossen vom NKWD 1937 oder 1938. Unter den Grabsteinen wirklicher Friedhöfe, in Wäldern oder – mit einer schrecklichen Ironie – unter einem Tanzboden, lagen die Körper von 1937 bis zu ihrer Entdeckung durch die Deutschen 1943. Viele der Opfer wurden von den Sowjets als nach Sibirien deportiert gemeldet.

Die Ukraine hat ebenfalls ihr Lidice, in dem Städtchen Zavadka, welches von dem polnischen Satellitenstaat des Kremls 1946 zerstört wurde¹⁰. Dreimal attackierten die Truppen der 2. polnischen Division die Stadt, ermordeten Männer, Frauen und Kinder, brannten Häuser nieder und stahlen Nutzvieh. Während des zweiten Angriffes teilte der rote Kommandeur der übrigen Bevölkerung Folgendes mit:

„Das gleiche Schicksal wird jeden treffen, der sich weigert, in die Ukraine zu gehen. Ich ordne hiermit an, dass dieses Dorf in drei Tagen aufgegeben wird; andernfalls werde ich jeden von euch hinrichten lassen.“

*– aus Tod und Vernichtung an der Curzon-Linie
von Walter Dushnyck*

Als die Kleinstadt endgültig gewaltsam evakuiert wurde, waren lediglich vier Männer unter den 78 Überlebenden. Im März desselben Jahres wurden neun andere ukrainische Kleinstädte von derselben roten Einheit attackiert und erhielten mehr oder weniger die gleiche Behandlung.

Was wir hier gesehen haben, ist nicht auf die Ukraine begrenzt. Der Plan, den die Sowjets hier anwendeten, wurde und wird wiederholt. Er ist ein essentieller Teil des sowjetischen Expansionsprogrammes, da er einen schnellen Weg ermöglicht, die Vielfalt der Kulturen und Nationen zu vereinheitlichen, welche das sowjetische Imperium kennzeichnen. Dass diese Methode unbeschreibbares Leiden für Millionen von Menschen mit sich bringt, hat sie nicht von ihrem Wege abgebracht. Schon allein aus diesem Grund müssten wir diesen Weg zur Einheit als kriminell verurteilen. Doch hier geht es um mehr als das. Das ist nicht einfach ein Fall von Massenmord. Es ist ein Fall von Genozid, der

¹⁰ Am 10. Juni 1942 wurden 173 Männer über 14 Jahren erschossen, die Frauen und Kinder deportiert und das Dorf Lidice dem Erdboden gleichgemacht. Dies geschah als Vergeltungsmaßnahme für das erfolgreiche Attentat auf den stellvertretenden Reichsprotektor von Böhmen und Mähren, Reinhard Heydrich. Zavadka Morohivska, Kreis Sänik, Lemkivšina, jetzt Zavadka Morochowska, Kreis Sanocki Polen.

Vernichtung nicht nur von Individuen, sondern einer Kultur und einer Nation. Wenn es möglich wäre, dies ohne Leid zu tun, wären wir trotzdem gezwungen, es zu verdammen, wegen der Verbundenheit im Geiste, der Einheit der Ideen, der Sprache und der Gebräuche, die das formen, was wir eine Nation nennen, die eine der wichtigsten Träger von Zivilisation und Fortschritt darstellt. Es ist wahr, dass Nationen zusammenwachsen und neue Nationen formen – wir haben ein Beispiel hierfür in unserem Land – doch diese Mischung besteht in der Vereinigung von höheren Fähigkeiten, die jede Kultur besitzt ¹¹. Und das ist der Weg, auf dem die Welt sich fortentwickelt. Was wir an den sowjetischen Plänen, abgesehen von der sehr wichtigen Frage des menschlichen Leids und der Menschenrechte, falsch finden, ist die kriminelle Vernichtung von Zivilisation und Kultur. Denn die sowjetische Einheit ist nicht durch eine Vereinigung der Ideen und Kulturen geschaffen worden, sondern durch komplette Zerstörung aller Kulturen und aller Ideen für eine einzige – die der Sowjets.

Translated by Andreas Stein

¹¹ Lemkin meint hier die Vereinigten Staaten.

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Β. Σοσιούρα «Να αγαπάτε την Ουκρανία»
*«Δεν μπορείς να αγαπάς τους άλλους λαούς,
 Αν δεν αγαπάς την Ουκρανία»¹.*

Η μαζική δολοφονία των λαών και των εθνών που έχει χαρακτηρίσει την πρόοδο της Σοβιετικής Ένωσης δεν είναι καινούριο χαρακτηριστικό της πολιτικής του επεκτατισμού της στην Ευρώπη, δεν είναι απλά μια καινοτομία που επινοήθηκε για να φέρει σε ομοιομορφία την πολυμορφία των Πολωνών, των Ούγγρων, των λαών της Βαλτικής, των Ρουμάνων – οι οποίοι εξαφανίζονται σήμερα στο περιθώριο της αυτοκρατορίας τους. Αντί αυτού, ήταν ένα μακροπρόθεσμο χαρακτηριστικό της εσωτερικής πολιτικής του Κρεμλίνου, το οποίο οι παρόντες κύριοι μπορούσαν σε αφθονία να παρακολουθούν προηγουμένως στις διαδικασίες της τσαρικής Ρωσίας. Είναι πράγματι ένα απαραίτητο βήμα στη διαδικασία της «ένωσης», όπου οι σοβιετικοί ηγέτες στοργικά πίστευαν στη δημιουργία του «σοβιετικού ατόμου», του «σοβιετικού έθνους», και για να επιτύχουν αυτόν τον στόχο, αυτό το ενοποιημένο έθνος, οι ηγέτες του Κρεμλίνου πρόθυμα θα κατέστρεφαν τα έθνη και τους πολιτισμούς που από καιρό κατοικούσαν στην Ανατολική Ευρώπη.

Αυτό, για το οποίο θα ήθελα να μιλήσω, είναι ίσως το κλασικό παράδειγμα της Σοβιετικής γενοκτονίας, το ευρύτερο και με τη μεγαλύτερη διάρκεια πείραμα της ρωσοποίησης – την καταστροφή του ουκρανικού έθνους. Αυτό είναι, όπως έχω πει, ο μόνος λογικός διάδοχος τέτοιων τσαρικών εγκλημάτων όπως το πνίξιμο 10.000 Τατάρων της Κριμαίας κατόπιν διαταγής της Μεγάλης Αικατερίνης, οι μαζικές δολοφονίες του Ιβάν του Τρομερού, «SS στρατεύματα» – το Orlichnina, η εξολόθρευση των εθνικών Πολωνών ηγετών και των Ουκρανών Καθολικών από τον Νικολάϊ Ι, και η σειρά εβραϊκών πογκρόμ που έχουν αμαυρώσει περιοδικά τη ρωσική ιστορία. Και είχε τις αντιστοιχίες του εντός της Σοβιετικής Ένωσης στην εκμηδένιση του έθνους Ingerian, τους κοζάκους του Don και Kuban, της Δημοκρατίας των Τατάρων της Κριμαίας, των βαλτικών εθνών της Λιθουανίας, της Εσθονίας και της Λετονίας. Κάθε μια είναι από τις περιπτώσεις της μακροπρόθεσμης πολιτικής της εκκαθάρισης των μη ρωσικών λαών μέσω της αφαίρεσης επίλεκτων τμημάτων.

Η Ουκρανία αποτελεί ένα κομμάτι της Νοτιοανατολικής ΕΣΣΔ ίση σε έκταση με τη Γαλλία και την Ιταλία, και κατοικείται περίπου από 30 εκατομμύρια άτομα². Είναι ο

¹ Στίχος του Βολοντιμίρ Σοσιούρα γραμμένο σαν προσθήκη με μολύβι. Ο Σοσιούρα έγραψε πατριωτικό ποίημα το 1944, κατά τη διάρκεια του Γερμανο-Σοβιετικού πολέμου. Στην αρχή παίνευε τις αρχές, αλλά το 1951 καταδικάστηκε για ουκρανικό εθνικισμό. Οι δύο γραμμές στο ουκρανικό πρωτότυπο:

*Не можна любити народів інших,
 Коли ти не любиш Вкраїну!*

² Τη στιγμή της συγγραφής από τον Lemkin του άρθρου (1950) ο πληθυσμός της Ουκρανίας ήταν περίπου 40 εκατομμύρια.

ρωσικός σιτοβολώνας, που η γεωγραφία τον έχει καταστήσει στρατηγικό κλειδί στο πετρέλαιο του Καυκάσου και του Ιράν και στο σύνολο του αραβικού κόσμου. Στο Βορρά, συνορεύει με τη Ρωσία. Όσο η Ουκρανία διατηρεί την εθνική της ενότητα, εφ' όσον οι άνθρωποι της εξακολουθούν να θεωρούν τους εαυτούς τους Ουκρανούς και να επιδιώκουν την ανεξαρτησία, τόσο η Ουκρανία αποτελεί μια σοβαρή απειλή στην καρδιά του σοβιετισμού. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, το γεγονός ότι οι κομμουνιστές ηγέτες που έδιναν τη μεγαλύτερη σημασία στην ρωσοποίηση αυτού του ανεξάρτητου μέλους της «Ένωσης των Δημοκρατιών», έχουν αποφασίσει να το ανακατασκευάσουν για να χωρέσει στο σχέδιο του ρωσικού έθνους. Διότι ο Ουκρανός δεν είναι και δεν υπήρξε ποτέ Ρώσος. Ο πολιτισμός του, το ταμπεραμέντο του, η γλώσσα του, η θρησκεία του – όλα είναι διαφορετικά. Από την πλευρά του προπύργιου προς τη Μόσχα, έχει αρνηθεί να κολεκτιβοποιηθεί, δεχόμενος την εκτόπιση, ακόμη και το θάνατο. Και γι' αυτό είναι παράδοξα σημαντικό το γεγονός ότι τον Ουκρανό τον εναρμονίζουν στο προκρούστειο σχέδιο του ιδανικού σοβιετικού ανθρώπου.

Η Ουκρανία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στη φυλετική δολοφονία από τα επίλεκτα τμήματα και έτσι η κομμουνιστική τακτική εκεί δεν έχει ακολουθήσει το σχέδιο που χρησιμοποιήθηκε από τις γερμανικές επιθέσεις ενάντια στους Εβραίους. Το έθνος είναι πάρα πολύ πυκνοκατοικημένο για να εξολοθρευθεί πλήρως με αποτελεσματικότητα.

Ωστόσο, η ηγεσία του, τα θρησκευτικά του, τα πνευματικά του και τα πολιτικά του επίλεκτα και καθοριστικά μέρη, είναι αρκετά μικρά και συνεπώς, μπορούν εύκολα να εξοντωθούν και έτσι όλη η δύναμη του σοβιετικού τσεκουριού έπεσε ιδιαίτερα επάνω σε αυτές τις ομάδες, με τα γνωστά εργαλεία της μαζικής δολοφονίας, της εκτόπισης, της καταναγκαστικής εργασίας, της εξορίας και της λιμοκτονίας.

Η επίθεση έχει φανερώσει ένα συστηματικό σχέδιο, με επαναλαμβανόμενη όλη τη διαδικασία έτοιμη να συναντήσει το φρέσκο ξέσπασμα του εθνικού πνεύματος. Το πρώτο χτύπημα στοχεύει στη διάνοηση, στον εθνικό εγκέφαλο, έτσι ώστε να παραλύσει το υπόλοιπο του σώματος. Το 1920, το 1926 και ξανά το 1930–1933, οι καθηγητές, οι συγγραφείς, οι καλλιτέχνες, οι φιλόσοφοι, οι πολιτικοί ηγέτες εκκαθαρίστηκαν, φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν. Σύμφωνα με το «Ukrainian Quarterly» του φθινοπώρου του 1948, 51.713 διανοούμενοι εξορίστηκαν στη Σιβηρία μόνο το 1931. Τουλάχιστον 114 σημαντικοί ποιητές, συγγραφείς και καλλιτέχνες, οι πλέον εξέχοντες πολιτιστικοί ηγέτες του έθνους, είχαν την ίδια μοίρα. Συντηρητικά υπολογίζεται ότι τουλάχιστον 75% των Ουκρανών διανοούμενων και των ειδικευμένων επαγγελματιών στη Δυτική Ουκρανία, την Carpatho-Ουκρανία και Bukovina έχουν βάνουσα εξολοθρευτεί από τους Ρώσους. (Οπ.π., Καλοκαίρι 1949).

Η διαδικασία της επίθεσης στη διάνοηση ήταν μια επίθεση ενάντια στις εκκλησίες, στους ιερείς και στην ιεραρχία, στην «ψυχή» της Ουκρανίας. Μεταξύ 1926 και 1932, η Ουκρανική Ορθόδοξη Αυτοκέφαλη Εκκλησία με τον Μητροπολίτη Lyrkivsky και

10.000 κληρικούς εξολοθρεύτηκαν. Το 1945, όταν οι Σοβιετικοί εγκαταστάθηκαν στη Δυτική Ουκρανία, παρόμοια τύχη επιφυλάσσεται και στην Ουκρανική Καθολική Εκκλησία. Το ό,τι η ρωσοποίηση ήταν το μόνο φλέγον θέμα, καταδεικνύεται σαφώς από το γεγονός ότι πριν από την εκκαθάρισή της, προσφέρθηκε στην εκκλησία η ευκαιρία να ενωθεί με το ρωσικό πατριαρχείο στη Μόσχα, το πολιτικό εργαλείο του Κρεμλίνου.

Μόνο δύο εβδομάδες πριν από τη διάσκεψη του San Francisco, στις 11 Απριλίου 1945, ένα απόσπασμα των στρατευμάτων της NKVD περικύκλωσε τον Καθεδρικό ναό του Αγίου Γεωργίου στο Λβιβ και συνέλαβε τον Μητροπολίτη Slipyj, 2 επισκόπους, 2 ιεράρχες και αρκετούς ιερείς³. Όλοι οι σπουδαστές της θεολογικής σχολής της πόλης εκδιώχθηκαν, ενώ στους καθηγητές τους ειπώθηκε ότι η Ελληνο-Ουκρανική Καθολική Εκκλησία (Ουνιτική Εκκλησία) είχε πάψει να υπάρχει, ότι ο Μητροπολίτης της συνελήφθη και τη θέση του επρόκειτο να καταλάβει ένας σοβιετικός διορισμένος επίσκοπος. Οι πράξεις αυτές είχαν επαναληφθεί σε όλη την Δυτική Ουκρανία και σε όλη την Curzon Line στην Πολωνία⁴. Τουλάχιστον επτά επίσκοποι συνελήφθησαν ή δεν ακούστηκε τίποτα ξανά για αυτούς. Δεν υπάρχει κανένας επίσκοπος της Ουκρανικής Καθολικής Εκκλησίας ελεύθερος στην περιοχή. Πεντακόσιοι κληρικοί οι οποίοι συναντήθηκαν για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στη δράση του σοβιετικού καθεστώτος έχουν σκοτωθεί ή συλληφθεί. Σε όλη την περιοχή σκοτώθηκαν εκατοντάδες κληρικοί και πολίτες, ενώ ο αριθμός αυτών που αποστέλλονται σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας ανέρχεται σε χιλιάδες. Ολόκληρα χωριά έχουν ερημωθεί. Στην εκτόπιση, οι οικογένειες σκόπιμα χωρίστηκαν, οι πατέρες στη Σιβηρία, οι μητέρες στα κεραμοποιεία του Τουρκεστάν, και τα παιδιά στα κομμουνιστικά σπίτια για «εκπαίδευση». Για το έγκλημα της ουκρανικής ύπαρξης, η ίδια η εκκλησία δηλώθηκε σαν κοινωνία καταστρεπτική για την ευημερία του Σοβιετικού κράτους, τα μέλη της χαρακτηρίστηκαν στα αρχεία της σοβιετικής αστυνομίας ως εν δυνάμει «εχθροί του λαού». Είναι γεγονός ότι, με την εξαίρεση 150.000 μελών της στη Σλοβακία, η Ουκρανική Καθολική Εκκλησία έχει εκκαθαριστεί επίσημα, η ιεραρχία της φυλακίστηκε, οι κληρικοί της διασκορπίστηκαν και εξορίστηκαν.

Αυτές οι επιθέσεις στην Ψυχή είχαν και θα συνεχίσουν να έχουν μια σοβαρή επίδραση στον Εγκέφαλο της Ουκρανίας, γιατί οι οικογένειες των κληρικών έχουν παράγει παραδοσιακά ένα μεγάλο αριθμό διανοούμενων, ενώ οι ίδιοι οι ιερείς είναι οι ηγέτες των χωριών και οι σύζυγοί τους οι προϊστάμενοι των φιλανθρωπικών οργανώσεων. Τα θρησκευτικά τάγματα διοικούσαν τα σχολεία, φρόντιζαν για ένα μεγάλο μέρος των οργανωμένων φιλανθρωπιών.

³ Η δημιουργία του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, υπεγράφη κατά τη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 25-26 Απριλίου 1945 από τους εκπροσώπους 50 χωρών, συμπεριλαμβανομένης της ΕΣΣΔ και της Ουκρανική Σοβιετικής Δημοκρατίας.

⁴ Η γραμμή Curzon προτάθηκε από τους Βρετανούς ως σύνορα μεταξύ της Πολωνίας και του Σοβιετικού κράτους μετά από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Τελικά χρησίμευσε ως η βάση για τα σύνορα μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μεταξύ της Πολωνίας και της ΕΣΣΔ. Τα νέα σύνορα άφησαν μια μεγάλη ουκρανική μειονότητα στο Πολωνικό κράτος.

Το τρίτο χτύπημα του σοβιετικού σχεδίου στόχευε στους αγρότες, τη μεγάλη μάζα των ανεξάρτητων αγροτών που είναι το αποθετήριο της παράδοσης, της λαογραφίας και της μουσικής, της εθνικής γλώσσας και της λογοτεχνίας, το εθνικό πνεύμα της Ουκρανίας. Το όπλο που χρησιμοποίησαν ενάντια σε αυτό το σώμα του λαού είναι ίσως το πιο φοβερό από όλα – ο λιμός. Μεταξύ 1932 και 1933, 5.000.000 Ουκρανοί λιμοκτόνησαν, πέθαναν, μια απανθρωπιά που το 73ο Συνέδριο επέκρινε στις 28 Μαΐου 1934⁵. Υπήρξε μια προσπάθεια να απενοχοποιηθούν αυτή την αποθέωση της σοβιετικής σκληρότητας ως οικονομική πολιτική που συνδέεται με την κολεκτιβοποίηση της γης για την παραγωγή σιταριού και την κατάργηση των Κουλάκων, των ανεξάρτητων αγροτών, που ήταν αναγκαίο. Η αλήθεια είναι, ωστόσο, ότι τα μεγάλα αγροκτήματα στην Ουκρανία ήταν λίγα και σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Ο σοβιετικός συγγραφέας Kosior⁶ δηλώνει στην εφημερίδα «Izvestiia» στις 2 Δεκεμβρίου 1933, ότι «Ο Ουκρανικός εθνικισμός είναι ο κύριος κίνδυνός μας» και για την εξάλειψη του εθνικισμού, για την καθιέρωση της τρομακτικής ομοιομορφίας του Σοβιετικού κράτους θυσιάστηκε η ουκρανική αγροτιά. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε σε αυτό το μέρος του σχεδίου δεν περιορίστηκε καθόλου σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη ομάδα. Όλοι υπέφεραν – άνδρες, γυναίκες, παιδιά. Η συγκομιδή αυτό το έτος ήταν άφθονη να ταΐσει τους πληθυσμούς και το ζωικό κεφάλαιο της Ουκρανίας, αν και είχε πέσει πολύ από το προηγούμενο έτος, μείωση που οφείλεται πιθανώς σε μεγάλο βαθμό στην προσπάθεια της κολεκτιβοποίησης. Αλλά μια πείνα ήταν απαραίτητη για το Σοβιετικό καθεστώς και έτσι έπραξαν, βάσει σχεδίου, μέσω μιας ασυνήθιστα υψηλής παροχής σιταριού στο κράτος ως

⁵ Στις 28 Μαΐου 1934, το μέλος του Κογκρέσου της Νέας Υόρκης Hamilton Fish εισηγήθηκε ένα ψήφισμα (Ψήφισμα του Σώματος 399 του 73ου Συνεδρίου). Το έγγραφο όρισε ότι «πολλά εκατομμύρια του πληθυσμού της Ουκρανικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας πέθαναν από το λιμό κατά τη διάρκεια των ετών 1932 και 1933». Το ψήφισμα πήγε να καταδικάσει την ΕΣΣΔ για τη χρησιμοποίηση της πείνας «ως μέσο μείωσης του ουκρανικού πληθυσμού και καταστροφής των ουκρανικών πολιτικών, πολιτιστικών και εθνικών δικαιωμάτων» και παρότρυνε:

Ότι... Η Βουλή των Αντιπροσώπων εκφράζει τη συμπόνια του σε όλους εκείνους που πάσχουν από τη μεγάλη πείνα στην Ουκρανία που έχει φέρει τη δυστυχία, την κατάθλιψη, και το θάνατο στα εκατομμύρια ειρηνικών και νομοταγών Ουκρανών...

Ότι... Η κυβέρνηση της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών... να λάβει ενεργά μέτρα για να ανακουφίσει τις φοβερές συνέπειες που προκύπτουν από αυτήν την πείνα...

Ότι... Η κυβέρνηση της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών... να μη θέσει κανένα εμπόδιο στο δρόμο των Αμερικανών πολιτών που επιδιώκουν να στείλουν ενισχύσεις με μορφή χρημάτων, τροφίμων, και ειδών πρώτης ανάγκης για την πείνα στις πληγέντες περιοχές της Ουκρανίας...

Το ψήφισμα αναφέρθηκε στην Επιτροπή των Εξωτερικών Υποθέσεων αλλά δεν εγκρίθηκε ποτέ από τη Βουλή των Αντιπροσώπων. (Το ψήφισμα αναδημοσιεύεται στην «Ukrainian Quarterly» 4 (1978), σελ. 416-417; <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>)

⁶ Στο πρωτότυπο το όνομα εμφανίζεται ως Kossies, μια προφανής λανθασμένη ορθογραφία. Ο Stanislav Kosior δεν ήταν συγγραφέας αλλά ο Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος (Μπολσεβίκων) της Ουκρανίας – δηλαδή το πολιτικό αφεντικό της Δημοκρατίας.

Το τεύχος «Izvestiia» από 2 Δεκεμβρίου περιέχει τρισέλιδη ομιλία του Kosior με τίτλο «Itogi i blizhaishie zadachi provedeniia natsionalnoi politiki na Ukraine». («Αποτελέσματα και άμεσοι στόχοι στην εφαρμογή της εθνικής πολιτικής στην Ουκρανία»).

Η ακριβής αναφορά, που λαμβάνεται από ένα ψήφισμα που εγκρίθηκε από μια μικτή ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής και της Κεντρικής Επιτροπής Ελέγχου του Κομμουνιστικού Κόμματος (Μπολσεβίκων) της Ουκρανίας αναφέρει: «Προς το παρόν, ο κύριος κίνδυνος στην Ουκρανία προέρχεται από τον τοπικό ουκρανικό εθνικισμό, που συνδέεται με τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα».

φόρου. Εκτός αυτού, χιλιάδες στρέμματα με σιτάρι δε θερίστηκαν ποτέ, και αφέθηκαν για να σαπίσουν στα χωράφια. Το υπόλοιπο εστάλη στους κυβερνητικούς σιτοβολώνες, αποθηκεύτηκαν εκεί έως ότου αποφασίσουν οι αρχές πώς να το διαθέσουν. Ένα μεγάλο μέρος αυτής της συγκομιδής, τόσο ζωτικής σημασίας για τη ζωή του Ουκρανικού λαού, κατέληξε ως εξαγωγές για τη δημιουργία πιστώσεων στο εξωτερικό.

Εξαιτίας της πείνας στα αγροκτήματα, χιλιάδες αγρότες εγκατέλειψαν τις αγροτικές περιοχές και κινήθηκαν προς την πόλη για να ικετεύσουν για τρόφιμα. Παγιδευμένοι εκεί και σταλμένοι πίσω στα χωριά τους, εγκατέλειπαν τα παιδιά τους με την ελπίδα ότι τουλάχιστον αυτοί θα καταφέρουν να επιζήσουν. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μόνο στο Χάρκοβο εγκαταλείφθηκαν 18.000 παιδιά. Σε χωριά των χιλίων κατοίκων είχαν απομείνει εκατό, ενώ σε άλλα ο μισός πληθυσμός έφυγε, και οι θάνατοι σε αυτές τις περιοχές κυμάνθηκαν από 20 έως 30 την ημέρα. Ο κανιβαλισμός έγινε συνήθεια.

Ο Henry W. Chamberlain⁷, ανταποκριτής του «Christian Science Monitor» στη Μόσχα, έγραψε το 1933:

Οι κομμουνιστές είδαν σε αυτή την απάθεια και την απογοήτευση, τη δολιοφθορά και την αντεπανάσταση, και με ιδιαίτερα αδίστακτο για τους φαρισαϊκούς ιδεαλιστές τρόπο, αποφάσισαν να αφήσουν την πείνα να συνεχίσει την πορεία της με την ιδέα ότι θα δίδασκε στους αγρότες ένα μάθημα.

Λίγη ανακούφιση έδιναν τα κολεκτιβοποιημένα αγροκτήματα, αλλά σε ανεπαρκή κλίμακα και αργοπορημένα, που πολλές ζωές είχαν ήδη χαθεί. Οι μεμονωμένοι αγρότες αφέθηκαν στη μοίρα τους, και το υψηλότερο ποσοστό θνησιμότητας μεταξύ των μεμονωμένων αγροτών έγινε ισχυρό επιχείρημα υπέρ της ένταξης τους στα κολχόζ.

Το τέταρτο βήμα στη διαδικασία αποτελούσε το τεμάχισμα του Ουκρανικού λαού ταυτόχρονα με τη μετοίκηση στην Ουκρανία ξένων λαών και τη διασπορά των Ουκρανών σε όλη την Ανατολική Ευρώπη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η εθνική ενότητα θα καταστρεφόταν και οι εθνικότητες θα αναμειγνύονταν. Μεταξύ 1920 και 1939, ο πληθυσμός της Ουκρανίας άλλαξε από το 80% που ήταν Ουκρανοί σε 63.2%⁸. Εξαιτίας της πείνας και του εκτοπισμού, ο ουκρανικός πληθυσμός είχε μειωθεί από 23.2 εκατομμύρια σε 19.6 εκατομμύρια, ενώ ο μη-ουκρανικός πληθυσμός είχε αυξηθεί κατά 5.6 εκατομμύρια. Αν λάβουμε υπόψη ότι η Ουκρανία είχε το υψηλότερο ποσοστό

⁷ Η αναφορά είναι στον William Henry Chamberlain, που προσδιορίζεται εσφαλμένα στο κείμενο ως Γ. Henry Chamberlain.

⁸ Δεν υπήρξε καμία απογραφή το 1920, ενδεχομένως ήταν ένα τυπογραφικό λάθος για το 1926, το έτος της πρώτης σοβιετικής απογραφής. Το 1926 υπήρξαν 22.9 εκατομμύρια Ουκρανοί στην Ουκρανική ΣΣΔ, ή το 81% του πληθυσμού. Οι πλαστογραφημένοι αριθμοί για το 1939 δίνουν 23.3 εκατομμύρια Ουκρανών, ή περίπου το 75% του πληθυσμού από τα 31 εκατομμύρια του πληθυσμού της Ουκρανικής ΣΣΔ.

αύξησης του πληθυσμού στην Ευρώπη, περίπου 800.000 το χρόνο, είναι εύκολο να δούμε τι είχε καταφέρει η ρωσική πολιτική.

Αυτά είναι τα κύρια βήματα της συστηματικής καταστροφής του Ουκρανικού έθνους στην βαθμιαία απορρόφησή του από το νέο Σοβιετικό έθνος. Χαρακτηριστικά, δεν υπήρχε προσπάθεια για πλήρη εξόντωση, όπως ήταν η μέθοδος της γερμανικής επίθεσης κατά των Εβραίων. Και όμως, εάν το σοβιετικό πρόγραμμα πετύχει εντελώς, εάν οι διανοούμενοι, οι ιερείς και οι αγρότες είναι δυνατόν να εξαλειφθούν, η Ουκρανία θα είναι τόσο νεκρή σαν να έχει δολοφονηθεί κάθε Ουκρανός, γιατί θα έχει χάσει εκείνο το τμήμα της, το οποίο έχει κρατήσει και έχει αναπτύξει τον πολιτισμό της, τις πεποιθήσεις της, τις κοινές ιδέες της, τις αξίες, οι οποίες την έχουν καθοδηγήσει και της έχουν δώσει μια ψυχή, η οποία, με λίγα λόγια, την έκανε έθνος και όχι απλώς μια μάζα ανθρώπων.

Οι μαζικές, άνευ διακρίσεως δολοφονίες, ωστόσο, δεν έλειπαν – αυτά δεν έγιναν απλώς σαν αναπόσπαστο μέρος του σχεδίου, αλλά σαν μια επιλογή. Χιλιάδες έχουν εκτελεσθεί, χιλιάδες έχουν εξαφανιστεί σταλμένοι στο σίγουρο θάνατο των σιβηρικών στρατοπέδων εργασίας.

Η πόλη της Vinnitsa θα μπορούσε να ονομαστεί ουκρανικό Dachau. Στους 91 τάφους της βρίσκονται τα πτώματα 9.432 θυμάτων της σοβιετικής τυραννίας, πυροβολημένα από την NKVD την περίοδο 1937 ή 1938. Εκτός από τις ταφόπετρες των πραγματικών νεκροταφείων, σε δάσος, τι φοβερή ειρωνεία, κάτω από μια πίστα χορού, έθαβαν πτώματα από το 1937 μέχρι την ανακάλυψή τους από τους Γερμανούς το 1943. Πολλά από τα θύματα είχαν αναφερθεί από τους Σοβιετικούς ως εξόριστοι στη Σιβηρία.

Η Ουκρανία έχει επίσης και το δικό της Lidice, στην πόλη της Zavadka, που καταστράφηκε από τους πολωνικούς δορυφόρους του Κρεμλίνου το 1946⁹. Τρεις φορές, τα στρατεύματα του Πολωνικού Δεύτερου Τμήματος επιτέθηκαν στην πόλη, σκοτώνοντας τους άνδρες, τις γυναίκες και τα παιδιά, καίγοντας τα σπίτια και κλέβοντας τα ζώα από τα αγροκτήματα. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης επιδρομής, ο κόκκινος διοικητής ανέφερε τι είχε απομείνει από τον πληθυσμό της πόλης:

Η ίδια μοίρα περιμένει τον καθέναν που αρνείται να πάει στην Ουκρανία. Επομένως διατάζω μέσα σε τρεις ημέρες το χωριό να εκκενωθεί. Διαφορετικά, θα εκτελέσω τον καθένα σας. – Απόσπασμα από το «Θάνατος και ερήμωση στη γραμμή Curzon» του Walter Dushnyck.

Όταν η πόλη εκκενώθηκε τελικά δια της βίας, έμειναν μόνο 4 άνδρες μεταξύ των 78 επιζώντων. Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου του ίδιου έτους, 9 άλλες ουκρανικές πόλεις δέχτηκαν επίθεση από την ίδια μονάδα του Κόκκινου στρατού και είχαν λίγο πολύ παρόμοια μεταχείριση.

⁹ Στις 10 Ιουνίου 1942, 173 άνδρες ηλικίας άνω των 14 χρονών πυροβολήθηκαν, οι γυναίκες και τα παιδιά απελαύνονται, και το χωριό του Lidice ισοπεδώθηκε σε αντίποινα για τη δολοφονία του δικτάτορα της ναζιστικής Μοραβίας Reinhard Heydrich. Zavadka Morokhivska, Sianik povit, Lemkivshchyna [Lemko Περιφέρεια], τώρα Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Πολωνία.

Αυτό που είδαμε εδώ δεν περιορίζεται μόνο στην Ουκρανία. Το σχέδιο που χρησιμοποίησε το Σοβιετικό καθεστώς υπήρξε και επαναλαμβάνεται. Είναι ένα σημαντικό μέρος του σοβιετικού προγράμματος επέκτασης, γιατί προσφέρει γρήγορο τρόπο ενοποίησης της ποικιλομορφίας των πολιτισμών και των εθνών που αποτελούν τη Σοβιετική αυτοκρατορία. Αυτή η μέθοδος η οποία φέρνει απερίγραπτα βάσανα σε εκατομμύρια ανθρώπων, δεν τους έχει παρεκκλίνει από την πορεία τους. Για κανέναν άλλο λόγο παρά αυτόν του βασανισμού ανθρώπων, θα έπρεπε να καταδικάσουμε αυτόν το δρόμο προς την ενότητα σαν εγκληματικό. Αλλά υπάρχουν περισσότεροι λόγοι από αυτόν. Δεν είναι μια απλή περίπτωση μαζικής δολοφονίας. Είναι μια περίπτωση γενοκτονίας, καταστροφής όχι μόνο των προσωπικοτήτων, του πολιτισμού, αλλά και του έθνους.

Αν είναι δυνατόν να γίνει αυτό ακόμη και χωρίς πόνο, θα έπρεπε ακόμα να το καταδικάσουμε, στο όνομα του οικογενειακού πνεύματος, της ενότητας των ιδεών, της γλώσσας και της προστασίας αξιών που διαμορφώνουν αυτό που αποκαλούμε έθνος και αποτελεί τη σημαντικότερη για τον καθένα μας έννοια πολιτισμού και προόδου. Είναι αλήθεια ότι το μίγμα εθνών, καθώς και η δημιουργία νέων εθνών – έχουμε παράδειγμα αυτής της διαδικασίας στη δική μας χώρα - αλλά αυτός ο συνδυασμός προϋποθέτει τη συγκέντρωση των ανώτερων ιδανικών που κάθε πολιτισμός διαθέτει¹⁰. Και κατά αυτόν τον τρόπο ο κόσμος προοδεύει. Έπειτα, εκτός από το πολύ σημαντικό θέμα του ανθρώπινου πόνου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βρίσκουμε λανθασμένα τα σοβιετικά σχέδια γιατί έχουν ως αποτέλεσμα την εγκληματική απώλεια του πολιτισμού και της κουλτούρας. Τη σοβιετική εθνική ενότητα τη δημιούργησαν, όχι μέσω οποιασδήποτε ένωσης ιδεών και πολιτισμών, αλλά μέσω της πλήρους καταστροφής όλων των πολιτισμών και όλων των ιδεών εκτός από έναν – του Σοβιετικού.

Μεταφραστή Γκαλίνα Μασλιούκ-Κάκκου

¹⁰ Ο Lemkin έχει κατά νου τις Ηνωμένες Πολιτείες.

הגנוסייד הסובייטי באוקראינה

"לא ניתן לאהוב עמים אחרים,
אם לא תאהב את אוקראינה!..
ולדימיר סוסיורא "אהוב את אוקראינה"¹

השמדה מסיבית של עמים ולאומים שאפיינה את כיבוש אירופה ע"י בריה"מ, הייתה רעיון לא חדש שמטרתו ליצור אומה אחידה מכל העמים שהתגוררו בחצר האחורית של האימפריה הענקית – פולנים, הונגרים, הרומנים, באלטים ואחרים. להפך, לפוליטיקה ארוכת הטווח זו של הקרמלין היו תקדימים עוד בתקופת רוסיה הצארית. המנהיגים הסובייטיים מניחים שזאת דרך הכרחית אשר תיצור את "העם הסובייטי החדש". ולמען מטרה זו הם ברצון היו משמידים את כל התרבויות והלאומים שחיים מאות שנים במזרח אירופה.

אני רוצה לספר על אחת הדוגמאות הקלאסיות של הגנוסייד הסובייטי, של ניסוי רחב הממדים והכי ארוך בהיסטוריה של רוסיה – והוא השמדת הלאום האוקראיני. התהליך כפי שאמרתי, היה המשך הגיוני של פשעים דומים מתקופת הצארים הרוסים, לדוגמה הטבעת 10,000 טטארים בקרים בהוראת יקטרינה הגדולה, הרג המוני שבוצע בתקופה של איזולציה האיום, חיסול המנהיגים הקטולים ממוצא פולני ואוקראיני ע"י הצאר ניקולאי הראשון, ואכן פוגרומים יהודים רבים שהכתימו את ההיסטוריה הרוסית. המשטר הסובייטי המשיך את השרשרת: חיסול האינגרים, של הקוזאקים בדון ובקובאן, השמדת הרפובליקה הטטארית בקרים. כל מקרה כזה הוא המחשת המדיניות של השמדת העם הלא רוסני דרך חיסולם של אלפי נציגיו.

אוקראינה היא אזור בדרום-מערב בריה"מ השווה בשטחו לצרפת או איטליה. אוכלוסיית אוקראינה מונה כיום כ-30 מיליון אזרחים². אוקראינה מהווה מקור הלחם העיקרי של רוסיה. נוסף על כך, בשל מיקומה הגיאוגרפי, אפשר לכנותה המפתח האסטרטגי של הנפט הקווקזי והאיראני. בצפון המדינה היא גובלת עם רוסיה. אוקראינה תהווה איום למהות הסובייטית כל עוד היא תשמור על ייחודה הלאומי, כל עוד תילחם על עצמאותה. לכן אין זה מפתיע שמנהיגי הקומוניסטים מייחסים חשיבות עליונה להפיכת הרפובליקה בעלת יכולת החשיבה העצמאית הזו לחברה "מן המניין" בברית שיעודה העיקרי הוא יצירת העם הרוסי האחד. האוקראינים מעולם לא היו חלק מהעם הרוסי: יש להם שפה שונה, תרבות שונה, דת שונה, טמפרמנט שונה. הם לא קיבלו את ה"קולחוזים" גם תחת איום הגירוש ואף מוות. לכן הייתה חשיבות עליונה להתאים את העם האוקראיני לתבנית "האדם הסובייטי".

¹ המשורר ו. סוסיורא כתב את השיר הפטרויטי הזה ב-1944, אז השלטון אהב את השיר, על רקע מלחמת העולם השנייה ורף העניק למשורר את פרס סטאלין ב-1948. אך ב-1951 הואשם ולדימיר סוסיורא בלאומנות האוקראינית.

² כאשר למקין את הכתבה בשנות ה-50, אוכלוסיית אוקראינה מנתה קרוב ל-40 מיליון תושבים.

אוכלוסיית אוקראינה היא רבה מדי לכן טקטיקה של הקומוניסטים הייתה שונה מזו ששימשה את הנאצים במשימתם להשמיד את היהודים. לא ניתן לחסל את כולם אך גם לא צריך הרי מספר המנהיגים – הפוליטיים, הדתיים, האינטלקטואלים – של העם לא רב במיוחד. עקב כך קבוצת אלה של האוכלוסייה נפלו קורבן המכונה הסובייטית לחיסול המונים, על שיטותיה המגוונות החל מהרעבה כלה בעבודה בכפיה וגירוש, ועד להוצאה להורג.

ההתקפה הייתה מסיבית ומסודרת. התהליך חזר על עצמו, בהתאם לצורך לדכא עוד גל התעוררות לאומית. המכה הראשונה נועדה לאנשי הרוח. בשנים 1920 ו-1926, וכן יותר מאוחר, ב-1930 ועד 1933, נאסרו וגורשו לאחר מכן, ובמקרים רבים נרצחו אלפי מורים, פילוסופים, אומנים ופוליטיקאים.

לפי "Ukrainian Quarterly" מסתיו 1948, רק ב-1931 גורשו לסיביר 51,713 אנשי הרוח האוקראיניים. גורל דומה היה ל-114 אומנים מפורסמים. באוקראינה המערבית ובבוקינה חוסלו לפחות 75% אנשי הרוח (לפי אותו המגזין, קיץ 1949).

במקביל להשמדת אנשי הרוח, התרחשו ה"מבצעים" נגד הכנסיות ואנשיה. בשנים 1926–1932 חוסלה למעשה הכנסייה האוקראינית הפרבוסלאבית: נרצחו כ-10,000 כמרים והמיטרופוליט ליפקיבסקי.

ב-1945 גורל זהה הכה את הכנסייה הקתולית, לאחר השתלטות הקומוניסטים על אוקראינה המערבית. "הרוסיפיקציה" הייתה מטרתם היחידה של מבצעים אלו, והעדויות לכך הייתה הצעת הקרמלין להצטרף לכנסייה הרוסית הפרבוסלאבית שתמיד הייתה הנשק הפוליטי של מוסקבה.

רק שבועיים לפני הועידה בסן-פרנסיסקו, ב-11 לאפריל 1945, יחידת ה-NKVD הקיפה את כנסיית סנט-יור ואסרה את מיטרופוליט סליפיי ויחד אתו מספר כמרים בכירים.³ במקביל סולקו מהלימודים כל הסטודנטים של הסמינר לכמרים. מבצעים דומים התקיימו לרחבי כל אוקראינה המערבית כולל המוסדות לכמורה שמעבר ל"קיו קרזון".⁴

נאסרו שבעה הגמונים. כ-500 כמרים שניסו להתנגד לחיסולה של הכנסייה הקתולית נאסרו גם הם, רבים מהם נרצחו. סך הכל מאות נרצחו ואלפי האוקראינים תושבי האזור גורשו לסיביר. כפרים רבים התרוקנו מתושביהם. משפחות המגורשים הופרדו בכוונה: לא פעם האבות נשלחו לסיביר, האמהות נשלחו למכרות טורקסטאן והילדים נמסרו לבתי היתומים. הכנסייה הוכרזה אויב ומבקריה הוכנסו לרשימה השחורה. כך למעשה חוסלה הכנסייה הקתולית האוקראינית למעט כ-150,000 מאמיניה בסלובקיה.

³ אמנת האו"ם נחתמה בוועידה המייסדת ב-25-26/4/1945 ע"י נציגי 50 מדינות כולל בריה"מ והרפובליקה האוקראינית.

⁴ קיו קרזון הוא הגבול בין פולין לרוסיה שהתקבל בהצעת בריטניה לאחר מלחמת העולם ה-1. אח"כ שימשה בסיס לגבול פולני-סובייטי לאחר מלחמת העולם ה-2. חלק ניכר של האוכלוסייה האוקראינית נשאר מעבר לגבול בפולין.

המבצעים כנגד ה"רוח" השפיעו רבות על ה"מוח" של אוקראינה כי רוב אנשי הרוח האוקראינים באו באופן מסורתי ממשפחות הכמורה. כאשר הכמרים עצמם הנהיגו את תושבי הכפרים, ובאותו זמן נשותיהם הובילו את ארגוני הצדקה ותרמו רבות לבתי ספר.

המכה השלישית של הסובייטים נפלה על החקלאים. אלה היו באופן מסורתי שומרי המסורת והתרבות הלאומית, היו מעבירים מדור לדור את הספה והשירה. הנשק ששירת את הקומוניסטים כנגד קבוצה זאת, הרעב היה אולי הנורא מכל. בשנים 1932–1933 הומתו ברעב כ-5,000,000 אוקראינים. פשע זה גונה בקונגרס ה-73 ב-24 למאי 1934.⁵ היה ניסיון להצדיק את הזוועה כדרך כלכלית הכרחית הקשורה להפקעת השטחים החקלאים לידי המדינה וחיסול החקלאים העצמאיים. אך בפועל מספר החקלאים הגדולים באמת היה קטן.

מדברי הסופר הסובייטי סטניסלאב קוסיוו⁶ לעיתון "החדשות" מ-2/12/1933:
"הלאומנות האוקראינית היא האיום העיקרי בשבילנו".

מועמד האיכרים הפך לקורבן במלחמה עם הלאומנות האוקראינית. השיטות לביצוע חלק זה של התוכנית לא הסתכמו בקבוצה מסוימת, כולם נפגעו – גברים נשים וילדים. היבול באותה שנה היה מספיק לאו דווקא לאנשים אלא גם לבהמות באוקראינה. אמנם היבול היה קטן במקצת מזה של השנה הקודמת (והסיבה לכך היא מאבק למען עקרון השיתוף!). אך הרעב היה הכרחי בעבור הסובייטים והם יצרו אותו "בהזמנה" באמצעות הדרישות המופרזות להספקת הלחם. נוסף על כך, אלפי דונמים של חיטה נרקבו בשדות. החיטה שנאספה, נשלחה למאגרי הממשלה עד להחלטת הממשלה בעניין. חלק גדול של החיטה שהייתה הכרחית לעם האוקראיני, נשלח לייצוא בתור תשלום בעבור ההלוואות שניתנו קודם לכן.

אלפים מתושבי כפרים עזבו את בתיהם תחת איום הרעב. הם הגיעו לערים שם התפרנסו מקיבוץ נדבות. כשנתפסו ונשלחו בחזרה לכפר, היו עוזבים את ילדיהם בעיר, בתקווה שכך ישרדו. כך, רק בעיר חרקוב נעזבו כ-18,000 ילדים. בכפרים עם אוכלוסיית אלפי תושבים שרדו רק 20%-50%

⁵ ב-28/5/1934 הציע חבר הקונגרס האמריקני המילטון פיש מניו-יורק הצעת החלטה (הצעה 399 של הקונגרס ה-73) בה יהיה רשום ש"מיליונים של אזרחי הרפובליקה הסובייטית האוקראינית... מתו מרעב בשנים 1932–1933". הרזולוציה האשימה את בריה"מ בשימוש בהמתת רעב כ"אמצעי לצמצום האוכלוסייה האוקראינית והריסת זכויות פוליטיות תרבותיות ולאומיות", וקראה:

"...שבית הנבחרים יביע את תנחומיו לכל אלה ששרדו את המתת הרעב אשר גרמה סבל רב ומוות למיליוני אזרחים תמימים באוקראינה... שממשלת בריה"מ... תנקוט צעדים נמרצים למיגור תוצאות הרעב הנוראי הזה... שממשלת בריה"מ... לא תפריע לאזרחי ארה"ב המעוניינים לעזור בכסף מזון ומצרכים חיוניים נוספים לאזרחי אוקראינה אשר נפגעו מרעב" הרזולוציה נמסרה לוועד היחסים הבינלאומיים אך לא נתקבלה בסוף בבית הנבחרים (הרזולוציה פורסמה ב-"The Ukrainian Quarterly", 4 (1978) בעמ' 416-417 (<http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>))

⁶ סטניסלאב קוסיוו לא היה סופר. הוא שימש כמזכיר הראשי בוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית באוקראינה כלומר היה הראש הפוליטי של הרפובליקה. בעיתון "החדשות" מ-2/12 פורסם נאומו של קוסיוו בשם "התוצאות והמשימות הקרובות של הפוליטיקה האוקראינית בנושא הלאומיות". הציטוט המדויק מתוך רזולוציה של מליאת הוועד המרכזי מפלגת הקומוניסטים האוקראינים אומר: "כרגע האיום העיקרי באוקראינה הוא הלאומנות האוקראינית הנושקת לאינטרסים האימפריאליסטיים".

ולעתים רק 10%. קצב התמותה הגיעה ל- 20-30 אנשים ליום. אכילת בשר אדם הפכה לתופעה שכיחה מאוד.

הכתב המוסקבאי של העיתון "Christian Science Monitor" וויליס הנרי צ'מברלן רשם ב-1933:

"הקומוניסטים ראו בזאת סבוטאז', עצלנות ואדישות, וקיבלו החלטה אכזרית כדרכם של אידיאליסטים הבטוחים בעצמם שלא לטפל רעב כדי ללמד איכרים לקח. הקולחוזים אמנם קיבלו עזרה אך זה היה מעט מדי ומאוחר מדי. האיכרים העצמאים הופקרו לגורלם, ורמת תמותת הייתה הגורם המשכנע בעד הקולחוזים."

המהלך הרביעי בדרך להשמדת העם היה אכלוס קבוצות אתניות זרות בתוך העם האוקראיני ובמקביל פיזור האוקראינים ברחבי מזרח אירופה. השיטה הייתה מובילה לערבוב בין הקבוצות וביטול כל הבדלי הלאום של כל קבוצה. בין השנים 1920-1939 חלקם היחסי של האוקראינים ברפובליקה האוקראינית ירד מ- 80% ל- 63%⁷, ובמספרים מ- 23.2,000,000 מספרם של האוקראינים ירד ל- 19.6,000,000 כאשר מספרם של הלא-אוקראינים עלה ב- 5.6,000,000, ואם נוסף שבאותה תקופה קצב הילודה באוקראינה היה בין הגבוהים באירופה - קרוב ל- 800,000 בשנה, ניתן לסכם שהפוליטיקה הסובייטית בהחלט "הניבה פרות".

אלה היו שלבים עיקריים של השמדת האומה האוקראינית, של בליעתה העקבית ע"י העם הסובייטי החדש. חשוב לציין שכאן לא הייתה מטרה להשמיד את כולם בדומה לניסיון הנאצים להשמיד את היהודים. בכל זאת, לו התוכנית הייתה ממומשת עד הסוף חיסול והאינטליגנציה, הכמורה והאיכרים היו מושמדים התוצאה הייתה דומה לזו של המתת כל האוקראינים עד האחרון. הרי איבוד החלק האחראי על שמירת התרבות והתפתחותה, החלק שמזין את הנפש ומפתח את הרעיונות מבטל את הלאומיות לגמרי.

העיר ויניצה יכולה להיקרא דכאו האוקראינית: 9,432 אזרחים נטבחו בשנים 1937-1938 ונקברו במקומות שונים ולעתים משונים כמו רחבת הריקודים. כאשר הנאצים גילו את הגופות ב-1943 היו בין הקבורים רבים שהוכרזו קודם לכן כמגורשים לסיביר ע"י השלטון הסובייטי. יש באוקראינה גם לידיצה משלה - העיירה בשם זוודקא שנהרס ע"י העוזרים של קרמלין ב-1946⁸. שלוש פעמים האוגדה השלישית הפולנית תקפה את העיירה וזרה הרג רב, שרפו בתים ולקחו בהמות. במהלך התקיפה השנייה הודיע המפקד האדום לתושבי העיירה:

⁷ לא התקיים מרשם אוכלוסין ב-1920. התוצאות הרשמיות של המרשמים בשנים 1926, 1937 ו-1939 שונות מאלה שמביא מחבר הכתבה למקין. ב-1926 אוכלוסיית אוקראינה מנתה 28,446,000 אוקראינים מתוכם מספר האוקראינים האתניים היה 22,927,000 כאשר בבריה"מ חיו אז 31,195,000 אוקראינים אתניים. בהתאם המספרים ל-1937 הם 28,398,000, 22,213,000 ו- 26,421,000. ב-1939 היו 31,75,000, 23,362,000 ו- 28,111,000. מרשם האוכלוסין הראשון הוא האמין ביותר, השני פחות מהימן, והשלישי בלתי מהימן לגמרי.

⁸ ב-10/6/1942 הוצאו להורג היריות 172 הגברים מעל גיל 14, הנשים והילדים גורשו והכפר לידיצה נחרב עד יסודו כאקט נקמה אחרי שליט מורביה הנאצי ריינהארד גיידריך. זוואדקא מורחובסקה, פובט סיאניק, למקבצ'ינה ועכשיו זוואדקא-מורחובסקה, פובט סאנוק, פולין.

"יש לפנות את העיירה ב- 3 ימים, אחרת כולם ייהרגו. מי שיסרב לנסוע לאוקראינה גורלו יהיה דומה "

(*Walter Dushnyk "Death and Devastation on the Curzon Line"*). כאשר העיירה פונתה לבסוף

היו רק 4 גברים מבין 78 התושבים ששרדו. במרץ אותה שנה עוד 9 עיירות הותקפו באופן זה.

הנאמר לעיל נוגע לאו דווקא לאוקראינה. השיטה שירתה ומשרתת שוב ושוב את השלטון הסובייטי כי היא נותנת דרך מהירה ביותר להביא למכנה משותף את התרבויות והעמים שמרכיבים את האימפריה הסובייטית. סבל רב שהשיטה גורמת למיליוני האנשים, לא הזיז את השלטון מהדרך הזו. עקב סבלם הנוראי של רבבות האזרחים, אנו חייבים להכיר בדרך כזו לאחדות כפשע נגד העם. אך יש עוד משהו גדול יותר. זה לא סתם מקרה של הרג המוני. זהו אקט גנוסייד, השמדת התרבות והלאום בכלל ולא דווקא רצח אנשים חפים מפשע. לו הייתה קיימת אפשרות להשמיד עם מבלי לגרום לו סבל פיזי, גם במקרה שכזה היינו מגנים פעולות אלה כי זוהי קרבת השקפת העולם, אחדות הרעיונות השפה והמנהגים שמגדירה את העם. והם חיוניים להתפתחות הציוויליזציה כולה. זה נכון שלפעמים מתמזגים העמים, מתערבבים ובונים לאום חדש – אנו רואים דוגמאות לכך גם במדינתנו. אך מיזוג כזה צריך להתבצע על בסיס שילוב היתרונות של כל לאום ותרבותו. זוהי דרך ההתפתחות העולמית.

ומה אנו רואים בתוכניות הסובייטיות מלבד הסבל האנושי ורמיסת זכויות האדם? החרבה נפשעת של הציוויליזציה ושל התרבות. האחדות הלאומית הסובייטית נבנית לא דרך יצירת ברית הרעיונות והתרבויות אלא שבדרך ביטול מוחלט של כל התרבויות מלבד האחת – הסובייטית.

सोविअत शासनद्वारा युक्रेनी जनसंहार

- राफेल लेमकिन

"युक्रेनसे प्रेम करे,

युक्रेनसे प्रेम किये बगैर

आप किसी औरसे प्यार नहीं कर सकते..."^६

-सोस्युरा

सामूहिक हत्याकांड तथा राष्ट्रछेद यह युरोप में सोविअत युनियन के घुसपेट की निशानी रह चुकी है। यह रूसी सत्ताविस्तारवादी नीतीकी कोई नई खासियत नहीं है; या फिर पोलिश, हंगेरी, बाल्टिक तथा रूमानी साम्राज्यों के विविधता में एकता लाने की कोई नई कोशिश नहीं है; बल्कि झारशासित रूस के अंतर्गत नीतीकी, जो क्रेमलिन नेता अभी भी चला रहें हैं, विशेषता रह चुकी है। पूर्वी युरोप के राष्ट्र तथा संस्कृतियों का विनाश कर "सोविअत आदमी", "सोविअत राष्ट्र" के निर्माण के क्रेमलिन के नेताओं के सपने का यह अपर्याप्त रूप है।

मैं यह कहना चाहता हूँ कि यह हत्याकांड सोविअत शासनद्वारा किए गए वंशहत्या का एक विशेष उदाहरण है। युक्रेनी राष्ट्र का विनाश कर उसे रूसी बनाने के उनके प्रयोग का यह उदाहरण है। रूसी इतिहास का कलंक माने जानेवाले यहूदी कल्लेआम, पोलिश नेता और युक्रेनी कैथलिक धर्मियोंका संहार, ओपरिशिनान में इव्हान के "टेरिबल एस.एस.बल" का कत्ल और कैथरिन के आदेश पर दस हजार क्रेमिअन तातारों की पानी में डुबोकर हत्या - इन गुनाहोंकी कतार में यह हत्याकांडभी शामिल है। इससे मिलते जुलते उदाहरण सोविअत युनियनमेंही इंगेरियन राष्ट्र, डॉन और क्युबन कोसॅक, ल्युथेनिया, इस्टोनिआ तथा लाटविया के बाल्टिक राष्ट्रों के संपूर्ण विनाश में पाए जा सकते हैं। बिगर रूसी लोगों के संहार के दीर्घकालीन नीतीका यह उदाहरण है।

सोविअत संघराज्य के दक्षिणी पूर्व इलाके में स्थित युक्रेन आकार में फ्रान्स और इटली के बराबर है और वहाँ ३० दशलक्ष अधिनिवासी हैं।^७ रूस के पोशिंदा होने के साथही इरान, कॅकेशस और पूरे आखाती

^६. वोलोदिमिर सोस्युराने यह काव्य पंक्तियाँ अपने हस्ताक्षर में पेन्सिलसे लिखी थी। १९४४ में जर्मन-सोविअत युद्ध की कालमें यह देशप्रेमसे भारित कविता लिखी थी। शुरुआत में शासनकी ओरसे इसे सराहा गया था; पर १९४८ में युक्रेनी राष्ट्रवाद के प्रदर्शन की वजहसे उसे धिक्कार दिया गया।

^७. १९५९ की जनगणनानुसार युक्रेनकी जनसंख्या ४० दशलक्ष पायी गयी थी।

त्रैमासिकके १९४८ के हिमऋतू विशेषांकानुसार, १९३१ में कुल ५१ हजार ७१३ बुद्धिवादियोंको सैबेरिया भेजा गया। ऐसे ही दुर्भाग ११४ कवी, लेखक, कलाकार और देशके जानेमाने सांस्कृतिक नेताओं को सहने पडे। एक मर्यादामें रहकर भी यह कहा जाता है कि पश्चिमी युक्रेन, करपाथा युक्रेन और बुकोविना के ७५ प्रतिशत बुद्धिवादी और व्यावसायिकोंको रूसियों ने पूरी तरह नष्ट किया। इस साथही उन्होंने युक्रेन की आत्मा-यानि चर्च और धर्मगुरुओंपर हमला किया। १९२६ से १९३२ तक युक्रेनी ऑर्थोडॉक्स ऑटोसेफलस चर्च और उसके दस हजार धर्मोपदेशकोंका संहार किया गया। १९४५ में जब रूसियोंने पश्चिमी युक्रेन पर कब्जा किया, तब युक्रेनी कैथलिक चर्चकोभी यही सहना पडा। विनाशके पहले इस चर्च को मॉस्को में रूसी सत्ताछत्र स्वीकृत करनेका न्यौता और अवसर दिया गया था। इससे यह साबित होता है किया कि विनाशका का कारण रूसीकरणही था।

जगतमें प्रवेश का युक्रेन एक महत्वपूर्ण दरवाजा है। रूसकी उत्तरी सीमापर युक्रेन स्थित है। जब तक युक्रेन अपनी राष्ट्रीय एकात्मता को कायम रखता है, जब तक युक्रेनी लोग खुदको युक्रेनी मानकर स्वतंत्रता की आकांक्षा रखते हैं, तब तक वह सोवियतवादी धारणाओं को प्रतिरोध करनेवाली शक्ती के रूप में मानी जायेगी। इसलिए संघराज्य के इस सदस्यों को साम्यवादी नेताओंने बड़ा महत्व दिया है और एकात्मिक रूसी राष्ट्र बनाने के सपने में उसे ढालने की उन्होंने ठान ली है। एक युक्रेनी आदमी कभीभी रूसी नहीं है, नहीं था। उसकी संस्कृती, मानसिकता, भाषा, धर्म - सबकुछ अलग है। मॉस्को की तरफ खुलनेवाला रास्ता उसने अपनायाही नहीं; भले उसे मौत का सामना क्यूं ना करना पड़े ! और इसलिये यह और भी महत्वपूर्ण बन जाता है कि उसे आदर्श रूसी आदमी की ढाँचे में ढाला जाए।

युक्रेन में वंशहत्त्याएँ पायी जाती है और इसीलिए जर्मनोंद्वारा यहूदीओंके संहार की नीती जैसी नीती साम्यवादी नेता नहीं अपना सके। जनसंख्या इतनी है कि पूरे राष्ट्र का विनाश नहीं हो सकता। किंतु उसका धार्मिक, बौद्धिक, राजनैतिक नेतृत्व और महत्वपूर्ण हिस्से छोटे होने के कारण संपूर्णतः नष्ट किये जा सकते हैं और इसीलिए सोवियत कुलाडी का सामना इन्हीं हिस्सों को करना पडा है। कल्लेआम, हद्दपारी, बंधक श्रमिक -सभी हथियारों का पूरा पूरा इस्तेमाल युक्रेन के विरोध में किया गया है।

युक्रेन की राष्ट्रीय अस्मिता के उद्रेक को रोकने के लिए रूस ने एक पूर्वनियोजित तरीका पुनःपुनः अपनाया है। इस हमले का पहला लक्ष्य होता है युक्रेन का बुद्धिवादी वर्ग - जिससे की संपूर्ण राष्ट्र को विकलांग किया जा सके। १९२०, १९२६ और फिर १९३० से १९३३ तक शिक्षक, लेखक, कलाकार, तत्ववेत्ता, राजनीतीज्ञों को या तो मारा गया; या बंदिवान किया गया; या फिर सीमाओं से बाहर किया गया। युक्रेनी

सॅनफ्रान्सिस्कोमें होनेवाली परिषदके दो हफ्ते पहले, ११ अप्रैल १९४५ के दिन NKVD बलों ने लीव् के सॅट जॉर्ज कथेड्रिलको घेर लिया और दो धर्मोपदेशक, दो धर्माधिकारी और बहुतसे धर्मगुरुओंको प्रतिबद्ध किया।^६ युक्रेनी ग्रीक कैथालिक चर्च के धर्मशास्त्र विद्यालय के छात्रों को बाहर निकाला गया और उनके अध्यापकों से यह कहा गया किया कि यह चर्च अब बंद हुआ है और चर्च के प्रमुखाधिकारी को बंदी बनाकर उनके पदपर रूसद्वारा नये धर्मोपदेशककी नियुक्ती की गयी है। पश्चिमी युक्रेन और पोलंडमें कर्झन रेखा के^७ आसपास यही नीती अपनायी गयी। कम से कम सात धर्मोपदेशकों को बंदिवान किया गया, जिनके बारे में आगे किसीभी तरहकी जानकारी नहीं मिली। आजभी युक्रेनी कैथालिक चर्च का कोईभी धर्मोपदेशक स्वतंत्र नहीं है। सोवियत युनियन को विरोध करनेवाले ५०० धर्मगुरुओंको या तो मारा गया; या बंदिवान किया गया। पूरे इलाके में सैंकडो धर्मगुरु और श्रद्धावानों को मारा गया और हजारोंको लेबर कैम्प में भेजा गया। एक के पीछे एक गाँव जनविहीन किये गये। इतनाही नहीं; सीमापार करते वक्त जान बुझकर परिवारोंको तोडा गया। कहीं पिता को सैंबेरियामें, तो माताओं को तुर्कस्तानकी ईटभट्टीयोंमें और बच्चों को "शिक्षा" के लिए कम्प्युनिटी होम्स में भेजा गया। चर्च को सोवियत राज्य के कल्याण में बाधा लानेवाली संस्थाकी रूपमें देखा गया और उससे जुड़े सदस्योंकी निंदा सोवियत पुलिसद्वारा "जनशत्रु" के

^६. २५-२६ अप्रैल १९४५ को हुए इस परिषद में ५० राष्ट्रों के प्रतिनिधियोंने संयुक्त राष्ट्रसंघ के करारनामेपर इसी परिषद में हस्ताक्षर किए थे।

^७. पहले विश्वयुद्ध के बाद पोलंड और सोवियत संघराज्य के बीच इस रेखा का सूचन ब्रिटन ने किया था, जिसे दूसरे विश्वयुद्ध के बाद वास्तव में लाया गया। इससे बहुतसे युक्रेनी अल्पसंख्याक पोलंड में रहें।

रूप में की गई; उनका एकही दोष था - वें युक्रेनी थे। आज स्थिती यह है कि स्लोव्हाकिया में देढ लाख सदस्यों का अपवाद छोडकर युक्रेनी कॅथालिक चर्च बंद हो चुका है; उसके अधिकारी बंदिवान है और उसके धर्मगुरु या तो बिखर गये हैं या फिर सीमापार कर दिये गये हैं।

युक्रेन की आत्मापर हुए इस तरह के हमले युक्रेन की बुद्धी पर गहरा असर छोड चुके हैं और छोडेंगे। इसका यह कारण है कि परंपरागत रूपसे धर्मगुरुओंके परिवारोंसेही बुद्धिजीवी पैदा हुए हैं; धर्मोपदेशकोंने गावों का नेतृत्व किया है और उनकी पत्नीयों ने कल्याणकारी संस्थाएं चलायी हैं। युक्रेन में धर्मव्यवस्थानेही पाठशालाएं चलाई हैं और संगठित कल्याणकारी कार्यों का आयोजन किया है।

सोवियत राजनीतीका तीसरा लक्ष्य था युक्रेनका किसान - वह किसान जिसने युक्रेनकी राष्ट्रीय अस्मिता, परंपरा, लोककला, संगीत, राष्ट्रभाषा और साहित्य को संवर्धित किया था। इस वर्गपर चलाया गया हथियार सबसे भयकारी था और वह था भूखमरी!

१९३२ और १९३३ में ५० लाख युक्रेनीयोंकी मृत्यू भूखमरीसे हुई, जिसका निषेध ७३ वी काँग्रेसने २८ मई १९३४ के दिन किया था।^{१०} सोवियत क्रौर्य के इस उदाहरणको यह कहकर अवगुंठित किया जाता है कि बडे किसानों की जमीनों को जप्त कर सामूहिक खेती के नीतीका प्रयोग जरूरी था। किंतु वास्तवमें युक्रेनमें बडे जमीनदार और किसान बहुतही छोटी संख्यामें पाए जाते थे। सोवियत राजनैतिक नेता कोसिअरने^{११} २ दिसंबर १९३३ को इझवेस्तियामें यह कहा था, "युक्रेनी राष्ट्रवाद हमारे लिए सबसे बडा खतरा है" और इस खतरे को मिटाने के लिए तथा सोवियत राज्यकी भयकारी समानताके लिए युक्रेनी किसानोंको बली चढाया गया। इस योजना में जिस नीतीका प्रयोग किया गया, वह किसी विशेष समूहतक सीमित नहीं थी। सभी स्त्री, पुरुष और बच्चोंपर इसका असर हुआ। सामूहिक खेतीके प्रयोगसे उस सालके अनाज उत्पादनमें गिरावट जरूर आयी थी। किंतु युक्रेनके लोग और पशुधन को खिलाने के लिए यह फसल काफी थी। पर अकाल सोवियत नीती के लिए जरूरी था। इसलिए करोंके रूपमें सोवियत राज्यमें असामान्य रूपसे ज्यादा अनाज आवंटन किया गया। हजारों एकर जमीनपर अनाज सडने के लिए छोडी गयी। बाकीको सरकारी गोदामोंमें भेजा गया, जहाँ सोवियत अधिकारी यह तय करते थे कि उसका आवंटन कैसे किया जाए। युक्रेनी लोगों के जीने के लिए आवश्यक इस फसलमेंसे बहुतसा हिस्सा आंतरराष्ट्रीय स्तरपर नाम कमाने के लिए निर्यात भी किया गया।

इस अकाल की वजहसे हजारोंने अपने गाँवोका त्याग किया और वह भूख मिटाने के लिए शहरोंकी

^{१०}. २८ मई १९३४ को काँग्रेससदस्य हॅमिल्टन फिशने एक विधेयक संसदमें रखा। इस दस्तावेज के अनुसार १९३२ और १९३३ में लाखों युक्रेनीयोंको भूखमरीसे मरना पडा। इस विधेयक में यह प्रस्तावित था कि "युक्रेनमें दुःख और मृत्यू लानेवाले इस अकालसे बाधित युक्रेनीयोंकी यह सभागृह श्रद्धांजली अर्पित करता है"; "सोवियत राष्ट्र को इस अकालके परिणामोंसे लडना चाहिए", "युक्रेनमें अकालबाधितोंको पैसा, अनाज और अन्य वस्तुओंके रूपमें मदद भेजनेवाले किसीभी अमरिकी नागरिकके मार्गमें सोवियत सरकार बाधा ना लाए"। परराष्ट्र व्यवहार समितीके पास यह विधेयक अगली कारावाही के लिए भेजा गया।

युक्रेनी त्रैमासिक के १९७८ के अंकमें यह विधेयक पुनः प्रकाशित किया गया था।

^{११}. युक्रेनके बोल्शेविक साम्यवादी पार्टीके पहले महासचिव स्टॅनिस्लाव कोसिअर को लेमकिनने भूलसे सोवियत लेखक कोसिअर समझा था। २७ नवंबर १९३३ को हुए केंद्रीय समिती और केंद्रीय नियंत्रण समिती के संयुक्त बैठकके अपने भाषणमें कोसिअरने कहा था कि, स्थानीय युक्रेनी राष्ट्रवाद आज बडा खतरा है।

ओर चल पड़े। लेकिन शहरोंसे उन्हें वापस गाँव भेजा गया। इन किसानोंने अपने बच्चोंको इस आशामें शहरोंमेंही त्याग दिया कि वें वहाँ किसीभी तरह जीवित रह सके। अकेले कार्किवमें ऐसे १८ हजार बच्चे पायें गयें। जिन गावोंकी जनसंख्या हजारोंमेंभी, वह घटकर सैंकडोंमें आ गयी। जो आधे बचे, वें प्रतिदिन २० या ३० की मात्रामें मर गये। नरमांसभक्षण आम बात हो गयी।

ख्रिश्चन सायन्स मॉनिटरके मॉस्कोस्थित संवाददाता सी. हेन्री चेंबरलेनने १९३३ में लिखा - "इस भावनाशून्यता और धैर्यहीनतोका साम्यवादीओंने अपहरण और प्रतिसंघर्षके रूपमें देखा और किसीभी आत्ममग्न आदर्शवादीयोंमें पाए जानेवाली निर्ममतासे उन्होंने यह तय किया कि अकालको बिना रोके ऐसेही चलने दिया जाए ताकि युक्रेनी किसानोंको एक सबक मिले। सामूहिक खेतोंको मदद तो दी गयी, लेकिन इतने विलंबसे और इतनी कम मात्रामें कि उसके पहलेही बहुत सारी जानें जा चुकी थी। किसानोंको अपने हालपर छोडा गया और उनमें बढ़ती मृत्युदरको सामूहिक खेती की बढ़ती मात्राका कारण भी बताया गया।"

सोविअतका चौथा हमला हुआ युक्रेनी लोगोंके विखंडनके रूपमें! विदेशीयोंको युक्रेनमें स्थापित किया गया; तथा युक्रेनीयोंको पूर्वी युरोपके अलग-अलग हिस्सोंमें स्थायी होनेपर मजबूर किया गया। इसका नतीजा यह हुआ कि, युक्रेनीयोंकी वांशिक एकता नष्ट हुई और विभिन्न राष्ट्रीयत्वोंका मिश्रण हुआ।

१९२० से १९३९ तक युक्रेनमें युक्रेनीयोंकी जनसंख्या ८० प्रतिशतसे घटकर सिर्फ ६३ प्रतिशतपर पहुँच गई।^{१२} अकाल और हृदपारीकी वजहसे युक्रेनीयोंकी संख्या २३.२ दशलक्षसे १९.६ दशलक्षतक गिर गयी और उसके विरोधमें बिगरयुक्रेनीयोंकी जनसंख्या ५.६ दशलक्षसे बढ़ गयी। जबकि पहले युक्रेनी जनसंख्याकी बढ़ौत्री का दर हर साल कुछ ८ लक्ष था, अब यह कहा जा सकता है कि रूसी नीती सफल हो गयी है।

युक्रेनी राष्ट्रके योजनाबद्ध विनाशकी और नए सोविअत राष्ट्रमें उसके समा जानेकी तरफ यह प्रमुख कदम रह चुके हैं। लेकिन महत्वपूर्ण बात यह है कि जर्मनोंद्वारा यहूदीयोंके संपूर्ण विनाशके प्रयोग जैसा प्रयत्न युक्रेनके संपूर्ण विनाशके लिए नहीं किया गया। परंतु अगर सोविअत नीती सफल हुई और युक्रेनी बुद्धिजीवी, धर्मगुरु और किसानोंका संपूर्ण विनाश हुआ, तो युक्रेन मृतवतही होगा। क्योंकि इनके बिना युक्रेनकी संस्कृती, धारणाएं, विश्वास और सभ्यता को विकसित करनेवाली आत्मा मर चुकी होगी - वह आत्मा जिसने युक्रेनको लोकसंगठनसे राष्ट्रकल्पनातक पहुँचाया है।

युक्रेनमें अभीभी बिना सोचे - समझे भारी मात्रामें हत्याएं हो रही हैं, जो सोविअत नीतीका हिस्सा नहीं है। हजारोंको मारा गया है तथा अनगिनत हजारोंकी संख्यामें सैंबेरियाकी लेबर कैंपमें भेजे गए हैं, जहाँ उनकी मृत्यु अटल है।

सोविअत अत्याचारोंमें मारे गए ९४३२ मृत शरीर विनित्सा शहरके ९१ दफनभूमिमें चिरनिद्रा ले रहें हैं। १९३७-३८ में NKVD बलोंने गोलीयोंसे उन्हें मार गिराया था। दफनभूमिमें स्थित शवोंको छोडकर भारी मात्रामें बहुत सारे शव नृत्यमंचके नीचे १९३७ से पड़े हुए थे, जिनकी खोज जर्मनोंद्वारा १९४३ में की गयी। इनमेंसे कई व्यक्तियोंके बारेमें सोविअतने यह कहा था कि उन्हें सैंबेरिया भेजा गया है।

१९४६ में युक्रेनके झवाडका शहरको क्रेमलिनके पोलिश उपग्रहोंने पूरी तरहसे नष्ट किया था।

^{१२}. १९२० में कोई जनगणना नहीं हुई। १९२६ और १९३९ के जनगणनाके निष्कर्ष लेमनिकके अनुमानोंसे अलग है। १९२६ में युक्रेनीयोंकी जनसंख्या २२.९ दशलक्ष थी और १९३९ में वह २३.३ दशलक्ष थी; जिससे युक्रेनीयोंकी संख्या में ४ लक्ष ३५ हजारकी बढ़ौत्री दिखती है।

पोलिश सेकंड डिविजनने तीन बार इस शहर पर हमले किये और स्त्री, पुरुष-बच्चोंकी हत्या की, घर जलाए और खेतोंसे जानवरोंको चुराया। दुसरे हमले के दरमियाँ रेड कमांडरने बचीकुची जनसंख्यासे कहा, "युक्रेन जानेके लिए मना करनेवालोंके साथ यही होगा। इसलिए मैं यह आदेश देता हूँ कि तीन दिनोंमें यह शहर पूर्णतः खाली किया जाए। नहीं तो आपमेंसे हर एक को मैं फासी दे दूँगा।"¹³

जब इस शहरको बलपूर्वक निर्मनुष्य किया गया, तब वहाँ ७८ मेंसे सिर्फ चार लोग जिंदा बचे। उसी वर्ष मार्च महिनेमें उसी रेड युनिटने अन्य नौ युक्रेनी शहरोंपर हमले किए और इसी तरहका बर्ताव किया।

हमने यहाँ जिसकी चर्चा की, वह सिर्फ युक्रेनतक सीमित नहीं है। सोविअतने यही नीती बार-बार अपनायी है। सोविअत विस्तारका यह अविभाज्य हिस्सा है क्योंकि सोविअत साम्राज्यमें शामिल विभिन्न देश और संस्कृतियों के एकीकरणका यह गतिमान तरीका है। इस तरीकेसे कार्य करते वक्त लाखों लोगोंको होनेवाले दुःख और यातनाओंसेभी उन्हें कोई फर्क नहीं पडा है। इन यातनाओंको ध्यानमें रखते हुए एकताके तरफ बढ़नेवाली इस राहकी हम निंदा करते हैं। लेकिन यह सिर्फ इतनाही नहीं - यह सिर्फ सामूहिक हत्यासत्र नहीं; बल्कि यह भारी पैमानेपर रचा गया वंशहत्यासत्र है। यह विनाश है एक राष्ट्रका और एक संस्कृतीका! अगर यही बात यातनाहीन तरीकेसे की गयी होती तो हम उसका निषेध नहीं करते। क्योंकि भाषा, परंपरा, धारणाओंसे विकसित होनेवाले इस राष्ट्रने हमारी सभ्यता और संस्कृतीमें एक महत्वपूर्ण योगदान दिया होता। यह सच है कि विभिन्न राष्ट्र एक दूसरेमें घुल-मिल जाते हैं और नए राष्ट्रका निर्माण होता है।

इसका अनुभव हमने अपनेही देशमें किया है। लेकिन इस लेनदेनमें दोनों राष्ट्रोंको तथा संस्कृतियोंकी एक-दूसरेकी संपन्नताका लाभ होना चाहिए। विश्वका विकास इसी प्रकार होता है। मानवी यातना और मानवी अधिकारों के अतिरिक्त हमने सोविअत नीतीमें सभ्यता और संस्कृतीका विनाश अनुभव किया। सोविअत राष्ट्रीय एकता का निर्माण धारणा और संस्कृतियोंके सम्मिलनसे नहीं, बल्कि सोविअत छोड सभी संस्कृतियोंके विनाशसे किया जा रहा है।

¹³. डब्ल्यू. दशनिक, "डेथ अंड डेक्लास्टेशन ऑन द कर्ज़न लाईन"

IL GENOCIDIO SOVIETICO IN UCRAINA

«Ama l'Ucraina»
*Non puoi amare altri popoli
se non ami l'Ucraina.*
Sosyura¹

Lo sterminio delle popolazioni di massa e delle nazioni che ha caratterizzato l'avanzata dell'Unione Sovietica in Europa non costituisce un tratto nuovo della loro politica espansionista, non è un'innovazione concepita unicamente per far nascere l'uniformità dalla diversità di polacchi, ungheresi, baltici, rumeni – che ora scompare tra le frange dell'impero. Essa, anzi, è stata a lungo una caratteristica anche nella politica interna del Cremlino – una caratteristica per la quale gli attuali padroni avevano abbondanti precedenti nelle operazioni della Russia zarista. Essa costituisce infatti una tappa indispensabile nel processo d' «unione» che ingenuamente i leader sovietici sperano produrrà l'«uomo sovietico», la «nazione sovietica» e, per raggiungere questa meta, per unificare la nazione, i leader del Cremlino saranno disposti a distruggere le nazioni e le culture che hanno abitato per lungo tempo l'Europa orientale.

Ciò di cui voglio parlare è forse l'esempio classico di genocidio sovietico, il suo più ampio e duraturo esperimento di russificazione – la distruzione della nazione ucraina. Essa rappresenta solamente, come ho detto, l'erede d' analoghi crimini zaristi come l'annegamento di 10.000 tartari della Crimea per ordine di Caterina la Grande, lo sterminio di massa da parte delle «SS» di Ivan il Terribile – l'*Oprichnina*; lo sterminio dei leader nazionali polacchi e dei cattolici ucraini da parte di Nicola I; e le serie di pogrom di ebrei che hanno periodicamente macchiato la storia russa. Ed essa ha avuto i suoi omologhi all'interno dell'Unione Sovietica nell'annientamento della nazione ingrca, dei cosacchi del Don e del Kuban, delle Repubbliche tartare della Crimea, delle nazioni baltiche di Lituania, Estonia e Lettonia. Ciascuno di essi costituisce un esempio della prolungata politica di liquidazione delle popolazioni non-russe mediante l'eliminazione di selezionate parti.

L'Ucraina forma una porzione dell'Urss sud-orientale equivalente al territorio di Francia e Italia e è abitata da circa 30 milioni di persone² Granaio della Russia in se stessa, la geografia l'ha resa una chiave strategica per il petrolio del Caucaso e dell'Iran

¹ Versi di Volodymyr Sosiura aggiunto a matita. Sosiura scrisse il componimento patriottico nel 1944, durante la guerra sovietico-tedesca. In principio le autorità lodarono la poesia per il suo spirito nazionale ma, nel 1948, lo condannarono come nazionalismo ucraino. I due versi, nell'originale ucraino, suonano:

*Не можна любити народів другіх
Коли ти не любиш Україну!*

² All'epoca dello scritto di Lemkin, negli anni Cinquanta, la popolazione dell'Ucraina era di circa quaranta milioni di persone.

e per l'intero mondo arabo. A nord, essa confina proprio con la Russia. Finché l'Ucraina conserva la sua unità nazionale, finché i suoi abitanti continuano a concepirsi come ucraini e a perseguire l'indipendenza, fino ad allora l'Ucraina rappresenta una grave minaccia nel cuore stesso del regime sovietico. Non sorprende che i leader comunisti abbiano attribuito un'importanza fondamentale alla russificazione di questo membro [dallo spirito] indipendente della loro «Unione di Repubbliche», e che abbiano deciso di rifarlo daccapo affinché si conformi al loro modello di un'unica nazione russa. Perché l'ucraino non è e non è mai stato in russo. La sua cultura, il suo temperamento, la sua lingua, la sua religione – sono tutti diversi. Sulla porta laterale per Mosca, egli ha rifiutato d'essere collettivizzato, accettando la deportazione e persino la morte. E dunque per questo è particolarmente importante che l'ucraino sia adattato al modello procustiano dell'uomo sovietico ideale.

L'Ucraina è particolarmente predisposta all'omicidio razziale per gruppi selezionati, per cui la tattica comunista non ha seguito lo schema adottato nelle offensive tedesche contro gli ebrei. La nazione è troppo popolosa per essere sterminata completamente con una qualche efficienza. La sua leadership religiosa, intellettuale, politica, le sue élite sono però molto ristrette e dunque sono state facilmente eliminate e è particolarmente su questi gruppi che si è abbattuta tutta la potenza della scure sovietica, con la sua solita strumentazione fatta d'omicidi di massa, deportazioni e lavoro forzato, esilio e affamamento.

L'aggressione ha mostrato una modalità sistematica, con l'intero iter ripetuto di continuo per affrontare ogni nuova esplosione dello spirito nazionale. Il primo colpo fu inferto all'intelligenza, il cervello della nazione, in modo tale da paralizzare il resto del corpo. Nel 1920, nel 1926 e ancora nel 1930–1933 insegnanti, scrittori, artisti, pensatori, leader politici furono liquidati, imprigionati o deportati. Secondo l'*Ukrainian Quarterly* dell'autunno 1948, nel solo 1931 furono spediti in Siberia 51.713 intellettuali. Almeno 114 dei maggiori poeti, scrittori e artisti, i più illustri rappresentanti culturali della nazione, hanno conosciuto la stessa sorte. Secondo stime prudenti, almeno il 75 per cento degli intellettuali e dei professionisti ucraini nell'Ucraina occidentale, nell'Ucraina carpatica e nella Bucovina sono stati sterminati brutalmente dai russi (Ibid., estate 1949).

Assieme a questo attacco all'intelligenza ci fu un'offensiva contro le Chiese, i sacerdoti e la gerarchia ecclesiastica, l'«anima» dell'Ucraina. Tra il 1926 e il 1932, la Chiesa ortodossa autocefala ucraina, il suo Metropolita (Lypkivsky) e 10.000 membri del clero furono liquidati. Nel 1945, quando i sovietici s'installarono nell'Ucraina occidentale, una sorte analoga toccò alla Chiesa cattolica ucraina. Che si trattasse unicamente d'una politica di russificazione è chiaramente dimostrato dal fatto che, prima della sua liquidazione, alla Chiesa fu

offerta l'opportunità di fondersi con il Patriarca[to] russo di Mosca, strumento politico del Cremlino.

L'11 aprile 1945, solo due settimane prima della conferenza di San Francisco, un distaccamento dell'Nkvd circondò la cattedrale di S. Giorgio a Leopoli e arrestò il Metropolita Slipyj, 2 vescovi, 2 prelati e diversi sacerdoti³. Tutti gli studenti del seminario teologico della città furono trascinati fuori dalla scuola, mentre ai loro professori veniva comunicato che la Chiesa greco-cattolica ucraina aveva cessato d'essere, che il Metropolita era in stato d'arresto e che il suo posto sarebbe stato preso da un vescovo designato dal soviet. Azioni di questo tipo furono ripetute in tutta l'Ucraina occidentale e in Polonia, al di là della Linea Curzon⁴. Almeno sette vescovi furono arrestati o non se ne ebbero più notizie. Nell'area non c'è più alcun vescovo della Chiesa cattolica ucraina in libertà. Cinquecento membri del clero che si erano riuniti per protestare contro l'operato dei sovietici, furono passati per le armi o arrestati. In tutta la regione esponenti del clero e del laicato furono uccisi a centinaia, mentre il numero di quelli mandati al lavoro forzato ascendeva a diverse migliaia. Interi villaggi furono spopolati. Durante la deportazione, le famiglie furono deliberatamente separate, i padri inviati in Siberia, le madri nelle case di mattoni del Turkestan e i figli presso le case comuniste per essere «educati». La Chiesa stessa, per il crimine d'essere ucraina, fu dichiarata un'associazione nociva per il benessere dello stato sovietico, i suoi membri vennero schedati dalla polizia sovietica come potenziali «nemici del popolo». In effetti, fatta eccezione per 150.000 membri in Slovacchia, la Chiesa cattolica ucraina è stata ufficialmente liquidata, la sua gerarchia imprigionata, il suo clero disperso e deportato.

Queste aggressioni all'Anima hanno avuto e continueranno ad avere gravi effetti sul Cervello dell'Ucraina, poiché sono le famiglie del clero che hanno tradizionalmente fornito gran parte degli intellettuali, mentre gli stessi prelati sono stati i leader dei villaggi, le loro mogli hanno presieduto le organizzazioni caritatevoli. Gli ordini religiosi dirigevano scuole, si prendevano cura della maggior parte delle opere di carità.

Il terzo pilastro del piano sovietico riguardava gli agricoltori, la grande massa di contadini indipendenti che sono i depositari della tradizione, del folklore e della musica, della lingua e letteratura nazionale, dello spirito nazionale dell'Ucraina. L'arma utilizzata contro questo gruppo è forse la più terribile di tutte – la fame. Tra

³ La Carta istitutiva delle Nazioni Unite fu firmata alla Conferenza tenutasi il 25 e 26 aprile 1945 dai delegati di cinquanta nazioni, comprese l'Urss e la Repubblica socialista sovietica d'Ucraina.

⁴ La Linea Curzon fu proposta dagli inglesi, dopo la prima guerra mondiale, come linea di confine tra la Polonia e lo stato sovietico. Alla fine essa venne utilizzata come base per tracciare il confine tra Polonia e Urss nel secondo dopoguerra. Il confine lasciava una consistente minoranza ucraina all'interno dello stato polacco.

il 1932 e il 1933 cinque milioni d' ucraini morirono di fame, una crudeltà disumana che il 73esimo Congresso condannò il 28 maggio 1934⁵. Si è cercato di liquidare questo apice della crudeltà sovietica come una politica economica connessa alla collettivizzazione delle terre coltivate a grano e all'eliminazione dei kulaki, i contadini indipendenti, ch' era pertanto necessaria. Il fatto, però, è che in Ucraina i grandi coltivatori erano pochi e rarissimi. Come dichiarò lo scrittore sovietico Kossies⁶ sull'«Izvestiia» del 2 dicembre 1933, «il nazionalismo ucraino è la nostra principale minaccia», e fu per eliminare quel nazionalismo, per instaurare la spaventosa uniformità dello stato sovietico che i contadini ucraini furono sacrificati. Il metodo utilizzato in questa parte del piano non fu limitata a qualche gruppo particolare. Tutti patirono – uomini, donne, bambini. Il raccolto quell'anno fu più che sufficiente a nutrire la popolazione e il bestiame dell'Ucraina, anche se era stato inferiore rispetto all'anno precedente, una diminuzione in larga parte dovuta probabilmente agli sforzi per la collettivizzazione. Ai sovietici, però, serviva una carestia e così dovettero predisporre una, intenzionalmente, attraverso un prelievo di grano da parte dello stato insolitamente elevato sotto forma di tasse. In aggiunta a ciò, migliaia d' acri di grano non furono mai mietuti, furono lasciati marcire nei campi. Il resto fu inviato ai granai governativi per esservi immagazzinato fino a che le autorità non ne avessero deciso la destinazione. Gran parte di questo raccolto, così vitale per la sopravvivenza dei cittadini ucraini, finì come esportazione per ottenere crediti all'estero.

Di fronte alla carestia nelle aziende agricole, in migliaia abbandonarono le aree rurali e si diressero verso le città per chiedere cibo. Colti qui e rimandati nelle campagne, abbandonarono i loro figli nella speranza che almeno loro riuscissero

⁵ Il 28 maggio 1934 il deputato di New York Hamilton Fish presentò una Risoluzione (*H. Res. 309*) alla Camera dei Rappresentanti. Il documento affermava che «diversi milioni di cittadini della Repubblica socialista sovietica ucraina sono morti di fame nel 1932 e nel 1933», e più avanti proponeva:

«che la Camera dei Rappresentanti esprima la sua compassione per tutti coloro che hanno patito per la grande carestia in Ucraina, che ha causato miseria, sofferenza e morte a milioni di cittadini ucraini pacifici e rispettosi della legge; che [...] il Governo dell'Unione delle Repubbliche Socialiste Sovietiche [...] compia passi immediati ed efficaci per alleviare le conseguenze terribili derivanti da questa carestia; che [...] il Governo dell'Unione delle Repubbliche Socialiste Sovietiche [...] non ostacoli in alcun modo i cittadini americani che cercano d' inviare aiuti nelle regioni dell'Ucraina colpite dalla carestia sotto forma di denaro, generi alimentari e beni di prima necessità.»

La risoluzione fu inviata alla Commissione per le relazioni estere, è riprodotta in «The Ukrainian Quarterly», 1978, 4, pp. 416-417.

⁶ Stanislav Kosior non era uno scrittore ma un segretario generale del Comitato centrale del Partito comunista (bolscevico) dell'Ucraina – il capo politico della repubblica. Il numero del 2 dicembre dell'«Izvestiia» contiene un discorso di tre pagine di Kosior, intitolato *Itogi i blizhaishie zadachi provedeniia natsional'noi politiki na Ukraine [Conseguenze e compiti immediati nella realizzazione della politica nazionale in Ucraina]*. La citazione esatta, presa da una risoluzione approvata dal plenum congiunto del Comitato centrale e del Comitato centrale di controllo del Partito comunista (bolscevico) dell'Ucraina, recita: «Al momento attuale, la minaccia principale in Ucraina viene dal locale nazionalismo ucraino, legato a interessi imperialistici».

a sopravvivere. In questo modo a Charkiv furono lasciati soli diciottomila bambini. In villaggi con una popolazione di mille abitanti ne sopravvissero cento; in altri, ne morì la metà e lei morti oscillavano tra venti e trenta al giorno. Il cannibalismo divenne la normalità.

Come scriveva nel 1933 W. Henry Chamberlain, il corrispondente da Mosca per il *Christian Science Monitor*:

I comunisti videro in questa apatia e in questo sconforto sabotaggio e controrivoluzione e, con la crudeltà tipica degli idealisti sicuri di stare nel giusto, decisero di lasciare che la fame facesse il suo corso con l'idea che questo avrebbe dato una lezione ai contadini.

I soccorsi furono distribuiti con parsimonia alle aziende agricole collettive, ma in quantità inadeguata e così in ritardo che ormai si erano perse molte vite. Si lasciò che i contadini singoli si arrangiassero da soli; e il più alto tasso di mortalità tra questa categoria fornì un argomento molto convincente per confluire nelle aziende collettive.

La quarta fase del processo consisteva nella frammentazione del popolo ucraino attraverso l'introduzione in Ucraina di popolazione straniera e, allo stesso tempo, la dispersione degli ucraini in tutta l'Europa orientale. In questo modo, l'unità etnica sarebbe stata distrutta e le nazionalità mescolate. Tra il 1920 e il 1939 la percentuale della popolazione d'etnia ucraina in Ucraina passò dall'80% al 63%⁷. Di fronte alla carestia e alla deportazione, la popolazione ucraina era diminuita in termini assoluti passando da 23,2 a 19,6 milioni, mentre la popolazione non-ucraina era aumentata di 5,6 milioni. Se si considera che l'Ucraina un tempo aveva il più alto tasso d'incremento demografico d'Europa, circa 800.00 unità l'anno, è facile vedere che la politica russa era stata portata a termine.

Sono state queste le tappe principali della distruzione sistematica della nazione ucraina, nel suo progressivo assorbimento nella nuova nazione sovietica. Significativamente, non c'è stato alcun tentativo d'annientamento totale, che fu il metodo adottato nell'aggressione tedesca agli ebrei. Eppure, se il programma sovietico ha pieno successo, se si riescono a eliminare l'intelligenza, i sacerdoti e i contadini, l'Ucraina morirà come se fosse stato ucciso ogni singolo ucraino, perché avrà perso quella sua parte che ha conservato e sviluppato la sua cultura, le sue credenze, le sue opinioni comuni, che l'avevano condotta e gli avevano dato un'anima, che, in breve, l'ha resa una nazione piuttosto che una moltitudine di persone.

⁷ Non ci fu alcun censimento nel 1920. Si tratta probabilmente di un errore di battitura per 1926, anno del primo censimento sovietico. Nel 1926 c'erano 22,9 milioni di cittadini di etnia ucraina nella Repubblica socialista sovietica ucraina, l'81% della popolazione. I dati falsificati del 1939 riportano la cifra di 23,3 milioni di ucraini, circa il 75% dei 31 milioni di abitanti della Rss ucraina.

Non sono però mancate le stragi indiscriminate – semplicemente non sono state parti integranti del piano, ma solo varianti accidentali. In migliaia sono stati giustiziati, in diverse migliaia sono stati risucchiati dalla morte certa dei campi di lavoro siberiani.

La città di Vinnitsa potrebbe essere tranquillamente definita come la Dachau ucraina. In 91 fosse vi giacciono i corpi di 9.432 vittime della tirannia sovietica, fucilate dall’Nkvd durante il 1937 o il 1938. Tra le lapidi dei cimiteri veri e propri, nei boschi, con spaventosa ironia, sotto una pista da ballo, i corpi sono rimasti dal 1937 fino alla loro scoperta da parte dei tedeschi nel 1943. Molte delle vittime erano state dichiarate esiliate in Siberia dai sovietici.

L’Ucraina ha anche la sua Lidice, la città di Zavadka, distrutta dai satelliti polacchi del Cremlino nel 1946⁸. Per tre volte la Seconda Divisione polacca attaccò la città, uccidendo uomini, donne e bambini, bruciando le case e sequestrando il bestiame. Durante il secondo raid, il comandante comunista disse a quel che era rimasto della popolazione della città: «La stessa sorte toccherà a chiunque rifiuti d’andare in Ucraina. Ordino pertanto che entro tre giorni il villaggio sia evacuato; altrimenti passerò per le armi ciascuno di voi» [da Walter Dushnyck *Death and devastation the Curzon line*, New York, Committee against Mass Expulsion in cooperation with the Ukrainian Congress Committee of America, 1948].

Quando la città fu finalmente evacuata con la forza, rimanevano solo 4 uomini tra i 78 sopravvissuti. Durante il marzo dello stesso anno, altre 9 città ucraine furono assaltate dalla stessa unità comunista e, più o meno, ricevettero lo stesso trattamento.

Quanto si è detto sin qui non riguarda solo l’Ucraina. Il piano messo in atto dai sovietici in quel paese è stato e continua a essere ripetuto. Esso è una componente fondamentale del programma sovietico d’espansione poiché offre il modo più rapido per far sgorgare l’unità dalla diversità di culture e nazioni di cui si compone l’impero sovietico. Il fatto che questo metodo porti con sé indescrivibili sofferenze per milioni di persone non li ha fatti desistere dalla strada imboccata. Anche solo per questa sofferenza umana, si dovrebbe condannare come crimine questa via d’unificazione. Ma c’è di più della sola sofferenza. Non si tratta semplicemente d’un caso di strage di massa [*mass murder*]. Si tratta d’un caso genocidio, della distruzione non solo dei singoli ma d’una cultura e d’una nazione. Anche se fosse stato possibile realizzarla senza sofferenze dovremmo essere portati a condannarla, perché la comunità di spiriti, l’unità d’intenti, di lingua e di costumi che formano ciò che chiamano nazione costituiscono uno dei più importanti mezzi di civilizzazione e progresso a nostra disposizione. È vero che le nazioni

⁸ Il 10 giugno 1942 172 uomini maggiori di sedici anni furono fucilati, le donne e i bambini vennero deportati e il villaggio di Lidice fu raso al suolo come rappresaglia per l’omicidio del dittatore nazista della Moravia, R. Heydrich. Si trattava della cittadina Zavadka Morokhivs’ka, nella contea di Stanits’ky, nella regione Lemkivshchyna: ora porta il nome di Zavadka-Morochowska e si trova nella contea di Sanok, in Polonia.

si mescolano e formano nuove nazioni – un esempio di questo processo ci viene dal nostro paese⁹, – ma tale mescolanza consiste nel mettere in comune i vantaggi delle qualità migliori possedute da ciascuna cultura. E è in questo modo che il mondo progredisce. E poi, a prescindere dalle importantissime questioni relative alla sofferenza umane e ai diritti umani, quel che è riprovevole nei piani sovietici è la criminale distruzione della civiltà e della cultura. Perché l'unità nazionale sovietica non si sta creando attraverso l'unificazione d'opinioni e culture, bensì mediante la distruzione completa di tutte le culture e di tutte le opinioni eccetto una – quella sovietica.

Translated by Tommaso Petrucciani

⁹ Lemkin fa riferimento agli Stati Uniti.

「ソビエトによるウクライナでのジェノサイド」

「ウクライナを愛せよ」
 ウクライナを愛することなく
 他の民を愛することはできないのだ⁽¹⁾」
 Sosyura

ソビエト連邦のヨーロッパへの進出を特徴づけた諸国民の大量殺りくは、拡張政策の新しい機構ではなく、現在は帝国の周辺で消えようとしているポーランド、ハンガリー、バルト諸国、ルーマニアの多様性を単に画一化するために考えられた新機軸でもない。これはクレムリンの国内政策の長期的特長であり、ロシア帝国のやり方にも豊富な前例がある。ソビエトの指導者たちが「ソビエト人」「ソビエト国家」を生み出すであろうと期待している「融合」のプロセスに不可欠な段階であり、この目標である統一された国家を達成するために、クレムリンの指導者たちは東欧に長く根付いた国民と文化を喜んで破壊するであろう。

私が述べようとしていることは、おそらくソビエトによるジェノサイドの古典的な例、ロシア化のもっとも長期で広範囲にわたった実験であるウクライナ国家の破壊である。これは、すでに述べたように、エカテリーナ2世の命令による10,000人のクリミア・タタール人の溺死、イワン雷帝の「親衛隊」による大量殺りくである「オプリーチニナ（弾圧政策）」、ニコライ1世によるポーランド指導者とウクライナカトリック信者の皆殺し、そして繰り返しロシア史の汚点となっているユダヤ人大虐殺等、ツァーリズムの犯罪を継承したものにすぎない。ソビエト連邦内でこれに匹敵するのは、インケリ人、ドンコサックとクバンコサック、クリミアのタタール共和国、リトアニア、エストニア、ラトビアのバルト三国を滅ぼしたことである。どのケースも、選ばれた部分を取り除くことによる非ロシア人粛清の長期的政策によるものであった。

ウクライナはソビエト連邦の南東に位置し、フランスとイタリアを合わせた面積があり、3,000万人ほどの住民が住む。⁽²⁾ ロシアにとって穀倉地帯であり、地理的にコーカサスとイランの石油、そしてアラブ世界全体への戦略的要所でもある。北はロシアに接している。ウクライナが国として結束してい

⁽¹⁾ ボロジミル・ソシュラの詩句が鉛筆で加えられている。ソシュラは独ソ戦があった1944年に愛国詩を書いている。これは当初当局から賞賛されたが、1948年にはウクライナ愛国主義として糾弾された。この二行は元のウクライナ語で書かれている（ここではウクライナ語で再現していない）。

⁽²⁾ 1959年の国勢調査では、人口は4,000万人強であった。

る限り、国民が自分たちをウクライナ人であると考えて独立を追求する限り、ウクライナはソビエト主義の中核への重大な脅威である。「国家連合」のこの独立心の強いメンバーのロシア化を、共産主義の指導者たちが最も重視して、1つのロシア国家のパターンに合わせて改革しようと決意したのは驚くに当たらない。ウクライナ人はロシア人ではなく、ロシア人であったことはない。文化、気質、言語、宗教と、すべてが異なっている。モスクワへの勝手口のような場所にあって、ウクライナは集団化を拒み、そのために流刑や死さえも受容した。それゆえ、ウクライナ人を理想的なソビエト人という画一的なパターンにはめ込むことが、特に重要なのである。

ウクライナでは選ばれた部分による民族の抹殺が容易であるため、共産主義者はここでドイツによるユダヤ人攻撃のパターンには従わなかった。ウクライナは人口が多く、効率的に根絶することはできない。しかし、その宗教的、知的、政治的指導者たち、決定権を持つ選ばれた人々はごく少数で、簡単に排除することができる。そのため、こうしたグループに対して、ソビエトの斧が振り下ろされたのである。大量殺りく、流刑、強制労働、追放、飢餓というおなじみの道具が使われた。

攻撃は組織的なパターンを示し、国民精神の新たなほとぼしりに対処するためにプロセス全体が何度も繰り返された。[1] 最初の一撃は、国民全体を麻痺させるため、国民の頭脳である知識人に向けられた。1920年、1926年、そして1930年～1933年に、教師、作家、芸術家、思想家、政治指導者が粛清、投獄、流刑された。1948年秋のウクライナクォーターによれば、1931年だけでも51,713人の知識人がシベリアに送られた。国民の文化的指導者である大詩人、作家、芸術家が、少なくとも114人が同じ運命をたどっている。控え目に見積もっても、西ウクライナ、カルパート-ウクライナ、ブコビナでウクライナの知識人と専門職の75%が、ロシア人によって容赦なくせん滅されたのである（同上1949年夏号）。

[2]知識人と並行して、ウクライナの「魂」である教会、聖職者、高僧も攻撃の対象となった。1926年から1932年にかけて、ウクライナ独立正教会、その府主教（リプキフスキ）と1万人の聖職者が粛清されている。1945年、西ウクライナにソビエトが設立されると、ウクライナカトリック教会も同様の運命をたどった。ロシア化が唯一の問題であることは、粛清の前にクレムリンの政治的道具であった総主教とモスクワで席を同じくする機会が教会に与え

られていた事実からも明白である。

サンフランシスコ会議の僅か2週間前の1945年4月11日、NKVD（内務人民委員部：KGBの母体）の分遣隊がリヴィウの聖ゲオルギー大聖堂を取り囲み、スリピ府主教、主教二人、高位聖職者二人、司祭数人を逮捕した。⁽³⁾市の神学校の生徒は全員学校から追い出され、教師には、ウクライナギリシヤ正教会はもう存在しない、府主教は逮捕され、その地位にはソビエトが指名する司祭が就いたと告げられた。これは、西ウクライナ全域、そしてポーランドのカーゾン線を越えて繰り返された。⁽⁴⁾少なくとも7人の司教が逮捕されるか、その後完全に消息を絶った。この地域で自由の身のウクライナカトリック教会司教はいなくなったのである。ソビエトに抗議しようと集まった500人の聖職者は撃たれ、あるいは逮捕された。

この地域全体にわたって、聖職者と信者が何百人も殺され、強制労働に送られた人は何千人にもものぼり、村の人口は大きく減った。流刑に際しては家族が意図的に分断され、父親はシベリアに、母親はトルキスタンのレンガ積み、子どもたちは「教育」のためにコムニストホームに送られた。ウクライナであるという罪の故に、教会はソビエト国家の繁栄に悪い影響をもたらすと宣言されて、教会のメンバーはソビエト警察のファイルに潜在的「人民の敵」として記された。スロバキアの15万人を例外として、ウクライナのカトリック教会は公式に一掃され、高僧は投獄され、聖職者は強制移送され、散り散りになった。

この魂への攻撃はウクライナの頭脳に重大な影響を及ぼし、また及ぼし続けるであろう。伝統的に多数の知識人を輩出してきたのは聖職者の家庭であり、また司祭は村の指導者であり、司祭の妻は慈善組織を率いてきたからである。教団はまた学校を運営し、多くの慈善団体の世話をしていた。

[3]ソビエトの計画の3番目のターゲットは農民であった。多数の独立農民は、ウクライナの伝統、フォークロア、音楽、国語、文学、国民精神の宝庫である。農民に対して用いられたのはおそらくもっとも恐ろしい武器—飢餓であった1932年から1933年にかけて、500万のウクライナ人が餓死した。これは

⁽³⁾ 1945年4月25-26日、ソビエト連邦とウクライナソビエト社会主義共和国を含む50か国の代表が、国際連合憲章に署名した。

⁽⁴⁾ カーゾン線は、第一次世界大戦後のポーランドとソビエト国家の間の国境として英国が提案し、第二次世界大戦後もポーランドとソ連の間の国境の基礎となった。この国境のために、多数のウクライナ人が少数民族としてポーランド国内に残ることになった。

1934年5月28日に第73回連邦議会が非難した残酷な行為である。⁽⁵⁾

このソビエトの残酷さの頂点を、小麦生産地の集団化、富農と独立農民の排除に結び付いた経済政策として必要であったとして片付ける試みがあるが、事実を見れば、ウクライナの大規模農民はごく少数であった。ソビエトの政治家コシオールは1933年12月2日のイズベチヤで、「ウクライナのナショナリズムが我々にとって最大の危険である」と宣言している。このナショナリズムを排除し、ソビエト国家の恐ろしい画一性を確立するために、ウクライナの農民が犠牲にされたのである。⁽⁶⁾

計画のこの部分で用いられた手法の対象は特定のグループに限られてはいなかった。男も女も子供も皆が苦しんだのである。その年の収穫は、おそらく主として集団化の影響で前年よりいくらか少なかったものの、ウクライナの国民と家畜を養うに十分だった。しかしソビエトには飢饉が必要だったので、国家に著しく多くの穀物を税金として納めさせて、計画的に飢饉を起こしたのである。加えて何千エーカーもの小麦が収穫されることなく、畑で腐るにまかされた。残りは当局が割り当てを決定するまで政府の穀物倉に貯蔵された。この穀物の多くは、ウクライナの人々が生きるために不可欠であったにも関わらず、外国で信用を得るために輸出されたのである。

農場での飢餓のために、何千人もが農村を捨て都市に出て食物を乞うた。都市で捕らえられ、田舎に送り返された人々は、子どもたちだけでも生き残ることを願って子供を捨てた。ハリコフだけでも18,000人の子供が捨てられたのである。人口1千人の村が100人になり、人口は半減して、町では毎日20人、30人と死んでいった。カニバリズムが当たり前になってしまった。

⁽⁵⁾1934年5月28日、ニューヨーク選出のハミルトン・フィッシュ下院議員が、ワシントンの下院で決議（H.Res.309）を提出した。この文書は、1932年と1933年にウクライナソビエト社会主義共和国で数百万人が餓死したと明記している。この決議は、さらに以下を提案している。

「苦難と苦痛、何百万人もの法に従う平和なウクライナ人の死をもたらした大飢饉に苦しむ人々すべてに対して下院は共感を表明する。

...ソビエト社会主義共和国連邦がこの飢饉の恐ろしい帰結を緩和するために積極的な対策を講じること

...ウクライナの飢饉に苦しむ地域に金銭、食料、必需品などの援助を送ろうとするアメリカ市民の試みに、ソビエト社会主義共和国連邦政府がいかなる障害も設けないこと」

この決議は外交委員会に付託された（この決議は「The Ukrainian Quarterly」(1978) 416-417に再現されている）

⁽⁶⁾レムキンが間違っ「ソビエトの作家Kossies」としているスタニスラフ・コシオールは、ウクライナ共産党（ボルシェビキ（CP(b)U））の第一書記であった。1933年11月27日、中央委員会とCP(b)Uの中央管理委員会との合同会議でのスピーチで、コシオールは「現時点で地方のウクライナ愛国主義が主要な脅威である」と述べている。

クリスチャン・サイエンス・モニター紙のモスクワ特派員であったC.[W.ではなくC.と書かれている]ヘンリー・チェンバレンは1933年にこう書いている。

「共産主義者はこれを無気力、邪魔、サボタージュ、反革命と見て、独善的な理想主義者に特有の無慈悲さで、農民にとって教訓となるだろうと、飢饉を成行きに任せている。」

集団農場では救済が行われたが、規模が小さく遅きに失したため、多くの命が既に失われていた。独立農民は自分で何とかやっていたいかなければならなかった。独立農民の死亡率が非常に高かったことは、集団農場に加わるほうがよいということの強力な根拠となった。

[4]プロセスの第四段階は、ウクライナへの外国人の移住とウクライナ人を東欧全体に分散させることによるウクライナの細分化であった。これによって民族の一体性を破壊し、国民を混ぜ合わせるのである。1920年にウクライナの人口の80%を占めていたウクライナ人は、1939年には僅か63%になっていた。⁽⁷⁾ 飢饉と流刑によって、ウクライナ人の人口が2,320万人から1,960万人に減る一方で、非ウクライナ人の人口は56万人増加している。かつてウクライナの人口増加率が80万人前後と、ヨーロッパでもっとも高かったことを思えば、ロシアの政策の効果は明らかである。

ウクライナ国家の組織的な破壊と、新ソビエト国家への漸進的吸収の主な段階は上記のようなものであった。ドイツがユダヤ人攻撃で行ったような根絶の試みがなかったことは明白である。しかし、ソビエトの計画が完全に成功すれば、知識人、聖職者、農民が抹殺されたなら、ウクライナ人がすべて殺された場合と同様に、ウクライナの死を意味するであろう。ウクライナを導き、魂を吹き込み、人々の集団ではなく国民としてきた文化、信仰、共通する考え方を維持し発展させてきた部分を失うからである。

しかしながら、無差別大量殺りくがなかったのではない。ただそれは計画に不可欠な部分ではなく、偶然の一部だったのである。何千人もの人が処刑され、無数の人々が確実な死の待つシベリアへと消えていった。

⁽⁷⁾1920年には人口調査が行われていない。1926年と1939年の調査の公式の数字は、レムキンの数字とはいくらか異なっている。1926年にはウクライナソビエト社会主義共和国にウクライナ人が2,290万人いたが、改ざんされた1939年の数字では2330万人で、ウクライナ人が435,000人増加したことになる。しかしウクライナソビエト社会主義共和国の人口全体が330万人増えているので、ウクライナ人が占める割合は80%から73%に下がっている。

ビニツァ市はウクライナのダッハウとも呼べるであろう。91の墓に眠るのは、1937年または1938年にNKVDに撃たれたソビエト圧政の9,432人の犠牲者である。森の中、墓地の墓石の間には、恐ろしいアイロニーだが、死体がダンスフロアの下に、1937年からドイツ人によって発見される1943年までの間埋められていた。犠牲者の多くはソビエトがシベリアに追放されたと発表していた人々である。

ウクライナでリディツェに比較できるのは、1946年にクレムリンの傀儡であったポーランドに破壊されたZavadkaの町である。⁽⁸⁾ポーランドの第2部隊が3度にわたって町を攻撃し、老若男女を殺し、家々を焼き、家畜を奪った。2回目の襲撃で赤軍の司令官は、まだ残っていた市民に対して、「ウクライナに行くことを拒否するものは皆、同じ運命が待っている。3日以内に村を立ち退くよう命令する。この命令に従わなければ全員を処刑する」と告げたのである。

軍隊が強制的に町から退去させた時、生き残った78人のうち男は4人だけであった。同じ年の3月、ウクライナの9つの町が同じ赤軍部隊に襲われ、同じような目に合った。

このようなことはウクライナに限られるのではない。ソビエトがここで採用した計画は繰り返されたし、今も繰り返されている。これは、ソビエト帝国を構成する多様な文化と国民を統一する手っ取り早い方法として、ソビエト拡張計画の本質的な部分なのである。この方法が何百万人もの人々に言語を絶する苦しみをもたらしたにもかかわらず、彼らはこの道を進み続けたのである。このような人間の苦しみだけでも、統一へのこの道を犯罪として糾弾するに十分であると私たちは考えるが、それだけではないのだ。

これは大量殺人以上のことである。ジェノサイドであり、個人だけではなく文化と国民の破壊なのである。仮にこれが苦しみを伴うことなく行われ得たとしても、私たちが国民と呼ぶもの、すなわち文化と進歩のあらゆる手段のうちで最も重要なものを形成する心のつながりや思想、言語、慣習の結束を守るために、私たちは糾弾せざるをえないであろう。

複数の国が混然一体となって新しい国を形成することもある。私たちの国

⁽⁸⁾ 1942年6月10日、ナチスの独裁者ラインハルト・ハイドリヒ暗殺の報復として、16歳以上の男性172人が粛清され、女性と子供は強制移送され、村は跡形もなく破壊された。 Zavadka Morokhivs'ka, Sianits'kyi povit, Lemkivshchyna、現在はポーランドのZawadka-Morochowska。

がたどったプロセスがその例である。しかしこの混然は、それぞれの文化の優れたところを出し合うことから成り立つ。⁹⁾ 世界はこのようにして進歩してきたのである。人間の苦しみと人権という非常に重要な問題を別としても、ソビエトの計画は文明と文化の犯罪的なムダであるゆえに間違っている。ソビエトの国家統一は、思想と文化の融合によってではなく、あらゆる文化と思想を完全に破壊することによって達成され、「ソビエト」という思想のみが残されたのである。

⁹⁾ レムキンは合衆国を考えている。

УКРАИНАДАҒЫ СОВЕТТІК ГЕНОЦИД

*«Украинаны сүйіңдер,
егер Украинаны сүймесеңдер,
басқа халықты да сүйе алмайсыңдар».*
В.Сосюра

Халықтар мен ұлттарды жаппай қырып-жою арқылы Кеңес одағының Еуропаға қарай аяқ басуы – оның өктем саясатының жаңа бір ерекшелігі емес және бұл көптеген поляк, венгер, прибалттықтар, румындардан біртектес бірлік құрау үшін жәй ғана жасала салған жаңа тәртіп емес. Бұл патшалық Ресей әрекеттерінен үлгі алған Кремльдің ұзақ мерзімді ішкі саясатының ерекшелігі болды. Бұл – Кеңес көсемдерінің пікірінше «одақ құру» үдерісінде «кеңес адамын», «кеңес ұлтын» жасаудағы ең бір қажетті қадам болды және ұлттарды біріктіру мақсатына қол жеткізу үшін Кремль көсемдері ұзақ уақыт бойы Шығыс Еуропаны мекендеген ұлттар мен олардың мәдениетін ерекше құлшыныспен жоюға дайын болды.

Менің айтқым келгені, украин ұлтын орыстандыру мен күйретудің ең ұзақ және кеңінен қолданылған тәжірибесі – советтік геноцидтің классикалық үлгісі болуы мүмкін. Бұл, айтып кеткенімдей патшалық қылмыстар, яғни Екатеринаның бұйрығы бойынша 10 000 қырым татарларын суға батыру сияқты, Иван Грозный Опричкиннің «SS әскерін» жаппай өлтіруі; I Николайдың поляк ұлтының көсемдері мен украин католиктерін қырып-жоюы; еврейлерді қыру сияқты әрекеттерінің логикалық жалғастығымен Ресей өз тарихына қайта-қайта із қалдырды. Осының барлығының кеңес одағы дәуірінде де, яғни ингуштерді, дон және кубань казактарын, қырым татарларын, балтық жағалауы халықтары – литвалықтар, эстондар мен латыштарды қырып-жою сияқты өз ұқсастықтары болды. Әрбір әрекет орыс емес халықтарды қайта қоныстандыру жолдары арқылы жоюдың ұзақ мерзімді саясатымен жасалды.

Украина СССР-ның Оңтүстік-шығыс бөлігінде, Франция мен Италияны қоса алғандағы жер көлеміне тең және шамамен 30 миллионға жуық халық қоныстанған бөлігінде орналасқан. Географиялық жағдайы оны Кавказ бен Иран және барлық араб әлемінің мұнайына стратегиялық іргесі етеді. Солтүстігінде ол Ресейдің өзімен шектеседі. Украина өзінің ұлттық бірлігін сақтап тұрған кезде, халқы өздерінің украиндықтар екендігін сезініп, тәуелсіздік үшін күресуге дайын тұрғанда, Украина Кеңес одағының іргетасына үлкен қауіп төндіреді. Содан болар коммунистік көсемдердің «республикалар одағының» мүшелерін орыстандыруға ерекше мән беріп оларды бірыңғай Ресей ұлтының қалыбына түсіруді шешкені таңқаларлық нәрсе емес. Украиндықтардың түсінігінде ол ешқашанда орыс болған емес және болмайды да. Оның мәдениеті, оның мінез-құлқы, тілі, діні – барлығы

да өзгеше. Ол жер аударуды, тіпті өлімді де қабылдады, бірақ Мәскеуден, коллективтендіруден бас тартты. Бұл жағдайда украиндықтың мінсіз кеңес адамының қалпына енгені айрықша маңызды болды.

Украинаның жекелеген топтары нәсілдік кісі өлтіруге өте бейім, сондықтан мұнда немістердің еврейлерді қырғаны сияқты үлгідегі коммунистік тәсіл қолданылмады. Ойындағыдай қырып-жою мүмкін болмады, өйткені халық өте тығыз қоныстанған еді. Дегенмен олардың көсемдері, діни, зиялы, саяси басшылықтарының саны аз болды, сол үшін де оларды оңай жеңуге болатын-ды. Сондықтан дәл осы топтарға өзінің жаппай қырып-жоюдың жер аудару, еңбекке мәжбүрлеу, қудалау және аштық сияқты белгілі тәсілдерін барынша қолданды.

Шабуыл жүйелі түрде қайта-қайта қайталанып жүргізіліп тұрды, бірақ әр қайталанған сайын ұлттық рухтың жаңа бір жалынына кездесіп отырды. Алғашқы соққы ұлттың миы зиялы қауым өкілдеріне бағытталды. 1920, 1926, және кейін 1930–1933 жылдары мұғалімдерді, жазушылар, ойшылдар, саяси көсемдерді халық арасынан аластады, оларды жер аударды, түрмеге жапты. Украин тоқсандығына сәйкес 1948 жылы күзде 51713 мың зиялыларды Сібірге жер аударған. 1931 жылдың ішінде кемінде 114 ірі ақындар, жазушылар мен суретшілер, ұлттың белгілі мәдениет көсемдерінің де тағдыры осындай болды. Орыстар Батыс Украина, Карпат және Буковинадағы украиндық зиялылар мен мамандардың 75 пайызын аяусыз қырды.

Зиялы қауымдарға жасалған шабуылдармен қатар Украинаның «жаны» шіркеулерге, священниктерге және иерархияларға да қарсы күрес жүргізілді. 1926 жылдан 1932 жылдар аралығында Украинаның Проваславиялық автокефальді шіркеуі қиратылды және оның метрополиті мен 1000 священнигі өлтірілді. 1945 жылы, Советтер тікелей Батыс Украинаға орныққанда дәл осындай тағдырды Украинаның Католик шіркеуі де бастан кешірді. Осының барлығының жалғыз себебі орыстандыру екендігі шіркеулерді қиратар алдында Кремльдің саяси құралы, Мәскеудегі Ресей Патриархатына қосылу мүмкіндігінің ұсынылғандығы фактілермен дәлелденді.

Сан-Францискодағы конференцияға екі апта қалғанда 1945 жылы 11 сәуірде НКВД әскерлерінің бөлімшелері Львов қаласындағы Әулие Георгий соборын қоршап алып, метрополитін, екі епископты, екі прелаттар мен бірнеше священниктерді тұтқынға алды. Қаладағы діни семинарияларда оқып жүрген барлық студенттерді мектептерден қуып шықты, ал олардың мұғалімдеріне Украин-Грек католик шіркеуінің жойылғанын, оның метрополиті тұтқындалғанын, ал оның орнына Советтер тарапынан епископ тағайындалатынын хабарлады. Мұндай акциялар Батыс Украинаның барлық жерінде және Польшадағы Керзонада қайталанды. Жеті епископ тұтқындалды немесе із түссіз жоғалып кетті. Өңірлерде бостандықта жүрген Украина католик шіркеулерінің бір де бір епископы қалмады. Кеңес әрекеттеріне қарсы шыққан бес жүз діни қауымның өкілдері қамауға алынды

немесе атылды. Өңірлердің барлық дінбасылары мен бағынбаған адамдар жүздеп қырылса, еңбек лагерьлеріне жер аударылғандардың саны мыңдап саналды. Деревняларды тұтастай көшіріп жіберді. Айдауға жіберілген отбасылардың мүшелері қасақана ажыратылды, әкелері – Сібірге, шешелері – Түркістандағы кірпіш зауытына, ал балаларын – Коммунистік үйлерге «тәрбиелеуге» жіберілді. Украиндықтар үшін шіркеуге барудың өзі қылмыс болып жарияланды. Кеңес мемлекетінің тұрмысына зиян келтіреді деген сылтаумен олардың мүшелері советтік полиция істерінде «халық жауы» ретінде тіркелді. Нақты, Словакиядағы 150 000 мың діни қауым мүшелерін қоспағанда, украин католик шіркеулері ресми түрде жойылды, олардың иерархиясы түрмеге жабылды, дінбасылары жер аударылды.

«Жанға» жасалған бұл шабуылдар Украинаның «Миына» айтарлықтай әсерін тигізді, себебі нақ осы діни қауымның отбасылары дәстүрлі түрде зиялы қауымның басым бөлігіне сайланып отырды, ал священниктер деревнялардың тікелей көсемдері болды, олардың жарлары қайырымдылық ұйымдарды басқарды. Діни тәртіп барлық мектептерге таралды, дінбасылар қайырымдылық мекемелерінің басым көпшілігіне қамқор болды.

Советтік жоспардың үшінші бір ұштығы фермерлерге, яғни Украинаның ұлттық рухын, дәстүрін, ауыз әдебиеті мен музыкасын, ұлттық тілін сақтаушы көптеген тәуелсіз шаруаларға бағытталды. Халықтың бұл табына қарсы қолданылған қару – ең қорқыныштысы болды. 1932–1933 жылдар кезеңінде 5 млн. украин аштан қырылды. Осындай рақымсыздық 1934 жылғы 28 мамырдағы 73-ші Конгресте бекітілді. Астықты жерлерді коллективтендіруге байланысты экономикалық саясатты жүргізу қажеттігі Советтік қатыгездіктің шегі болып саналды. Олар кулактарды, тәуелсіз фермерлерді жою әрекеттері еді. Бірақ Украинада ірі фермерлер аз және олар сирек кездесетін. 1933 жылғы 2 желтоқсандағы «Известия» газетіне Советтік саясат қайраткері Корсиордың «Украин ұлтшылдығы – біздің басты қаупіміз» деп айтқанындай, ұлтшылдықты жойып, украин шаруаларын құрбан ете отырып, біртұтас Кеңес мемлекетін құру қажет болды.

Жоспардың бұл бөлігінде қолданылған тәсілдер, тек бір ғана халықтың осы тап өкілдерімен ғана шектеліп қалған жоқ. Ерлер де, әйелдер де, балалар да қасірет шекті. Бұл жылғы астық алдыңғы жылдың өнімінен азырақ болса да, Украинаның барлық халқы мен үй жануарларын асырауға толық жеткілікті болды. Астықтың азаюы ұжымдастыру үшін жүргізілген күреспен байланысты болуы мүмкін. Бірақ Советтерге қолдан аштық жасау қажет болды және олар мемлекет үшін салық түрінде адам айтқысыз көп мөлшердегі астық алымы арқылы жоспарлы түрде аштыққа қол жеткізді. Бұған қоса мыңдаған гектар жерлердегі астық жиналмай, сол алқаптарда шіріп қала берді. Қалғандары үкіметтік астық қоймаларына жөнелтілді. Осы астықтың украин халқының өмірі үшін маңызды басым бөлігі

шетелдерден несие алу үшін экспортқа жіберілді.

Аштықтан мыңдаған адамдар өз деревняларын тастап, қалаларға азық іздеп кетті. Оларды ұстап алып, кері деревняларына қайтарылғандар, өз балаларын тірі қалар деген үмітпен қалаларда қалдырып кетіп жатты. Осылайша 18 000 бала Харьковта қалдырылды. Мыңдаған халқы бар деревняларда жүзге жетерлік қана халық қалса, басқаларында халқының тең жартысы қырылып қалды, күніне 20-30 адам өлімі орын алды.

Адам етін жеу қарапайым құбылысқа айналды.

Осы үдерістің төртінші қадамы Украинаға шетел халықтарын қоныстандыру арқылы украиндарды бөлшектеу және оларды Шығыс Еуропаға шашыратып қоныстандыру болды. Осылайша этникалық бірлік ыдырап, басқа ұлттармен араласуы тиіс болды. 1920 жылдан 1939 жылдары Украина халқының ішінде украин ұлты 80%-дан 63%-ға дейін азайды. Аштық пен жер аударылудың салдарынан украин халқы 23,2-ден 19,6 миллионға дейін азайса, украин емес халықтардың саны 5,6 миллионға көбейді. Еуропада Украина халқының өсім жағынан ең көп халық ретінде жылына шамамен 800 000 мың адам болғандығын ескерсек, Ресей саясатының табысты болғандығына көз жеткізуге болады.

Бұл украин ұлтын жүйелі түрде күйретіп, оның жаңа советтік ұлттармен қарқынды сіңісуі үшін жасалған маңызды қадамдар болды. Бір айта кететін жайт, немістердің еврейлерді түбірімен жойып тастағысы келгеніндей әрекет бұл жерде болған жоқ. Десек те, егер советтік бағдарлама толықтай табысқа жетсе, егер зиялы қауымдар, священниктер мен шаруалар, әрбір украиндық жойылса, онда оның мәдениетін, наным-сенімін, санасын, жанын жаратқан әрі сақтаған және бұқара тобыр емес ұлт еткен халқының бір бөлігін жоғалтқан Украина да өзін жансыз сезінер еді.

Мыңдаған адамдар атылды, мыңдаған адамдар Сібір лагерьлерінде қаза тапты. Винница қаласын украин Дахауы деп атауға болады. 91 бейітте 1937 немесе 1938 жылдары НКВД-мен атылған 9432 мың советтік зомбылықтың құрбандары болған адамдардың денесі жатыр. Бейіттердің, ормандардың арасында, би алаңдарының астында 1937 жылдан қалған мүрделерді 1943 жылы немістер де тапқан. Көптеген құрбандарды Советтер Сібірге айдалғандардың санатына жатқызған.

Сондай-ақ Украинаның Завадка қаласында 1946 жылы Кремльдің поляк одақтастарымен қиратылған өз Лидицесі бар. Екінші поляк дивизиясы үш рет қалаға шабуыл жасап, ерлер, әйелдер мен балаларды аяусыз қырған, үйлерді өртеп, малдарын алып кеткен. Екінші рет шабуыл кезінде тірі қалғандарға қызылдардың командирі: «Украинаға барудан бас тартқандардың барлығын да осындай тағдыр күтіп тұр. Сондықтан да үш күннің ішінде деревняларынды босатуды бұйырамын, әйтпесе барлығыңды дарға асамын» деген.

Ақыры қаланы күшпен көшіріп болған кезде, онда тірі қалған 78 адамның ішінде

бар болғаны 4 ер кісі ғана қалған. Осы жылдың наурыз айының ішінде басқа да 9 украин қаласы осы қызылдар дивизиясының қолынан жапа шекті.

Аталған оқиғалар Украинамен шектеліп қалмады. Советтер тарапынан бұрын да іске асырылған бұл жоспар, тағы да қайталанып қолданылды. Бұл өктемдік жүргізудегі советтік бағдарламаның ерекше бөлігі, себебі бұл – Кеңес империясына енетін әртүрлі мәдениеттер мен ұлттарды тез арада біртұтас етудің тәсілі болып табылады. Бұл әдіс өз жолдарынан таймаған миллиондаған халықтарға адам айтқысыз қасірет әкелді. Егер адамдардың қайғысынан басқалай себептері болмағанда, біз бұл жолды қылмыс деп тапқан болар едік. Бірақ, бұл ғана емес, бұдан да көп. Бұл жәй ғана жаппай қырып-жою оқиғасы ғана емес. Бұл – геноцид оқиғасы, бұл жеке тұлғаны ғана жою емес, мәдениетті, ұлтты жою. Тіпті қайғы-қасірет шекпегеннің өзінде, біз мұны бәрібір өркениет пен прогресстің маңызды бір құрамдас бөлігі болып табылатын ұлт ретінде танылатын ақылдың, идеяның, тілдің және дәстүрдің бірлігінің өлімі деп айыптаған болар едік. Ұлттардың бірігуінен жаңа ұлттың қалыптасатыны шындық. Бұған біздің өзіміздің елімізде де осы үдерістің мысалын келтіруге болады, бірақ ерікті бірігу деген әр мәдениеттің артықшылықтарының үндесуінен құралады. Осылайша әлем дамиды. Адамның қасіреті және адам құқығы мәселелерінен біз советтік жоспардың мәдениет пен өркениетті қылмыстық жолмен жоюын теріс қателіктер деп тануымыз. Өйткені советтік ұлттық бірлік идеялар мен мәдениеттердің бірігуі арқылы емес, бір ғана советтік үшін барлық мәдениеттер мен идеяларды түбегейлі жою арқылы жасалды.

Аударма Астана қаласы Тілдерлі дамыту жөніндегі басқармасы «Руханият» орталығының кемегімен жасалған, директоры Е.Е. Тілешов

نسل‌کشی شوروی در اوکراین

نویسنده: رفائل لمکین

ویرایش: پروفیسور ر.سربین، کانادا
 نمیشود ملت‌های دیگری دوست داشت،
 وقتی که اوکراین دوست نداری!..¹

(نقل قول از شاعر اوکراینی ولادیمیر سوسیورا)

کشتار دسته‌جمعی اقوام و ملت‌ها که توام با حرکت شوروی به سوی اروپا بوده است، نشانه جدیدی از سیاست سلطه‌طلبی آن نیست. همان طوری که نوآوری برای حذف اختلافات بین لهستان‌ها، مجارستان‌ها، اهالی حوزه دریای بالتیک و رومانیا‌یی‌هایی که در حال حاضر در حاشیه امپراطوری شوروی به سر می‌برند نیز نمی‌باشد. بلکه شاخصه‌ای درازمدت از سیاست داخلی کرملین بوده است که صاحبان قدرت امروزی برای اجرای آن از سابقه اقدامات روسیه تزاری تقلید کردند. به راستی، این یک قدم ضروری در جریان «ادغام» می‌باشد که باید طبق انتظارات رهبران شوروی «انسان شوروی» و «ملت شوروی» ایجاد کند. برای رسیدن به چنین هدفی و چنین ملت متحدشده‌ای، رهبران کرملین با کمال میل ملت‌ها و فرهنگ‌هایی را که از قدیم ساکن اروپای شرقی بوده‌اند از بین خواهند برد.

کشتار ملت اوکرایین احتمالاً نمونه کلاسیک نسل‌کشی به سبک شوروی و نیز طولانی‌ترین و بزرگترین آزمایش روسی‌سازی می‌باشد. به راستی این فقط ادامه منطقی جنایتهای روسیه تزاری بود، جنایاتی مانند غرق کردن 10 هزار نفر تاتار کریمه طبق دستور ملکه کاترینای دوم، کشتارهای دست‌جمعی ایوان مخوف توسط «بیگانهای اس‌اس» - اوپریچنینا، کشتن رهبران ملی لهستان و کاتولیک‌های اوکرایینی به دستور تزار نیکلای اول، و نیز قتل و غارت یهودیان، اقداماتی که مرتباً تاریخ روسیه را بدنام می‌کردند. همه اینها در خاک شوروی نیز نمونه‌های مشابهی داشت - سرکوبهای مردم اینگرمالند، قزاقهای دانوب و کوبان، جمهوری تاتارهای کریمه، ملت‌های بالتیک: لیتوانی، استونی و لتونی. هریک از این موارد، نمونه سیاست درازمدت از بین بردن ملت‌های غیرروس از طریق نابود کردن اقشار برگزیده جامعه است.

اوکرایین، بخشی از جنوب شرقی شوروی است با مساحتی معادل فرانسه و ایتالیا و جمعیتی حدود 30 میلیون نفر. این انبار غله روسیه به لطف موقعیت جغرافیایی خود، به کلید استراتژیک دستیابی به نفت قفقاز و ایران و کل جهان عرب تبدیل شد. این کشور از شمال با روسیه هم‌مرز است. تا زمانی که اوکرایین وحدت ملی خود را حفظ کند، مردم آن نیز همچنان

¹ این شعر از شاعر اوکراینی ولادیمیر سوسیورا با مداد نوشته و اضافه شده است. این شعر با مضمون وطن پرستی را سوسیورا در سال 1944 در زمان جنگ آلمان و شوروی نوشته بود. اول توسط مقامات دولتی مورد پسند قرار گرفت، ولی در سال 1951 آن را به ملت پرستی اوکراینی متهم کردند. متن اوکراینی دو روایت دارد.

هویت اوکرایینی خود را به رسمیت خواهند شناخت و خواستار استقلال خواهند بود، و این تهدیدی جدی برای قلب شوروی به شمار می‌آید. جای شگفتی نیست که رهبران کمونیست برای روسی‌سازی این عضو «اتحاد جماهیر» آنان، که قدرت تفکر مستقل داشت، اهمیت فوق‌العاده-ای قائل بودند و تصمیم گرفتند آن را تجدید سازمان دهند و به قالب ملت واحد روس درآورند. زیرا اوکرایینیها هرگز روس نبوده و نیستند. فرهنگ آنان، خلق و خوی‌شان، زبان و مذهبشان، متفاوت است. اوکرایین حتی در زمانی که به مسکو وابسته شده بود، به هر حال از اشتراکی-سازی سر باز می‌زد و تبعید و حتی مرگ را به آن ترجیح می‌داد. به همین دلیل اهمیت فراوانی داشت که اوکرایینیها را به قالب انسان آرمانی شوروی درآورند.

جامعه اوکرایین نسبت به نابودی اقشار برگزیده خود بر اساس مسائل نژادی بسیار حساس است، از این رو کمونیستها تاکتیک آلمانیها علیه یهودیان را در مورد آنان به کار نگرفتند. ملت اوکرایین بزرگتر از آن بود که بتوان آن را به نحو کامل و مؤثر نابود کرد. ولی رهبران دینی، فکری و سیاسی و نخبگان و پیشروان جامعه، کم‌شمارتر بودند و نابود کردنشان ساده‌تر بود. به همین دلیل تبر حکومت شوروی به کمک روشهای مختلف کشتار جمعی (تبعید، کار اجباری، حبس و ایجاد قحطی) دقیقاً بر سر همین گروهها فرود آمد. این حمله نشانه‌های یک الگوی برنامه‌ریزی‌شده را داشت و فرایندی بود که بارها و بارها تکرار شد تا جلوی موجهای جدید جنبشهای ملی را بگیرد. هدف نخستین ضربه، روشنفکران بودند: مغز ملت هدف گرفته شد تا بقیه بدن فلج شود. در سالهای 1920، 1926، و باز در سالهای 1930 تا 1933 معلمان، نویسندگان، هنرمندان، اندیشمندان و نخبگان سیاسی، زندانی، تبعید یا کشته شدند. به نوشته «فصلنامه اوکرایینی» در پاییز 1948، تنها در سال 1931، 51713 روشنفکر به سیبری فرستاده شدند. همین سرنوشت در انتظار حداقل 114 شاعر و نویسنده و هنرمند سرشناس، یعنی سردمداران فرهنگ ملی بود. طبق محاسبات تقریبی، دست کم 75 درصد از روشنفکران و متخصصان اوکرایینی در غرب اوکرایین، زاکارپاتی و بوکوفینا بی‌رحمانه به دست روسها نابود شدند («فصلنامه اوکرایینی»، تابستان 1949).

همزمان با حمله به روشنفکران، یورش به کلیسا و کشیشان و اهالی کلیسا، یعنی به «روح» اوکرایین نیز در جریان بود. بین سالهای 1926 تا 1932 کلیسای ارتدوکس مستقل اوکرایین، سراسقف آن و 10000 کشیش نابود شد. در سال 1945، هنگامی که حکومت شوروی، غرب اوکرایین را تصرف کرد، همین سرنوشت نصیب کلیسای یونانی-کاتولیک اوکرایین شد. این واقعیت که پیش از نابودی کلیسا پیشنهاد پیوستن آن به بطرکی روسیه در مسکو (آلت سیاسی کرملین) داده شده بود، گواه آن است که یگانه هدف از این اقدامات، روسی-سازی منطقه بود.

تنها ظرف دو هفته پیش از کنفرانس سان‌فرانسیسکو²، در 11 آوریل 1945 گروه‌های نظامی کمیساریای خلق امور داخله (ان.کا.و.د.) کلیسای قدیس یورا در لووف را محاصره و سراسقف، دو اسقف اعظم، دو اسقف و چند کشیش را دستگیر کردند. همه دانشجویان مدرسه الهیات محل از مدرسه رانده شدند و به استادان اطلاع داده شد که کلیسای یونانی کاتولیک اوکرایین منحل و سراسقف آن دستگیر شده و اسقف منصوب از سوی حکومت شوروی، جایگزین او خواهد شد.

این اقدامات در غرب اوکرایین و در پشت خط کرزون در لهستان³ در همه جا انجام می‌پذیرفت. دست‌کم هفت اسقف اعظم دستگیر یا بدون هیچ نشانه‌ای ناپدید شدند. در این منطقه هیچ اسقف اعظم کلیسای کاتولیک اوکرایین از سرکوب و فشار در امان نماند. 500 کشیش که برای اعتراض به اقدامات دولت شوروی گرد آمده بودند، اعدام یا زندانی شدند. در این خطه صدها نفر از کشیشان و غیرروحانیون کشته و هزاران نفر به اردوگاه‌های کار اجباری فرستاده شدند. روستاهایی به تمامی خالی از سکنه شدند. هنگام ترک اجباری محل اقامت، به عمد اعضای خانواده‌ها را از هم جدا می‌کردند: پدرها را به سیبری می‌فرستادند، مادرها را به کارخانه‌های آجرپزی ترکستان، و بچه‌ها را برای «تربیت» به پرورشگاه‌های شوروی. کلیسا به جرم «اوکرایینی بودن»، سازمانی معرفی شد که با صلاح دولت شوروی در تضاد است و نام معتقدان به آن، در پرونده‌های نهادهای امنیتی شوروی به عنوان «دشمنان بالقوه خلق» ثبت شد. عملاً به استثنای 150000 معتقدی که در اسلواکی باقی ماندند، کلیسای کاتولیک اوکرایین رسماً نابود شد، رهبران دستگیر و روحانیانش پراکنده یا تبعید شدند.

این حملات علیه «روح ملت» پیامدهای بسیار جدی برای «مغز» اوکرایین داشته و خواهد داشت، زیرا بخش قابل‌توجهی از روشنفکران، به طور سنتی از خانواده‌های روحانی برخاسته بودند، خود کشیشان در روستاها چهره‌های پیشرویی بودند و همسرانشان سرپرستی سازمانهای خیریه را بر عهده داشتند. مدیریت مدارس و اکثر نهادهای خیریه بر عهده راهبان بود.

سومین تیر ترکش شوروی علیه مزرعه‌داران هدفگیری شده بود: گروه پرشماری از روستاییان مستقل، که دارای سنتها و فرهنگ محلی و ترانه‌ها و زبان و ادبیات خود بودند و روح ملی اوکرایین را تشکیل می‌دادند. سلاحی که علیه آنان به کار گرفته شد، از سایر موارد هولناکتر بود: مرگ در اثر گرسنگی. در طول سالهای 1932 و 1933، پنج میلیون اوکرایینی در اثر گرسنگی و رفتار بی‌رحمانه کشته شدند. هفتادوسومین کنگره ایالات متحده در 28 مه

² منشور تشکیل‌دهنده سازمان ملل متحد به وسیله نمایندگان پنجاه کشور، از جمله اتحاد جماهیر شوروی و جمهوری سوسیالیستی اوکرایین شوروی، در کنفرانسی در 25 و 26 آوریل 1945 به امضا رسید.

³ خط کرزون مرزی بود که انگلیسیها پس از جنگ جهانی اول، بین لهستان و حکومت شوروی مشخص کردند و پس از جنگ جهانی دوم نیز به همین منظور مورد استفاده قرار گرفت. این مرز باعث باقی ماندن اقلیت اوکرایینی پرشماری در خاک لهستان شد.

1934 این اقدام بلشویکها را غیرانسانی خواند⁴. تلاشهایی انجام شد تا این اوج بی‌رحمی دولت شوروی با سیاست اقتصادی توجیه شود که اشتراکی‌سازی مزارع گندم و در نتیجه نابودی کولاکها (مزرعه‌داران مستقل) را طلب می‌کرد. ولی حقیقت آن است که مزارع بزرگ و ثروتمند در اوکراین بسیار کم‌شمار بود. کاسپور⁵، از رجال حزبی شوروی، در روزنامه «ایزوستیا» به تاریخ 2 دسامبر 1933 اعلام کرد: «ناسیونالیسم اوکرایینی مشکل اصلی امنیت ماست.» و برای ریشه‌کن کردن این ناسیونالیسم و ادامه انحصارطلبی وحشتناک حکومت شوروی، روستاییان اوکرایینی قربانی شدند. روشی که در این بخش از نقشه به کار گرفته شد، به هیچ گروه خاصی از مردم محدود نمی‌شد. در میان قربانیان آن، مرد و زن و بچه دیده می‌شود. محصول آن سال نسبت به سال گذشته کمتر بود، ولی به آن اندازه می‌رسید که مردم و دامها را سیر کند. این کاهش تا اندازه بسیاری ناشی از کشمکش بر سر اشتراکی‌سازی بود. ولی حکومت شوروی به قحطی نیاز داشت و از این رو با معین کردن سهمیه بسیار زیاد گندم به عنوان مالیات دولتی، یک قحطی «سفارشی» به راه انداخت. علاوه بر آن، در هزارها جریب زمین، گندمها درو نشد و در مزارع فاسد شد و از بین رفت. بقیه محصول را به انبارهای دولتی منتقل کردند و نگه داشتند تا دولت تصمیم بگیرد که چگونه آن را تقسیم کند. بخش اعظم این محصول که برای اوکرایینیها ارزش حیاتی داشت، برای دریافت وام به خارج از کشور صادر شد.

با فرا رسیدن قحطی، هزاران نفر ناچار شدند مناطق روستایی را ترک کنند و برای گدایی نان راهی شهرها شوند. هنگامی که آنان را پیدا می‌کردند و دوباره به روستاها می‌فرستادند، آنان به این امید که دست کم فرزندانشان از گرسنگی جان سالم به در ببرند، آنان را در شهر باقی می‌گذاشتند. بدین ترتیب، فقط 18000 کودک در خارکوف باقی گذاشته شده بود. جمعیت روستاهای چند هزار نفری به چندصد نفر می‌رسید؛ در بسیاری روستاها نیمی از جمعیت جان خود را از دست داده بود؛ در برخی از آبادیها روزانه بین 20 تا 30 نفر از بین می‌رفتند. خوردن گوشت انسان پدیده‌ای عادی شده بود.

ک. هنری چمبرلن، خبرنگار روزنامه مسکویی «کریستین ساینس مونیتر»، در سال

1933 نوشت:

⁴ در 28 می 1934، همیلتن فیش، نماینده کنگره از نیویورک، قطعنامه‌ای شماره 309 را در مجلس نمایندگان واشینگتن ارائه داد. بنا به این سند، «چندین میلیون نفر از جمعیت جمهوری سوسیالیستی اوکراین شوروی در طول سالهای 1932 و 1933 از گرسنگی مرده‌اند.» این قطعنامه در ادامه پیشنهاد می‌کرد: تا مجلس نمایندگان امریکا همدردی خود را نسبت به همه رنج‌دیدگان از قحطی بزرگ اوکراین، که برای میلیونها اوکرایینی صلح‌طلب و قانون‌مدار فقر و رنج و مرگ به همراه داشت، اظهار دارد؛ «تا... دولت اتحاد جماهیر شوروی... گامهای مؤثری برای رفع پیامدهای هولناک قحطی بردارد»؛ «تا... دولت اتحاد جماهیر شوروی... هیچ مانعی بر سر راه ارسال کمکهای شهروندان امریکایی اعم از پول و مواد غذایی و مایحتاج زندگی برای نواحی قحط‌زده اوکراین به وجود نیاورد.»
این قطعنامه به کمیته روابط خارجی محول شد (متن قطعنامه در نشریه «فصلنامه اوکرایینی» (1978)، 416 و 417 تجدید چاپ شده است).

⁵ استانیسلاو کاسپور، دبیر اول حزب کمونیستی بلشویکی اوکراین بود.

«کمونیستها به این آشوب و بلبشو به چشم خرابکاری و اقدامات ضدانقلابی می‌نگریستند و با بی‌رحمی خاص ایده‌آلیستهای خودپرست، تصمیم گرفتند جلوی قحطی را نگیرند تا به این وسیله درسی به روستاییان داده باشند. به کالخوزها (مزارع اشتراکی) کمک می‌رسید، ولی نه به اندازه کافی، و معمولاً آن قدر دیر که دیگر تا آن زمان مردم بسیاری مرده بودند. کشاورزان صاحب کشت و کار انفرادی کاملاً به حال خود رها شده بودند. آمار مرگ و میر بالا در میان این کشاورزان، موجه‌ترین دلیل پیوستن آنان به کالخوزها بود.

گام چهارم در این روند، متفرق کردن ملت اوکرایین بود: هم از طریق سکونت دادن بیگانگان در خاک اوکرایین، و هم با پراکندن اوکرایینیها در سراسر اروپای شرقی. به این ترتیب می‌شد یگانگی قومی را از میان برد و ملتها را با هم درآمیخت. بین سالهای 1926 تا 1939، درصد جمعیت اوکرایینیها نسبت به جمعیت کل اوکرایین از 80 درصد به 63 درصد رسید.⁶ در نتیجه قحطی و کوچ دادن اجباری اوکرایینیها جمعیت مطلق اوکرایین از 23/2 میلیون به 19/6 میلیون نفر رسید، در حالی که جمعیت غیر اوکرایینیها به 5/6 میلیون نفر بالغ شده بود. با توجه به این نکته که اوکرایین زمانی بالاترین نرخ افزایش جمعیت را در اروپا داشت (سالانه حدود 800000 نفر)، به سادگی می‌توان دریافت که سیاست روسیه به هدف خود رسیده بود.

اینها گامهای اصلی نابودسازی برنامه‌ریزی شده ملت اوکرایین و تحلیل بردن آن در ملت جدید شوروی بود. شایان توجه است که در اینجا تلاشی برای نابودی مستقیم (مشابه روشهای آلمان علیه یهودیان) به کار گرفته نشد. ولی اگر طرح شوروی به طور کامل به اجرا درمی‌آمد، یعنی اگر تکتک روشنفکران، کشیشان و روستاییان سرکوب می‌شدند و به طور کامل از بین می‌رفتند، اوکرایین انگار که تمام اهالی آن را کشته باشند، خودبه‌خود نابود می‌شد، زیرا آن بخش از ملت خود را از دست می‌داد که محافظ و توسعه‌دهنده فرهنگ و ایمان و ایده‌های مشترک آن بود، رهبری آن را بر عهده داشت و به آن روح و زندگی می‌دمید، و خلاصه آن را از «گروهی از مردم» به «ملت» تبدیل می‌کرد.

کشتارهای جمعی بی‌نظمی نیز به وقوع می‌پیوست، ولی آنها طرح و برنامه مشخصی نداشتند و بیشتر تصادفی بودند. هزاران نفر کشته شدند و افراد بی‌شماری نیز در اردوگاههای کار اجباری سیبری به مرگ حتمی محکوم بودند.

شهر وینیتسیا را می‌توان «داخائو»ی اوکرایینی نامید. در 91 گور دسته‌جمعی، اجساد 9432 قربانی استبداد شوروی به خاک سپرده شده‌اند. ان.کا.و.د. در سالهای 1937-1938 آنان را اعدام کرده بود. اجساد تقریباً از سال 1937 در میان سنگ قبرهای یک گورستان واقعی، در جنگلها و (بنا به بازی تلخ روزگار!) زیر یک تالار رقص دفن شده بودند تا آنکه آلمانیها در

⁶ آمار رسمی سالهای 1926 و 1939 قدری با ارقام لمکین تفاوت دارد. در سال 1926، 22/9 میلیون نفر از نژاد اوکرایینی در خاک جمهوری سوسیالیستی اوکرایین شوروی ساکن بود و آمار جعلی سال 1939 رقم 23/3 میلیون نفر، یعنی افزایش 435000 نفر را نشان می‌دهد. به هر حال افزایش کل جمعیت اوکرایین به میزان 3/3 میلیون نفر، نشان‌دهنده کاهش نسبت اهالی اوکرایینی‌نژاد به کل سکنه از 80 درصد به 73 درصد است.

سال 1943 آنها را پیدا کردند. حکومت شوروی در مورد بیشتر این قربانیان اعلام کرده بود که آنان به سیبری فرستاده شده‌اند.

اوکرایین، لیدیتس خود را نیز داشت: دهکده زوادکا موروخیفسکا⁷ که در سال 1946 به وسیله مزدوران لهستان کرملین نابود شد. سپاه دوم لهستان سه بار به این محل حمله‌ور شد، مردان و زنان و بچه‌ها را کشت، خانه‌ها را به آتش کشید و دامها را به تاراج برد. پس از دومین یورش، فرمانده سرخ به آن گروه از اهالی که جان سالم به در برده بودند گفت: «این سرنوشت همه کسانی است که از رفتن به اوکرایین سر باز بزنند. بنابراین دستور می‌دهم که ظرف سه روز، دهکده به طور کامل تخلیه شود، در غیر این صورت تکتک شما را خواهم کشت.»⁸

هنگامی که روستا سرانجام تخلیه شد، در میان 78 سکنه آن که زنده مانده بودند، فقط چهار مرد دیده می‌شد. در طول ماه مارس همان سال دو روستای اوکرایینی دیگر نیز به همان شکل مورد حمله همان واحد نظامی سرخ قرار گرفت و با ساکنان آنها نیز به همان صورت رفتار شد.

آنچه در اینجا از آن صحبت به میان می‌آید، فقط منحصر به اوکرایین نمی‌شود. طرحی که حکومت شوروی در مورد اوکرایین به کار گرفت در گذشته و حال تکرار می‌شد و می‌شود و یکی از اجزای اساسی برنامه توسعه‌طلبی شوروی است که با هدف یکسان‌سازی برق‌آسای فرهنگها و ملت‌های گوناگون تشکیل‌دهنده امپراتوری شوروی تنظیم شده است. این مسئله که چنین برنامه‌ای موجب رنج‌های غیرقابل‌توصیف میلیون‌ها نفر می‌شود، موجب صرف‌نظر حکومت شوروی از آن نشده است. حتی اگر پای هیچ دلیل دیگری جز همین رنج‌های بشری در میان نبود، باز هم ما می‌بایست این اقدامات را محکوم می‌کردیم. ولی این تمام ماجرا نیست. فقط مسئله کشتار جمعی در میان نیست. این اقدام به نسل‌کشی است: نابودی نه فقط انسانها، بلکه از میان برداشتن فرهنگ و ملتی مشخص. حتی اگر این نابودی فرهنگ و ملت، بدون رنج بشری قابل‌دستیابی بود، باز ما باید به همین شکل آن را محکوم می‌کردیم، زیرا هرآنچه ملت را شکل می‌دهد (خویشاوندی افکار، یگانگی آرمانها، زبان و آداب و رسوم) یکی از مهمترین اجزای تمدن و پیشرفت ماست.

این حقیقت دارد که ملت‌ها در هم می‌آمیزند و ملت‌های جدیدی تشکیل می‌دهند (ما نمونه‌ای از این روند را در خود کشور امریکا شاهد هستیم)، ولی این آمیزش، با گرد آمدن نقاط قوت و ارزشهای والای هر یک از فرهنگها و پیوستن آنها به خیر و صلاح کل جامعه همراه است. دقیقاً به همین شکل است که جهان رو به پیشرفت گام برمی‌دارد. از این رو، ما گذشته از

⁷ در دهم ژوئن 1942 172 مرد بالای 16 سال از ساکنان روستای لیدیتس، واقع در نزدیکی پراگ، به دست آلمانها اعدام شدند، زنان و کودکان از آنجا رانده شده و خود روستا در پاسخ به قتل راینهارد هایدیش، فرمانده نازی موراوایا، با خاک یکسان شد. زوادکا موروخیفسکا، در ایالت لمکیف، در حال حاضر در خاک لهستان واقع است.

⁸ به نقل از و.دوشنیک در کتاب «مرگ و نابودی در خط کرزن».

رنج‌های بشری و نقض حقوق بشر، طرح‌های حکومت شوروی را به واسطه بر باد دادن تمدن و فرهنگ محکوم می‌کنیم، زیرا یگانگی ملی شوروی به معنای گرد آوردن اندیشه‌ها و فرهنگ‌ها نیست، بلکه در حکم نابودی کامل همه اندیشه‌ها و همه فرهنگ‌ها، غیر از اندیشه و فرهنگ شوروی است.

SOWIECKIE LUDOBÓJSTWO W UKRAINIE

«Kochajcie Ukrainę»
*Nie można kochać innych narodów,
jeśli nie kocha się Ukrainy*
Sosiura¹

Masowe zagłady grup etnicznych i narodów, które wyznaczały marsz Związku Sowieckiego w głąb Europy, nie są nowym aspektem jego ekspansjonistycznej polityki. Nie są innowacją wymyśloną po to tylko, by tworzyć monolit z różnorodności Polaków, Węgrów, Bałtów, Rumunów – obecnie pozostających na obrzeżach związkowego imperium. Natomiast było to długofalową charakterystyką także wewnętrznej polityki Kremla, polityki, która dla obecnych władców stanowiła wystarczający precedens w działaniach carskiej Rosji. To był rzeczywiście konieczny krok w procesie tworzenia „unii”, która – według słodkich oczekiwań przywódców sowieckich – miała stworzyć „człowieka sowieckiego”, „naród sowiecki”. Aby osiągnąć ten cel, przywódcy Kremla ochoczo zniszczyły narody i kultury, które od dawna żyły w Europie Wschodniej.

To, o czym chciałbym tutaj mówić, jest najprawdopodobniej klasycznym przykładem sowieckiego ludobójstwa, jego najdłuższego i najobszerniejszego eksperymentu w rusyfikacji – zniszczenia narodu ukraińskiego. Jak już powiedziałem, było to logicznym następstwem zbrodni carskich, takich jak utopienie 10 tys. Krymskich Tatarów z rozkazu Katarzyny II Wielkiej, masowe zabójstwa dokonane przez „oddziały SS” Iwana Groźnego – Opriczninę, eksterminacja polskich narodowych liderów i ukraińskich katolików przez Mikołaja I oraz seria pogromów Żydów, które periodicznie plamiły rosyjską historię. Te wszystkie wydarzenia mają swoje odpowiedniki w historii Związku Sowieckiego pod postacią zagłady narodu Inkerów², dońskich i kubańskich kozaków, Republiki Tatarów Krymskich, bałtyckich narodów Litwy, Estonii i Łotwy. Każde z powyższych działań jest elementem długofalowej polityki likwidacji nierosyjskich narodów poprzez eliminację ich wybranych grup.

Ukraina stanowi płat południowo-zachodniej części Związku Sowieckiego równy powierzchni Francji i Włoch i zamieszkały przez około 30 milionów ludzi³. Sama w sobie jest spichlerzem Rosji. Geografia uczyniła ją strategicznym kluczem do ropy naftowej Kaukazu i Iranu, jak również do całego świata arabskiego. Na północy graniczy z właściwą Rosją. Tak długo, jak Ukraina zachowa swoją narodową jedność, jak długo

¹ Z wiersza Wołodymyra Sosiury, fragment dopisany ołówkiem.

² Inkerowie (*Ingerian nation*), naród pochodzenia fińskiego, zamieszkiwał nad Newą między Zatoką Fińską a jeziorem Ładoga. W 1942 r. 30 tys. Inkerów wysiedlono na Syberię

³ Błąd w oryginalnym tekście — chodzi o 40 mln

jej mieszkańcy będą uważać się za Ukraińców i dążyć do uzyskania niepodległości, tak długo Ukraina stanowi poważne zagrożenie dla samej istoty sowietyzmu. Nic więc dziwnego, że przywódcy komunistyczni przywiązywali największą wagę do rusyfikacji tego niezależnego członka ich „Związku Republik” oraz zdecydowani byli zmienić go w celu dopasowania do swojego modelu jedyne rosyjskiego narodu. Ponieważ Ukrainiec nie jest i nigdy nie był Rosjaninem. Jego kultura, jego temperament, jego język, jego religia – wszystko jest odmienne. ...Odmówił on poddania się kolektywizacji, przyjmując raczej deportację, a nawet śmierć. Dlatego szczególnie ważne było dopasowanie Ukraińca do tego prokrustowego szablonu idealnego sowieckiego człowieka.

Ludność ukraińska jest szczególnie wrażliwa na rasowe morderstwa dokonywane na jej wybranych grupach, z tego też względu taktyka komunistyczna nie wzorowała się na niemieckich atakach przeciwko Żydom. Naród ukraiński jest zbyt ludny, aby można go było zniszczyć całkowicie z jakąkolwiek efektywnością. Jednak jego grupy przywódcze, religijne, intelektualne, polityczne, wybrane i definiujące części, są raczej niewielkie i łatwe do wyeliminowania. To szczególnie na te grupy z pełną siłą spadła sowiecka siekiera z jej znanymi narzędziami masowych mordów, deportacji i robót przymusowych, wygnania i głodu.

Atak ten ujawnił systematyczny szablon, powtarzany wielokrotnie, aby wyjść naprzeciw świeżym porywom narodowego ducha. Pierwszy cios wymierzono w inteligencję – mózg narodu, by sparaliżować resztę organizmu. W 1920 r., 1926 i znowu w latach 1930–1933 mordowano, więziono albo deportowano nauczycieli, pisarzy, artystów, myślicieli, przywódców politycznych. Według „The Ukrainian Quarterly” z jesieni 1948 r., tylko w roku 1931 na Syberię zesłanych zostało 51 713 przedstawicieli inteligencji. Taki sam los spotkał przynajmniej 114 uznanych poetów, pisarzy i artystów, najbardziej prominentnych liderów narodowej kultury. Według konserwatywnych szacunków, przynajmniej 75% ukraińskiej inteligencji i profesjonalistów z Zachodniej Ukrainy, Karpackiej Ukrainy i Bukowiny zostało brutalnie zgładzonych przez Rosjan („The Ukrainian Quarterly”, lato 1949 r.).

Równocześnie z atakiem na inteligencję szła ofensywa przeciwko Cerkwi, księżom i hierarchii cerkiewnej – „duszy” Ukrainy. Pomiedzy rokiem 1926 i 1932 zlikwidowano Ukraińską Autokefaliczną Cerkiew Prawosławną, zamordowano też jej metropolitę (Łypkiwskiego)⁴ i 10 tys. księży. W 1945 r., kiedy Sowietci usadowili się w Ukrainie Zachodniej, podobny los zgotowano Ukraińskiemu Kościołowi Katolickiemu. O tym, że rusyfikacja była tutaj jedynym zamierzonym celem, wydatnie świadczy oferta złożona

⁴ W 1921 r. Sobór Ukraińskiej Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej wybrał Wasyla Łypkiwskiego (Василь Липківський) na pierwszego metropolitę kijowskiego i całej Ukrainy. Z wyroku „trójki” NKWD został rozstrzelany 27 listopada 1937 r. w Kijowie. Miał 73 lata.

Kościółowi przed jego likwidacją – możliwość przyłączenia się do Rosyjskiego Patriarchatu w Moskwie, politycznego narzędzia Kremla.

Zaledwie dwa tygodnie przed konferencją w San Francisco, 11 kwietnia 1945 r., oddział żołnierzy NKWD otoczył Katedrę św. Jura we Lwowie i aresztował metropolitę Slipyja⁵, dwóch biskupów, dwóch prałatów i kilku księży. Wszystkich studentów z miejscowego seminarium duchownego wygnano ze szkoły, a ich profesorom powiedziano, że Ukraiński Kościół Greckokatolicki przestał istnieć, że metropolita został aresztowany, a jego miejsce zajmie biskup wybrany przez władze sowieckie. Te działania powtórzono w całej Ukrainie Zachodniej i poza linią Curzona, w Polsce. Co najmniej siedmiu biskupów zostało aresztowanych lub też nigdy już nie dali o sobie znaku życia. Nie ma żadnego biskupa Ukraińskiego Kościoła Katolickiego na tym terenie, który pozostałby na wolności. Pięciuset księży, którzy zebrali się, by zaprotestować przeciwko czynom Sowietów, zabito albo aresztowano. W całym regionie kler i ludność świecką wymordowano setkami, a liczba zesłanych do przymusowych obozów pracy sięgnęła tysięcy. Całe wsie zostały wyludnione. Podczas deportacji rodziny celowo rozdzielano – ojców zsyłano na Syberię, matki trafiały do cegielni w Turkiestanie, a dzieci do komunistycznych domów na „wychowanie”. Za przestępstwo „ukraińskości” Kościół został ogłoszony jako społecznie szkodliwy dla dobrobytu sowieckiego państwa, a jego członków wpisano w kartotekach sowieckiej policji jako potencjalnych „wrogów ludu”. W rzeczywistości, za wyjątkiem 150 tys. Wiernych w Słowacji, Ukraiński Kościół Katolicki został oficjalnie zlikwidowany, jego hierarchowie uwięzieni, a kler rozpędzony i deportowany⁶.

Te ataki na „duszę narodu” miały i będą mieć poważny wpływ na „umysł” Ukrainy, ponieważ znaczna część intelektualistów tradycyjnie pochodziła z rodzin duchownych, sami księża przewodzili wiom, a ich żony kierowały organizacjami charytatywnymi. Zgromadzenia zakonne prowadziły szkoły i opiekowały się większością organizacji dobroczynnych.

Trzecim kierunkiem planu sowieckiego było uderzenie w rolników – wielką rzeszę niezależnych chłopów, skarbnicę tradycji, folkloru i muzyki, języka narodowego i literatury, ducha narodowego Ukrainy. Broń, której użyto przeciwko tej grupie, jest jedną z najpotworniejszych ze wszystkich znanych — zamorzenie głodem. Między latami 1932 i 1933 pięć milionów Ukraińców zamorzono na śmierć. Było to bestialstwo, które 28 maja 1934 r. potępił 73. Kongres⁷. Próbowano zaprzeczyć temu szczególnemu okrucieństwu, zrzucając odpowiedzialność na politykę ekonomiczną związaną z kolektywizacją regionów pszenicznych, co wymagało eliminacji kułaków, niezależnych

⁵ Zesłany na Syberię, spędził w łagrach 18 lat. Dzięki interwencji papieża Jana XXIII 6 lutego 1963 r. został zwolniony i zmuszony do wyjazdu do Rzymu, gdzie zmarł w 1984 r.

⁶ Kościół greckokatolicki w PRL poddany został represjom, ale formalnie nie został zlikwidowany

⁷ Kongres Stanów Zjednoczonych.

chłopów. W rzeczywistości, chłopów uprawiających rolę na wielką skalę było w Ukrainie niewiele. Jak oznajmił w gazecie „Izwiestia” z 2 grudnia 1933 r. sowiecki pisarz Kosior⁸: *Ukraiński nacjonalizm jest naszym głównym niebezpieczeństwem* i, aby wykorzenić ten nacjonalizm i zbudować przerażającą jednorodność sowieckiej państwowości, w ofierze złożono chłopstwo ukraińskie. Metoda zastosowana w tej części planu nie była ograniczona do jakiejś szczególnej grupy ludności. Wszyscy cierpieli – mężczyźni, kobiety, dzieci. Plon tego roku był wystarczająco wysoki, by nakarmić ludzi i żywy inwentarz Ukrainy, chociaż był mniejszy w porównaniu z poprzednim rokiem. Mniejsze zbiory najprawdopodobniej były efektem walki o kolektywizację. Jednakże władzy sowieckiej potrzebny był głód, a więc zorganizowano go „na zamówienie”, zgodnie z planem, poprzez wyjątkowo wysoki kontyngent zbożowy dla państwa. Co więcej, na tysiącach akrów pszenicy nigdy nie zebrano, zostawiono ją gnijącą na polach. Zebrane zboże zwieziono do państwowych spichlerzy w celu przechowania do czasu, aż władze zadecydują, jak je rozdzielić. Wielką część tego urodzaju, tak życiowo ważną dla narodu ukraińskiego, wyeksportowano za granicę w celu otrzymania kredytów.

W obliczu głodu tysiące ludzi opuściło wiejskie okolice i udało się do miast, by żebrac o jedzenie. Złapani w miastach i odesłani z powrotem na wieś, zostawiali w miastach swoje dzieci z nadzieją, iż przynajmniej one będą mogły ocaleć. W ten sposób w samym tylko Charkowie porzuconych zostało 18 tys. dzieci. We wsiach z tysiącami mieszkańców pozostawały przy życiu setki; w innych – połowa populacji wymarła, a ilość zgonów w tych miejscowościach wynosiła od 20 do 30 dziennie. Kanibalizm stał się codziennością.

Moskiewski korespondent gazety „The Christian Science Monitor”, William. Henry Chamberlain, napisał w roku 1933:

W tej apatii i zniechęceniu komuniści zobaczyli sabotaż i kontrrewolucję i z bezwzględnością godną zadufanych w sobie idealistów zadecydowali, by głód dokończył swoje dzieło z nadzieją, że da on chłopom nauczkę. Pomoc oszczędnie dozowano dla kolektywnych gospodarstw, ale w niewystarczającym stopniu i tak późno, że wiele ludzkich istnień zostało utraconych. Indywidualnych chłopów pozostawiono swojemu własnemu losowi, a o wiele większa śmiertelność wśród nich dawała najbardziej przekonujący argument na korzyść przyłączenia się do kolektywnych gospodarstw rolnych.

Czwarty krok w tym procesie polegał na równoczesnej fragmentacji ukraińskiej nacji poprzez osadzenie w Ukrainie innych narodowości i rozpraszanie Ukraińców po całej Europie Wschodniej. W ten sposób związki etniczne zostały zniszczone, a narody

⁸ Chodzi o Stanisława Kosiora, sekretarza generalnego KC KP(b)U, który jednocześnie był publicystą partyjnym.

przemieszane. W latach 1920–1939 liczba Ukraińców w ogólnej liczbie ludności Ukrainy zmniejszyła się z 80% do 63%. W liczbach bezwzględnych spadła z 23,2 milionów do 19,6 milionów, podczas gdy ludność pochodzenia nieukraińskiego zwiększyła się o 5,6 miliona. Gdy weźmiemy pod uwagę, że Ukraina kiedyś miała najwyższy przyrost ludności w Europie, około 800 tys. rocznie, łatwo zrozumieć, do czego doprowadziła rosyjska polityka.

Takie były główne kroki w systematycznym wyniszczeniu narodu ukraińskiego, w pochłanianiu go przez nową narodowość sowiecką. Warto zauważyć, że nie było żadnych prób całkowitej zagłady, metody, jakiej użyli Niemcy w swoim ataku na Żydów. Jednakże, jeżeli sowiecki program powiedzie się całkowicie, jeżeli uda się wyeliminować inteligencję, księży i chłopów, Ukraina będzie tak martwa, jakby zabito każdego Ukraińca. Stanie się tak, ponieważ utraci taką część siebie, jaka podtrzymywała i rozwijała jej kulturę, wierzenia, wspólnotę poglądów, które kierowały nią i dały jej duszę, które – krótko mówiąc – sprawiły, iż stała się narodem raczej, niż masą ludzi.

Nie obyło się bez masowych zabójstw – nie były one integralną częścią planu, lecz raczej losowymi przypadkami. Tysiące stracono, niezliczone tysiące znalazło pewną śmierć w syberyjskich obozach pracy.

Miasto Winnicę można byłoby nazwać ukraińskim Dachau. W 91 grobach spoczywają ciała 9 432 ofiar sowieckiej tyranii, zastrzelonych przez NKWD około roku 1937 lub 1938. Od 1937 r. ciała ofiar leżały pomiędzy nagrobkami prawdziwych cmentarzy, w lasach i – jak na straszną ironię – pod salą taneczną, aż w 1943 r. odkryli je Niemcy. Przedtem Sowietci podali wiele z tych ofiar jako zesłanych na Syberię.

Ukraina ma również swoje Lidice⁹ w miejscowości Zawadka¹⁰, zniszczonej przez polskich satelitów Kremla w 1946 r. Trzy razy żołnierze polskiej Drugiej Dywizji atakowali tę miejscowość, zabijając mężczyzn, kobiety i dzieci, paląc domy i kradnąc żywy inwentarz. Podczas drugiego napadu czerwony dowódca powiedział ocalałym mieszkańcom wioski: *Ten sam los spotka każdego, kto odmówi wyjazdu do Ukrainy. Rozkazuję zatem, by w przeciągu trzech dni wszyscy wynieśli się ze wsi, w innym przypadku rozstrzelam każdego z was*¹¹. Kiedy wreszcie przemocą doszło do deportacji ludności z tej wioski, tylko 4 mężczyzn uszło cało spośród 78 osób pozostałych przy życiu. W marcu tego samego roku 2 inne ukraińskie miejscowości zostały zaatakowane przez ten sam czerwony oddział i potraktowane mniej więcej w ten sam sposób.

To, co tutaj przedstawiono, nie odnosi się wyłącznie do Ukrainy. Plan, który Sowietci

⁹ Lidice — wieś w Czechach. 10 czerwca 1942 r. naziści dokonali masowej eksterminacji ludności cywilnej. Mężczyzn w wieku powyżej 15 lat wyprowadzano grupami i rozstrzeliwano. Zamordowano 173 osoby, a wszystkie budynki spalono. Część dzieci oddano na niemieckie wychowanie. 196 kobiet przewieziono do obozu koncentracyjnego w Ravensbruck. Łącznie zginęło 340 mieszkańców, 192 mężczyzn, 60 kobiet oraz 88 dzieci.

¹⁰ Zawadka Morochowska — 5 stycznia 1946 r. drugi batalion 34. pułku piechoty 8. dywizji Wojska Polskiego spacyfikował wieś, zabijając około 70 osób, w tym kobiety i dzieci.

¹¹ W. Dushnyck, *Death and Devastation on the Curzon Line: the Story of the Deportations from Ukraine*, New York 1948.

wobec niej wykonali, był i jest powielany. Jest on zasadniczą częścią sowieckiego programu ekspansji, ponieważ oferuje szybki sposób budowy monolitu z różnorodności kultur i narodów, składających się na sowieckim imperium. Fakt, iż metoda ta przynosi milionom ludzi niewyobrażalne cierpienia, nie skłoniła jej twórców do zejścia z wytyczonej drogi. Gdyby nawet nie było innej przyczyny, musielibyśmy z powodu samego tylko ludzkiego cierpienia potępić tę drogę jako przestępczą. Jednakże mamy tutaj do czynienia z większym problemem. Nie jest to po prostu przypadek masowej zagłady. Jest to przypadek ludobójstwa, unicestwienia nie tylko jednostek, ale kultury i narodu.

Nawet gdyby osiągnięcie tego celu (zniszczenie kultur i narodów) było możliwe bez cierpienia, również musielibyśmy go potępić, ponieważ to, co formuje naród – rodzina umysłów, jedność poglądów, język i zwyczaje – stanowi jedno z najważniejszych naszych dóbr cywilizacji i postępu. Jest prawdą, że narody łączą się i tworzą nowe narody – przykładem tego jest nasz kraj¹², ale to zjawisko polega na wnoszeniu najwyższych wartości, jakie posiada każda z łączących się kultur, do wspólnego dobra. W ten sposób świat dokonuje postępu. To, co oprócz bardzo istotnego problemu ludzkiego cierpienia i praw ludzkich widzimy złego w sowieckich planach, to zbrodnicze niszczenie cywilizacji i kultury. Sowiecką jedność narodową tworzą nie w oparciu o związek idei i kultur, ale na totalnym zniszczeniu wszystkich kultur i wszystkich idei z wyjątkiem tylko jednej – sowieckiej.

Translated by Evhen Ladna

¹² Lemkin ma na myśli Stany Zjednoczone.

GENOCÍDIO SOVIÉTICO NA UCRÂNIA

Sossiura “Amar a Ucrânia”
*Não pode amar outros povos
Se não amar a Ucrânia*¹.

O assassínio em massa de povos e nações que caracteriza o avanço da União Soviética em direcção à Europa não é um facto inédito da sua política expansionista, nem uma novidade visando, simplesmente, uniformizar a diversidade entre Polacos, Húngaros, Bálticos, Romenos – actualmente a desaparecer na periferia do império. Pelo contrário, até tem sido, desde há muito tempo, uma característica da política interna do Kremlin – tendo a política dos actuais senhores, como precedente a da Rússia Czarista. Com efeito, é um passo indispensável no processo de “união”, do qual os dirigentes soviéticos acreditam poder vir a produzir o “Homem Soviético”, a “Nação Soviética”, e para alcançar esse objectivo, a nação unificada, os dirigentes do Kremlin destruirão, alegremente, as nações e as culturas que desde há muito, existem na Europa Oriental.

Aquilo de que pretendo falar constitui, provavelmente, o exemplo clássico do genocídio soviético, uma longa e ampla experiência de Russificação – a destruição da nação ucraniana. Significa apenas, como já disse, a continuidade lógica dos crimes czaristas, tais como o afogamento de 10.000 tártaros da Crimeia por ordem de Catarina a Grande, as mortes em massa pelas “tropas SS” de Ivan o Terrível – a Oprichnina, o extermínio de dirigentes nacionais polacos e de ucranianos católicos por Nicolau I, e a sucessão de pogroms contra os judeus, que tem manchado periodicamente a História da Rússia. E que têm a sua correspondência, dentro da União Soviética, na aniquilação da nação íngria, dos cossacos do Don e do Kuban, da República dos Tártaros da Crimeia, das nações bálticas da Lituânia, Estónia e Letónia. Cada um destes casos é um exemplo da política de liquidação, a longo prazo, dos povos não-russos, através da remoção selectiva de certas parcelas. A Ucrânia ocupa uma parte do Sudeste da URSS equivalente à dimensão da França e da Itália, e é habitada por cerca de 30 milhões de pessoas². Sendo o celeiro da Rússia, a geografia converteu-a num ponto estratégico para o petróleo do Cáucaso e do Irão,

¹ Verso de Volodymyr Sossiura acrescentado a lápis. Sossiura escreveu este poema patriótico em 1944, durante a Guerra Germano-Soviética. Inicialmente teve a simpatia das autoridades, mas em 1951, foi condenado por nacionalismo ucraniano. As duas linhas do original em ucraniano:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² Na época em que Lemkin escreveu o artigo (anos 50) a população da Ucrânia rondava os 40 milhões.

e de todo o mundo árabe. No Norte, faz fronteira com a Rússia propriamente dita. A partir do momento em que a Ucrânia garantiu a sua unidade nacional, e o povo se viu a si próprio como ucraniano, pugnando pela independência, tem sido uma séria ameaça ao próprio âmago do Sovietismo. Não surpreende, por isso, que os dirigentes comunistas atribuam a maior importância à Russificação deste membro independente da sua “União das Repúblicas,” tendo decidido transformá-la, para a integrar numa nação russa unificada. Os ucranianos consideram que não são, nem nunca foram russos. A sua cultura, a sua personalidade, a sua língua, a sua religião tudo é diferente. Apesar da proximidade de Moscovo, recusou-se a ser colectivizada, aceitando a deportação, e mesmo a morte. É por isso que é tão importante que a Ucrânia seja submetida ao procustiano modelo do Homem Soviético ideal.

A Ucrânia é altamente susceptível ao assassinio racial de forma selectiva e, por isso, a estratégia comunista não seguiu o modelo praticado pelos alemães contra os judeus. A nação é demasiado populosa para poder ser eficazmente exterminada na sua totalidade. No entanto, a sua elite religiosa, intelectual e política, estes grupos importantes e distintos, são suficientemente pequenos, e por conseguinte fáceis de eliminar, pelo que foi contra eles, que de um modo particular se abateu, em toda a sua violência, a espada soviética, com os habituais instrumentos de morte em massa, de deportação e de trabalho escravo, de exílio e de fome.

A repressão tem seguido um modelo sistematizado, sendo todo o processo constantemente repetido a cada manifestação do espírito nacional. O primeiro golpe foi infligido contra a intelligentsia, o cérebro nacional, de forma a paralisar o resto do corpo. Em 1920, 1926 e, de novo, em 1930–1933, professores, escritores, artistas, pensadores e dirigentes políticos foram eliminados, detidos ou deportados.

Segundo o *Ukrainian Quarterly* do Outono de 1948, só no ano de 1931, 51.713 intelectuais foram enviados para a Sibéria. Pelo menos 114 reconhecidos poetas, escritores e artistas, as mais eminentes figuras culturais da nação, sofreram o mesmo destino. Calcula-se, de acordo com estimativas conservadoras, que no mínimo, 75% dos intelectuais e pessoas qualificadas na Ucrânia Ocidental, Ucrânia Subcarpática e Bucovina foram brutalmente exterminadas pelos russos. (Ibid., Verão de 1949).

A par do ataque contra a intelligentsia houve uma ofensiva contra as Igrejas, os sacerdotes e a hierarquia, a “alma” da Ucrânia. Entre 1926 e 1932, a Igreja Ortodoxa Autocéfala Ucraniana, o seu Metropolita (Lypkivsky) e 10.000 membros do clero foram liquidados. Em 1945, quando os soviéticos ocuparam a Ucrânia Ocidental, a Igreja Católica Ucraniana teve o mesmo destino. Que a Russificação é o único problema que realmente importa, prova-o o facto de ter sido proposta à Igreja, antes da sua destruição, a possibilidade de se integrar no Patriarcado Russo de Moscovo, um instrumento político do Kremlin.

Ainda duas semanas antes da Conferência de São Francisco, em 11 de Abril de 1945, um destacamento de tropas do NKVD cercou a Catedral de S. Jorge em Lviv e deteve o Metropolita Slipyj, 2 bispos, 2 prelados e vários sacerdotes³. Todos os estudantes do seminário teológico da cidade foram expulsos da escola, enquanto os professores eram informados de que a Igreja Greco-Católica Ucraniana deixara de existir, e de que o seu Metropolita fora preso, sendo substituído por um bispo da confiança dos soviéticos. Estes actos repetiram-se por toda a Ucrânia Ocidental e ao longo da Linha Curzon junto à Polónia⁴. Pelo menos sete bispos foram presos ou nunca mais se ouviu falar deles. Não há na região um único Bispo da Igreja Católica Ucraniana que permaneça em liberdade. Quinhentos membros do clero que protestaram contra as acções dos soviéticos foram mortos ou detidos. Por toda a região, clérigos e leigos foram assassinados às centenas, enquanto que o número dos que foram enviados para campos de trabalhos forçados atingiu a escala dos milhares. Aldeias inteiras ficaram despovoadas. Na deportação, as famílias foram deliberadamente separadas, pais para a Sibéria, mães para as obras de construção do Turquestão, e crianças para lares comunistas a fim de serem “educadas.” Pelo crime de ser ucraniana, a própria Igreja foi declarada uma organização contrária ao bem-estar do Estado Soviético, e os seus membros registados nos ficheiros da polícia soviética como potenciais “inimigos do povo.” Com efeito, à excepção de 150.000 membros na Eslováquia, a Igreja Católica Ucraniana foi oficialmente extinta, a hierarquia aprisionada, e o clero disperso e exilado.

Estes ataques contra a Alma provocaram e continuarão a provocar graves consequências no Cérebro da Ucrânia, dado que, tradicionalmente, um grande número de intelectuais provém das famílias do clero, e os próprios sacerdotes têm sido os chefes das aldeias, enquanto as suas esposas dirigem as organizações de caridade. As ordens religiosas possuem escolas e encarregam-se de grande parte da assistência social.

A terceira componente do plano soviético visa os agricultores, essa enorme massa de camponeses independentes que é o repositório das tradições, do folclore e música, da língua nacional e literatura, do espírito nacional da Ucrânia. A arma usada contra este grupo é, provavelmente, a mais terrível de todas – a fome. Entre 1932 e 1933, 5.000.000 de ucranianos morreram de fome, uma desumanidade condenada pelo 73.º Congresso, em

³ A Carta fundadora das Nações Unidas foi assinada na conferência de 25-26 Abril de 1945 pelos delegados de 50 países, incluindo a URSS e a República Socialista Soviética da Ucrânia.

⁴ Os britânicos propuseram a Linha Curzon como fronteira entre os estados soviético e polaco, depois da I.ª Guerra Mundial. Mais tarde, após a II.ª Guerra Mundial, serviu de base para a delimitação da fronteira entre a Polónia e a URSS. A fronteira colocou uma significativa minoria ucraniana dentro do território polaco.

28 de Maio de 1934⁵. Houve uma tentativa de interpretar este expoente máximo da brutalidade soviética como uma política económica, relacionada com a colectivização das terras cerealíferas e a eliminação dos Kulaks, os camponeses independentes, e como sendo necessária. No entanto, a verdade é que os grandes proprietários da Ucrânia eram poucos ou nenhuns. Como declarou o escritor soviético Kosior⁶ no *Izvestiia* de 2 de Dezembro de 1933, “O nacionalismo ucraniano é o nosso principal adversário,” e foi precisamente para destruir esse nacionalismo, e impor a horrível uniformidade do estado soviético, que se sacrificou o campesinato ucraniano. O método utilizado nesta parte do plano não foi, de modo nenhum, restringido a um grupo específico. Todos sofreram – homens, mulheres e crianças. A colheita desse ano era suficiente para alimentar a população e o gado da Ucrânia, apesar de ter diminuído um pouco desde o ano anterior, provavelmente em resultado dos distúrbios da colectivização. Mas a fome era útil aos soviéticos que, por isso, a provocaram de modo planeado, através de uma requisição anormalmente elevada de cereais, na forma de impostos. A juntar-se a isto, milhares de hectares de cereais deixaram de ser ceifados, apodrecendo nos campos. A parte restante foi encaminhada para silos estatais, aí ficando armazenada até ao momento em que as autoridades decidissem da sua utilização. Grande parte desta colheita, tão importante para a vida do povo ucraniano, acabou por ser exportada para a obtenção do crédito estrangeiro.

Enfrentando a fome nas explorações agrícolas, milhares abandonaram as zonas rurais em direcção às cidades para aí mendigar alimentos. Tendo sido detidos e obrigados a regressar aos campos, abandonaram os filhos, na esperança de que estes pudessem sobreviver. Deste modo, só em Kharkiv foram abandonadas 18.000 crianças. Aldeias

⁵ Em 28 de Maio de 1934, o congressista de Nova Iorque, Hamilton Fish, apresentou uma proposta de resolução (House Resolution 399 do 73.º Congresso). O documento declarava que “vários milhões de pessoas da República Socialista Soviética da Ucrânia . . . morreram de fome durante os anos de 1932 e 1933.” A resolução pretendia condenar a URSS por usar a fome “como forma de subjugar a população ucraniana e de destruir os direitos políticos, culturais, e nacionais ucranianos” e apelava a :

Que a Câmara dos Representantes manifeste a sua solidariedade com todos os que sofreram na grande fome da Ucrânia, que trouxe a miséria, o sofrimento, e a morte a milhões de ucranianos pacíficos e respeitadores da lei; . . .

Que . . . o Governo da União das Repúblicas Socialistas Soviéticas. . . tome medidas concretas para atenuar as terríveis consequências resultantes da fome. . .

Que. . . o Governo da União das Repúblicas Socialistas Soviéticas. . . não crie obstáculos aos cidadãos americanos que pretendem prestar auxílio, na forma de dinheiro, alimentos, e bens de primeira necessidade, às regiões da Ucrânia atingidas pela fome.

A resolução foi encaminhada para a Comissão dos Negócios Estrangeiros, mas não conseguiu ser aprovada na Câmara dos Representantes. (A resolução encontra-se reproduzida no *The Ukrainian Quarterly* 4 (1978), pp. 416-417. <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ No original, o nome aparece como Kossies, um óbvio equívoco. Stanislav Kosior não era escritor, mas Secretário Geral do Comité Central do Partido Comunista (Bolchevique) da Ucrânia – i.e., o chefe político da república. A edição de 2 de Dezembro do *Izvestiia* apresenta, em três páginas, o discurso de Kosior intitulado “Itogi i blizhaishie zadachi provedeniia natsionalnoi politiki na Ukraine.” (“Resultados e tarefas imediatas na implementação da política das nacionalidades na Ucrânia”). A citação exacta, proveniente do texto da resolução aprovada no plenário conjunto do Comité Central e do Comité Central de Controlo do Partido Comunista (Bolchevique) da Ucrânia declara: “No presente momento, a principal ameaça na Ucrânia provém do nacionalismo ucraniano local ligado aos interesses imperialistas.”

com milhares de habitantes tinham uma população sobrevivente na ordem das centenas; noutras, metade da população tinha desaparecido, e as mortes nestas localidades atingiam as 20 a 30 por dia. O canibalismo tornou-se uma situação banal.

Como W. Henry Chamberlain, o correspondente em Moscovo do *Christian Science Monitor*, escreveu em 1933:

Os Comunistas viram nessa apatia e desânimo, sabotagem e contra-revolução, e com a brutalidade característica dos idealistas fanáticos, decidiram dar livre curso à fome na certeza de que os camponeses aprenderiam a lição.

Foi concedida ajuda às herdades colectivas, mas de modo insuficiente e tão tardio, que se perderam demasiadas vidas. Os camponeses privados foram abandonados à sua sorte; e o facto da taxa de mortalidade ser bastante mais elevada entre os camponeses privados constituiu o mais forte argumento a favor da adesão às herdades colectivas.

A quarta etapa do processo consistiu na fragmentação do povo ucraniano, através da assimilação de populações estrangeiras, bem como da dispersão dos ucranianos por toda a Europa Oriental. Desta forma, destruir-se-ia a sua unidade étnica e as nacionalidades seriam amalgamadas. Entre 1920 e 1939, a população da Ucrânia passou de 80% de ucranianos para somente 63.2%⁷. Devido à fome e às deportações, a população ucraniana caiu de 23, 2 milhões para 19,6 milhões, enquanto que a população não ucraniana atingiu os 6 milhões. Se considerarmos que a Ucrânia tinha a mais alta taxa de crescimento demográfico da Europa, cerca de 800.000 por ano, facilmente se verifica até que ponto foi alcançado o objectivo da política russa

Estas foram as principais etapas da destruição sistemática da nação ucraniana, da sua progressiva absorção no seio da nova nação soviética. É certo que não houve qualquer tentativa de aniquilamento total, à semelhança do método aplicado pelos alemães na perseguição aos judeus. No entanto, se o plano soviético acabar por ser totalmente bem sucedido, se a intelligentsia, os sacerdotes e os camponeses forem eliminados, então nesse caso a Ucrânia terá morrido como se todos os ucranianos tivessem sido mortos individualmente, porque terá perdido a componente que manteve e desenvolveu a sua cultura, as suas crenças, os seus ideais colectivos, que a guiou e lhe deu uma alma, em suma, aquilo que a fez ser uma nação em vez de um conjunto de pessoas.

Contudo, as mortes em massa e de forma indiscriminada, não têm faltado – não

⁷ Não houve recenseamento em 1920; possivelmente um erro tipográfico no lugar de 1926, o ano em que se efectuou o primeiro recenseamento soviético. Em 1926, contabilizavam-se 22,9 milhões de ucranianos étnicos na RSS da Ucrânia, ou seja 81% da população. Os números falsificados de 1939 indicavam 23,3 milhões de ucranianos, isto é cerca de 75% dos 31 milhões de habitantes da RSS da Ucrânia.

são parte integrante do plano, mas tão-somente variantes de circunstância. Milhares foram executados, e outros ignorados milhares foram enviados para uma morte certa nos campos de trabalho siberianos

A cidade de Vinnitsa poderia perfeitamente ser apelidada de Dachau ucraniana. Em 91 valas encontraram-se os corpos de 9.432 vítimas da tirania soviética, fuziladas pelo NKVD em 1937 ou 1938. Entre as lápides dos cemitérios convencionais, nas florestas, e até numa terrível ironia, debaixo de uma pista de dança, desde 1937 foram sendo depositados os cadáveres, até à sua descoberta pelos alemães, em 1943. Muitas das vítimas tinham sido dadas, pelos soviéticos, como exiladas na Sibéria.

A Ucrânia também tem a sua Lidice, na povoação de Zavadka, destruída pelos súbditos polacos do Kremlin, em 1946⁸. Em três ocasiões, as tropas da Segunda Divisão Polaca atacaram a localidade, matando homens, mulheres e crianças, queimando as casas e levando os animais das quintas. Durante o segundo ataque, o comandante vermelho deixou um aviso à população sobrevivente,

Acontecerá o mesmo a todos os que se recusarem a voltar para a Ucrânia. Por isso, ordeno que no prazo de três dias a aldeia fique vazia; caso contrário, executarei cada um de vocês.

– de *Morte e Devastação na Linha Curzon* de Walter Dushnyck

Quando a povoação foi, por fim, esvaziada à força, só restavam 4 homens entre 78 sobreviventes. Durante o mês de Março desse ano, outras 9 povoações ucranianas foram atacadas pela mesma unidade vermelha e tiveram, em geral, o mesmo tratamento.

Aquilo a que assistimos não se confina à Ucrânia. O plano executado pelos soviéticos tem sido repetido vezes sem conta. É uma parte essencial do projecto expansionista soviético, porque proporciona um meio rápido para unificar a diversidade de culturas e nações que constituem o Império Soviético. O facto deste método causar um indescritível sofrimento a milhões de pessoas não os desviou do seu objectivo. O simples facto de se tratar de sofrimento humano, seria suficiente para condenar, como criminoso, este projecto unitário. Mas é muito mais do que isso. Não é somente um caso de morte em massa. Trata-se de um genocídio, da destruição, não só de indivíduos, mas de uma cultura e de uma nação. Mesmo que tal fosse exequível sem o mínimo sofrimento, seríamos forçados a condená-lo, porque o conjunto de consciências, a unidade de ideias, de língua e de costumes, que formam aquilo a que chamamos uma nação, constitui um dos mais

⁸ Em 10 de Junho de 1942, num acto de represália pelo assassinato do ditador nazi da Morávia, Reinhard Heydrich, a aldeia de Lidice foi completamente destruída, tendo sido executadas 173 pessoas do sexo masculino, com mais de 14 anos, e deportadas as mulheres e crianças. Zavadka Morokhivska, Sianik povit, Lemkivshchyna [Região de Lemko], actualmente Zawadka-Morochovska, Condado de Powiat, Polónia.

importantes veículos de civilização e de progresso. É verdade que as nações se misturam entre si e formam novas nações, temos um exemplo desse processo no nosso próprio país – mas essa mistura consiste na acumulação das qualidades que cada cultura possui respectivamente⁹. É assim que o mundo avança. Além da importantíssima questão do sofrimento humano e dos direitos humanos, o que nós condenamos nos planos soviéticos é o criminoso desperdício de civilização e de cultura. Para que a unidade nacional soviética se torne realidade, não por intermédio de uma qualquer união de ideias ou de culturas, mas através da completa destruição de todas as culturas e ideias, excepto uma – a Soviética.

Translated by Luis Ribeiro

⁹ Lemkin referia-se aos Estados Unidos.

GENOCIDUL SOVIETIC ÎN UCRAINA

„Iubește Ucraina'
Nu poți iubi alți oameni
Dacă nu iubești Ucraina.”¹
Sosiura

Uciderea în masă de oameni și națiuni ce au caracterizat avansarea Uniunii Sovietice în Europa nu reprezintă o nouă caracteristică a politicii expanționiste, nu este o inovație divizată doar pentru a scoate în evidență uniformitatea față de diversitate a polonezilor, ungarilor, românilor ce dispar în prezent în hotarele imperiului sovietic. În schimb, avem de-a face cu o caracteristică pe termen lung chiar și în politica internă a Kremlinului, pentru care maștrii actuali prezintă un precedent în acțiunile Rusiei țariste. Este într-adevăr un pas indispensabil în procesul ‘uniunii’, în urma căruia liderii sovietici speră că vor produce ‘Omul sovietic’, ‘Națiunea Sovietică’ și pentru a-și atinge scopul, care a unit națiunea, liderii de la Kremlin vor distruge bucuroși națiunile și culturile ce s-au împământat de-a lungul timpului în Europa de Răsărit.

Ceea ce vreau să spun este poate un exemplu clasic al genocidului sovietic, experimentul său cel mai lung și mai larg răspândit în rusificare – distrugerea națiunii ucrainene. Acesta este, cum am mai spus, doar succesorul logic al crimelor țariste de acest fel precum înecarea a 10,000 de tătari din Crimeea la ordinul Ecaterinei cea Mare, crimele în masă ale ‘trupelor SS’ ale lui Ivan cel Groaznic – cunoscute sub denumirea de Opricinina, exterminarea liderilor naționali polonezi și a catolicilor ucraineni de către Nicolae I, și seriile de pogromi evrei care au pătât periodic istoria rusească. Și a fost o serie de meciuri în cadrul Uniunii Sovietice prin anihilarea națiunii ingeriene, a cosakilor don și Kuban, a Republicilor Tătare din Crimeea, a Națiunilor Baltice de lituanieni, estonieni și letoni. Fiecare caz în parte a constituit politica pe termen lung de lichidare a popoarelor non-rusești prin mutarea de părți selectate.

Ucraina constituie o felie a URSS-ului sud-răsăritean egal ca suprafață cu Franța și Italia și locuit de 30 milioane de oameni². Ea însuși un coș cu pită rusesc, geografia a făcut din Ucraina cheia strategică pentru petrolul din Caucaz și Iran și pentru întreaga lume arabă. La nord, se învecinează chiar cu Rusia. Atâta timp cât Ucraina își menține unitatea

¹ Vers adăugat cu creionul de către Volodymyr Sosiura. Sosiura a scris poemul patriotic în 1944, în timpul războiului Germano-Sovietic. La început, autoritățile au apreciat poemul și în 1948 l-au recompensat pe poet cu premiul "Stalin", dar în 1951 a fost condamnat pentru naționalism ucrainean. Cele două versuri în limba ucraineană, în original:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² Conform cu recensământul din 1959 au fost atunci puțin peste 40 milioane de oameni.

națională, atâta timp cât poporul său continuă să se considere ucrainean și să caute obținerea independenței, țara aceasta posedă cu adevărat o amenințare a sovietismului însuși. Nu e de mirare că liderii comuniști au acordat cea mai mare importanță rusificării acestui membru independent [în gândire] al ‘Uniunii Republicilor’ lor, au determinat-o să fie refăcută pentru a îndeplini rolul de națiune rusă după principiile lor. Pentru ucraineni acest lucru nu înseamnă și nu va însemna niciodată că sunt ruși. Cultura acestui popor, temperamentul său, limba sa, religia sa, toate sunt diferite. La poarta Moscovei, Ucraina a refuzat să fie colectivizată, acceptând deportarea, chiar moartea. Și de aceea este atât de important ca ucrainenii să se potrivească modelului procustian al omului sovietic ideal.

Ucraina este susceptibilă de crimă rasială de către părți selectate și astfel tacticile comuniste nu au urmat modelul luat de atacurile germane împotriva evreilor. Națiunea este prea populată pentru a fi exterminată complet cu eficiență. Oricum, conducerea sa, religioasă, intelectuală, politică, părțile sale selectate și stabilite, este minoră și prin urmare ușor de eliminat, și iată că asupra acestor grupuri în mod special s-a axat întreaga forță a sovieticilor, cu uneltele specifice de ucidere în masă, deportare și muncă silnică, exil și înfometare.

Atacul a manifestat un model sistematic cu întregul proces repetat iar și iar pentru a întâlni noi izbucniri ale spiritului național. Prima lovitură viza intelectualitatea, creierul națiunii, astfel încât să paralizeze restul trupului: poporul. În 1920, 1926 și din nou în 1930–1933, profesori, scriitori, artiști, gânditori, conducători politici au fost lichidați, închiși sau deportați. Conform publicației „Ukrainian Quarterly” din toamna lui 1948, 51,713 intelectuali au fost deportați în Siberia numai în 1931. Cel puțin 114 poeți cunoscuți, scriitori și artiști, cei mai proeminenți conducători culturali ai națiunii au avut aceeași soartă. Se estimează că cel puțin 75% dintre intelectualii ucraineni și specialiști din vestul Ucrainei, Ucraina Carpatică și Bucovina au fost exterminați în mod brutal de ruși (ibid., vara lui 1949).

Mergând mai departe cu acest atac asupra intelectualității reprezenta o ofensivă împotriva bisericilor, preoților și ierarhilor, “sufletul” Ucrainei. Între 1926 și 1932, Biserica Autocefală Ortodoxă ucraineană, Arhiepiscopia sa (Lipkivski) și cei 10,000 de clerici au fost lichidați. În 1945, când sovieticii s-au stabilit în vestul Ucrainei, o soartă similară a cunoscut și Biserica Catolică ucraineană. Rusificarea era singura problemă, iar aceasta este în mod clar demonstrată de faptul că înainte de lichidarea sa, Bisericii i s-a oferit ocazia de a se alătura Patriarhiei ruse de la Moscova, arma politică a Kremlinului.

Doar cu două săptămâni înainte de conferința de la San Francisco de pe 11 aprilie 1945, un detașament de trupe NKVD a înconjurat Catedrala Sf. George din Lviv și a arestat Arhiepiscopia Slipii, doi episcopi, doi prelați și mai mulți preoți³. Toți studenții de la seminarul teologic din oraș au fost trimiși acasă, în timp ce profesorilor li s-a spus că

³ Carta care a creat Organizația Națiunilor Unite a fost semnat de către delegați din 50 de țări, inclusiv URSS și RSS Ucraineană, la Conferința a avut loc la 25-26 aprilie 1945.

Biserica Greco-Catolică ucraineană a încetat să mai existe, că Arhiepiscopul a fost arestat, iar în locul său va fi numit un episcop sovietic. Aceste acte s-au repetat în întreaga Ucraina de vest și de-a lungul Liniei Curzon din Polonia⁴. Cel puțin șapte episcopi au fost arestați sau nu s-a mai auzit vreodată despre ei. Nu mai există în zonă niciun Episcop de Biserică Catolică ucraineană. 500 de clerici care s-au întâlnit să protesteze împotriva acțiunii sovieticilor, au fost împușcați sau arestați. În întreaga regiune, clerul și laicii au fost omorâți cu sutele, în timp ce mii de ucraineni au fost trimiși la muncă silnică. Sate întregi au fost depopulate. În deportare, familiile au fost deliberat separate, tații în Siberia, mamele la muncă în Turkestan, iar copiii în case comuniste pentru a fi “educați”. Pentru crima de a fi ucrainean, Biserica însăși a fost declarată societate în detrimentul ajutorului social de la statul sovietic, membrii săi au fost însemnați în dosarele poliției sovietice drept “dușmani ai poporului”. De fapt, cu excepția a 150,000 membrii în Slovacia, Biserica Catolică ucraineană a fost oficial lichidată, ierarhia sa închisă, clerul său împărțit și deportat.

Aceste atacuri asupra Sufletului au avut și continuă să aibă efect adânc asupra Creierului Ucrainei, deoarece familiile clerului au completat în mod tradițional o mare parte dintre intelectuali, în timp ce preoții înșiși au fost liderii satelor, iar soțiile lor șefii organizațiilor caritabile. Ordinele religioase conduceau școlile și aveau grijă de majoritatea programelor caritabile organizate.

Al treilea ghimpe al planului sovietic îi viza pe fermieri, masa largă de țărani independenți, care reprezintă depozitarul tradiției, folclorului și muzicii, limba și literatura națională, spiritul național al Ucrainei. Arma folosită împotriva acestui trup, înfometarea, este poate cea mai teribilă dintre toate. Între 1932 și 1933, 5,000,000 ucraineni au murit de foame, o inumanitate pe care Congresul al 73-lea a criticat-o fățiș pe 28 mai 1934⁵. A fost o încercare de a anula cel mai important element al cruzimii sovietice precum o politică economică conectată la colectivizarea lanurilor de grâu, iar eliminarea kulak-urilor, cum erau cunoscuți fermierii independenți, a fost prin urmare necesară. Problema este oricum că fermierii ucraineni la scară largă erau puțini și izolați unul de altul. “Naționalismul

⁴ Linie de Curzon propus de britanici ca frontiera dintre Polonia și statul sovietic după primul război mondial, eventual, a servit drept bază pentru după cel de-al doilea război mondial granița dintre Polonia și URSS. Frontiera a lăsat un mare minoritate ucraineană în statul polonez.

⁵ La 28 mai 1934, kongresmanul Hamilton Fish din New York a introdus o Rezoluție (H. Res .309), în Camera Reprezentanților, în Washington. Documentul prevede că “mai multe milioane din populația Republicii Socialiste Sovietice Ucrainene au murit de foame în perioada 1932 și 1933”. Rezoluția a propus în continuare:

care Camera Reprezentanților își exprimă simpatia pentru toți cei care au suferit de pe urma mării foamete din Ucraina, care a adus mizerie, nenorocire și moartea a milioane de ucraineni pașnici și care se supun legilor;

că. . . Guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. . . ia măsuri active pentru a atenua consecințele groaznice ce decurg din prezenta foamete,

că. . . Guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. . . nu se opun în calea cetățenilor americani care doresc să trimită un ajutor sub formă de bani, alimente, precum și necesitățile pentru regiunile din Ucraina lovite de foamete.

Rezoluția a fost menționată la Comisia pentru Relații Externe (Rezoluție reprodusă în „Ukrainian Quarterly” (1978) 416-417).

ucrainean este pericolul nostru principal”, spunea un politician sovietic, Koscior⁶, în Izvestia pe 2 decembrie 1933, și se urmărea eliminarea acestui naționalism, stabilirea oribilei uniformități a statului sovietic pentru care țărănimea ucraineană era sacrificată.

Metoda folosită în această parte a planului nu se mărginea doar la vreun anumit grup. Toți au avut de suferit: bărbați, femei și copii. Secerișul din acel an era capabil să hrănească poporul și efectivele de animale ale Ucrainei, deși scăzuse ceva față de anul precedent, o descreștere datorată probabil în mare măsură luptei pentru colectivizare. Dar foametea era necesară pentru sovietici, astfel că aceștia au ajuns la o comandă, de plan, printr-o alocare de cereale neobișnuit de mare pentru stat ca impozite. Pentru a adăuga la aceasta, mii de hectare de grâu nu au fost niciodată recoltate, ci lăsate să putrezească pe câmp. Restul a fost trimis la grânarele guvernului să fie depozitate acolo până când autoritățile au decis cum să o aloce. O mare parte din această cultură, atât de vitală poporului ucrainean, a ajuns ca exporturi pentru crearea unor credite peste hotare.

În fața unei foamete la ferme, au abandonat zonele rurale cu miile și s-au mutat la oraș pentru a cerși alimente. Prinși acolo și trimiși înapoi în țară, și-au abandonat copiii, în speranța că măcar aceștia ar putea supraviețui. În acest fel, 18000 de copii au fost abandonați în Harkiv. Sate de mii au avut supraviețuitori de numai o sută; în alte sate, jumătate din populație a dispărut și morțile au ajuns de la 20 la 30 pe zi. Canibalismul a devenit ceva obișnuit.

Iată ce scria C. [citit W.] Henry Chamberlain, corespondent la Moscova al „Christian Science Monitor”, în 1933:

„Comuniștii au văzut în această apatie și descurajare, sabotaj și contra-revoluție, și cu cruzimea specifică idealiştilor fățarnici, ei au decis să lase foametea să-și urmeze cursul cu ideea că s-ar preda o lecție țăranilor.

Asistența pentru săraci a fost împărțită la contractele colective de ferme, dar pe o scară inadecvată și atât de târziu, că multe vieți au fost deja pierdute. Țăranii individuali au fost lăsați să se mute pentru ei înșiși, și cu mult mai mare rata de mortalitate în rândul țăranilor individuali s-a dovedit un argument mai puternic în favoarea aderării la ferme colective.”

Al patrulea pas în procesul de fragmentare a poporului ucrainean prin adăugarea Ucrainei la popoare străine și prin împrăștierea ucrainenilor în întreaga Europă. În acest

⁶ Eronat identificate de Lemkin ca “scriitor sovietic Kossies”, Stanislav Kosior a fost primul secretar al Partidului Comunist (bolșevic) din Ucraina. Într-un discurs ținut la ședința comună a Comitetului Central și al Comitetului Central de control al PC (b) U, la 27 noiembrie 1933, Kosior a declarat că “la un moment dat, naționalismul local ucrainean reprezintă principalul pericol”.

fel, unitatea etnică ar putea fi distrusă, iar naționalitățile amestecate. Între 1920 și 1939, populația Ucrainei s-a schimbat de la 80% ucraineni la 63%⁷. În fața foametei și a deportării, populația ucraineană s-a micșorat de la 23,2 milioane la 19,6 milioane, în timp ce populația non-ucraineană s-a mărit cu 5,6 milioane. Când considerăm că Ucraina a avut odată cea mai mare rată a creșterii populației din Europa, în jur de 800,000 pe an, este ușor de văzut că politica rusească s-a împlinit.

Aceștia au fost pașii importanți în distrugerea sistematică a națiunii ucrainene, în absorbția sa progresivă în cadrul noii națiuni sovietice. Notabil este faptul că nu au fost încercări de anihilare completă, precum a fost metoda atacului german asupra evreilor. Și totuși, dacă programul sovietic va avea succes complet, dacă intelectualitatea, preoții și țăranii pot fi eliminați, Ucraina va fi la fel de moartă ca și fiecare ucrainean ucis, pentru că va pierde acea parte din ea, care a păstrat și a dezvoltat cultura sa, credințele sale, ideile sale comune, care au ghidat-o și i-au dat un suflet, care, pe scurt, a făcut-o națiune mai degrabă decât o masă de oameni.

Cu toate acestea, masa de oameni, crimele nediscriminate nu au lipsit: pur și simplu nu au fost parte integrantă a planului, ci doar variații de șansă. au fost executați cu miile, mii au dispărut fără să se menționeze în sigura moarte a lagărelor de muncă siberiene.

Orașul Vinița poate fi la fel de bine numit Dachaul ucrainean. În 91 de morminte se află trupurile a 9,432 victime ale tiraniei sovietice, împușcate de NKVD prin 1937 sau 1938. Printre pietrele de morminte ale unor adevărate cimitire în păduri, cu ironie amară, sub o scenă de dans, se află trupurile din 1937 până la descoperirea lor de către germani în 1943. Multe dintre victime au fost raportate de sovietici ca fiind exilate în Siberia.

Ucraina își are și propria Lidice în orașul Zavadka, distrus de sateliții polonezi din Kremlin în 1946⁸. de trei ori, trupe ale Diviziei a II-a poloneze a atacat orașul, omorând bărbați, femei și copii, arzând case și furând animalele de fermă. În timpul celui de-al doilea raid, comandantul Roșu a mărturisit ce a mai rămas din populația orașului: "Aceași soartă va fi întâlnită de toți cei care refuză să meargă în Ucraina. Prin urmare ordon ca în trei zile satul să fie părăsit; altfel, voi executa pe fiecare dintre voi"⁹.

Când orașul a fost în sfârșit evacuat prin forță, acolo au rămas doar 4 bărbați din 78 de supraviețuitori. În timpul lui martie al aceluiași an, alte nouă orașe ucrainene au fost atacate de aceeași unitate Roșie și a primit mai mult sau mai puțin același tratament.

⁷ Nu a fost nici o recensământ în 1920. Cifrele oficiale din recensământul din 1926 și 1939 sunt oarecum diferite de ale lui Lemkin. În 1926, erau 22.9 milioane de etnici ucraineni, în RSS Ucraineană, precum și cifra falsificată din 1939 a arătat 23.3 milioane de euro, sau o creștere a numărului de etnici ucraineni la 435000. Cu toate acestea, creșterea numărului întregii populații ucrainene din RSS de 3.3 milioane a redus etnic porțiunea ucraineană de la 80% la 73%.

⁸ La 10 iunie 1942, 172 indivizi de sex masculin cu vârsta de peste 14 ani au fost lichidați, femeile și copiii, evacuați și satul Lidice ras la pământ în represaliile de asasinare a dictatorului nazist din Moravia, Reinhard Heydrich. Zavadka Morokhivs'ka, Sianits'kyi povit, Lemkivshchyna, acum Zavadka-Morochowska, în Polonia.

⁹ Din W. Dushnyck, "Death and Devastation on the Curzon Line" (note by R.L.)

Ceea ce am văzut aici nu se limitează la Ucraina. Planul pe care sovieticii l-au folosit acolo a fost și se repetă. Este o parte esențială a programului sovietic de expansiune, deoarece oferă o metodă rapidă de a evidenția unitatea din diversitatea de culturi și națiuni ce constituie Imperiul Sovietic. Faptul că această metodă aduce odată cu ea suferință de nedescris milioane de oameni nu i-a întors din drum. Dacă nu pentru alt motiv decât această suferință umană, vom condamna acest drum către unitate ca fiind criminal. Dar este mai mult decât atât. Acesta nu este un simplu caz de crimă în masă. Este cazul unui genocid, al distrugerii, nu doar al individualității, ci al unei culturi și națiuni. Dacă era posibil să se realizeze acest lucru chiar și fără suferință, tot am fi conduși să îl condamnăm, pentru familia de gânditori, de unitate de idei, de limbă și obiceiuri ce formează ceea ce numim o națiune ce constituie una dintre cele mai importante din căile de civilizație și progres. Este adevărat că națiunile se amestecă și formează noi națiuni – avem un exemplu al acestui proces în țara noastră, dar acest amestec consistă în tragerea de beneficii ale superiorităților pe care orice cultură o deține¹⁰. Și în acest fel lumea avansează. Ce-ar fi atunci, în afară de o întrebare foarte importantă despre suferințele umane și drepturile omului pe care le găsim în neregulă cu planurile sovietice, îl reprezintă deșeurile criminale de civilizație și de cultură. Pentru unitate națională sovietică este creată, nu de către orice uniune de idei și de culturi, ci de distrugerea completă a tuturor culturilor și a tuturor ideilor, care salvează una – pe cea sovietică.

Translated by Anda Irinel Panțiru

¹⁰ Lemkin s-a gândit la Statele Unite.

SOVJETSKI GENOCID U UKRAJINI

*...voleti ne možeš ni ostale narode,
kad ne voliš ni svoju Ukrajinu!...*

(Vladimir Sosjura, ukrajinski pesnik, pesma «Volite Ukrajinu!»¹)

Proširivanje Sovjetskog Saveza prema Evropi bilo je praćeno masovnim ubijstvima naroda i nacija. Međutim, ta ubijstva nisu bila nešto novo u politici ekspanzije, niti neki novi poredak koji je država primenila u cilju stvaranja istovrsne mase iz raznolikosti: od Poljaka, Mađara, Rumuna, stanovnika Litvanije, Letonije i Estonije, koji se sada grče na granicama velike sovjetske imperije. Naprotiv, to je bila dugoročna karakteristika unutrašnje politike Kremlja, koju su sadašnji vladari nasledili još preko brojnih predsedana iz carske Rusije. To je bio neophodni korak u postupku «ujedinjavanja» koji će formirati «sovjetsku naciju» i «sovjetskog čoveka». To su bili cilj i nada sovjetskih vođa. I radi ostvarenja svog cilja, radi stvaranja ujedinjene nacije, kremaljski vođe će rado uništiti nacije i kulture koje su odavno naseljavale Istočnu Evropu.

Ono, o čemu želim da razgovaram, predstavlja tipičan primer sovjetskog genocida, najduži i najjači pokušaj «rusificiranja». Govorim o iskorenjavanju ukrajinske nacije. Kao što sam malo pre rekao, taj postupak sovjetske vlade bio je samo naslednik zločina ruske carske vlade. Po naredbi kralice Katarine Velike 10 hiljada krimskih Tatara stradali su i bili potopljeni; car Ivan Grozni koristeći svoje jedinice «SS» «Oprićnike» vršio je strašne pokolje; car Nikola Prvi je uništio vođe nacionalnog pokreta Poljske i ukrajinske katolike; bilo je više pogroma protiv Jevreja koji su s vremena na vreme kao crne fleke pokrivalu rusku istoriju.

Navedeni predsedani imaju svoje podudarnosti i u okvirima istorije Sovjetskog Saveza; možemo da kažemo o uništavanju ingermandlanaca, donskih i kubanjskih kozaka, republike krimskih tatara, nacija Litvanije, Estonije i Letonije. U svakom od nabrojanih slučajeva imamo ispoljavanje dugotrajne politike likvidacije neruskih naroda putem istrebljavanja određenih segmenata društva.

Ukrajina predstavlja deo jugo-istočnog prostora SSSR koji je površinski jednak teritoriji Francuske i Italije i ima oko 30 miliona stanovnika². S obzirom da je Ukrajina oduvek bila ruska žitnica, zbog svog geografskog položaja postala je još i strateški ključ ka nafti Kavkaza i Irana, kao i celog arapskog sveta.

¹ Vladimir Sosjura, ukrajinski pesnik 20. stoleća. Ove reči je pesnik olovkom dodao u svoju patriotsku pesmu koju je napisao 1944. godine, za vreme Drugog svetskog rata. Sovjetska vlada je u početku sa odobrenjem prihvatila ovu pesmu i 1948. godine pesnik je dobio Stalinsku naradu. Međutim, već 1951. godine pesma je bila zabranjena zbog ukrajinskog nacionalizma.

² U vreme kada je autor (Lemkiv) pisao ovaj članak (50-h godina 20. stoleća), stanovništvo Ukrajine bilo je oko 40 miliona ljudi.

Na severu Ukrajina graniči sa Rusijom. I sve dok Ukrajina čuva svoje nacionalno jedinstvo, dok njen narod nastavlja da se samoopredeljuje kao Ukrajinci i traži svoju nezavisnost – sve dotad ona predstavlja ozbiljnu opasnost za upravo samu suštinu «sovjetizama».

Nema ništa čudnog u tome što su komunistički vođe posvetili najveću pažnju postupku rusifikacije ovog samostalnog člana njihovog «saveza republika» i odlučili su da ga preurede i prilagode svom obrascu jedinstvene ruske nacije. Jer Ukrajinac nije, a i nikad nije bio Rus. Njegova kultura, temperamenat, njegov jezik i njegova vera – sve je drugačije. Budući da je zavisan od Moskve, ukrajinski narod svim snagama je odbijao kolektivizaciju i draže prihvatao deportaciju ili čak smrt. I upravo zato za sovjetsku vlast bilo je veoma važno da ukrajinski narod dovedu do «prokrustovog obrazca» idealnog sovjetskog čoveka.

Ukrajinci su veoma osetljivi po pitanju ubijstava na osnovu rasne pripadnosti, i zato se komunistička taktika u Ukrajini razlikovala od nemačke anti-jevrejske politike. Ukrajinska nacija je veoma brojna da bi se nju moglo kompletno uništiti. Međutim – njene vođe, verska, intelektualna i politička elita je relativno malobrojna i zato se može lako uništiti. I upravo zato sovjetska sekira je sa punom snagom udarila upravo po pomenutim društvenim staležima, koristeći poznate metode za masovna ubijstva, a takođe deportaciju, prinudne radove, progone i glad.

Taj nastup dobio je regularnih oznaka i ceo postupak se ponavljao opet i opet, u cilju da svaki novi procvat ukrajinskog nacionalnog duha spreći i onemogući. Prvi udarac bio je usmeren protiv inteligencije – «moska» nacije, sa ciljem da ostali organizam ostane paralizovan. Tokom 1920., 1926., a posle 1930-1933. godina bili su ubijeni, uhapšeni ili iseljeni ukrajinski profesori, pisci, umetnici, nosioci nacionalne misli i političari. Prema podacima iz časopisa «Ukrainian Quarterly» za jesen 1948. godine, samo tokom 1931. godine iz Ukrajine u Sibir bilo je premešteno 51 713 intelektualaca. To je bila sudbina najmanje 114 ukrajinskih pesnika, pisaca i slikara – najznačajnijih kulturnih vođa svoje nacije. Prema orijentovnim proračunima, najmanje 75% ukrajinskih intelektualaca i profesionalaca iz Zapadne Ukrajine, regiona Zakarpatja i Bukovine bili su brutalno uništeni od strane Rusa (časopis «Ukrainian Quarterly» za leto 1949. godine).

Paralelno sa napadima protiv inteligencije trajao je napad protiv crkve, sveštenika i višeg sveštenstva – «duše» Ukrajine. U periodu od 1926. do 1932. godine bila je likvidovana Ukrajinska autokefalna pravoslavna crkva, na čelu sa mitropolitom Lipkivskim i sa 10 000 sveštenika. Kada je 1945. godine na teritoriju Zapadne Ukrajine došla sovjetska vlast, istu sudbinu doživela je i Ukrajinska grčko-katolička crkva (unijatska). Činjenica da je Ukrajinskoj grčko-katoličkoj crkvi, uoči njene likvidacije, bilo ponuđeno da pređe pod Ruski Patrijarhat u Moskvi – politički alat Kremlja – svedoči o tome da je jedinstveni cilj te akcije bila rusifikacija.

11. aprila 1945. godine, dve nedelje pre konferenciju u San-Francisku³, odred vojske NKVS (Narodni komesarijat za unutrašnje poslove) opkolio je Katedralu Svetog Jure u Lavovu, uhapšio je mitropolita Slipog sa dva episkopa, dva prelata i nekoliko sveštenika. Svi studenti Bogoslovske seminarije u Lavovu bili su izbačeni iz škole, a profesorima je saopšteno da Ukrajinska grčko-katolička crkva više ne postoji, mitropolit Slipij je u zatvoru, a na njegovo mesto će doći episkop koga će imenovati sovjetska vlast. Slične aktivnosti su bile realizovane svuda po terenima Zapadne Ukrajine i van linije Kerzona⁴ u Poljskoj. Najmanje 7 episkopa bili su uhapšeni ili nestali su bez tragova. Na celom ovom terenu na slobodi nije ostalo nijednog episkopa Ukrajinske grčko-katoličke crkve, a 500 sveštenika koji su izrazili protest bili streljani ili odvedeni u zatvor.

Stotine sveštenika i parohijana bili su streljani, hiljade su odvedeni na prisilni rad u logorove. Cela sela su ostala bez stanovnika. Prilikom deportacije porodice su namerno razdvajali: muškaraca su slali u Sibir, žene – na ciglane u Turkestan, a decu – u komunističke dečje domove na «obuku». Zbog zločina «da je ukrajinska», Crkva je proglašena kao organizacija koja donosi štetu blagostanju sovjetske države, a njeni pripadnici su upisani u arhive sovjetskih specijalnih službi kao potencijalni «neprijatelji naroda». Izuzev 150 hiljada vernika ove crkve koji su živeli u Slovačkoj, Ukrajinska grčko-katolička crkva zvanično je bila likvidovana, a njeni hijerarhi su bačeni u zatvore, sveštenstvo proterano i deportovano.

Ovakvi napadi na «dušu naroda» imaju, i imaće nadalje ozbiljne posledice za «mozak» Ukrajine. Veliki broj intelektualaca tradicionalno je polazio upravo iz porodica sveštenika. Sami sveštenici su uvek bili autoritet po selima, a njihove supruge često su bile na čelu različitih blagotvornih organizacija. Škole su se nalazile pod upravom kaludžera ili monaških redova, koji su se takođe starali o velikom broju blagotvornih organizacija.

Treći pravac sovjetskog juriša bio je usmeren protiv zemljoradnika, seljaka – domaćina, koji su oduvek bili nosioci tradicija, folkloru i narodne muzike, nacionalnog jezika i književnosti, čuvari nacionalnog duha Ukrajine. U borbi protiv seljaka koristili su najgroznije oružje – istrebljavali su gladu. Tokom 1932. i 1933. godina⁵ 5 miliona Ukrajinaca umrli su od gladi. Ovu brutalnost kao neljudsku

³ Povelja o stvaranju Organizacije Ujedinjenih Nacija potpisana je od strane poslanika iz 50 zemalja, uključujući SSSR i Ukrajinu SSR, dana 25-26. aprila 1945. godine.

⁴ Linija Kerzona – predlog Velike Britanije za granicu između Poljske i Sovjetskog Saveza posle Prvog svetskog rata. Ista linija postala je osnova za definiciju poljsko-sovjetske granice nakon Drugog svetskog rata.

⁵ 28. maja 1934. godine kongresmen Hamilton Fish iz New York predstavio je rezoluciju u Domu Predstavnik (73. saziv Doma, rezolucija br.: 399). U ovom dokumentu govori se o tome da je «nekoliko miliona stanovnika Ukrajinske SSR umrlo od gladi tokom 1932. i 1933. godina». Rezolucija je osudila SSSR za širenje gladi «u cilju smanjenja broja stanovništva Ukrajine i uništavanja ukrajinskih političkih, kulturnih i nacionalnih prava», i pozivala da:

«Dom Predstavnik izrazi saučešće svim nastradalim od velike gladi u Ukrajini, koja je donela stradanje, nesreću i smrt za milione mirnih Ukrajinaca koji nikada nisu kršili zakone; ...»

.... Vlada Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika ... preduzme odlučne korake u cilju smanjenja stravičnih posledica gladi ...

.... Vlada Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika ... ne ometa građane Amerike koji žele da regionima Ukrajine koji su pod gladu pomognu novčano, hranom ili namernicima za elementarnu upotrebu».

Rezolucija je predata u Komitet za strane poslove, međutim nije prošla u Domu Predstavnik (tekst rezolucije vidi: «The Ukrainian Quarterly», 1978, № 4. – str. 416-417., a takođe <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

osudio je dana 28. maja 1934. godine 73. Kongres SAD. Bilo je pokušaja da se brutalna demonstracija sovjetske grozote objasni privrednom politikom, vezanom za kolektivizaciju pšeničnih niva (odnosno oduzimanje zemljišta od vlasnika seljaka i formiranje kolektivnih vlasništva) i potrebom da se uništi klasa nezavisnih i imućnih farmera – na ukr. «kurkulj». Međutim, u Ukrajini je bilo veoma malo stvarno velikih farmerskih imanja.

Sovjetski pisac Stanislav Kosior⁶ je u intervju listu «Izvestija» od 2. decembra 1933. godine izjavio: «Ukrajinski nacionalizam – za nas je najveća opasnost». I ukrajinski seljaci bili su žrtvovani i zaklati radi iskorenjavanja tog nacionalizma i uspostavljanja užasne homogenosti sovjetske države. Metoda, korišćena u ovom delu plana, nije se ograničavala nekom određenom grupom. Stradali si svi – muškarci, žene, deca. Berba te godine, iako manja nego prethodne, bila je dovoljnom da nahrani sve ljude i stoku u Ukrajini. Verodostojno je da je glavni razlog nastanka gladi u Ukrajini ipak bila borba za kolektivizaciju. Glad je bila potrebna sovjetskoj vlasti, i ova vlast nju je namerno pokrenula putem uvođenja vrlo visokih obaveznih danaka zrnom (glavarine) na korist države. Osim toga, te godine na više hiljada hektara zemljišta u Ukrajini berba se nije ni održala, i zrno je ostalo da truli po nivama. Ostatak zrna vlada je smestila u specijalne državne ambare da se čuva do specijalne naredbe oko raspodele istog. Veliki deo tog zrna, koje je toliko značilo za spašavanje ukrajinskog naroda, država je izvozila u inostranstvo radi dobijanja kredita.

Kada je glad došla na sela, hiljade ljudi su napustili svoje kuće i krenuli prema gradovima kao prosijoci. Kada su njih hvatali i prisilno vraćali u sela, ljudi su bacali svoju decu u gradovima sa nadom da će se makar ona spasiti i preživeti. Samo u gradu Harkov te godine ostavljeno je oko 18 000 dece. Po selima, gde je pre gladi stanovalo nekoliko hiljada stanovnika, preživljavalo je njih najviše stotina. Ima sela gde je nestala polovina stanovnika, gde je svakog dana umiralo po 20-30 ljudi. Kanibalizam je postao najobičnija pojava.

Henry Chamberlain, dopisivač lista «Christian Science Monitor» iz Moskve 1933. godine je pisao:

«Nastalu apatiju i nevericu komunisti tretiraju kao sabotazu i antirevolucionarne težnje, i zato su nemilosrdno – što je tipično za sve uobražene idealiste, odlučili da produže glad i na takav način da kazne seljake. Pomoć za «kolhoze» (kolektivne zajednice seljaka u SSSR) bila je ipak odorena i poslata, međutim u nedovoljnoj meri i zakasno, kada već je poginulo puno ljudi. Seljaci–domaćini, koji nisu hteli da idu u zajednice, ostali nasamo sa smrću. Među takvih seljaka-

⁶ Stanislav Kosior nije bio ukrajinski pisac, već generalni sekretar centralnog komiteta komunističke partije (boljševika) u Ukrajini, odnosno politički rukovoditelj Ukrajine. Temeljno izlaganje Kosiora po pitanju Ukrajine bio je objavljeno pod naslovom: «Rezultati i najvažniji zadaci za sprovođenje nacionalne politike u Ukrajini». Između ostalog, u tekstu rezolucije, usvojene za vreme zajedničkog zasedanja Centralnog komiteta i Centralnog kontrolnog komiteta komunističke partije (boljševika) Ukrajine govori se sledeće: «trenutno u Ukrajini najveću opasnost predstavlja lokalni nacionalizam, koji je vezan za imperalističke interese».

domaćina bio je najviši nivo smrtnošći, što je postalo najjači argumenat za sve ostale da se prisilno učlane u zajednice».

Četvrti korak u postupku bila je fragmentacija ukrajinskog naroda putem preseljavanja u Ukrajinu iz drugih regija SSSR-a predstavnika različitih narodnosti, i u isto vreme raseljavanje Ukrajinaca po terenima čitave Istočne Evrope. Na takav način došlo bi do uništavanja etničke zajednice ukrajinskog naroda i do mešanja nacija. U periodu 1920-1939. godine deo ukrajinskog bića u stanovništvu Ukrajine smanjilo se sa 80% do 63%⁷. Kao posledica gladi i deportacije, ukrajinsko stanovništvo u Ukrajini smanjilo se u apsolutnim ciframa sa 23,2 miliona do 19,6 miliona Ukrajinaca, dok se ne-ukrajinsko življe u Ukrajini povećalo na 5,6 miliona stanovnika. Ako se uzme u obzir činjenica da je nakad Ukrajina bila na prvom mestu u Evropi po prirastu stanovništva – sa oko 800 hiljada godišnje, može se lako videti da je ruska politika postigla svoj cilj.

Gore smo naveli osnovni koraci, koji su bili korišćeni za sistematsko uništavanje ukrajinske nacije i postupno koračenje u novu sovjetsku naciju. Neophodno je naglasiti da sovjetska vlast nije imala u planu totalno uništavanje ukrajinske nacije, kao što su to fašisti planirali protiv Jevreja. Međutim, ako bi se sovjetski program uspeo do kraja i došlo bi do nestanka ukrajinske inteligencije, sveštenika i seljaka – onda bi i Ukrajina sama nestala zajedno sa njima. Država bi izgubila deo nacije koji upravo čuva i razvija kulturu i veru. Izgubila bi ideje o jedinstvu koje su osnova puta kretanja nacije, koje su duša nacije, koja od življa kreira ne stanovništvo, već pravu naciju.

Dešavali su se i masovna bezdušna ubijstva koja nisu bila sastavni deo plana, već obična slučajnost. Hiljade ljudi su bili kažnjeni, još više – poslani na smrt u sibirske radne logorove.

Za grad Vinnicu može se reći da je to ukrajinski Dachau. U 91 grobu su sahranjena tela 9 432 žrtve sovjetske tiranije koji su bili streljani od strane NKVS (unutrašnje vojske) 1937. ili 1938. godina. Sahranjivanje tih leševa počelo je 1937. godine po grobljevima grada, među već postijećih grobnica. Takođe su sahranjivani po šumama i (koja je to užasna ironija!) ispod terena za ples u parku, sve dok Nemci nisu otkrili te grobove 1943. godine. O većini tih žrtava sovjetska vlast je informisala da su deportovani u Sibir.

Ukrajina ima takođe i svoje Lidice – selo Zavadka⁸ koje je 1946. godine uništeno od

⁷ U Ukrajini 1920. godine nije bilo prepisa stanovništva. Zvanični prepisi stanovništva održani su 1926., 1937. i 1939. godina, i njihovi rezultati se razlikuju od brojki koje koristi Lemkin. U Ukrajinskoj SSR je 1926. godine bilo 28 446 000 stanovnika, od kojih su 22 927 000 etnički Ukajinci. U isto vreme u celom SSSR živelo je 31 195 000 etničkih Ukrajinaca. Podaci iz 1937. godine su sledeće: 28 398 000, 22 213 000 i 26 421 000; za 1939. godinu: 31 785 000, 23 362 000 i 28 111 000. Najverodostojni su podaci iz prvog prepisa; malo su pouzdani podaci iz drugoga, i skroz su neistiniti podaci iz poslednjeg prepisa.

⁸ Dana 10. juna 1942. godine 172 čoveka iz pomenutog sela, uključujući mušku decu stariju 16 godina, bili su uništeni fašistima zbog ubijstva nemačkog diktatora Moravije Reinharda Heydricha. Žene i deca su bile deportovane, a selo je totalno srušeno. Danas je to selo Zavadka Morohivska u Poljskoj.

strane poljskih pristalica Kremlja. Poljska Druga divizija je triput napadala ovaj teren, ubijajući muškarce, žene i decu, spaljujući kuće, oduzimajući stoku. Kada su drugi put napali selo, crveni komandir je pred svim stanovnicima sela rekao: «Ista sudbina očekuje svakog ko neće pristati da se iseli u Ukrajinu. Morate da u roku od tri dana napustite selo, inače ću sve ubiti» (Walter Dushnyk. «Death and Devastation on the Curzon Line»).

Kada je ovo selo bilo konačno preseljeno na novi tereni, od 74 preživelih stanovnika samo četvorica su bili muškarci. Tokom marta meseca iste godine još 9 ukrajinskih sela napadala je ova crvena divizija i sela su doživela istu sudbinu.

Gore navedeni podaci nisu tipični samo za Ukrajinu. Plan koji je koristila sovjetska vlast ponavljao se svaki put, i dalje se ponavlja. To je bila osnova za sovjetski program ekspanzije – ubrzani postupak unifikacije različitih kultura i nacija od kojih je sastojala sovjetska imperija. Nečuvane muke miliona ljudi ipak nisu mogle da primoraju sovjetsku vladu da se skrene sa svog puta. I da nije bilo ikavkih drugih razloga, već samo ove ljudske muke – ipak bismo morali da ovakav put ka jedinstvu osudimo kao zločinački. Najvažnije je da to nije bio običan pokolj ljudi. Nije to bilo uništavanje pojedinaca, već genocid, uništavanje kulture i nacije. I da ima mogućnosti da kultura i nacija budu uništeni bez patnji, ipak bismo morali to da osudimo. Sve što formira naciju - srodstvo misli, jedinstvo ideja, jezika i običaja – sve ovo je jedan od najvažnijih elemenata naše civilizacije i napretka. Naravno je da se nacije sastavljaju i stvaraju nove nacije (primer tome je naša država)⁹, međutim takav spoj sastoji u davanj najvažnijih vrednosti koje ima svaka nacija u zajednički fond dobra. Upravo takvim putem svet ide unapred. I smatramo da je osim veoma bitnih problema ljudskih patnji, pogrešnim u sovjetskim planovima bilo zločinačko uništavanje civilizacije i kulture. Jer sovjetsko nacionalno jedinstvo nije predviđalo ujedinjavanje ideja i kultura, već totalno uništavanje svih kultura i svih ideja, osim jedinstvene – sovjetske.

Translated by Olena Skorykova

⁹ Autor govori o SAD.

SOVIETSKA GENOCÍDA NA UKRAJINE

*Nemôžeš milovať iné národy,
ak nemiluješ Ukrajinu!*

(Z básne Volodymyra Sosjuru *Milujte Ukrajinu!*)¹

Vyvrážďovanie národov a národností, ktoré sprevádzalo posun Sovietskeho zväzu do Európy, nie je novou črtou jeho rozpínavej politiky. Nejde o inováciu navrhnutú jednoducho preto, aby vznikla uniformita namiesto rôznorodosti Poliakov, Maďarov, obyvateľov baltických krajín, Rumunov – ktorí sa v súčasnosti dostávajú na okraj sovietskej ríše. Naopak, bola to dokonca dlhodobá charakteristika vnútornej politiky Kremľa, pre ktorú mali súčasní páni dostatočný precedens v činnosti cárskeho Ruska. Tento naozaj nevyhnutný krok v procese „zjednotenia“, v ktorý urputne dúfajú sovietski vodcovia, vytvorí „sovietskeho človeka“, „sovietsky národ“. Aby dosiahli tento cieľ, zjednotený národ, kremel'skí vodcovia radi zničia národy a kultúry, ktoré dávno obývajú východnú Európu.

Chcem povedať, že pravdepodobne ide o klasický príklad sovietskej genocídy, jej najdlhšieho a najrozsiahlšieho pokusu rusifikácie – o zničenie ukrajinského národa. Ide, ako som sa už zmienil, o logické pokračovanie takých cárskeho zločinov, akým bolo utopenie 10 000 krymských Tatárov nariadením Kataríny II. (Veľkej), masové vraždy Ivana Hrozného pomocou *opričníkov* – jeho „oddielov SS“, likvidácia poľských národných lídrov a ukrajinských katolíkov [gréckokatolíkov – pozn. prekl.] Mikulášom I. a série židovských pogromov, ktoré periodicky poškvŕňovali ruské dejiny. Toto všetko malo svojich komplicov v rámci Sovietskeho zväzu pri ničení sibírskeho Fínov, donských a kubánskych kozákov, krymských tatárskych republík, pobaltských národov Litvy, Estónska a Lotyšska. V každom z týchto prípadov ide o dlhodobú politiku likvidácie neruských národov odsunom vybraných skupín obyvateľstva.

Ukrajina, ktorú obýva asi 30 miliónov obyvateľov², tvorí časť juhovýchodnej časti ZSSR a rozlohou sa rovná Francúzsku a Taliansku. Z tejto ruskej obilnice urobila zemepisná poloha strategický kľúč ku kaukazskej a iránskej rope a k celému arabskému svetu. Na severe hraničí s Ruskom. Kým si Ukrajina zachová svoju národnú jednotu, kým jej národ bude o sebe uvažovať ako o Ukrajincoch a bude požadovať nezávislosť, dovedy bude Ukrajina predstavovať vážnu hrozbu priamo pre podstatu sovietskemu. Niet divu, že komunistickí vodcovia pripisovali najväčšiu dôležitosť rusifikácii tohto nezávisle zmýšľajúceho člena ich „zväzu republík“ a rozhodli sa zmeniť ju tak, aby zapadla do ich

¹ Verše Volodymyra Sosjuru sú napísané ceruzkou. Sosjura napísal túto vlasteneckú báseň v roku 1944 počas nemecko-sovietskej vojny. Spočiatku vládni predstavitelia báseň chválili, v roku 1948 dostal básnik Stalinovu cenu, ale v roku 1951 ju zavrhlí za ukrajinský nacionalizmus. Dva uvedené verše v ukrajinskom origináli znejú nasledovne:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² Podľa sčítania ľudu v roku 1959 na jej území žilo o niečo viac ako 40 miliónov ľudí.

modelu jediného ruského národa. Ukrajinec nikdy nebol a ani nie je Rusom. Jeho kultúra, temperament, jazyk, náboženstvo – všetko je odlišné. Priamo pred moskovskými dverami odmietol, aby ho kolektivizovali, prijal vyhnanstvo a dokonca aj smrť. Preto je mimoriadne dôležité, aby Ukrajince prispôbili Prokrustovmu vzoru ideálneho sovietskeho človeka.

Ukrajinci sú nanajvýš citliví na rasistické vraždy, týkajúce sa niektorých skupín svojho obyvateľstva, preto komunistická taktika tu nenapodobňovala model nemeckých útokov na Židov. Obyvateľstvo je príliš početné na to, aby mohlo byť úplne vyhubené účinným spôsobom. Avšak jeho náboženské, intelektuálne, politické vedenie, vybrané a určené skupiny sú dosť málopočetné a dajú sa ľahko zlikvidovať. Práve preto sovietska sekera prostredníctvom známych prostriedkov – masových vražd, deportácií, nútených prác, vyhnanstva a hladu plnou silou zasiahla tieto skupiny.

Útok predstavoval systematický model – neustále opakovanie procesu, aby sa čelilo každému čerstvému vzplanutiu pocitu národnej príslušnosti. Prvý úder smeroval na inteligenciu, národný intelekt, aby sa paralyzoval ostatok organizmu. V rokoch 1920, 1926 a opakovane v rokoch 1930–1933 boli učitelia, spisovatelia, umelci, myslitelia a politickí vodcovia likvidovaní, uväznení, alebo deportovaní. Podľa časopisu *Ukrainian Quaterly* (jeseň 1948) bolo v samotnom roku 1931 na Sibír deportovaných 51 713 intelektuálov. Taký istý osud stihol prinajmenšom 114 významných básnikov, spisovateľov a umelcov – najpoprednejších národných kultúrnych dejateľov. Podľa približného odhadu, Rusi brutálne zlikvidovali prinajmenšom 75% ukrajinských intelektuálov a odborníkov na Západnej Ukrajine, Karpatskej Ukrajine a Bukovine (*Ukrainian Quaterly*, leto 1949).

Spolu s útokom na inteligenciu, nastala kampaň proti „duši“ Ukrajiny – cirkvám, kňazom a hierarchii. V rokoch 1926–1932 zlikvidovali Ukrajinskú pravoslávnu autokefálnu cirkev, jej Metropolitu (Lypkivského) a 10 000 duchovných. V roku 1945, keď sa Sovieti usadili na Západnej Ukrajine, podobný osud stihol Ukrajinskú katolícku cirkev. Fakt, že pred likvidáciou tejto cirkvi dostali jej predstavitelia ponuku, aby sa pripojili k Moskovskému ruskému patriarchátu – kremľskému politickému nástroju – poukazuje na to, že jediným cieľom tejto akcie bola rusifikácia.

Len dva týždne pred konferenciou v San Francisku (11.4.1945) oddiel NKVD obkolesil Katedrálu sv. Juraja vo Lvove a uväznil Metropolitu Slipého, dvoch biskupov, dvoch prelátov a niekoľko kňazov³. Všetkých študentov Lvovského teologického seminára vyhnali zo školy a ich profesorom povedali, že Ukrajinská gréckokatolícka cirkev prestala existovať, že ich Metropolitu uväznili a na jeho miesto dosadili biskupa, ktorého určili Sovieti. Také operácie sa uskutočňovali po celej Západnej Ukrajine a aj za Curzonovou líniou v Poľsku⁴. Prinajmenšom sedem biskupov bolo uväznených, alebo zmizli bez stopy. Doteraz niet slobodného biskupa Ukrajinskej katolíckej cirkvi v tejto oblasti. Päťsto duchovných, ktorí sa zišli, aby protestovali proti zásahu Sovietov, bolo zastrelených, alebo

³ Chartu, ktorou sa ustanovila Organizácia spojených národov, podpísali delegáti 50 krajín vrátane Sovietskeho zväzu a Ukrajinskej sovietskej socialistickej republiky na konferencii konanej 25.-26. apríla 1945.

uväznených. Po celom regióne duchovných a laikov zabíjali po stovkách a počet tých, ktorých poslali do táborov nútených prác, dosahoval tisíce. Celé dediny boli vyľudnené. Počas deportácií rodiny boli zámerne rozdeľované, otcov posielali na Sibír, matky do tehelní v Turkestane a deti do komunistických domov na prevýchovu. Samotná cirkev, pre ktorú bolo zločinom, že je ukrajinská, bola vyhlásená za spoločenstvo, ktoré škodí prospechu sovietskeho štátu. Jej členovia boli zaregistrovaní v sovietskych policajných zložkách ako potenciálni „nepriatelia národa“. V skutočnosti, s výnimkou 150 000 členov na Slovensku, bola ukrajinská katolícka cirkev oficiálne zlikvidovaná, jej hierarchovia uväznení, duchovenstvo rozprášené a deportované.

Tieto útoky na „dušu národa“ mali a budú mať seriózný dopad na „mozog“ Ukrajiny, lebo veľká časť intelektuálov pochádzala z rodín duchovných, samotní kňazi stáli na čele dedín a ich manželky viedli charitatívne organizácie. Cirkevné rády viedli školy a starali sa o väčšinu charitatívnych organizácií.

Tretí úder sovietskeho plánu smeroval na sedliakov – veľkú masu nezávislých roľníkov, ktorí sú studnicou tradícií, folklóru a hudby, národného jazyka a literatúry, národného ducha Ukrajiny. Zbraň, použitá proti týmto ľuďom – vyhubenie hladom – je azda najhroznejšia zo všetkých. V rokoch 1932 a 1933 zomrelo hladom a krutosťou päť miliónov Ukrajincov, čo ostro odsúdil 73. americký kongres dňa 28. mája 1934⁵. Existoval pokus charakterizovať tento najvyšší stupeň sovietskej ukrutnosti ako ekonomickú politiku spojenú s kolektivizáciou pšeničných lánov, a teda potrebou likvidácie kulakov – nezávislých hospodárov. Faktom však je, že bohatých roľníkov bolo na Ukrajine veľmi málo. Sovietsky politik Kosior⁶ v novinách *Izvestija* dňa 2. decembra 1933 uviedol, že „ukrajinský nacionalizmus je našim hlavným nepriateľom“, a aby eliminovali tento nacionalizmus a presadili desivú uniformitu sovietskeho štátu, obetovali ukrajinské roľníctvo. Spôsob, ktorý bol použitý v tejto časti plánu, sa nezameriaval na žiadnu konkrétnu skupinu. Trpeli všetci – muži, ženy a deti. Úroda na Ukrajine bola v tom roku dostatočná na to (hoci o niečo nižšia ako v predchádzajúcom roku), aby vystačila pre ľudí aj statok. Tento úbytok bol pravdepodobne veľkou mierou zapríčinený zápasom o kolektivizáciu. Hlad bol však potrebný pre sovietsku vládu, preto si ho naplánovala

⁴ Curzonovu líniu ako hranicu medzi Poľskom a Sovietskym zväzom navrhli po prvej svetovej vojne Briti. Nakoniec poslúžila ako základ pre hranicu medzi Poľskom a ZSSR po druhej svetovej vojne. Táto hranica rozdelila Ukrajincov, ktorých veľká časť pripadla Poľsku.

⁵ New Yorkský kongresman Hamilton Fish dňa 28. mája 1934 predniesol rezolúciu v Snemovni reprezentantov vo Washingtone. Dokument špecifikoval, že „niekoľko miliónov obyvateľov Ukrajinskej sovietskej socialistickej republiky zomrelo od hladu v rokoch 1932 a 1933“. V rezolúcii sa navrhovalo,

aby Snemovňa reprezentantov vyjadrila sústrasť všetkým na Ukrajine, ktorých postihol hladomor, čo priniesol biedu, utrpenie a smrť miliónom mierumilovných a dodržiavajúcich zákony Ukrajincov;
aby vláda Sovietskeho zväzu... prijala kroky na zmiernenie hrozných následkov hladomoru;
aby vláda Sovietskeho zväzu nekládla prekážky americkým občanom, ktorí chcú poslať pomoc vo forme peňazí, potravín a iných potrieb regiónom zasiahnutých hladom.

Rezolúcia bola predložená výboru zahraničných vzťahov. Jej znenie bolo uverejnené v časopise *The Ukrainian Quarterly* (1978), s. 416-417.

⁶ Stanislav Kosior bol prvým tajomníkom Komunistickej strany bolševikov Ukrajiny. V referáte prednesenom na spoločnom zasadnutí jej ústredného výboru a ústrednej revíznej komisie dňa 27. novembra 1933 Kosior vyhlásil, že „v súčasnosti miestny ukrajinský nacionalizmus predstavuje hlavné nebezpečenstvo“.

prostredníctvom neobyčajne vysokých obilných dávok – štátnych daní. K tomu všetkému, na tisícokach akrov pšenica zostala na koreni, zhnila na poliach. Ostatok poslali do vládnych sýpok, aby tam zostal až dovtedy, kým úrady nerozhodnú, ako s tým naložiť. Veľká časť tejto úrody, ktorá bola životne dôležitá pre Ukrajincov, skončila za hranicami a slúžila na získanie úverov.

Zoči-voči hladu na hospodárstvach, tisíce ľudí opustili vidiek a odišli do miest žobrať stravu. Keď ich chytili, poslali ich naspäť na vidiek, a tak opúšťali svoje deti v nádeji, že aspoň sami prežijú. V samotnom Charkove zostalo opustených 18 000 detí. V dedinách s tisíc obyvateľmi prežila stovka ľudí, v ďalších zmizla polovica a počet úmrtí dosahoval 20-30 ľudí denne. Kanibalizmus sa stal bežným javom.

Moskovský korešpondent novín *Christian Science Monitor* William Henry Chamberlain v roku 1933 napísal:

V tejto apatii a sklúčenosti komunisti videli sabotáž a kontrarevolúciu a s krutosťou, typickou pre samolúbych idealistov rozhodli, že nechajú ľudí hladovať, aby roľníci dostali príučku. Kolchozom pomohli, ale nedostatočnou mierou a tak neskoro, že zahynulo veľa ľudí. Samostatne hospodáriacich roľníkov nechali napospas osudu a oveľa vyšší stupeň úmrtnosti medzi nimi bol najsilnejším argumentom pre vstup do kolchozov.

Štvrtý úder v procese spočíval v rozdelení ukrajinského národa na skupiny – premiestnením cudzích národov na Ukrajinu a vyst'ahovaním Ukrajincov do celej východnej Európy. Takýmto spôsobom by sa etnická jednota zničila a národnosti by sa premiešali. V rokoch 1920–1939 sa počet obyvateľov znížil z 80% na 63%⁷. Následkom hladu a deportácií klesol počet ukrajinských obyvateľov z 23,2 miliónov na 19,6 miliónov, kým neukrajinská populácia vzrástla o 5,5 miliónov osôb. Ak vezmeme do úvahy, že Ukrajina mala kedysi najvyšší prírastok obyvateľov v Európe, ročne asi 800 000 ľudí, ľahko zbadáme, že ruská politika dosiahla svoje.

Toto boli hlavné kroky systematického ničenia ukrajinského národa a jeho postupného pohlcovania novým sovietskym národom. Zaujímavý je fakt, že neexistovali pokusy úplného zničenia obyvateľstva, teda také, akým bol nemecký spôsob útoku na Židov. A predsa, ak by bol sovietsky program úspešne dokončený, keby inteligencia, duchovní a roľníci boli zlikvidovaní, Ukrajina by bola taká mŕtva, akou by bola, keby každý Ukrajinec zahynul, lebo by stratila tú časť národa, ktorá udržiavala a rozvíjala kultúru, vieru, spoločné idey, stratila by tých, ktorí ju viedli a dávali jej dušu, teda to, čo ju robilo národom a nie masou ľudí.

Avšak nechýbali bezuzdné masové vraždy – tie jednoducho neboli súčasťou plánu, boli skôr náhodné. Tisíce obetí popravili, nespočetné tisíce našli istú smrť v sibírskych pracovných táboroch.

⁷ V roku 1920 sa sčítanie ľudu neuskutočnilo. Oficiálne údaje zo sčítania ľudu v rokoch 1926, 1937 a 1939 sa odlišujú od údajov, ktoré uviedol Lemkin. V roku 1926 mala Ukrajinská SSR 28 446 000 obyvateľov, z toho bolo 22 927 000 etnických Ukrajincov a v Sovietskom zväze vtedy žilo 31 195 000 etnických Ukrajincov. V roku 1937 tomu zodpovedá počet 28 398 000, 22 213 000 a 26 421 000, a v roku 1939 to bolo 31 785 000, 23 362 000 a 28 111 000 obyvateľov. Najdôveryhodnejšie je prvé sčítanie, nedá sa dôverovať druhému a tretie je úplne nevierohodné.

Mesto Vinnycyju možno nazvať ukrajinským Dachau. V 91 hroboch spočívajú 9 432 obetí sovietskej tyranie, ktoré boli zastrelené príslušníkmi NKVD v roku 1937 alebo 1938. Ich telá ležali napospas asi od roku 1937 až kým ich v roku 1943 neobjavili Nemci medzi náhrobnými kameňmi na skutočných cintorínoch, v lesoch a (aká strašná irónia) pod tanečným parketom. O mnohých z týchto obetí sovietska vláda vyhlásila, že boli poslaní na Sibír.

Ukrajina má aj svoje Lidice – mesto Zavadka bolo zničené poľskými satelitmi Kreml'a v roku 1946⁸. Jednotky poľskej Druhej divízie trikrát zaútočili na mesto, vraždili mužov, ženy a deti, podpaľovali domy a kradli dobytok. Počas druhého vpádu veliteľ červených povedal tým, ktorí sa zachránili: „Ten istý osud stihne každého, kto odmietne odísť na Ukrajinu. Preto prikazujem, aby ste do troch dní dedinu opustili, v opačnom prípade každého z vás popravím“⁹.

Keď bolo mesto konečne násilím evakuované, medzi tými, ktorí prežili, boli len štyria muži. V priebehu marca toho istého roku ten istý oddiel červených napadol ďalších deväť ukrajinských miest a ich obyvatelia zažili viac menej podobné zaobchádzanie.

To, čo sme tu videli, sa neobmedzuje výlučne na Ukrajinu. Plán, ktorý tu Sovietsi uskutočnili, sa opakoval a neustále sa opakuje. Ide o podstatnú časť programu sovietskej expanzie, lebo navrhuje rýchly spôsob unifikácie rozličných kultúr a národov, ktoré tvoria sovietsku ríšu. To, že táto cesta prináša neopísateľné utrpenie miliónov ľudí, neodradilo sovietsku vládu od tohto prístupu. Keby neexistovala iná príčina, len toto ľudské utrpenie, museli by sme odsúdiť tento spôsob unifikácie ako zločinecký. Ale to nie je všetko. Nie je to jednoducho prípad masového vraždenia. Je to genocída, nielen likvidácia jednotlivcov, ale aj likvidácia kultúry a národa. A ak by aj bolo možné dosiahnuť toto všetko bez utrpenia, predsa by sme boli nútení tento spôsob odsúdiť, lebo všetko, čo vytvára to, čo nazývame národom – spriaznenosť myslenia, jednota ideí, jazyka a zvykov – predstavuje jeden z našich najdôležitejších prostriedkov civilizácie a pokroku. Je pravda, že národy splývajú a tvoria sa nové – príklad toho máme v našej vlastnej krajine¹⁰, ale toto splývanie spočíva v spájaní osohu a predností, ktoré každá kultúra vlastní. Práve takým spôsobom svet napreduje. Teda v sovietskych plánoch považujeme za nesprávne, okrem dôležitých problémov ľudského utrpenia, zločinecké plytvanie civilizáciou a kultúrou. Lebo sovietsku národnú jednotu nevytvára jednota ideí a kultúr, ale celkové zničenie všetkých kultúr a ideí, s výnimkou jednej – sovietskej.

Translated by Lubica Babotová

⁸ Zavadka Morochivska, Sianyckyj okres na Lemkivščyne, dnes Zawadka-Morochowska v Poľsku.

⁹ Dushnyk, W.: Death and Devastation on the Curzon Line.

¹⁰ Lemkin mal na mysli USA.

DET SOVJETISKA FOLKMORDET I UKRAINA

”Älska Ukraina”
*Du kan inte älska andra folk
Om du inte älskar Ukraina.*
Sosjura¹

Massmordet på folk och nationer som har karakteriserat Sovjetunionens frammarsch i Europa är inte ett nytt uttryck för Sovjets expansionspolitik. Det är inte heller en innovation som utformades bara för att skapa en helhet av den mångfald av polacker, ungrare, balter, rumäner, som nu försvinner i utkanterna av det sovjetiska imperiet. Istället har det under lång tid varit ett kännetecken även för den inre politiken i Kreml, där de nuvarande härskarna har sett Tsarrysslands förfarande som ett mycket bra prejudikat. Det är verkligen ett outhärligt steg i denna ”sammanslutningsprocess” vilken, som de sovjetiska ledarna så gärna hoppas, kommer att skapa ”den sovjetiska människan” och ”den sovjetiska nationen”. För att nå detta mål – denna enade nation – önskar ledarna i Kreml att förrinta de nationer och kulturer som sedan länge har bebott Östeuropa.

Vad jag vill tala om, är kanske det klassiska exemplet på det sovjetiska folkmordet, dess längsta och mest omfattande experiment i russifiering – förintandet av den ukrainska nationen. Detta är, som sagt, bara den logiska efterföljaren av brott begångna av Tsarryssland, såsom dränkning av 10 000 krimtatarer på order av Katarina den stora, Ivan den förskräckliges massmord med hjälp av hans ”SS-trupper” (Opritjnina), tsar Nikolaj I:s utrotande av nationella polska ledare och ukrainska katoliker samt raden av judiska pogromer som regelbundet befläckat den ryska historien. Allt detta har haft sina motsvarigheter i Sovjetunionen i utrotningen av ingermanländarna, Don- och Kubankosackerna, Krimtatariska republiken, balterna i Litauen, Estland och Lettland. Vart och ett av fallen utgör ett exempel på den långsiktiga politik, som innebär en likvidering av de icke-ryska folken genom avlägsnandet av utvalda delar av dessa folk.

Ukraina utgör en del av sydöstra Sovjetunionen, som motsvarar samma territorium som Frankrike och Italien, och bebos av cirka 30 miljoner människor². Ukraina är

¹ Strofer ur en dikt av Volodymyr Sosjura är införd i manuskriptet med en blyertspenna. Sosjura skrev den patriotiska dikten år 1944, under det tysk-sovjetiska kriget. Till en början fick dikten beröm av myndigheterna och år 1948 tilldelades poeten Stalinpriset, men under 1951 fördömdes dikten som ukrainsk nationalism. De två stroforna i ukrainskt original:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² Enligt 1959 års folkräkning fanns där lite mer än 40 miljoner människor.

Rysslands kornbod, geografin har gjort det till en strategiskt viktig nyckel till oljan i Kaukasus och Iran samt hela arabvärlden. I norr gränsar landet – passande nog – till Ryssland. Så länge som Ukraina har kvar sin nationella enhet, så länge som dess folk fortsätter att tro på sig själva som ukrainare och söka självständighet, så länge utgör Ukraina ett allvarligt hot mot själva kärnan i den sovjetiska idén. Det är inte konstigt att de kommunistiska ledarna har fäst största vikt vid russifiering av denna självtänkande medlem i deras ”union av republiker” och har bestämt sig för att förändra Ukraina till att passa deras modell av den enade ryska nationen. Men en ukrainare är inte, och har aldrig varit, en ryss. Hans kultur, temperament, språk, religion – allt är annorlunda. På vägen till Moskva har han vägrat att bli kollektiverad och accepterade utvisningen och till och med döden. Därför var det framför allt viktigt att anpassa ukrainaren till ett Prokrustes-mönster för den perfekta sovjetiska människan.

Ukrainas folk är mycket känsligt för rasistiska mord på dess utvalda delar, och därför har den kommunistiska taktiken i Ukraina ej följt modellen för tyska angrepp mot judarna. Den ukrainska nationen är för folkrik för att utrotas helt med en effektiv metod. Men dess ledarskap – religiöst, intellektuellt, politiskt – dessa utvalda och avgörande delar är ganska små och därför lätta att eliminera. Därför har den sovjetiska yxan fallit med full kraft på dessa grupper, med sina välbekanta verktyg såsom massmord, deportation, tvångsarbete, landsförvisning och svält.

Denna attack har visat ett systematiskt mönster, där hela processen upprepas om och om igen för att bemöta nya utbrott av den nationella andan. Det första slaget riktar sig mot intelligentian – nationens hjärna – för att förlama resten av kroppen. Under 1920, 1926 och återigen under 1930-33 har lärare, författare, konstnärer, filosofer och politiker likviderats, fängslats eller deporterats. Enligt tidskriften *Ukrainian Quarterly*, hösten 1948, har 51 713 intellektuella sänds till Sibirien bara under 1931. Minst 114 stora poeter, författare och konstnärer, de mest framstående kulturella ledarna för nationen, har mött samma öde. Försiktigt beräknat har minst 75 % av de ukrainska intellektuella och specialisterna i västra Ukraina, Karpato-Ukraina och Bukovyna brutalt utrotats av ryssarna (*Ukrainian Quarterly*, sommaren 1949).

Samtidigt med detta angrepp på intelligentian pågick en offensiv mot kyrkor, präster och kyrklig hierarki – Ukrainas ”själ”. Mellan 1926 och 1932 likviderades den Ukrainska autokefala ortodoxa kyrkan, dess metropolit (Lypkivsky) och 10 000 präster. Ett liknande öde mötte den Ukrainska katolska kyrkan under 1945, när Sovjet etablerade sig i västra Ukraina. Det faktum att kyrkan, före dess likvidering, erbjöds möjligheten att ansluta sig till det ryska patriarkatet i Moskva – Kremles politiska verktyg – tyder på att det enda målet för denna aktion var russifiering.

Bara två veckor före San Francisco-konferensen, den 11 april 1945, omringade NKVD-styrkornas förband Sankt Georgskatedralen i Lviv och arresterade metropoliten

Slipyj, två biskopar, två prelater och flera präster³. Samtliga elever i stadens teologiska seminarium drevs från skolan, medan deras professorer fick höra att den Ukrainska grekisk-katolska kyrkan hade upphört att existera, att dess metropolit gripits och hans plats övertagits av en sovjetisk utsedd biskop. Dessa dåd upprepades i hela västra Ukraina och bakom hela Curzonlinjen i Polen⁴. Minst sju biskopar greps eller försvann spårlöst. I hela området fanns ingen biskop tillhörande Ukrainska katolska kyrkan, som ej var fängslad. 500 präster, som samlades för att protestera mot denna sovjetiska aktion, avrättades eller arresterades. I hela regionen dödades hundratals präster och församlingsmedlemmar, medan tusentals skickades till tvångsarbetsläger. Hela byar blev folktomma. Familjer separerades medvetet under utvisningen, fäder skickades till Sibirien, mödrar till tegelbruk i Turkestan och barnen till kommunistiska hem för ”uppfostran”. För brottet att vara ukrainsk, förklarades kyrkan skadlig för välfärden i den sovjetiska staten och dess medlemmar stämplades i det sovjetiska polisregistret som potentiella ”fiender till folket”. De facto, med undantag av 150 000 medlemmar i Slovakien, var den Ukrainska katolska kyrkan officiellt likviderad, dess hierarki fängslad, dess präster skingrade och deporterade.

Dessa angrepp på folkets ”själ” har haft och kommer att fortsätta att ha en allvarlig effekt på Ukrainas ”hjärna” eftersom en stor del av de intellektuella traditionellt kom från prästfamiljer, medan prästerna själva var företrädare för byar och deras fruar föreståndare för välgörenhetsorganisationer. Munkordnarna drev skolor och tog hand om många välgörenhetsinrättningar.

Den tredje dödsstöten i den sovjetiska planen riktades mot lantbrukare – den stora massan av oberoende bönder, som var bevarare av traditioner, folklöre och musik, det nationella språket och litteraturen, den nationella andan i Ukraina. Det vapen som användes mot dem är kanske det mest fruktansvärda av alla – svält. Mellan 1932 och 1933 svält 5 000 000 ukrainare ihjäl – en inhumanitet, som 73:e kongressen fördömde den 28 maj 1934⁵. Man har försökt att avfärda denna kulmen av sovjetisk grymhet, som en

³ Stadgan om FN:s grundande undertecknades av delegater från 50 länder, däribland Sovjetunionen och Ukrainska SSR, vid konferensen som hölls den 25-26 april 1945.

⁴ Curzonlinjen föreslogs av britten som en gräns mellan Polen och Sovjet efter första världskriget och tjänade som grund för gränsdragningen mellan Polen och Sovjetunionen efter andra världskriget. Gränsen lämnade kvar en stor ukrainsk minoritet i Polen.

⁵ Den 28 maj 1934 presenterade Hamilton Fish, kongressmannen från New York, en resolution (H. Res.309) i representanthuset i Washington. I dokumentet anges ”att flera miljoner av befolkningen i den Ukrainska Socialistiska Sovjetrepubliken dog av svält under 1932 och 1933”. I resolutionen föreslås:

att representanthuset uttrycker sin sympati för alla dem som drabbats av den stora hungersnöden i Ukraina som har medfört elände, lidande och död för miljoner fredliga och laglydiga ukrainare;
att... regeringen i Sovjetunionen... vidtar aktiva åtgärder för att mildra de fruktansvärda konsekvenserna som uppstår till följd av denna svält;
att... Sovjetunionens regering... inte sätter upp några hinder för amerikanska medborgare som vill skicka stöd i form av pengar, livsmedel och förnödenheter till svältande regioner i Ukraina.

Resolutionen remitterades till utskottet för yttre förbindelser (resolutionen återges i *The Ukrainian Quarterly* (1978) s. 416-417).

ekonomisk politik i samband med kollektivisering av vetefälten – därför var likvidering av kulaker och oberoende bönder nödvändig. Faktum är dock att storjordbrukarna i Ukraina var få och utspridda. En sovjetisk författare Kosior⁶ proklamerade i tidningen Izvestija den 2 december 1933: ”Ukrainsk nationalism är vår största fara”. För att undanröja denna nationalism och etablera den fruktansvärda likformigheten i den sovjetiska staten, offrades de ukrainska bönderna. Den metod som användes i denna del av planen var inte alls begränsad till någon särskild grupp. Alla hade lidit – män, kvinnor, barn. Skörden detta år var god för att föda människor och boskap i Ukraina, men den var något mindre än föregående år – en minskning som förmodligen i stor utsträckning berodde på kampen under kollektiviseringen. Men en hungersnöd var nödvändig för Sovjet, så man skapade den ”på beställning” genom en ovanligt hög sädestilldelning till staten som skatt. Utöver detta har tusentals tunnland vete aldrig skördats – det lämnades att ruttna på fälten. Resten sändes till statliga spannmålsmagasin för att förvaras där tills myndigheterna hade beslutat hur man skulle fördela det. Mycket av denna skörd, så viktig för det ukrainska folkets överlevnad, hamnade på export för att skapa krediter utomlands.

Ställda inför hungersnöden på gårdarna, hade tusentals människor övergivit landsbygden och vandrade till städerna för att tigga mat. När de togs till fånga där och skickades tillbaka till landet, övergav de sina barn i städerna i hopp om att åtminstone de skulle kunna överleva. Bara i Kharkiv övergavs 18 000 barn på detta sätt. I byar med en befolkning på tusen människor överlevde hundra och i andra byar hade hälften av befolkningen dött, och dödsfallen i dessa byar varierade från 20 till 30 per dag. Kannibalism blev vanlig.

C. Henry Chamberlain (läs istället W. Henry Chamberlain), Moskvakorrespondent för tidningen Christian Science Monitor, skrev år 1933:

”Kommunisterna uppfattade denna apati och detta missmod som sabotage och kontrarevolution, och med den hänsynslöshet som utmärker självrättfärdiga idealister, beslutade de att låta svälten fortsätta med tanke på att det skulle lära bönderna en läxa. Hjälpen delades ut till kollektiva jordbruk, men i otillräcklig omfattning och så sent att många liv redan hade gått förlorade. De enskilda bönderna blev lämnade för sig själva; och en mycket högre dödlighet bland de enskilda bönderna var det starkaste argumentet för att gå med i kollektiva jordbruk”.

Det fjärde steget i processen innebar fragmenteringen av det ukrainska folket, genom

⁶ Stanislav Kosior var förste sekreterare i kommunistiska partiet (Bolsjevikerna) i Ukraina (KP(b)U). I ett tal vid det gemensamma mötet för den Centrala kommittén och Centrala kontrollkommittén för kommunistiska partiet (Bolsjevikerna) i Ukraina, den 27 november 1933, proklamerade Kosior att ”för närvarande utgör den lokala ukrainska nationalismen den största faran”.

att främmande folkslag förflyttades till Ukraina samtidigt som ukrainarna spriddes över hela Östeuropa. På detta sätt skulle en etnisk enhet förstöras och nationaliteter blandas. Mellan 1920 och 1939 hade befolkningen i Ukraina ändrats från 80 % ukrainare till endast 63 %⁷. Som en följd av svält och utvisning hade den ukrainska befolkningen minskat i absoluta tal från 23,2 miljoner till 19,6 miljoner, medan den icke-ukrainska befolkningen hade ökat med 5,6 miljoner. Med tanke på att Ukraina tidigare hade den högsta andelen av populationstillväxten i Europa, cirka 800 000 per år, är det lätt att se att den ryska politiken hade nått sitt mål.

Dessa fyra steg har varit de viktigaste stegen i det systematiska förintandet av den ukrainska nationen, som i ökande grad uppslukats av den nya sovjetiska nationen. Det är anmärkningsvärt att det inte har förekommit några försök till fullständig förintelse, som var den metod som användes vid tyska angrepp på judar. Men trots det, om det sovjetiska programmet lyckas helt, om intelligentian, prästerna och bönderna kan undanröjas, kommer Ukraina att bli lika dött som om varje ukrainare har dödat. Ukraina kommer nämligen att förlora den del av dem, som har bevarat och utvecklat dess kultur, dess tro, dess gemensamma idéer, som har styrt det och givit det en själ, vilket, kort sagt, gjorde det till en nation, snarare än till enbart en stor människomassa.

Exempel på massmord och urskillningslösa mord har dock, tyvärr, inte saknats – det har helt enkelt inte varit en integrerad del av planen, snarare en tillfällighet. Tusentals har avrättats, oräkneliga tusentals har skickats till en säker död i sibiriska arbetsläger.

Staden Vinnytsia kan mycket väl kallas det ukrainska Dachau. Där, i 91 gravar, ligger kropparna efter 9 432 offer för Sovjets tyranni, skjutna av NKVD ungefär 1937–1938. Från 1937 låg kropparna bland gravstenar på befintliga kyrkogårdar, i skogar och (vilken fruktansvärd ironi!) under ett dansgolv, tills de upptäcktes av tyskarna 1943. Många av offren hade av de sovjetiska myndigheterna rapporterats som utvisade till Sibirien.

Ukraina har också sin Lidice i staden Zavadka, som förstördes av de polska anhängarna till Kreml år 1946⁸. Trupper från Andra polska divisionen attackerade staden tre gånger och dödade män, kvinnor och barn, brände hus och stal boskap. Under den andra raiden sade den röde befälhavaren till dem, som fanns kvar av stadens befolkning: ”Samma öde kommer att möta alla som vägrar att åka till Ukraina. Jag befäller att byn

⁷ Det gjordes ingen folkräkning år 1920. De officiella siffrorna från 1926, 1937 och 1939 års folkräkning är annorlunda än Lemkins siffror. I Ukrainska SSR fanns under år 1926 28 446 000 invånare, av vilka 22 927 000 var etniska ukrainare, medan i hela Sovjetunion fanns 31 195 000 etniska ukrainare. Motsvarande siffror för år 1937 är 28 398 000, 22 213 000 och 26 421 000; och för år 1939: 31 785 000, 23 362 000 och 28 111 000. De mest trovärdiga folkräkningsuppgifterna var för år 1926, mindre trovärdiga för år 1937, och helt förfälskade för år 1939.

⁸ Den 10 juni 1942 avrättades 172 män över 16 år, kvinnor och barn deporterades och hela byn Lidice jämnades med marken, som hämndaktion för mordet på Reinhard Heydrich – den nazistiska diktatorn i Moravien. Staden Zavadka Morokhivska, Sjanitskyi povit (kommun) i Lemkivshchyna – nu Zavadka-Morochowska i Polen.

inom tre dagar ska vara tömd, annars kommer jag att avrätta var och en av er”⁹.

När staden slutligen var evakuerad med våld, fanns bara 4 män kvar bland de 78 överlevande. Under mars samma år, attackerades två andra ukrainska städer av samma röda förband och utsattes för mer eller mindre liknande behandling.

Det vi har sett här är inte begränsat till Ukraina. Den plan som Sovjet använde där upprepades och kommer att upprepas igen. Det är en viktig del av det sovjetiska programmet för expansion, eftersom det ger möjlighet till att snabbt skapa enhet ur den mångfald av kulturer och nationer som utgör det sovjetiska imperiet. Att denna metod medför ett obeskrivligt lidande för miljoner människor, har inte ändrat Sovjets väg. Om det inte fanns andra skäl, bara detta mänskliga lidande, måste vi ändå fördöma denna väg till enhet, som kriminell. Men det finns mer att tillägga. Det är inte bara fråga om massmord. Det är ett fall av folkmord, ett förintande inte bara av enskilda individer, utan av en kultur och en nation. Även om det var möjligt att göra detta utan lidande, skulle vi fortfarande vara tvungna att fördöma det, eftersom allt det vi kallar för en nation – samförstånd, en gemenskap i fråga om idéer, språk och traditioner – utgör ett av de viktigaste av alla våra medel för civilisation och utveckling. Det är sant att nationer blandas med varandra och bildar nya nationer – vi har ett exempel på denna process i vårt eget land – men denna blandning innebär förenandet av det bästa i varje kultur. Och det är på detta sätt världen går framåt. Det som vi anser felaktigt med sovjetiska planer – bortsett från den mycket viktiga frågan om mänskligt lidande och mänskliga rättigheter – är den kriminella förstörelsen av civilisation och kultur¹⁰. Ty den sovjetiska nationella enheten skapas inte genom ett förenande av idéer och kulturer, utan genom ett fullständigt förintande av alla kulturer och alla idéer utom en – den sovjetiska.

Translated by Iryna Souchelnytska

⁹ Från ”Death and Devastation on the Curzon Line” (”Död och fördörelse på Curzonlinjen”) av Walter Dushnyck (anteckning av R. L.)

¹⁰ Lemkin har USA i åtanke.

UKRAYNA'DA SOVYET SOYKIRIMI

'Ukrayna'yı sev'
Eğer Ukrayna'yı sevmezsen
Başka halkları sevemezsin.
Sosiura¹

Sovyetler Birliği'nin Avrupa'ya ilerleyişini nitelendiren, halkların ve milletlerin toplu halde katledilmesi durumu, Sovyetlerin yayılcı politikalarının yeni bir özelliği değildir. Bu, günümüzde Sovyetlerin imparatorluğu altında yok olagelen Polonyalılar'ın, Macarlar'ın, Baltık halklarının ve Romanyalılar'ın çeşitliliklerinden bir birlik oluşturmak amacıyla yeni icat edilmiş bir politika da değildir. Aksine bu durum, Kremlin'in iç politikasının bile uzun süreli bileşenlerinden biri olagelmıştır. Çarlık Rusyası'nın yaptıklarını hesaba kattığımızda, Sovyetlerin günümüzdeki liderlerinin, bu tür politikalar açısından önlerinde oldukça çok örnek vardı. Sovyetler Birliği'nin liderlerinin, "Sovyet adamı," "Sovyet Ulusu"nu yaratacağını umduğu "birlik" açısından bakıldığında, vazgeçilemez bir adımdır. Bu amaçlarına ulaşmak için, Kremlin'deki liderler, Doğu Avrupa'da uzun zamandan beri varolan ulusları ve kültürleri memnuniyetle ortadan kaldıracaktır.

Burada bahsetmek istediğim, belki de Sovyet soykırımının klasik bir örneği ve Ruslaştırma politikasının en geniş deneyimi olan, Ukrain ulusunun yok edilmesi konusudur. Daha önce de belirttiğim gibi bu, 10 bin Kırım Tatarı'nın II. Katerina'nın emri ile boğularak öldürülmesi, Korkunç İvan'ın SS orduları olan Oprüçnina'nın katliamları, I. Nikolay'ın Polonya'nın ulusal liderlerini ve Ukrain katoliklerini yok etmesi ve Rus tarihini periyodik olarak lekeleyen Yahudi pogromları gibi Çarlık Rusyası döneminde işlenen suçların mantıksal bir devamıdır. Bu tür suçlar, Sovyetler Birliği döneminde de, İngeryalıların, Don ve Kuban Kazaklarının, Kırım Tatar Cumhuriyetlerinin, Baltık ulusları olan Litvanya, Estonya ve Letonya'nın yok edilmesiyle devam etmiştir. Bunların her biri, Rus olmayan halkların ortadan kaldırılmasını öngören uzun soluklu bir politikanın parçalarıdır.

Ukrayna, SSCB'nin güney doğusunda İtalya ve Fransa'nın yüzölçümü kadar bir alanı kapsar ve 30 milyon kadar nüfusa sahiptir². Rusya'nın ekmek sepeti olmasının ötesinde bulunduğu yerin coğrafyası Ukrayna'yı, Kafkasya ve İran'ın petrol kaynakları ile bütün Arap dünyası açısından stratejik bir anahtar konumuna

¹ Volodimir Sosiura'nın kurşun kalem ile eklenmiş dizesi. Sosiura, bu vatansever şiiri Alman-Sovyet savaşı sırasında 1944'te yazdı. İlk önce, Sovyet otoriteleri, şiiri övdü ve 1948'de Stalin ödülü verildi. Ama 1951'e gelindiğinde, sözde "Ukrain milliyetçiliğinden" dolayı kınandı. Ukrainece orjinalinde bu iki dize şöyledir:

*Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну!..*

² 1959 nüfus sayımına göre, 40 milyondan biraz fazla insan yaşamaktaydı.

getirmiştir. Kuzeyde Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne komşudur. Ulusal bütünlüğünü koruduğu, halkı kendini Ukrain olarak nitelendirdiği ve bağımsızlık arzuladığı sürece Ukrayna, Sovyetizm'in tam kalbini hedefleyen ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu yüzden, komünist liderlerin, "Cumhuriyetler Birliği"nin bu serbest düşünceli üyesini çok önemli görmeleri ve kendi kafalarındaki Rus ulusu fikrine göre şekillendirmeye kararlı olmalarında şaşılacak bir durum yoktur. Çünkü Ukraynalılar, Rus değildirler ve hiç bir zaman da Rus olmamışlardır. Kültürleri, mizaçları, dilleri ve dinleriyle tamamen farklıdırlar. Moskova'nın yanınbaşında olmasına rağmen, kollektivize olmayı reddetmiş yerlerinden sürülmeyi hatta bu uğurda ölmeyi bile kabullenmiştir. Bu yüzden Ukraynalıların, farklılıkları zorbaca reddeden ideal 'Sovyet adamı' modeline uydurulması oldukça önemlidir.

Ukrayna, kendisini oluşturan parçaları açısından ırksal cinayetlere hassas olduğundan buradaki komünist taktikler, Almanların Yahudilere karşı olan taktiklerinden daha farklı idi. Ukrainleri, etkili bir şekilde tümünden imha etmek nüfuslarının çok olmasından dolayı mümkün değildir. Ama dini, fikri ve siyasi anlamda, yani seçilmiş ve karar verici parçaları olan liderlerinin az ve yok edilmesi kolay olduğundan, Sovyetlerin balyozu tüm gücüyle; katliam, techir, çalışma kampları, sürgün ve açlık gibi tanıdık yöntemlerle bunların üzerine düşmüştü.

Bu saldırı, sistematik bir model olarak, her defasında milli duygular canlandıkça bunları bastırmak şeklinde kendisini göstere gelmiştir. İlk darbe, aydınlara, yani ulusal beyne vurularak, bedeninin geri kalanını felç etmeyi hedeflemiştir. 1920, 1926 ve 1930–1933 yıllarında, öğretmenler, yazarlar, sanatçılar, düşünürler, siyasi liderler ortadan kaldırılmış, hapse atılmış veya sürgüne yollanmışlardır. *Ukrainian Quarterly* dergisinin Sonbahar 1948 sayısına göre, sadece 1931 yılında 51.713 aydın Sibiry'a gönderilmişti. Ukrainlerin en önde gelen kültürel liderleri olan en azından 114 tanınmış şair, yazar ve sanatçı da aynı kaderi paylaştı. Muhafazakar bir tahminle Ukrain aydınları ve Batı Ukrayna, Karpat Ukraynası ve Bukovina'daki profesyonel kişilerin yüzde 75'i Ruslar tarafından vahşice ortadan kaldırılmıştır (*Aynı eser*, Yaz 1949).

Bu saldırıyla aynı zamanda, Ukrayna'nın ruhu olan kiliseler, rahipler ve dini hiyerarşiye karşı taarruza geçilmişti. 1926 ve 1932 yıllarında, Ukrain Ortodoks Otokefal Kilisesi, kilisenin metropoliti (Lıpkivskiy) ve 10.000 ruhbanı yok edilmiştir. 1945'te Sovyetler, Batı Ukrayna'da hakimiyet kurduğunda, Ukrain Katolik Kilisesi de benzer bir kaderi paylaşacaktı. Bütün bunların arkasında Ruslaştırma politikasının yattığının en açık göstergesi, Kilise'ye Kremlin'in siyasi aracı olan Moskova'daki Rusya Patrikhanesi'ne katılma şansı verilmesiydi.

11 Nisan 1945'teki San Francisco konferansından sadece iki hafta önce, NKVD (*Narodnyy Komissariyat Vnutrennih Del*- İç İşleri Halk Komiserliği) ordularından bir bölük, Lviv'deki St.George Katedralini kuşatıp Metropolit Slipiy (Slipyj)'ı, iki piskopos,

iki yüksek rütbeli din adamı ve birkaç rahibi tutukladılar³. Şehirde bulunan ruhban okulunun öğrencileri okuldan çıkartıldı. Profesörlerine de, Ukrayna Rum Katolik Kilisesi'nin metropolitini tutuklandığı ve Sovyetlerin atadığı bir piskoposun onun yerine atandığı, dolayısıyla kilise'nin ortadan kalktığı söylendi. Bu tür eylemler, tüm Batı Ukrayna'da ve Curzon Hattı boyunca Polonya'da tekrarlanıp durmuştur⁴. En az yedi piskopos tutuklanmış ve bir daha kendilerinden haber alınamamıştır. Hala bölgede Ukrayna Katolik Kilisesi mensubu olup da, hapse atılmamış veya tutuklanmamış piskopos bulmak mümkün değildir. Sovyetlerin bu tür eylemlerini protesto etmek için toplanan beş yüz din adamı ise vurulmuş veya tutuklanmıştı. Tüm bölgede din adamları ve diğerlerinin yüzlercesi öldürüldü, binlercesi ise çalışma kamplarına sürüldü. Tüm köyler boşaltıldı. Techir sırasında, aileler kasıtlı bir biçimde ayrılmıştı. Babalar Sibirya'ya, anneler Türkistan'daki tuğla işçiliğine, çocuklar ise 'eğitilmek' üzere komünist evlere gönderilmişti. Ukrain olma suçundan ötürü, Kilise Sovyet devletinin refahına zararlı ilan edilmiş ve üyeleri Sovyet polisi tarafından olası 'halk düşmanı' olarak mimlenmişti. Sonuç olarak, Slovakya'da bulunan 150 bin kişinin dışında, Ukrayna Katolik Kilisesi resmen tasfiye edilmiş, din adamları dağıtılmış ve sürülmüştü.

Ukrainlerin ruhuna yapılan bu saldırılar, 'Ukrayna'nın beyni' üzerinde ciddi etkiler bırakmış ve bırakmaya devam edecektir. Çünkü aydınların büyük bir kısmı din adamı ailelerinden gelmekte, rahipler köylerin liderliğini yapmakta, eşleri ise vakıfların başında bulunmaktaydılar. Dini cemaatler okullar işletmekte ve vakıf işlerinin çoğuyla ilgilenmekteydiler.

Sovyet planının üçüncü halkası, Ukrayna'nın gelenekleri, folklorü, müziği, ulusal dili ve edebiyatı, milli birlik duygusunun kaynağı olan ve oldukça kalabalık serbest köylüleri hedeflemektedir. Bunlara karşı kullanılan silah -belki de bütün hepsinin en korkunç- aç bırakma idi. 1932 ve 1933 yılları arasında, 5 milyon Ukraynalılar açlıktan ölmüştür. Bu insanlık dışı durum, 28 Mayıs 1934'teki 73. ABD Kongresi'nde kınanmıştır⁵. Sovyet

³ Birleşmiş Milletler'i oluşturan Sözleşme, SSCB ve Ukrayna SSC'nin de aralarında bulunduğu 50 ülke tarafından 25-26 Nisan 1945'te imzalandı.

⁴ İngilizler tarafından İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya ve Sovyet devleti arası için önerilen Curzon Hattı, Polonya ve Sovyet devleti arasında sınır olarak kabul edilmişti. Bu hat, Polonya'da oldukça çok büyük bir Ukrain azınlık bırakmıştı.

⁵ 28 Mayıs 1934'te New York Senatörü Hamilton Fish, Washington'daki Temsilciler Meclisi'ne bir kararname (H. Res. 309) sundu. Bu dökümanda, '1932 ve 1933 yılları arasında Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin nüfusunun birkaç milyonu açlıktan ölmüştür' denmekteydi. Kararname ayrıca şunları içermekteydi:

Temsilciler Meclisi, Ukrayna'ya sefalet, ıstırap ve milyonlarca insana ölüm getiren büyük kıtlıktan dolayı acı çekenlere sempatisini ifade eder;

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Hükümeti'nin, bu kıtlığın sonuçlarını hafifletmek için etkili bir biçimde adımlar atması,

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Hükümeti'nin, para, gıda maddesi ve diğer şekilde Ukrayna'da kıtlığın vurduğu bölgelere yardım göndermek isteyen Amerikan vatandaşlarına engel olmaması.

Bu kararname, Dış İşleri Komitesine gönderildi. (Kararname, The Ukrainian Quarterly (1978) s. 416-417'de tekrar basılmıştır. Bkz: <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

vahşetinin bu zirve noktası, tahıl arazilerinin kollektivizasyonunu içeren ekonomik politikalara ve kulakların (serbest çiftçiler) ortadan kaldırılmasına bağlanarak geçirilmeye çalışılmıştır. Fakat, aslında Ukrayna'daki geniş arazi sahibi çiftçiler çok azdı. Sovyet yazar Kossies'in⁶ 2 Aralık 1933'te *İzvestiya*'da yazdığı gibi, 'Ukrayna milliyetçiliği, önümüzdeki en büyük tehlikedir', ve bu milliyetçiliği ortadan kaldırıp Sovyet devletinin korkunç bütünlüğünü oluşturmak için Ukrain köylüler kurban edilmişti. Planın bu parçasında, herhangi bir grup özellikle hedef seçilmemişti. Erkek, kadın, çocuk herkes acı çekti. Her ne kadar bir önceki yıla göre- büyük bir ihtimalle kollektivizasyon mücadelesi yüzünden- biraz azalmış olsa da, o yılki hasat Ukrayna'nın halkını ve hayvanlarını beslemeye yeterli idi. Ama Sovyetlerin planlarının bu parçası için bir kıtlığa ihtiyaçları vardı. Onlar, planlayarak ve vergi olarak olması gerekenden oldukça yüksek ürün talep ederek istediklerini yarattılar. Bunun ötesinde, binlerce hektar alanda hiç hasat yapılmadı ve ekinler tarlalarda çürümeye bırakıldı. Kalanı ise, idareciler tarafından nasıl dağıtılacağına karar verilene kadar depolanmak üzere devlet ambarlarına gönderilmişti Ukrayna halkının hayatını sürdürebilmesi için gereken bu tahılların çoğu yurtdışında kredi yaratmak amacıyla ihraç edildi.

Kırsal kesimdeki açlık yüzünden, binlerce kişi buraları terk edip, yiyecek dilenmek için şehirlere göç etti. Şehirlerde yakalananlar ise geri gönderildi. Bunlar, en azından belki hayatta kalabilirler diye çocuklarını burada bıraktılar. Bu şekilde sadece Harkiv'de 18.000 terkedilmiş çocuk vardı. Binlerce nüfusu olan köyler, yüzlerce kişiye kadar düşmüştü. Diğer yerlerde ise nüfus yarı yarıya azalmıştı. Bu tür şehirlerde, ölüm oranı günde 20'den 30'a çıkmıştı. Yamyamlık, normal bir hale gelmişti.

Christian Science Monitor'ün Moskova muhabiri C. (William diye okuyunuz) Henry Chamberlain 1933'te şunları yazmıştı:

Komünistler, bunda kayıtsızlık ve şevksizlik yerine sabotaj ve karşıdevrim gördüler. Kendisini üstün gören idealistlere özgü bir acımasızlıkla, açlığın ve kıtlığın olmasına izin verip bunun köylülere bir ders olacağı fikrinde idiler. Kollektif çiftliklere yardım, küçük parçalar halinde dağıtıldı ama bu yetersizdi ve çok geçti, bu yüzden oldukça fazla insan çoktan hayatını kaybetmişti. Serbest köylüler, kendilerini geçindirmek zorunda bırakılmış ve bunlar arasındaki yüksek ölüm oranı kollektif çiftliklere katılmak açısından en etkili delil olmuştu.

Dördüncü aşama ise Ukrain halkının, Ukrayna'ya başka milletlerin göç ettirilmesi ve

⁶ Lemkin tarafından yanlış bir şekilde 'yazar Kossies' olarak verilen Stanislav Kosior, Ukrayna Komünist (Bolşevik) Partisi'nin Baş Sekreteri idi. Ukrayna Komünist Partisi'nin Merkezi Komite ve Merkezi Kontrol Komitesi 27 Kasım 1933'teki birleşik oturumunda konuşan Kosior, 'şu anda yerel Ukrain milliyetçiliği, ana tehlikeyi oluşturmaktadır' demişti.

Ukrainlerin Doğu Avrupa boyunca dağıtılması yollarıyla bölünmesinden oluşmaktaydı. Bu şekilde, etnik birlik bozulacak ve milletler karışacaktı. 1920 ile 1939 yıllarında, Ukrayna'daki Ukrain nüfusun oranı % 80'den % 63'e düştü⁷. Açlık ve techir yüzünden Ukrain nüfus 23,2 milyondan 19,6 milyona düşerken Ukrain olmayan nüfus 5,6 milyon artmıştı. Yılda 800 bin kişi ile Ukrayna'nın Avrupa'daki en yüksek nüfus artışına sahip olduğunu düşündüğümüzde, Rus politikasının ne derece başarılı olduğunu anlayabiliriz.

Bunlar, Ukrayna ulusunun sistematik bir şekilde yok edilmesi ve Sovyet ulusu içerisine aşamalı olarak yoğrulmasının ana adımlarıdır. Özellikle, Almanların Yahudilere uyguladıkları gibi tamamen yok etmeye yönelik bir girişim yoktu. Ama eğer Sovyet programı başarılı olursa ve aydınlar, din adamları, köylüler ortadan kaldırılsa Ukrayna her Ukrain öldürülmüşçesine yok olacaktır. Çünkü böylece Ukrayna, kendisini yönlendiren ve ona ruh veren, kısacası onu alelade bir insan topluluğu olmaktan çıkartıp bir ulus haline getiren kültürünü, inançlarını, ortak fikirlerini koruyan ve geliştiren parçasını kaybetmiş olacaktır.

Toplu, rastgele cinayetler eksik olmamakla beraber, bunlar planın ana parçalarından değildi, sadece duruma bağlı değişkenlerdi. Binlerce kişi idam edildi, bilinmeyen binlercesi de Sibirya'daki çalışma kamplarında buharlaştılar.

Vinnitsa şehri, Ukrayna'nın Dachau'su olarak adlandırılabilir. Buradaki 91 mezarda, 1937 veya 1938 yılında NKVD tarafından vurularak öldürülen Sovyet tiranlığının 9.432 kurbanı yatmaktadır. 1943'te Almanlar tarafından ormanlık alandaki gerçek mezar taşlarının arasında, ironik bir şekilde bir dans pistinin altında bulunan kurbanların cesetleri 1937 yılında beri burada yatmaktaydılar. Bunların çoğu, Sibirya'ya sürüldüğü rapor edilen kişilerdi.

Ukrayna'nın Zavadka kentinde, kendi Lidice'si de vardır. Bu şehir Kremlin'in Polonyalı uyduları tarafından 1946 yılında yerle bir edilmiştir⁸. Polonya İkinci Bölüğü orduları üç kez bu şehre saldırmışlar; erkek, kadın ve çocuklar da dahil öldürüp evleri yakmışlar ve çiftlik hayvanlarını çalmışlardır. İkinci saldırı sırasında Kızıl komutan kentin hala hayatta kalanlarına şunları demiştir: "Ukrayna'ya gitmeyi reddeden herkesin başına bu gelecektir. Bu yüzden köyün üç gün içerisinde boşaltılmasını emrediyorum. Eğer gitmezseniz, her birinizi idam ederim⁹."

⁷ 1920'de nüfus sayımı olmadı. 1926, 1937 ve 1939 nüfus sayımları resmi rakamları, Lemkin'in kullandığından daha farklıdır. 1926'da SSCB'de 31.195.000 etnik Ukrain bulunmaktaydı ve bunların 22.927.000'i Ukrayna SSC'de yaşamaktaydı. Ukrayna SSC'nin toplam nüfusu ise 28.446.000 idi. Aynı sıralamayla, 1937'deki rakamlar şunlardı: 26.421.000, 22.213.000, 26.421.000. 1939'da ise: 28.111.000, 23.362.000, 31.785.000. En güvenilir sonuçlar, 1926'ya ait olanlardır. 1937 sonuçlarının düzeltilmiş olması muhtemeldir. 1939 sonuçları ise oldukça güvenilmezdir.

⁸ Moldovya'nın Nazi idarecisi Reinhard Heydrich'in öldürülmesinin intikamı olarak, 10 Haziran 1942'de 16 yaşın üzerindeki erkekler katledilmiş, kadın ve çocuklar ise sürülmüştü ve Ladice köyü yerle bir edilmişti. Zavadka Morokhivs'ka, Syanots'kiy povit, Lemkişçına. Günümüzde Polonya'daki Zavadka-Morochowska.

⁹ W. Dushnyck, *Death and Devastation on the Curzon Line* (R.L.'nin notu).

Şehir en sonunda boşaltıldığında saldırılardan hayatta kalan 78 kişiden sadece 4 erkek burada kalmıştı. Aynı Kızıl ordu bölüğü, aynı yılın Mart ayında 9 diğer Ukrayna şehrine de saldırdı. Buradan yaşayanlarda, aşağı yukarı, Zavadka'da olanları yaşadılar.

Burada gördüklerimiz sadece Ukrayna'ya mahsus değildi. Sovyetlerin Ukrayna'da kullandığı plan, tekrar kullanıldı ve kullanılmaktadır. Sovyet İmparatorluğu'nu oluşturan kültürler ve uluslar çeşitliliğini ortadan kaldırıp birlik oluşturmak için hızlı bir çözüm sunduğu için bu plan, Sovyet yayılcılığının vazgeçilmez parçalarından birisidir. Bu metodun milyonlarca kişiye tarif edilemez acılar çektirmesi Sovyet liderlerini vazgeçirmemiştir. Birliğe giden bu yolu, sadece insanların çektiği ıstıraptan dolayı bile kınamak gerekirdi. Fakat, bundan daha fazlası sözkonusudur. Bu sadece bir katliam değildir. Bu, bir soykırımdır; sadece insanların değil bir kültürün ve ulusun yok edilmesidir. Eğer bunu insanlara acı çektirmeden yapmak mümkün olsaydı bile, böyle bir durumu yine kınamak zorunda olurduk. Çünkü ulus diye tanımladığımız akılların bütünü, fikirlerin, dilin ve geleneklerin bir bütün olması, medeniyet ve gelişmenin en önemli bileşenlerindedir. Ulusların kaynaştığı ve yeni ulusların ortaya çıktığı –ki bunun örneğini kendi ülkemizde görmekteyiz- doğrudur. Ama bu kaynaşma, her bir kültürün üstün yönlerinin faydalarının ortak bir paydada toplanmasından oluşmaktadır¹⁰. Ve dünya bu şekilde gelişmektedir. Sovyet planlarının, insanların acı çekmesi ve insan haklarını ihlalden başka yanlış bulduğumuz tarafı, medeniyet ve kültürün bir suç teşkil edecek şekilde boşa harcanmasıdır. Bunun sebebi ise, Sovyet ulusal birliğinin, fikir ve kültür birliği ile değil 'Sovyet' kültür ve ideali hariç, tüm kültür ve fikirlerin tamamen ortadan kaldırılmasıyla yaratılmakta olmasıdır.

Translated by Murat Yaşar

¹⁰ Lemkin, Amerika Birleşik Devletleri'nden bahsetmektedir.

TỘI DIỆT CHỦNG CỦA CHÍNH QUYỀN XÔVIẾT Ở UCRAINA

“Tình yêu đối với Ucraina”
*Bạn không thể yêu nhân dân khác
Trừ khi bạn yêu Ucraina*
Sosiura

Sự tàn sát nhiều người và nhiều dân tộc, thể hiện bước tiến của Liên Xô ở Châu Âu, không phải là một nét mới trong chủ nghĩa bành trướng của họ; đây không phải là một sáng kiến được nghĩ ra để tạo sự đồng dạng từ sự đa dạng của các dân tộc Ba Lan, Hungary, Balt, Rumania mà hiện nay đang biến mất trong ven rìa của đế chế. Đây là chính sách nội bộ đặc biệt dài hạn của điện Kremlin mà những người chủ hiện nay đã có tiền lệ phong phú trong hoạt động của nước Nga theo đế chế Nga hoàng. Đây thực sự là một bước không thể thiếu trong quá trình “hợp nhất” mà các nhà lãnh đạo Xô viết đã hy vọng tạo ra “người Xô viết”, “dân tộc Xô viết”. Và để đạt được mục tiêu này, một dân tộc hợp nhất, các nhà lãnh đạo điện Kremlin đã hân hoan tiêu diệt các dân tộc và các nền văn hóa tồn tại lâu đời ở Đông Âu.

Điều mà tôi muốn nói đến có lẽ là ví dụ kinh điển về tội diệt chủng của chính quyền Xô viết, sự thử nghiệm lâu và rộng nhất của việc Nga hóa – đó là sự tiêu diệt dân tộc Ucraina. Như tôi đã nói, đây chỉ là sự nối tiếp các tội ác thuộc chế độ Nga hoàng như 10 000 người Tácta Crum đã bị chết do lệnh của Ekaterina II, sự tàn sát vô số người do “quân SS” Oprichnina của Ivan Bạo chúa, sự tiêu diệt các nhà lãnh đạo nhân dân Ba Lan và những người Ucraina theo thiên chúa giáo do Nikolai I và chuỗi cuộc tàn sát người Do-Thái đã để lại vết nhơ trong lịch sử của Nga từng thời kỳ. Tiếp theo đó tại Liên Xô đã xảy ra sự tiêu diệt dân tộc Ingerian, Cô-dắc tại sông Đông và Kuban, Cộng hòa Tác-ta Crum, dân tộc Baltic thuộc Litva, Estonia và Latvia. Mỗi một sự kiện là một trường hợp trong chính sách dài hạn thủ tiêu các dân tộc ngoại trừ dân tộc Nga bằng cách xóa bỏ những bộ phận đã chọn.

Ucraina là một phần phía Đông Nam của Cộng hòa xã hội xô viết Ucraina bằng với diện tích của Pháp và nước Ý, nơi cư trú khoảng 30 triệu người. Nó không chỉ là “vựa bánh mì” của Nga; mà về địa lý còn là chìa khóa chiến lược vào khu dầu mỏ của Kavkaz và Iran và các nước Ả-rập. Ở phía bắc tiếp giáp với Nga. Chừng nào Ucraina vẫn duy trì sự thống nhất dân tộc mình, chừng nào nhân dân vẫn còn nghĩ mình là người Ucraina và vẫn mưu cầu độc lập, thì chừng đó Ucraina tiếp tục là mối đe dọa nghiêm trọng đối với chính trung tâm chủ nghĩa Xô viết. Không có gì lạ vì các nhà lãnh đạo chủ nghĩa cộng sản đã coi việc Nga hóa thành viên độc lập của “Liên minh các nước Cộng hòa” là rất quan trọng và quyết định cải tạo nó để thích hợp vào mô hình một dân tộc Nga của họ. Bởi vì người Ucraina

không phải và chưa bao giờ là người Nga. Cả văn hóa, khí chất, ngôn ngữ, tôn giáo của họ đều khác nhau. Đứng ở cửa bên cạnh vào Mátxcova, người Ucraina đã từ chối việc tập thể hóa và chấp nhận sự trục xuất, thậm chí cả cái chết. Vì vậy, việc đưa người Ucraina vào dự án nhân tâm tạo ra người Xô viết lý tưởng là đặc biệt quan trọng.

Ucraina rất dễ bị tác động bằng việc tiêu diệt chủng tộc theo nhóm và vì vậy sách lược của những người theo chủ nghĩa cộng sản không theo mô hình mà người Đức đã áp dụng đối với người Do Thái. Khó tiêu diệt hoàn toàn một dân tộc đông dân với bất kỳ kỹ năng nào. Tuy nhiên, giới lãnh đạo dân tộc, những người tu hành, giới trí thức, những nhà chính trị, từng bộ phận được xác định và lựa chọn, lại rất nhỏ và do đó dễ dàng bị tiêu diệt, vì vậy toàn bộ sức mạnh chiếc rìu của chính quyền Xô viết đã rơi vào những nhóm riêng biệt, với những công cụ quen thuộc như giết, trục xuất, cưỡng bức lao động, bị đi đày và chết đói.

Sự tấn công này thể hiện một mô hình có hệ thống, toàn bộ quá trình được lặp đi lặp lại cho đến khi gặp phải những cơn bùng nổ của tinh thần dân tộc. Cú giáng đầu tiên nhằm vào tầng lớp trí thức, bộ não của dân tộc, như để làm tê liệt các bộ phận còn lại của cơ thể. Vào năm 1920, 1926 và một lần nữa vào năm 1930, 1933, giáo viên, nhà văn, các nhà nghệ thuật, các nhà tư tưởng, nhà chính trị đã bị trừ khử, bị bỏ tù hoặc trục xuất. Theo Tạp chí của Ucraina xuất bản hàng quý (Ukrainian Quarterly), số mùa thu năm 1948, có 51.713 người thuộc tầng lớp trí thức đã bị gửi đến Sibiri năm 1931. Ít nhất 114 nhà thơ, nhà văn và các nhà nghệ thuật lớn, những nhà lãnh đạo văn hóa kiệt xuất của dân tộc cũng có chung số phận. Ước lượng một cách khiêm tốn thì ít nhất 75% giới trí thức và chuyên gia Ucraina ở phía Tây Ucraina, vùng Carpathy và vùng Bukovina đã bị tiêu diệt một cách tàn bạo bởi người Nga.

Song song với cuộc tấn công tầng lớp trí thức là cuộc tấn công vào các nhà thờ, các vị giám mục, linh mục, là “Tinh thần” của Ucraina. Giữa năm 1926 và 1932 Nhà thờ độc lập Chính thống giáo của Ucraina, Tổng giám mục (Lypkivsky) và 10.000 tăng lữ đã bị thủ tiêu. Vào năm 1945, khi chính quyền Xô viết thiết lập tại phía Tây Ucraina các Nhà thờ Công giáo Ucraina cũng có số phận tương tự. Trước khi bị tiêu diệt, nhà thờ đã được đề nghị một cơ hội gia nhập vào Giáo trường Nga tại Mátxcova, công cụ chính trị của điện Kremlin.

Chỉ hai tuần trước Hội nghị San Francisco, vào ngày 11 tháng tư 1945, một phân đội của Ủy ban nội vụ nhà nước đã tập trung bao vây Nhà thờ Lớn St George ở tỉnh Lviv và bắt giam Tổng giám mục Slipyj, hai giám mục, hai giáo chủ, và vài tăng lữ. Tất cả các sinh viên trong trường dòng đã bị đuổi ra khỏi trường trong khi các tín đồ thì được người ta nói rằng Nhà thờ Công giáo Hy Lạp của Ucraina phải ngừng hoạt động, Tổng giám mục đã bị bắt và thay vào vị trí đó là một giám mục do chính quyền Xô viết đề cử. Những hành động này được lặp lại trên khắp miền Tây Ucraina. Ít nhất bảy giám mục đã bị bắt giam và không có tin tức về họ nữa. Không có một giám mục nào của Nhà thờ Công giáo Ucraina được tự do ở khu vực này. Năm trăm tăng lữ phản đối hành động của chính quyền Xô viết đều bị bắn hoặc bắt giam. Xuyên suốt toàn bộ khu vực các tăng lữ và những người thế tục bị bắn chết hàng trăm người trong số hàng nghìn người bị gửi đến

trại cường bức lao động. Toàn bộ làng mạc đều bị giảm dân số. Trong cảnh đi đày, gia đình bị chia rẽ một cách có chủ ý, các ông bố thì gửi đến Sibiri, những bà mẹ thì gửi đến Turkestan và trẻ em thì đến những ngôi nhà của Chủ nghĩa Cộng sản để được “giáo dục”. Đối với tội danh là nhà thờ của Ucraina, Nhà thờ bị tuyên bố là nguy hại về mặt xã hội đối với lợi ích của nhà nước Xô viết, các thành viên của nhà thờ thì bị đánh dấu trong danh sách của chính quyền Xô viết là “thù địch tiềm năng của dân tộc”. Thực tế là, ngoại trừ 150.000 hội viên ở Slovakia thì Nhà thờ Công giáo của Ucraina đã bị tiêu diệt chính thức, giới tăng lữ thì phân tán và trục xuất.

Sự tấn công về Tinh thần đã và sẽ vẫn tiếp tục ảnh hưởng nghiêm trọng đến Bộ não của Ucraina, vì gia đình của giới tăng lữ, theo truyền thống, họ thường ủng hộ phần lớn giới trí thức. Các linh mục là người đứng đầu trong làng, còn vợ của họ phụ trách các tổ chức từ thiện. Những người tu hành đã đưa ra các quy định đối với các trường học và tham gia tổ chức nhiều sự kiện từ thiện.

Phần thứ ba trong kế hoạch của chính quyền Xô viết nhằm vào những người nông dân, đa số là những người nông dân tự do, họ chính là những người lưu giữ truyền thống, các tác phẩm dân gian, âm nhạc, ngôn ngữ và văn học dân tộc, tinh thần dân tộc của Ucraina. Vũ khí khủng khiếp nhất dùng để chống lại họ có lẽ là cái đói. Trong khoảng thời gian từ năm 1932–1933, 5 triệu người Ucraina đã bị chết đói. Sự vô nhân đạo này đã bị điều trần trong phiên họp thứ 73 Quốc hội Mỹ ngày 28 tháng năm 1934. Chính sách kinh tế của chính quyền Xô viết liên quan đến việc tập thể hóa đất đai và tiêu diệt kulak (những người nông dân khá giả) là điều cần thiết. Nhà chính trị Xô viết Kosior đã tuyên bố trên tờ báo “Izvestia” (tờ “Tin tức” 02.12.1933) rằng “chủ nghĩa dân tộc của Ucraina là hiểm họa chính đối với chúng ta”, và chủ nghĩa dân tộc này phải bị tiêu diệt, để thiết lập sự đồng nhất hoàn toàn của nhà nước Xô viết thì giai cấp nông dân Ucraina đã phải hy sinh. Trong nhiệm vụ này các biện pháp được áp dụng không hạn chế đối với bất kỳ nhóm người nào - đàn ông, đàn bà hay trẻ em. Năm đó, vụ thu hoạch đủ cho con người và vật nuôi dù số lượng có ít hơn so với năm trước, nguyên nhân sự sụt giảm có lẽ là vì phạm vi rộng lớn của việc đấu tranh với việc tập thể hóa nông trang. Nhưng một nạn đói là điều mà chính quyền Xô viết cần và họ đã thực hiện nó theo kế hoạch, bằng cách áp đặt mức nộp ngũ cốc cho nhà nước giống như nộp thuế ở mức cao bất thường. Ngoài ra, vựa lúa mì hàng nghìn acơ đã không được thu hoạch và bỏ hoang cho đến thối rữa. Phần còn lại được chuyển đến kho dự trữ của chính phủ để bảo quản chờ đến khi có quyết định phân phối. Phần lớn ngũ cốc trong vụ thu hoạch, rất cần thiết cho sự sống của người dân Ucraina, đã được xuất khẩu để đổi lấy tín dụng nước ngoài.

Trước nạn đói ở làng quê, hàng nghìn người đã rời nông thôn lên thành phố để ăn xin. Ở đó họ bị bắt và bị gửi trở về quê, họ đã bỏ lại con cái với hy vọng chúng có thể sống. Và như vậy 18 000 trẻ em đã bị bỏ lại một mình ở thành phố Kharkiv. Trong hàng nghìn người ở nông thôn chỉ hàng trăm người sống sót. Nói cách khác, một nửa dân số đã bị

chết và tại các thành phố trung bình một ngày khoảng 20-30 người đã chết. Tình trạng ăn thịt người diễn ra khắp nơi.

Phóng viên Chamberlain của tờ báo “The Christian Science Monitor” năm 1933 viết: Những người theo chủ nghĩa cộng sản đã thấy sự thờ ơ, chán nản, sự phá hoại và cuộc phản cách mạng, và với sự nhẫn tâm lạ thường những con người lý tưởng hóa luôn tự cho mình là đúng quyết định để mặc cho nạn đói cứ tiếp diễn với suy nghĩ rằng nó sẽ dạy cho những người nông dân một bài học.

Hàng cứu trợ được phát nhỏ giọt với số lượng rất ít cho các nông trang và đã quá muộn vì nhiều người đã bị chết. Những người nông dân đơn lẻ tự xoay sở để sống; tỷ lệ tử vong của những người nông dân riêng lẻ cao hơn nhiều đã thể hiện lý lẽ thuyết phục có lợi cho việc gia nhập nông trang tập thể.

Bước thứ tư trong quá trình này là làm tan rã dân tộc Ucraina bằng cách tăng người nước ngoài đến Ucraina và đuổi người Ucraina rải rác khắp Đông Âu. Trong khoảng thời gian từ năm 1920–1939, dân số Ucraina đã giảm từ 80% người Ucraina xuống 63%. Trước nạn đói và sự xua đuổi phân tán, dân số Ucraina đã sụt từ 23,2 triệu xuống 19,6 triệu người trong khi số dân không phải là người Ucraina tăng đến 5,6 triệu. Nếu tính đến dữ kiện Ucraina trước đây là nước có mức tăng dân số cao nhất châu Âu, khoảng 800 nghìn người một năm thì dễ dàng nhận thấy rằng chính sách của nước Nga đã đạt được mục đích.

Đó là những biện pháp chủ yếu trong việc tiêu diệt có hệ thống dân tộc Ucraina, việc thu hút ngày càng tăng dân tộc Xô viết mới. Đáng lưu ý rằng ở đây không phải là sự cố gắng tiêu diệt hoàn toàn một dân tộc như sau đó nước Đức tấn công người Do Thái. Và nếu như chương trình của chính quyền Xô viết thành công trọn vẹn, nếu giới trí thức, linh mục và giai cấp nông dân bị trừ khử thì Ucraina có thể không tồn tại khi tất cả người Ucraina đều bị giết chết, vì như thế sẽ mất đi nguồn lưu giữ và phát triển văn hóa, tôn giáo, tư tưởng cộng đồng mà tất cả những điều này dẫn dắt và tạo nên hồn làm nên tính đặc sắc của một dân tộc phân biệt họ trong số đông quần chúng khác.

Thành phố Vinnitsa có thể gọi là trại tập trung của Ucraina. Trong 91 phần mộ nơi chôn cất thi thể của 9.432 nạn nhân của hành động bạo ngược, bị bắn chết bởi Ủy ban Nội vụ quốc gia trong những năm 1937–1938. Thật trớ trêu, các mộ phần này được Người Đức tìm thấy vào năm 1943. Nhiều nạn nhân đã bị chính quyền Xô viết đày đi Siberia.

Ucraina cũng có một trường hợp tương tự Lidice ở thành phố Zavadka, bị người Ba Lan quân chư hầu của Kremlin phá hủy vào năm 1946. Quân đội Ba Lan đã ba lần tấn công thành phố, giết chết nhiều người - đàn ông, đàn bà và cả trẻ em, đốt cháy nhà cửa và cướp đi gia súc. Trong lần tấn công thứ hai người chỉ huy Hồng quân đã nói một câu mà ở thành phố này người ta vẫn nhớ cho đến nay: “Tất cả mọi người những ai không muốn đi đến Ucraina sẽ có số phận như thế. Đồng thời tôi ra lệnh, trong vòng ba ngày phải rời khỏi thành phố, nếu không tôi sẽ hành hình từng người”. Sau khi quân đội rút khỏi thành phố thì ở đó chỉ còn 4 người đàn ông trong số 78 người sống sót. Trong tháng

ba năm đó 9 thành phố khác của Ucraina bị Hồng quân tấn công với cách thức như vậy.

Điều mà chúng ta thấy ở đây không chỉ giới hạn trong phạm vi Ucraina. Kế hoạch của chính quyền Xôviết đã và đang lặp lại. Đó là một phần quan trọng trong kế hoạch bành trướng của chính quyền Xôviết, đề ra cách thức nhanh nhất để thống nhất sự đa dạng của các nền văn hóa và dân tộc nhằm tạo ra đế chế Xôviết. Phương pháp này đã đem lại sự đau khổ tột bậc cho hàng triệu người nhưng không làm họ thay đổi con đường của mình. Vì nỗi đau khổ của con người, chúng ta phải lên án cách thức đi đến sự thống nhất như là một tội ác. Nhưng ở đây mang nhiều ý nghĩa hơn thế. Đây không chỉ đơn giản là chuyện giết nhiều người. Đây là sự diệt chủng, sự hủy diệt không chỉ cá nhân mà còn văn hóa và dân tộc. Nếu việc này không gây ra sự đau khổ đi chăng nữa thì chúng ta vẫn phải lên án vì tinh thần gia đình, vì việc thống nhất các tư tưởng, ngôn ngữ, truyền thống những điều tạo nên dân tộc là ý nghĩa quan trọng nhất của văn minh và tiến bộ. Sự thật là trong các dân tộc có sự pha trộn và tạo nên những dân tộc mới. Ở nước chúng tôi có ví dụ như thế tuy nhiên sự hòa hợp này là sự hợp nhất những điểm ưu việt của các văn hóa khác nhau. Và như vậy thế giới trở nên tiến bộ hơn. Ngoài việc gây ra nỗi đau khổ cho nhiều người đau và sự vi phạm nhân quyền thì trong kế hoạch của chính quyền Xôviết còn có tội lãng phí văn hóa. Sự thống nhất dân tộc của chính quyền Xôviết được gây dựng không dựa trên sự hợp nhất những tư tưởng và văn hóa mà bằng cách loại trừ hoàn toàn các nền văn hóa và các tư tưởng.

საბჭოთა გენოციდი უკრაინაში

... შეუძლებელია გიყვარდეს სხვა ერი, როდესაც არ გიყვართ უკრაინა! ..
(ვლადიმერ სოსურას ლექსიდან “გიყვარდეს უკრაინა”¹)

ხალხებისა და ერების მასობრივი განადგურება, რაც ახასიათებდა საბჭოთა კავშირის ევროპაში შესვლას, არ წარმოადგენდა მისი ექსპანსიონისტური პოლიტიკის ახალ ნიშანს. არც ის იყო სიახლე, როცა შეეცადნენ საბჭოთა იმპერიის გარეუბნებში მყოფი პოლონოლებისგან, უნგრელებისგან, ბალტებისგან დარუმინელებისგან შეექმნათ ერთგვაროვანი ხალხი. ეს საკმაოდ გრძელვადიანი დამახასიათებელია კრემლის შიდა პოლიტიკისთვისაც კი, რისთვისაც ამჟამინდელი ძალაუფლების მფლობელებს ჰქონდათ საკმარისი პრეცედენტი ცარიტული რუსეთის მოქმედებებშიც. ეს მართლაც აუცილებელი ნაბიჯია “ერთიანობის” პროცესში, რომელიც, როგორც საბჭოთა ბელადები იმედოვნებდნენ, შექმნიდნენ “საბჭოთა ადამიანს”, “საბჭოთა ერს”. ამ მიზნის მისაღწევად, ერთიანმა ერმა, კრემლის ლიდერებმა ადვილად გაანადგურეს ის ხალხი და კულტურები, რომლებიც დიდი ხანია ბინადრობენ აღმოსავლეთ ევროპაში.

მინდა ავღნიშნო, რომ ეს პოლიტიკა წარმოადგენს საბჭოთა კავშირის გენოციდის კლასიკურ მაგალითს, მისი რუსიფიკაციის ყველაზე გრძელვადიან და ფართო ექსპერიმენტს, რომლის მიზანი იყო უკრაინელი ერის განადგურება.

როგორც ადრეც ვთქვი, ეს მხოლოდ ლოგიკური გაგრძელებაა ცარიზმის ისეთი დანაშაულებისა, როგორცაა ეკატერინე დიდის ბრძანებით 10,000 ყირიმელი თათრების გემების ჩადირვა, ივანე მრისხანეს “სს დანაყოფების” მიერ ჩადენილი მასობრივი მკვლევლობები, ოპრიჩნინა, მეფე ნიკოლოზ I-ის მიერ პოლონეთის ეროვნული ლიდერების და უკრაინელი კათოლიკების განადგურება და მთელი რიგი ებრაული “პოგრომები”, რომლებიც პერიოდულად შავ ლაქებად გასდევს რუსეთის ისტორიას. ეს ყველაფერი განმეორდა საბჭოთა კავშირის სინამდვილეშიც — განადგურდა ინგერმანელები, დონისა და ყუბანის კაზაკები, ყირიმელი თათრების რესპუბლიკა, ლიტველი, ესტონელი და ლატვიელი ერები. თითოეულ შემთხვევაში — ადგილი ჰქონდა არარუსი ხალხების განადგურების გრძელვადიანი პოლიტიკის წარმოებას, ერების რჩეული წევრების განადგურების გზით.

უკრაინა ყოფილი სსრკ-ს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილია, მისი ტერიტორია უტოლდება საფრანგეთისა და იტალიის ერთად აღებულ

¹ სოსიურის პოემის სტრიქონები ჩაწერილია ფანქრით. სოსიურმა დაწერა პატრიოტული ლექსი 1944 წელს, გერმანულ-საბჭოთა ომის დროს. ხელისუფლებამ პირველად დაამტკიცა ლექსი, ხოლო 1948 წელს პოეტმა მიიღო სტალინის პრემია, მაგრამ 1951 წელს ლექსი დაგმოხილ იქნა უკრაინული ნაციონალიზმისთვის.

ტერიტორიას, სადაც დაახლოებით 30 მილიონი ადამიანი ცხოვრობს². ეს რუსული ბელელი, თავისი გეოგრაფიული ადგილმდებარეობით, ასევე გახდა სტრატეგიული გასაღები კავკასიისა და ირანის ნავთობისა და მთელი არაბული სამყაროსთვის. მას ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება რუსეთი. სანამ უკრაინა ინარჩუნებს თავის ეროვნულ ერთიანობას, სანამ მისი ხალხი კვლავაც განიხილავს საკუთარ თავს უკრაინელად და ეძებს დამოუკიდებლობას, ის სერიოზულ საფრთხეს უქმნის საბჭოთა მენტალიტეტს. გასაკვირი არ არის, რომ კომუნისტურმა ლიდერებმა უდიდესი ყურადღება მიაქციეს ამ “რესპუბლიკების კავშირის” ამ თვითგამოცხადებული წევრის რუსიფიკაციას და გადაწყვიტეს ერთიანი რუსი ერის ფარგლებში უკრაინელი ხალხის ადაპტაცია, ვინაიდან უკრაინელი არ არის და არც არასდროს ყოფილა რუსი. მისი კულტურა, მისი ტემპერამენტი, მისი ენა, მისი რელიგია განსხვავებულია. მიუხედავად მოსკოვზე დამოკიდებულებისა, მან არ მიიღო კოლექტივიზაცია, სანაცვლოდ კი მისაღები იყო დეპორტაცია და სიკვდილიც კი. ამიტომაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო უკრაინის მორგება იდეალური საბჭოთა ადამიანის პროტესტანტულ მოდელზე. უკრაინის ეროვნული თვითშეგნების განადგურება ძალიან ადვილი ხდებოდა, მისი ერის რჩეული წარმომადგენლებზე თავდასხმით და მათი განადგურებით. სწორედ ეს განასხვავებს კომუნისტების ამგვარ ტაქტიკას გერმანელთა მიერ ებრაელთა თავდასხმებისგან. უკრაინელი ერი ძალიან ხალხმრავალია, რომ ადვილად გაანადგურო. თუმცა ამავე დროს, მისი რელიგიური, ინტელექტუალური და პოლიტიკური ხელმძღვანელობა — მისი ერის რჩეული და მნიშვნელოვანი ნაწილები — არის საკმაოდ მცირე და მიტომ ადვილად ექვემდებარება განადგურებას. სწორედ ამიტომაც “საბჭოთა ნაჯახმა” მთელი ძალით დაატყა ამ ჯგუფებს: მოაწყო მასობრივი მკვლელობები, დეპორტაცია, ახდენდა იძულებით შრომას, გადასახლებებსა და მასობრივ შიმშილობას. ეს შეტევა გახდა სისტემატური: მთელი პროცესი ისევ და ისევ მეორდებოდა, რომ წინააღმდეგობა გაეწიათ ახალი ეროვნული სულის გამოვლინებისათვის. პირველი დარტყმა მიმართული იყო ინტელიგენციისაკენ — ერის ტვინზე, რომ მომხდარიყო სხეულის დანარჩენი ნაწილების პარალიზება. 1920, 1926 და 1930-1933 წლებში მასწავლებლები, მწერლები, მხატვრები, მოაზროვნეები და პოლიტიკური მოღვაწეები მოკლეს, დააპატიმრეს ან განდევნეს. როგორც ჟურნალ “Ukrainian Quarterly” — შია აღნიშნის 1948 წლის შემოდგომაზე, მარტო 1931 წელს ციმბირში გადაასახლეს 51 713 ინტელექტუალი. იგივე ბედი ეწია სულ მცირე 114 გამოჩენილ პოეტს, მწერლებს და მხატვრებს, ერის ყველაზე მნიშვნელოვან კულტურულ ლიდერებს. დაახლოებით

² როდესაც რ. ლემკინმა დაწერა სტატია (1950-იან წლებში), უკრაინის მოსახლეობა დაახლოებით 40 მილიონს შეადგენდა. სინამდვილეში, უსსრ იყო სსრ-კის სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი.

გამოთვლილია, რომ უკრაინელი ინტელექტუალებისა და პროფესიონალების მინიმუმ 75% დასავლეთ უკრაინაში, კარპატებში და ბუკოვინაში რუსების მიერ სასტიკად იქნა განადგურებულ (იქვე, 1949 წლის ზაფხული).

ინტელიგენციის ამ დარტყმასთან ერთად მოხდა შეტევა ეკლესიაზე, მღვდელმსახურებსა და უმაღლეს სასულიერო პირებზე — უკრაინის “სულზე”. 1926 და 1932 შუა წლებში ლიკვიდირებულ იქნა უკრაინის ავტოკეფალური მართლმადიდებლური ეკლესია, მათ შორის მისი მიტროპოლიტი (ლიფკივსკი) და 10,000 სასულიერო პირი. 1945 წელს, როდესაც დასავლეთ უკრაინაში საბჭოთა ხელისუფლება დამყარდა, ანალოგიური ბედი განიცადა უკრაინულმა კათოლიკურმა ეკლესიამ. ის ფაქტი, რომ სანამ მათი ლიკვიდაცია მოხდებოდა, მათ შესთავაზეს მოსკოვში, რუსეთის საპატრიარქოში შესვლა — აღნიშნული უნდა განვიხილოთ, როგორც კრემლის პოლიტიკური ინსტრუმენტი, რაც მიუთითებს, რომ ამ აქციის ერთადერთი მიზანი იყო რუსიფიკაცია.

1945 წლის 11 აპრილს, სან-ფრანცისკოში³ კონფერენციამდე, ორი კვირით ადრე, ნკვდ-ს ჯარების რაზმი ლვოვში მდებარე წმინდა გიორგის საკათედრო ტაძარზე გარშემორტყმული იყო და დააპატიმრამიტროპოლიტის ლიპოვი, ორი ეპისკოპოსი, ორი პრელატორი და რამდენიმე მღვდელი. ქალაქის სასულიერო სემინარიის ყველას ტუდენტი გაამევეს სასწავლებლიდან, ხოლო პროფესორებს უთხრეს, რომ უკრაინის ბერძნულ-კათოლიკური ეკლესია არსებობას წყვეტს, მისი მიტროპოლიტი დააპატიმრეს და მის ადგილს დაიკავებდა საბჭოთა ხელისუფლების მიერ დანიშნული ეპისკოპოსი. ასეთი ქმედებები ჩატარდა ყველგან დასავლეთ უკრაინაში და კერზონის ხაზის (Керзона) გარეთ, პოლონეთში⁴. მინიმუმ შვიდი ეპისკოპოსი დააპატიმრეს ან (безвести) უგზო-უკვალოდ დაკარგულად გამოაცხადეს. უკრაინის კათოლიკური ეკლესიის არც ერთი ეპისკოპოსი არ არის დარჩენილი ამ მხარეში. 500 პროტესტანტი მღვდელი დახვრიტეს ან დააპატიმრეს. ასობით მღვდელი და მრევლი დაიღუპა მთელ ქვეყანაში, ათასობით კი გადასახლებულ იქნა იძულებით შრომით ბანაკებში. მთელი სოფლები გაუკაცურდა. დეპორტაციის დროს ოჯახები მიზანმიმართულად გაიყო: მამები — ციმბირში, დედები — აგურის ქარხნებში თურქესტანში და ბავშვები — კომუნისტურ სახლებში “განათლებისთვის”. უკრაინელობისთვის, ეკლესია გამოცხადდა საბჭოთა კავშირის კეთილდღეობისთვის საზიანო ორგანიზაციად, ხოლო მისი წევრები საბჭოთა სპეცსამსახურების დოსიეში შეიტანეს, როგორც პოტენციური “ხალხის მტრები”. ფაქტიურად გარდა სლოვაკეთის 150,000 წევრისა, უკრაინის

³ გაეროს დაფუძნების წესდებას ხელი მოაწერეს 50 სახელმწიფოს დელეგატებმა, მათ შორის სსრ და უსსრ, 1945 წლის 25-26 აპრილს.

⁴ კერზონის ხაზი, რომელიც გაერთიანებული სამეფოს მიერ იქნა შემოთავაზებული, როგორც საზღვარი პოლონეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, გახდა საფუძველი მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ პოლონეთ-საბჭოთა საზღვრის გასაწვლად.

კათოლიკური ეკლესია ოფიციალურად გაუქმდა, მისი წევრები დააპატიმრეს, ხოლო სასულიერო პირები დაარბიეს და განდევნეს. “ადამიანის სულზე” გამხორციელებულმა ამ შეტევებმა სერიოზული გავლენა მოახდინა უკრაინის “ტვინებზე”, რადგან ინტელექტუალების დიდი ნაწილი ტრადიციულად სასულიერო პირებისგან შედგებოდა, თავად მღვდლები ხელისუფლებას ფლობდნენ სოფლებში, ხოლო მათი ცოლები ხელმძღვანელობდნენ საქველმოქმედო ორგანიზაციებს. საეკლესიო ბერები მართავდნენ სკოლებს და უვლიდნენ უმეტეს საქველმოქმედო ორგანიზაციებს.

საბჭოთა შეტევის მესამე ტალღა მიმართული იყო მიწათმფლობელების მიმართ — მარცვლეულის მწარმოებლების, გლეხების ფართე წრის მიმართ, რომლებიც წარმოადგენდა ტრადიციების, ფოლკლორისა და მუსიკის, ასევე ეროვნული ენისა და ლიტერატურის, უკრაინის ეროვნული სულისკვეთების დამცველებს. მათ წინააღმდეგ გამოყენებული იქნა, ალბათ, ყველაზე საშიში იარაღი — შიმშილი. 1932 და 1933 წლებში 5 მილიონი უკრაინელი გარდაიცვალა შიმშილით. ეს სისასტიკე დაგმო და არადამიანურად შეფასდა 1934 წლის⁵ 28 მაისს 73-ე კონგრესის მიერ. მოგვიანებით საბჭოთა ხელისუფლებიდან იყო მცდელობა აღნიშნული სისასტიკე წარმოეჩინათ, როგორც ეკონომიკური პოლიტიკის ნაწილი, რომელიც იყო დაკავშირებული ხორბლის მოსავლიანი მიწების კოლექტივიზაციასთან, რაც გულისხმობდა გაკულაკებას და დამოუკიდებელი ფერმერების განადგურებას. რეალურად კი — უკრაინაში ძალიან ცოტა იყო მსხვილი ფერმერი.

საბჭოთა მწერალმა კოსიესმა⁶ 1933 წლის 2 დეკემბრის გაზეთ “იზვესტიაში”

⁵ 1934 წლის 28 მაისს, ნიუ – იორკის კონგრესმენი ჰამილტონ ფიშმა

რეზოლუცია წარადგინა წარმომადგენელთა პალატაში (პალატის 73-ე მოწვევა, No.399 რეზოლუცია). დოკუმენტში ნათქვამია, რომ “უკრაინის სსრ რამდენიმე მილიონი ადამიანი გარდაიცვალა შიმშილით 1932 და 1933 წლებში”. რეზოლუციამ დაგმო სსრკ შიმშილობის გამო “უკრაინის მოსახლეობის რაოდენობის შემცირება და უკრაინის პოლიტიკური, კულტურული და ეროვნული უფლებების განადგურება” და ითხოვა:

“წარმომადგენელთა პალატის ყველა წევრს გამოეხატათ თანაგრძნობა ყველა იმ მთავრობის მიმართ ვინ ემსხვერპლა შიმშილის უკრაინაში, რამაც ტანჯვა, მწუხარება და სიკვდილი მოუტანა მილიონობით მშვიდობიან და კანონმორჩილ უკრაინელს;...

... საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის მთავრობამ... გადადგა გადამწყვეტი ნაბიჯები ამ შიმშილის საშინელი შედეგების შესამსუშუქებლად...

... საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის მთავრობამ... ხელი არ შეუშალოს ამერიკის მოქალაქეებს, რომლებიც ცდილობენ დახმარება გაუწიონ უკრაინის მოშიშმილე რეგიონებს ფულით, კვებით და პირველადი მოხმარების ნივთებით.” რეზოლუცია იყო გადაცემული საგარეო საქმეთა კომიტეტისთვის, მაგრამ იგი არ წარადგინეს წარმომადგენელთა პალატაში. (რეზოლუციის ტექსტი იხილეთ: “The Ukrainian Quarterly”. 1978, 4.4. — გვერდი 416-417; და <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ სტანისლავ კოსიორი იყო არა მწერალი, არამედ უკრაინის კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი, ანუ რესპუბლიკის პოლიტიკური ლიდერი. კოსიორის ვრცელი სტატია გამოქვეყნდა სამ გვერდზე, სათაურით: “ეროვნული პოლიტიკის მომავალი მიზნები უკრაინაში და შედეგები”. ზუსტი ციტატა, რომელიც მიღებულია უკრაინის ცენტრალური კომიტეტისა და კომუნისტური პარტიის ცენტრალური საკონტროლო კომიტეტის (ბოლშევიკების) ერთობლივი პლენუმის მიერ, დამტკიცებული რეზოლუციიდან, ნათქვამია, რომ “ამჟამად, დიდი საფრთხე ემუქრება იმპერიალისტურ ინტერესებთან დაკავშირებულ ადგილობრივ უკრაინულ ნაციონალიზმს”.

განაცხადა: “ჩვენთვის მთავარი საფრთხე უკრაინული ნაციონალიზმია”. ამ ნაციონალიზმის აღმოსაფხვრას და საბჭოთა სახელმწიფოს ერთფეროვნების დამკვიდრებას კი უკრაინელი გლეხობა შეეწირა. გეგმის ამ ნაწილში გამოყენებული მეთოდი მხოლოდ რომელიმე კონკრეტულ ჯგუფით არ შემოიფარგლებოდა. ყველა დაზარალდა — კაცები, ქალები, ბავშვები. მიუხედავად იმისა, რომ წინაწლებთან შედარებით იმ წლის მოსავალი ადრინდელთან შედარებით ნაკლები იყო, იგი მაინც საკმარისი იყო ხალხისა და პირუტყვის შესანახად უკრაინაში. ყველანაირი ალბათობით, ეს მეტწილად კოლექტივიზაციასთან ბრძოლამ განაპირობა. თუმცა, შიმშილობა სჭირდებოდა საბჭოთა ხელისუფლებას, ამიტომ მან შექმნა იგი “მოთხოვნით”, უკიდურესად მაღალი მარცვლეულის კვოტა იქნა დააწესებული სახელმწიფო გადასახადად. უფრო მეტიც, ათასობით ჰექტარის ხორბალის მოსავალი ვერ შეგროვდა — მოსავალი დარჩა მინდვრებში, დაღპა, დანარჩენი ნაწილი კი სახელმწიფომ შეინახა ხორბლის საცავებში ვიდრე ხელისუფლება გადაწყვეტდა, თუ როგორ უნდა განხორციელებულიყო მარცვლეულის გადანაწილება. მოსავლის უმეტესი ნაწილი, რომელსაც უკრაინელებისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ჰქონდა, ექსპორტზე გავიდა საზღვარგარეთ სესხების მისაღებად.

ათასობით მოშიმშილე სოფლის მაცხოვრებლებმა მიატოვა სახლები და წავიდა ქალაქებში საჭმლის საშოვნელად. ქალქში ჩასულებს კი იჭერდნენ და სოფლებში აბრუნებდნენ. ისინი კი შვილებს ქალაქში ტოვებდნენ იმ იმედით, რომ მათ შეძლებოდათ გადარჩენა. ასე მაგალითად, მარტო ხარკოვში დატოვებული იქნა 18 ათასი ბავშვი. სოფლებში ათასობით მაცხოვრებლიდან, შიმშილს გადაურჩა მხოლოდ ასეულობით ადამიანი. ზოგან, ნახევარზე მეტი ადამიანი გაქრა, ყოველდღე 20-30 ადამიანი იღუპებოდა. კანიბალიზმი საყოველთაო გახდა. გაზეთ “Christian Science Monitor” — ის მოსკოვის კორესპოდენტი უილიამ ჰენრი ჩემბერლინი 1933 წელს წერდა:

“ამაპათიასა და სასოწარკვეთილებაში კომუნისტებმა დაინახეს დივერსია და კონტრრევოლუცია. და თვით დაუნდობელი იდეალისტების თანდაყოლილი დაუნდობლობით, გადაწყვიტეს არ შეჩერებულიყვნენ შიმშილის გამო, რათა გლეხები ამ გზით დაესაჯათ. დახმარება გაუწიეს კოლექტიურ მეურნეობებს, მაგრამ საკმარისი არ აღმოჩნდა და იმდენად იყო დაგვიანებული, რომ ბევრი ადამიანი გარდაიცვალა. თავისუფალი გლეხები დარჩნენ ბედის ანაზარად. თავისუფალი გლეხების გაცილებით მაღალი სიკვდილიანობა წარმოადგენდა ძლიერ არგუმენტს მათი კოლექტიურ მეურნეობებში შესვლისთვის.”

ამ პროცესის მეოთხე ნაბიჯი იყო უკრაინელი ხალხის ფრაგმენტაცია უკრაინაში უცხოელების ჩამოსახლების გზით და ამავე დროს, უკრაინელების დარბევა აღმოსავლეთ ევროპაში. ამ გზით განადგურდებოდა ეთნიკური ერთიანობა და ჩამოყალიბდა შერეული ერები.

1920-1939 წლებს შორის უკრაინის მოსახლეობაში უკრაინელთა წილი შემცირდა 80%-დან მხოლოდ 63%-მდე⁷. შიმშილისა და დეპორტაციის გამო, შემცირდა უკრაინის მოსახლეობის აბსოლუტური მაჩვენებელიც — 23.2 მილიონიდან 19.6 მილიონამდე, ხოლო არა-უკრაინული მოსახლეობა გაიზარდა 5.6 მილიონით. იმის გათვალისწინებით, რომ უკრაინას ოდესღაც ჰქონდა მოსახლეობის ყველაზე მაღალი ზრდის ტემპი ევროპაში, წელიწადში დაახლოებით 800 000 ადამიანი, ადვილად ნახავთ, რომ რუსეთის პოლიტიკამ მიაღწია თავის მიზანს.

ეს იყო უკრაინული ერის სისტემატიური განადგურების ძირითადი ნაბიჯები — ახალი საბჭოთა ერის მიერ მისი თანდათანობითი შეწოვა. უნდა აღინიშნოს, რომ მცდელობები უკრაინელთა მთლიანად განადგურებისა არ ყოფილა, მაგალითად, ისე როგორც ამას გერმანელები აკეთებდნენ ებრაელების მიმართ. მიუხედავად იმისა, თუ საბჭოთა პროგრამა იქნებოდა წარმატებული და თუ მოხერხდებოდა ინტელიგენციის, მღვდელმსახურებისა და გლეხების განადგურება უკრაინა დაილუპებოდა, რადგან ის დაკარგავდა ხალხის იმ ნაწილს, ვინც შეინარჩუნა და განავითარა თავისი კულტურა და მისი რწმენა, აერთიანებდა ერს, უკაფავდა გზას სულიერებისაკენ, ანუ აყალიბებდა მას როგორც ერს და წარმოადგენდა არა უბრალოდ მოსახლეობას.

გვერდს არ უვლიდნენ მასობრივ მკვლევლობებსაც. მართალია ეს არ იყო გეგმის ნაწილი, არამედ იყო შემთხვევითობებიც. ათასობით ადამიანი დაისაჯა და უამრავ მათგანს მიესაჯა სასჯელი ციმბირის შრომით ბანაკებში.

ქალაქ ვინიცას შეიძლება დაერქვას უკრაინული დახაუ. 91 საფლავი მოიცავს საბჭოთა ტირანიის 9,432 მსხვერპლის გვამს, რომლებიც დახვრიტა ნკვდ-მ 1937 ან 1938 წლებში. ცხედრები 1943 წელს გერმანელების მიერ აღმოჩენილ იქნა ტყეებში და (რა საშინელი ირონიაა) საცეკვაო მოედნის ქვეშ. ბევრ მსხვერპლზე საბჭოთა ხელისუფლება აცხადებდა, რომ ციმბირში არის გადასახლებული.

უკრაინას ასევე აქვს საკუთარი ლიდიცე, სოფელი ზავადკა⁸, რომელიც გაანადგურეს პოლონეთის კრემლის მომხრეებმა 1946 წელს. პოლონეთის მეორე დივიზია სამჯერ დაესხა თავს ამ ტერიტორიას, კლავდნენ კაცებს, ქალებს და ბავშვებს, დაწვეს სახლები და წაართვეს პირუტყვი. მეორე შეტევის

⁷ 1920 წელს არ ყოფილა აღწერა. 1926, 1937 და 1939 წლის აღწერის ოფიციალური მონაცემები განსხვავდება რ. ლემკინის მიერ მოცემული მონაცემებისგან. 1926 წელს უსსრ ჰყავდა 28,446,000 მაცხოვრებელი, მათ შორის 22,927,000 ეთნიკური უკრაინელი, და მათ შორის სსრკ-ში 31,159,000 ეთნიკური უკრაინელი. 1937 წლის შესაბამისი მონაცემებია: 28 398 000, 22 213 000 და 26 421 000; 1939 წლისთვის: 31 785 000, 23 362 000 და 28 111 000. ყველაზე სავარაუდოა პირველი აღწერა; მეორეს ძლივს ენდობი, მაგრამ ეს უკანასკნელი სრულიად არასანდოა.

⁸ მორავიის ნაცისტური დიქტატორის რეინჰარდ ჰეიდრიხის მკვლელობის გამო, გერმანელებმა დახვრიტეს 14 წელზე უფროსი ასაკის 172 კაცი, განდევნეს ქალები და ბავშვები, და მიწას გაასწორეს სოფელი ლიდიცე. დღეს ეს არის სოფელი ზავადკა, მოროჰოვსკა, სიანოვსკის საგრაფო, ლემკივიშინა — Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Polska.

დროს, წითელმა სარდალმა გადარჩენილებს გამოუცხადა: “იგივე ბედი ელის ყველას, ვინც უარს ამბობს უკრაინაში წასვლაზე. ამრიგად, მე ვრძანებ სამ დღეში, რომ დატოვონ სოფელი, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოკვლავ ყველას. (Walter Dushnyk “Death and Devastation on the Curzon Line”).

როდესაც სოფელი საბოლოოდ იქნა ევაკუირებული, 78 გადარჩენილთაგან მხოლოდ ოთხი მამაკაცი გადარჩა. ამავე წლის მარტში, ცხრა სხვა უკრაინულმა სოფელმა იგივე წითელმა რაზმა დაიპყრო და მსგავსი ბედი გაიზიარა.

აქ წარმოდგენილი ფაქტები ეხება არა მხოლოდ უკრაინას. გეგმა, რომელსაც მისი საბჭოთა ხელისუფლება იყენებდა იქ, იმეორებდა და იმეორებდა თავისას. ეს არის საბჭოთა კავშირის გაფართოების პროგრამის მნიშვნელოვანი ნაწილი — სწრაფი გზა, გაერთიანება საბჭოთა იმპერიის შემადგენლობაში მყოფი მრავალფეროვანი კულტურებისა და ერების გაერთიანებისთვის. მილიონობით ადამიანის დაუსაბამო ტანჯვამ არ აიძულა საბჭოთა ხელისუფლება უარი ეთქვა ამ გზაზე. სხვა მიზეზი რომ არ არსებობდეს, მხოლოდ ეს ადამიანური ტანჯვა უნდა იქნას დაგმობილი და შეფასდეს დანაშაულებრივად. მაგრამ საქმე არა მხოლოდ ამაშია. ეს არ არის მხოლოდ მასობრივი მკვლელობა. ეს არის გენოციდი, არა მხოლოდ ინდივიდების, არამედ კულტურისა და ერის განადგურება. მაშინაც კი, თუკი შესაძლებელი იქნებოდა ამის [კულტურისა და ერების განადგურება] მიღწევა ტანჯვის გარეშე, ჩვენ მაინც იძულებული ვიქნებოდით დაგვემახსოვრებინათ ეს, რადგან ყველაფერი, რაც აყალიბებს ერს — გონების გაერთიანებას, იდეების, ენებისა და ადათების ერთიანობას — არის ჩვენი ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი საშუალება ცივილიზაციისთვის და პროგრესისათვის. რა თქმა უნდა, ერები შეერწყმიან და ქმნიან ახალ ერებს (ამ პროცესის მაგალითია ჩვენი ქვეყანა⁹), მაგრამ ეს შერწყმა მოიცავს უმაღლესი ფასეულობების დამატებას, რაც თითოეულ კულტურას აქვს საერთო ფონდში. მხოლოდ ამ გზით მიიწევეს სამყარო წინ. ამგვარად, ყალბ საბჭოთა გეგმებს, გარდა ადამიანური ტანჯვისა და ადამიანის უფლებების ძალიან მნიშვნელოვანი პრობლემებისა, ჩვენ მივიჩნევთ მას ცივილიზაციისა და კულტურის კრიმინალურ ნარჩენად, ვინაიდან საბჭოთა ეროვნული ერთიანობა იქმნებოდა არა იდეებისა და კულტურების გაერთიანებით, არამედ ყველა კულტურისა და ყველა იდეის სრული განადგურებით, გარდა ერთისა — საბჭოთა ერთიანობისა.

⁹ ავტორი გულისხმობდა ამერიკის შეერთებულ შტატებს.

PADOMJU GENOCĪDS UKRAINĀ

...*Nevar mīlēt citas tautas, /Ja tu nemīli Ukrainu!..*
(No Volodimira Sosjuras dzejoļa “Mīlēt Ukrainu”¹)

Tautu un nāciju masveida iznīcināšana, kas raksturoja Padomju Savienības virzīšanos uz Eiropu, nav jauna tās ekspansīvās politikas iezīme. Tā nav arī jaunievedums, izgudrots tikai tādēļ vien, lai radītu vienveidību no daudzveidības: no poļiem, ungāriem, baltiešiem, rumāņiem, kuri nu klimst pa padomju impērijas nomalēm. Drīzāk tā jau ilgtermiņā piemīt Kremļa iekšpolitikai, kuru izstrādājot, tagadējiem varasvīriem pietiekams precedents bija cariskās Krievijas izrīcības. Šī politika būtībā ir nepieciešams posms “savienošanās” procesā, kurā, kā lolo cerības padomju vadoņi, radīsies “padomju cilvēks”, “padomju nācija”. Lai sasniegtu šo mērķi, šo apvienoto nāciju, Kremļa vadoņi ar vieglu roku nīcina nācijas un kultūras, kas kopš sendienām apdzīvojušas Austrumeiropu.

Es vēlos runāt par, visticamāk, klasisku padomju genocīda piemēru, tā visilgāko un visplašāko rusifikācijas eksperimentu – par ukraiņu nācijas iznīcināšanu. Kā sacīju iepriekš, tā ir tikai loģisks turpinājums tādiem cariskiem noziegumiem kā desmittūkstoš Krimas tatāru noslīcināšana pēc Katrīnas Lielās pavēles, masu slepkavības, kuras veica Ivana Bargā “SS nodaļas” – opričņina, cara Nikolaja I īstenotā poļu nācijas līderu un ukraiņu katoļu iznīcināšana, kā arī atkārtotie ebreju grautiņi, kas periodiski apraipīja Krievijas vēsturi. Tam visam bija savas atbildmes Padomju Savienības ietvaros – ingru, Donas un Kubanā kazaku, Krimas tatāru republikas, Baltijas nāciju (Lietuvas, Igaunijas un Latvijas) iznīcināšana. Jebkurā gadījumā šādi izpaužas ilgtermiņa politika, kuras mērķis ir nekrievu tautu likvidēšana, iznīcinot izraudzītas sabiedrības daļas.

Ukraina veido PSRS dienvidaustrumu daļu, kas platības ziņā līdzinās Francija un Itālijai, un tajā ir aptuveni 30 miljoni iedzīvotāju². Sava ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ šī Krievijas maizes klēts reizē bija stratēģiska atslēga, kas Krievijai ļāva piekļūt Kaukāza un Irānas naftai, kā arī visai arābu pasaulei. Ziemeļos tā robežojas ar Krieviju. Kamēr Ukraina saglabā savu nacionālo vienotību, kamēr tās tauta turpina domāt par sevi kā par ukraiņiem un cenšas panākt neatkarību, tikmēr tā rada nopietnus draudus pašai sovjetisma būtībai. Nebūt nav jābrīnās, ka komunistiskie vadoņi piešķīra jo lielu nozīmi šīs savas “republiku savienības” patstāvīgi domājošā locekļa rusificēšanai un nolēma to pārveidot, pielāgojot savam vienotās krievu nācijas lekālam. Jo ukraiņi nav krievi un nekad nav tāds bijis. Viņa kultūra, viņa temperaments, viņa valoda, viņa reliģija ir

¹ V. Sosjuras dzejoļa rindiņas bija ierakstītas ar zīmuli. Šo patriotisko dzejoli Sosjura sarakstīja 1944. gadā, padomju-vācu kara laikā. Sākumā varas iestādes dzejoli slavēja, un 1948. gadā dzejnieks ieguva Staļina prēmiju, taču 1951. gadā dzejolis tika nosodīts par ukraiņu nacionālismu.

² Kad tapa R. Lemkina raksts (piecdesmitajos gados), Ukrainā bija nepilni 40 miljoni iedzīvotāji. Faktiski UPSR veidoja PSRS dienvidrietumu daļu.

atšķirīgas. Par spīti atkarīgumam no Maskavas viņš ietiepīgi atsacījās tikt kolektivizēts, labprātāk pieņemdam deportāciju un pat nāvi. Tāpēc bija īpaši svarīgi salāgot ukraiņi ar ideālā padomju cilvēka prokrustisko paraugu.

Ukraina it viegli pakļaujas nacionālai iznīcināšanai, kad tā tiek īstenota ar uzbrukumu atsevišķām tās iedzīvotāju daļām, tāpēc te komunistiskā taktika bija citāda nekā vācu uzbrukumi ebrejiem. Ukraiņu nācijā ir pārāk daudz cilvēku, lai to viegli varētu pilnībā iznīcināt. Taču tās reliģiskā, intelektuālā un politiskā vadonība – atsevišķas un izšķirīgas ukraiņu nācijas daļas – ir skaita ziņā diezgan neliela, tāpēc to var viegli likvidēt. Tieši tādēļ padomju cirvis ar pilnu atvēzienu cirta pa šīm grupām, ķeroties pie labi zināmajiem ieročiem: masu slepkavībām, deportācijām, spaidu darbiem, izsūtīšanas un bada.

Šis uzbrukums pavisam drīz kļuva sistemātisks: viss process tika atkārtots atkal un atkal, tādējādi stājoties pretī arvien jauniem nacionālā gara uzliesmojumiem. Pirmais trieciens tika vērsts pret inteliģenci – nācijas smadzenēm –, lai šādi paralizētu pārējo organismu. 1920., 1926. un pēc tam vēlreiz 1930.–1933. gadā skolotāji, rakstnieki, mākslinieki, domātāji un politiskie darbinieki tika nonāvēti, ieslodzīti vai deportēti. Kā ziņots žurnāla *Ukrainian Quaterly* 1948. gada rudens laidienā, tikai 1931. gadā vien uz Sibīriju tika izsūtīti 51 713 intelektuāļi. Pēc aptuvenām aplēsēm Rietumukrainā, Aizkarpatos un Bukovinā krievi brutāli iznīcināja vismaz 75% ukraiņu intelektuāļu un profesionāļu (turpat, 1949. gada vasaras laidieni).

Vienlaikus ar šo triecienu pa inteliģenci notika uzbrukums Baznīcai, priesteriem un augstākajai garīdzniecībai – Ukrainas “dvēselei”. No 1926. līdz 1932. gadam tika likvidēta Ukrainas Autokefālā Pareizticīgā baznīca, tās metropolīts (Lipkivskis) un 10 000 priesteru. 1945. gadā, kad Rietumukrainā tika nodibināta padomju vara, līdzīgs liktenis piemeklēja Ukrainas Katoļu baznīcu. Fakts, ka pirms likvidēšanas tā tika mudināta pievienoties Krievijas Patriarhātam Maskavā – Kremļa politiskajam ierocim –, liecina, ka šīs akcijas vienīgais mērķis bija rusifikācija.

1945. gada 11. aprīlī, divas nedēļas pirms Sanfrancisko konferences³, NKVD karaspēka vienība aplenca Sv. Jura katedrāli Ļvivā un arestēja metropolītu Šļipiju, divus bīskapus, divus prelātus un vairākus priesterus. Visus pilsētas teoloģiskā semināra studentus izmeta no skolas, bet profesoriem tika paziņots, ka Ukrainas Grieķu katoļu baznīca vairs nepastāv, tās metropolīts ir arestēts un viņa vietu ieņems padomju varas nozīmēts bīskaps. Šādas akcijas tika veiktas visā Rietumukrainā un aiz Kerzona līnijas Polijā⁴. Vismaz septiņi bīskapi tika arestēti vai pazuda bez vēsts. Šajā teritorijā brīvībā nepalika neviens Ukrainas Katoļu baznīcas bīskaps. 500 priesteru, kuri izgāja

³ Hartu par Apvienoto Nāciju Organizācijas dibināšanu parakstīja 50 valstu, ieskaitot arī PSRS un UPSR delegāti, 1945. gada 25.–26. aprīlī.

⁴ Kerzona līnija, kuru Lielbritānija pēc Pirmā Pasaules kara tika ierosinājusi uzskatīt par robežu starp Poliju un Padomju savienību, kļuva par pamatu poļu-padomju robežas novilkšanai pēc Otrā Pasaules kara.

protestēt, tika nošauti vai arestēti. Visā apgabalā tika nonāvēti simtiem priesteru un laju, tūkstoši tika izsūtīti uz spaidu darbu nometnēm. Veseli ciemi palika bez iedzīvotājiem. Deportējot ģimenes tika apzināti sadalītas: tēvus – uz Sibīriju, mātes – uz Turkestānas ķieģeļrūpnīcām, bet bērnus – uz komunisma namiem “audzināšanā”. Par ukrainiskuma noziegumu Baznīca tika pasludināta par padomju valsts labklājībai kaitīgu organizāciju un tās locekļi tika ierakstīti padomju specdienestu dosjē kā potenciāli “tautas ienaidnieki”. Faktiski Ukrainas Katoļu baznīca – izņemot 150 tūkstošus tās locekļu Slovēnijā – tika oficiāli likvidēta, tās hierarhi ieslodzīti, bet garīdznieki izdzināti un deportēti.

Šie uzbrukumi “tautas dvēselei” smagi ietekmēja un ietekmēs Ukrainas “smadzenes” – intelektuāļi tradicionāli nāca no garīdznieku ģimenēm, paši priesteri bija autoritātes ciemos, bet viņu sievas vadīja labdarības organizācijas. Dažādu līmeņu mūki bija skolu direktori un gandrīz visu labdarības organizāciju aizgādņi.

Trešā padomju uzbrukuma smaile bija vērsta pret zemes arājiem – lielu skaitu viensētnieku, kas bija tradīciju, folkloras un mūzikas, nacionālās valodas un literatūras, Ukrainas nacionālā gara glabātāji. Ierocis, ar kuru viņi tika nīcināti, iespējams, ir visbaigākais – nomērdēšana badā. 1932. un 1933. gada laikā⁵ miljoni ukraiņu nomira badā. Šo nežēlību 73. [ASV] Kongress 1934. gada 28. maijā nosodīja kā necilvēcīgu. Tika mēģināts šo visbrutālāko padomju zvērību izpausmi nodēvēt par ekonomisko politiku, kas saistīta ar druvu kolektivizāciju un, attiecīgi, ar nepieciešamību likvidēt “budžus” – neatkarīgos zemniekus. Taču patiesībā lielsaimniecību Ukrainā bija ļoti maz.

Padomju rakstnieks Kosiors⁶ laikrakstā Izvestija 1933. gada 2. decembra numurā paziņoja: “Ukraiņu nacionālisms mums ir galvenās briesmas.” Un, lai šo nacionālismu var visām saknēm izrautu un ieviestu padomju valsts baismīgo vienveidību, tika upurēti ukraiņu zemnieki. Metode, kas tika izmantota šajā plāna daļā, neaprobežojās ar kādu atsevišķu grupu vien. Cieta visi – vīrieši, sievietes, bērni. Raža Ukrainā togad bija pietiekami liela, lai pabarotu gan cilvēkus, gan lopus. Tiesa gan, tā bija mazāka nekā

⁵ 1934. gada 28. maijā ASV Kongresa loceklis Hamiltons Fišs no Ņujorkas iesniedza Pārstāvju palātā rezolūciju (Palātas 73. sasaukums, Rezolūcija Nr. 399). Dokumentā minēts, ka “vairāki miljoni Ukrainas PSR iedzīvotāju 1932. un 1933. gadā nomiruši badā.” Rezolūcija nosodīja PSRS par bada izmantošanu “ukraiņu iedzīvotāju skaita samazināšanai un ukraiņu politisko, kultūras un nacionālo tiesību iznīcināšanai,” aicinot:

“Pārstāvju Palātu izteikt savu līdzjūtību visiem tiem, kuri cietuši no lielā bada Ukrainā, kas miljoniem mierīgu un likumam paklausīgu ukraiņus ciešanas, bēdas un nāvi; [...]

Padomju Sociālistisko Republiku Savienības valdību... veikt mērķtiecīgus soļus šā bada baismīgo seku atvieglināšanai; [...]

Padomju Sociālistisko Republiku Savienības valdību... nelikt šķēršļus ASV pilsoņiem, kuri bada pārņemtajiem Ukrainas reģioniem cenšas palīdzēt ar naudu, pārtiku un pirmās nepieciešamības precēm.”

Rezolūcija tika nodota Ārlietu komitejai, taču Pārstāvju Palātā netika pieņemta. (Rezolūcijas tekstu sk. The Ukrainian Quarterly, 1978, Nr. 4. – 416.-417.lp., kā arī <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ Staņislavs Kosiors bija nevis rakstnieks, bet gan Ukrainas Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālkomitejas ģenerālsēkretārs – proti, republikas politiskais vadītājs. Kosiora milzum garais raksts bija publicēts trijās lappusēs ar virsrakstu “Secinājumi un tuvākie uzdevumi nacionālās politikas īstenošanai Ukrainā.” Precīzs citāts, kas ņemts no Ukrainas Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālkomitejas un Centrālās kontrolkomitejas kopējā plēnuma, pauz: “Ukrainā dotajā brīdī galvenās briesmas rada vietējais ukraiņu nacionālisms, kas ir saistīts ar imperiālistiskām interesēm.”

iepriekšējā gadā, un ļoti iespējams, ka tā iemesls lielā mērā bija ar kolektivizāciju saistītie cīņi. Taču padomju varai bija vajadzīgs bads, tāpēc tā badu radīja “pēc pasūtījuma”, kā valsts nodokli paredzotpārmērīgi augstu labības kvotu. Vēl jo vairāk, daudzos tūkstošos akru kvieši tā arī netika novākti – ražu atstāja pūt uz lauka. Pārējie graudi tika savesti valsts graudu krātuvēs, lai tur tos glabātu tik ilgi, līdz varas iestādes būs nolēmušas, kā labību pārdalīt. Lielu daļu šīs ražas, kas ukraiņiem bija tik vitāli svarīga, eksportēja uz ārzemēm, lai saņemtu kredītus.

Ciemos sastapušies ar badu, tūkstošiem cilvēku devās prom no savām mājām un ieradās pilsētās ubagot ēdumo. Kad viņus izķēra un izsūtīja atpakaļ uz ciemiem, savus bērņus viņi atstāja pilsētās cerēdami, ka vismaz tiem izdosies izdzīvot. Tā Harkivā vien tika atstāti 18 tūkstoši bērņi. Ciemos ar vairākiem tūkstošiem iedzīvotāju dzīvajos palika simts; citos – puse ļaužu pazuda, ik dienas bojā aizgāja 20–30 cilvēku. Par ierastu parādību kļuva kanibālisms.

Laikraksta *Christian Science Monitor* Maskavas korespondents Viljams Henrijs Čemberlins 1933. gadā rakstīja:

“Šajā apātijā un dzīves apnikumā komunisti saskatīja sabotāžu un kontrrevolūciju un pašapmierinātiem ideālistiem piemītošajā nežēlībā nolēma badu neapturēt, lai tādā veidā pārmācītu lauciniekus. Palīdzība kolhoziem tika sniegta, taču nepietiekamā mērā un tik vēlu, ka jau daudz cilvēku bija aizgājuši bojā. Viensētņieki bija pamesti likteņa varā; daudz augstākais mirstības līmenis viensētņieku vidū izrādījās visspēcīgākais apsvēruma, kas pamudināja iestāties kolhozos.”

Par ceturto šī procesa posmu kļuva ukraiņu tautas saskaldīšana, nometinot Ukrainā sveštautiešus un vienlaikus izkaisot ukraiņus pa visu Austrumeiropu. Tādā veidā tika iznīcināta etniskā vienotība un sajauktas nācijas.

No 1920. līdz 1939. gadam ukraiņu procents Ukrainas iedzīvotāju skaitā samazinājās no 80% līdz tikai 63%⁷. Bada un deportācijas rezultātā ukraiņu iedzīvotāju skaits absolūtos skaitļos samazinājās no 23,2 miljoniem līdz 19,6 miljoniem, savukārt neukraiņu iedzīvotāju skaits pieauga par 5,6 miljoniem. Ņemot vērā, ka pirms tam Ukrainā bija visaugstākais iedzīvotāju skaita pieauguma līmenis Eiropā, aptuveni 800 tūkstoši gadā, var bez grūtībām ieraudzīt, ka krievu politika bija savu panākusi.

Tādi bija galvenie posmi, veicot sistemātisku ukraiņu nācijas iznīcināšanu, panākot tās pakāpenisku aprīšanu jaunajā padomju nācijā. Ir vērts norādīt, ka mēģinājuma pilnībā iznīcināt ukraiņus, piemēram, tā, kā vācieši izrīkojās ar ebrejiem, nebija. Un tomēr, ja padomju programma gūs sekmes, ja inteliģenci, priesterus un zemniekus izdosies

⁷ 1920. gadā tautas skaitīšana nenotika. Oficiālie dati no 1926., 1937. un 1939. gadu tautas skaitīšanām atšķiras no R. Lemkina minētajiem skaitļiem. 1926. gadā UPSR saskaitīti 28 446 000 iedzīvotāju, no kuriem 22 927 000 bija etniski ukraiņi, savukārt PSRS tajā laikā dzīvoja 31 195 000 etnisko ukraiņu. Atbilstošie skaitļi 1937. gadā: 28 398 000, 22 213 000 un 26 421 000; 1939. gadā: 31 785 000, 23 362 000 un 28 111 000. Drošīcamākā ir pirmā skaitīšana; otrās dati ir maz

likvidēt, Ukraina aizies bojā tāpat, it kā nonāvēti būtu visi ukraiņi bez izņēmuma, jo tā būs zaudējusi to tautas daļu, kas sargāja un attīstīja tās kultūru, tās ticējumus, to apvienojošās idejas, kas lauza tai ceļu un dāvāja tai dvēseli, proti, padarīja to par nāciju un nevis vienkārši iedzīvotājiem.

Neiztika arī bez masu slepkavībām, kas tika izdarītas, daudz nedomājot, – tās nebija plāna elements, drīzāk vienkārši sagadīšanās. Tūkstoši tika nobendēti, neskaitāmi tūkstoši – uz drošu nāvi iebāzti Sibīrijas darba nometnēs.

Par Ukrainas Dahavu var saukt Vinnicu. 91 kapā atdusas 9 432 padomju tirānijas upuru mirstīgās atliekas. NKVD šos cilvēkus bija nošāvis 1937. vai 1938. gadā, un viņu līķi no 1937. gada gulēja kapsētās starp kapu kalniņiem, mežos un (cik šausmīga ironija!) zem deju laukumiņa, līdz tos 1943. gadā atklāja vācieši. Par daudziem no šiem upuriem padomju varas iestādes bija paziņojušas, ka viņi izsūtīti uz Sibīriju.

Ukrainai ir arī sava Lidice – tas ir Zavadkas ciems⁸, kuru 1946. gadā iznīcināja Kremļa poļu līdzskrējēji. Poļu Otrā divīzija šai apkaimē uzbruka trīs reizes, nogalinot vīriešus, sievietes un bērnus, nodedzinot dzīvojamās ēkas un aizvedot sev līdzī lopus. Otrā uzbrukuma laikā sarkanais komandieris vēl dzīvotājiem iedzīvotājiem paziņoja: “Tāds pats liktenis gaida katru, kas atteiksies izbraukt uz Ukrainu. Tāpēc es pavēlu triju dienu laikā pamest ciemu, citādi nošāušu visus” (Walter Dushnyk. *Death and Devastation on the Curzon Line*).

Kad ciems pēdīgi tika evakuēts, 78 izdzīvojušo iedzīvotāju vidū bija palikuši tikai četri vīrieši. Tā gada martā šī pati sarkano vienība sagrāba vēl deviņus ukraiņu ciemus, un tos gaidīja līdzīgs liktenis.

Šeit minētie fakti attiecas ne tikai uz Ukrainu. Plāns, kuru tur lika lietā padomju varas iestādes, atkārtojās un turpina atkārtoties. Tā ir nozīmīga padomju ekspansijas programmas daļa – ātrs ceļš, kā unificēt dažnedažādās kultūras un nācijas, kuras veido padomju impēriju. Neizsakāmās mokas, ko cieta miljoniem cilvēku, nepamudināja padomju varas iestādes no šī ceļa nogriezties. Pat tad, ja nebūtu cita iemesla, tikai šīs cilvēku ciešanas vien, mums šo vienotības panākšanas paņēmieni vajadzētu nosodīt kā noziegumu. Taču ne tas vien ir galvenais. Tā nav tikai masu slepkavība. Tas ir genocīds, ne tikai atsevišķu personu, bet arī kultūras un nācijas iznīcināšana. Pat tad, ja [kultūru un nācijas iznīcināšanu] varētu panākt bez ciešanām, mums tomēr nāktos to nosodīt, jo viss, kas veido nāciju – prātu radniecīgums, ideju, valodas un paražu vienotība –, ir viens mūsu vissvarīgākajiem civilizācijas un progresā līdzekļiem. Protams, nācijas saplūst un izveido jaunas nācijas (šāda procesa piemērs ir mūsu pašu valsts⁹), taču šī saplūšana nozīmē katras kultūras visaugstāko vērtību nodošanu kopējā labumu

⁸ Par Morāvijas nacistu diktatora Reinharda Heidriha noslepkavošanu vācieši 1942. gada jūnijā nošāva 172 cilvēkus vecumā no 14 gadiem, deportēja sievietes un bērnus, bet Lidices ciemu nolīdzināja līdz ar zemi. Mūsdienās šis ciems ir Zavadka Morohivska Sanokas apriņķī, Lemku novadā – Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Polska.

fondā. Tikai tādā veidā pasaule virzās uz priekšu. Tāpēc par kļūdainu padomju plānos, līdztekus ļoti svarīgajām cilvēku ciešanu un cilvēktiesību problēmām, ir uzskatāma noziedzīga civilizācijas un kultūras izšķērdēšana – jo padomju nacionālā vienotība top, nevis apvienojot idejas un kultūras, bet pilnībā iznīcinot visas kultūras un visas idejas un atstājot tikai vienu – padomju.

Translated by Mara Poliakova

SOVIETŲ GENOCIDAS UKRAINOJE

*...Negalima mylėti kitų tautų, jei nemyli Ukrainos!...
(Volodymyras Sosiura: "Mylėk Ukrainą")¹.*

Masinės tautų žudynės, pažymėjusios Sovietų Sąjungos invaziją Europoje, nėra naujas jų ekspansijos politikos bruožas. Tai nėra naujovė naikinti įvairių tautų įvairovę - lenkų, vengrų, rumunų, Baltijos tautas, glaudžiai gyvenančių prie Tarybų imperijos ribų. Tai buvo ilgalaikis Kremliaus vidaus politikos bruožas – randame daugybę panašių atvejų carinės Rusijos veiksmuose. Suvienijimo procese tai buvo būtinas žingsnis, nes sovietų vadovai, puoselėdami viltį sukurti "tarybinį žmogų", "tarybinę tautą" ir, siekdami tikslo sukurti suvienytą tautą, noriai naikino tautas ir kultūras, kurios jau seniai gyveno Rytų Europoje.

Tai, apie ką noriu kalbėti, yra tikriausiai klasikinis sovietinio genocido pavyzdys, ilgiausias ir plačiausias rusifikacijos eksperimentas - Ukrainos tautos sunaikinimas. Tai, kaip jau minėjau, yra tik logiškas tokių caro nusikaltimų tęsinys kaip 10000 Krymo totorių nuskandinimas Jekaterinos Didžiosios įsakymu, masinės žudynės, vykdomos Ivano Rūsčiojo "SS kariuomenės" – Oprichninos; Nikolajaus I pražudyti nacionaliniai Lenkijos lyderiai ir Ukrainos katalikai; ir begalės žydų pogromų, periodiškai nuspalvusių Rusijos istoriją. Ir tai turėjo savo atitikmenų Sovietų Sąjungoje naikinant ingermanlandus, Dono ir Kubanės kazokus, Krymo totorių respublikos, Baltijos (Lietuvos, Estijos ir Latvijos) tautas. Kiekvienas iš šių įvykių yra ilgalaikės, ne rusų tautų likvidavimo politikos, pasirinktinai pašalinant tam tikras visuomenės dalis, išraiška.

Ukraina - didelė pietryčių TSRS teritorijos dalis, tokio pat dydžio kaip Prancūzija ir Italija kartu sudėjus, ir joje gyvena apie 30 milijonų žmonių². Būdamą Rusijos duonos aruodu, dėl geografinės padėties, Ukraina tapo strateginiu raktu į Kaukazo ir Irano naftą bei visą arabų pasaulį. Šiaurėje ji ribojasi su Rusija. Kol Ukraina išlaikė savo nacionalinę vienybę, kol jos žmonės ir toliau laikė save ukrainiečiais bei siekė nepriklausomybės, tol Ukraina kėlė rimtą grėsmę pačiai sovietizmo esmei. Nenuostabu, kad komunistų lyderiai didžiausią dėmesį skyrė šio nepriklausomo savo "respublikų sąjungos" nario rusifikavimui, pasiryžo jį perdaryti taip, kad atitiktų vienos rusų tautos modelį. Tačiau istoriškai ukrainiečiai nėra ir niekada nebuvo rusais. Jų kultūra, temperamentas, kalba, religija - viskas yra skirtingi. Būdami priklausomais nuo Maskvos, jie atsisakė būti

¹ Volodymyro Sosiuros eilės parašyti pieštuku. Sosiura parašė patriotinį eilėraštį 1944 m., per vokiečių ir sovietų karą. Iš pradžių valdžia gyrė eilėraštį ir 1948 m. skyrė poetui Stalino premiją, tačiau 1951 m. jis buvo pasmerktas už ukrainiečių nacionalizmą. Abi Ukrainos originalo eilutės:

Не можна любити народів других, Коли ти не любиш Україну! ..

² (Kai Lemkinas rašė šį straipsnį) pagal 1959 m. surašymą Ukrainoje gyveno apie 40 milijonų žmonių. Faktiškai, Ukrainos SSR buvo SSRS pietvakario dalimi.

kolektyvizuoti, verčiau sutiko su būti deportuoti, netgi mirti. Jaučiant tai, buvo labai svarbu, kad ukrainiečiai būtų įtraukti į idealaus sovietinio žmogaus prorusišką modelį. Ukrainą lengviau galima buvo sutriuškinti vykdant naikinimą pagal atskiras tautos grupes.

Komunistų taktika nesilaikė Vokietijos išpuolių prieš žydus pavyzdžių, nes tauta buvo per didelė, kad ją būtų galima visiškai sunaikinti. Tačiau svarbiausia tautos dalis - jos vadovybė - religinė, intelektualinė, politinė, buvo gana maža, todėl lengvai pašalinama. Dėl to šioms grupėms krito visa sovietinio kirvio jėga su jai pažįstamais masiniais įrankiais - žudynėmis, deportacija ir priverstiniais darbais, tremtimi ir badu.

Naikinimas pasireiškė sisteminiu modeliu, nes visas procesas buvo kartojamas daug kartų, kad būtų susidorota su naujais tautinio judėjimo protrūkiais. Pirmasis smūgis buvo skirtas inteligentijai, tautos smegenims, kad būtų galima paralyžuoti likusį kūną. 1920 m., 1926 m. ir 1930–1933 m. šalies mokytojai, rašytojai, menininkai, mąstytojai, politiniai lyderiai buvo likviduoti, įkalinti arba ištremti. Remiantis Ukrainos 1948 m. rudens ketvirčio statistika, vien tik 1931 m. į Sibirą buvo išsiųsta 51 713 intelektualų. Tokio pačio likimo sulaukė mažiausiai 114 pagrindinių poetų, rašytojų ir menininkų, žymiausių tautos kultūros lyderių. Skaičiuojama, kad mažiausiai 75% Ukrainos intelektualų Vakarų Ukrainoje, Užkarpatėje ir Bukovinoje buvo žiauriai sunaikinti rusų (ten pat ir 1949 m. vasarą).

Kartu su šiuo inteligentijos išpuoliu vyko puolimas prieš Ukrainos “sielą”: bažnyčias, kunigus ir Jų hierarchiją. Nuo 1926 m. iki 1932 m. buvo likviduota Ukrainos stačiatikių autokefalinė bažnyčia, jos metropolitas (Lypkivskij) ir 10 000 dvasininkų. 1945 m., sovietams įsitvirtinant Vakarų Ukrainoje, panašus likimas ištiko Ukrainos katalikų bažnyčią. Tai, kad rusifikacija buvo vienintelis tikslas, aiškiai parodo tai, kad prieš jos likvidavimą Bažnyčiai buvo suteikta galimybė įstoti į Rusijos patriarchą Maskvoje, Kremliaus politinį įrankį.

Likus tik dviem savaitėms iki San Francisko konferencijos³, 1945 m. balandžio 11 d., NKVD būriais apsupo Lvovo Šv. Jurgio katedrą ir areštavo Metropolitą Slipyj, du vyskopus, du prelatus ir kelis kunigus. Visi miesto teologinės seminarijos studentai buvo išvyti iš mokyklos, o jų profesoriams buvo pasakyta, kad Ukrainos graikų-katalikų bažnyčia nustojo egzistavusi, kad jos metropolitas buvo areštuotas ir jo vietą užims sovietų paskirtas vyskupas. Šie veiksmai buvo pakartoti visoje Vakarų Ukrainoje ir visoje Lenkijoje už Kerzono linijos⁴. Mažiausiai septyni vyskupai buvo areštuoti arba dingo be žinios. Šiame regione vis dar nėra Ukrainos katalikų bažnyčios vyskupo.

³ Jungtinių Tautų steigimo chartiją pasirašė 50 šalių, įskaitant SSRS ir Ukrainos SSR, delegatai 1945 m. balandžio 25–26 d. vykusioje konferencijoje.

⁴ Didžiosios Britanijos pasiūlyta Kerzono linija kaip siena tarp Lenkijos ir Tarybų Sąjungos po Pirmojo pasaulinio karo, tapo siena po Antrojo pasaulinio karo tarp Lenkijos ir SSRS pagrindas. Pasienyje liko didelė Ukrainos mažuma Lenkijos valstybėje.

Penki šimtai dvasininkų, kurie protestavo prieš sovietų veiksmus, buvo sušaudyti arba areštuoti. Visame regione dvasininkų ir pasauliečių žuvo šimtai, o į priverstinio darbo stovyklas buvo išsiųsti tūkstančiai žmonių. Ištremiti ištisi kaimai. Tremtyje šeimos buvo sąmoningai atskirtos, tėvai - į Sibirą, motinos - į Turkestano plytų gamyklas, o vaikai į "komunistinius" namus "perauklėjimui". Pati Bažnyčia buvo paskelbta kenkiančia sovietinės valstybės gerovei, jos nariai sovietų policijos bylose buvo pažymėti kaip potencialūs "žmonių priešai". Išskyrus 150 000 tikinčiųjų Slovakijoje, Ukrainos katalikų bažnyčia buvo oficialiai likviduota, jos hierarchija įkalinta, dvasininkai išvaryti ir ištremiti.

Šie išpuoliai prieš "tautos sielą" taip pat turėjo ir toliau turės rimtų padarinių Ukrainos "smegenims", nes dvasininkų šeimos tradiciškai ugdė daugybę intelektualų, o patys kunigai buvo dideli autoritetai kaimuose, o jų žmonos vadovavo labdaros organizacijoms. Vienuolių ordinai valdė mokyklas, rūpinosi didžiąja dalimi organizuotų labdaros organizacijų.

Trečioji naikinimo dalis buvo nukreipta į ūkininkus - didelę masę nepriklausomų valstiečių, kurie buvo Ukrainos tradicijų, tautosakos ir muzikos, tautinės kalbos ir literatūros, tautinės dvasios saugykla. Prieš juos naudojamas ginklas buvo bene pats baisiausias iš visų - badas. Nuo 1932 m. iki 1933 m. 5 000 000 ukrainiečių žūtis buvo tragiška - tai buvo žiaurumas, kurį 73-asis JAV kongresas 1934⁵ m. gegužės 28 d. įvardijo kaip nusikaltimas žmoniškumui. Buvo bandoma apibūdinti šį sovietų žiaurumo išraišką, kaip ekonominė politika, susijusi su kviečių žemių kolektyvizacija, ir todėl buvo būtina pašalinti, buožes-nepriklausomus ūkininkus. Tačiau faktiškai, Ukrainoje stambių ūkininkų buvo nedaug.

Kai 1933 m. gruodžio 2 d. sovietų rašytojas Kossiasas⁶ paskelbė "Izvestijose", "Ukrainos nacionalizmas yra didžiausias mūsų pavojus". Tam, kad sunaikinti tą nacionalizmą, įvesti siaubingą sovietinės valstybės vienodumą, buvo paaukoti Ukrainos valstiečiai. Šioje plano dalyje naudojami metodai nebuvo taikyti kažkuriai tai konkrečiai grupei, ji buvo taikyta visiems. Nukentėjo visi - vyrai, moterys ir vaikai. Tais metais

⁵ 1934 m. gegužės 28 d. Niujorko kongresmenas Hamiltonas Fishas pristatė rezoliuciją, kuri smerkė SSRS už bado naudojimą mažinant ukrainiečių populiaciją ir naikinant ukrainiečių politines, kultūrinės ir nacionalines teises (House Resolution 399) Atstovų rūmuose Vašingtone. Dokumente teigiama, kad "keli milijonai Ukrainos Sovietų Socialistinės Respublikos gyventojų mirė nuo bado 1932 ir 1933 m.". Toliau siūloma rezoliucija:

"Atstovų rūmai reiškia užuojautą visiems, nukentėjusiems nuo didelio bado Ukrainoje, kuris milijonams taikių ir įstatymų besilaikančių ukrainiečių atnešė kančią, vargus ir mirtį;

"Kad... Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos vyriausybė <...> imtųsi aktyvių veiksmų sušvelninti skaudžias šio bado pasekmes, "Kad... Tarybų Socialistinių Respublikų vyriausybė... nekludytu Amerikos piliečiams teikti pagalbą pinigais, maisto ir būtiniausių reikmenų pagalbos reikmenis į bado ištiktus Ukrainos regionus.

Ši rezoliucija buvo perduota Užsienio ryšių komitetui (rezoliucija pakartota leidinyje "The Ukrainian Quarterly" (1978) 416-417; <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

⁶ Klaidingai nurodydamas Lemkiną kaip "rašytoją Kossias", Stanislasas Kosioras buvo pirmasis Ukrainos komunistų partijos (bolševikų) sekretorius (CP (b) U). Kalboje, pasakyoje jungtinėje CP (b) U centrinio komiteto ir 1933 m. lapkričio 27 d. sesijoje, Kosior teigė, kad "šiuo metu vietinis ukrainiečių nacionalizmas kelia didžiausią pavojų".

derlius buvo pakankamas, kad pamaitinti ir Ukrainos žmones ir gyvulius, nors derlius buvo šiek tiek mažesnis, lyginant su ankstesniais metais. Tikriausiai tai buvo dėl kovos su kolektyvizacija. Bet badas buvo reikalingas sovietams, jie organizavo jį pagal planą, nustatant neįprastai didelį grūdų kvotą kaip mokesčių valstybei. Be to, net nebuvo nuimtas tūkstantis akru kviečių derliaus, jis buvo palikti pūti laukuose. Likusi dalis derliaus buvo išsiųsta į valstybės aruodus, ir įsakyta laikyti jį ten, kol valdžia nuspręs, kaip jį paskirstyti. Didžioji šio derliaus dalis, tokia gyvybiškai svarbi Ukrainos žmonėms, buvo skirta eksportui kreditams gauti.

Susidurus su badu ūkiuose, tūkstančiai valstiečių apleido kaimo vietas ir persikėlė į miestelius prašyti maisto. Pagauti ten ir išsiųsti atgal į kaimą, jie palikdavo savo vaikus miestuose, tikėdamiesi, kad bent jie išgyvens. Tokiu būdu vien Charkove buvo palikta 18 000 vaikų. Iš tūkstančio gyventojų turinčių kaimų išgyveno šimtas gyventojų; kituose ir pusės gyventojų nelikdavo, o mirčių buvo nuo 20 iki 30 per dieną. Kanibalizmas tapo įprastu reiškiniu.

Kaip Williamas Henry Chamberlain, "Christian Science Monitor" laikraščio Maskvos korespondentas, 1933 m. rašė:

"Komunistai matė tame apatiją ir atgrasymą, sabotажą ir kontrrevoliuciją, ir, būdami fanatiškais idealistais, su būdingu nuožmumu, nusprendė leisti badui tęstis galvojant, kad tai valstiečiams bus pamoka. Parama buvo skirta kolūkiams, tačiau netinkama apimtimi ir taip vėlai, kad jau buvo prarasta daugybė gyvybių. Vienvaldžiai valstiečiai buvo palikti kovoti už save; ir daug didesnis vienvaldžių valstiečių mirštamumas buvo stipriausias argumentas už prisijungimą prie kolūkių".

Ketvirtąjį proceso žingsnį sudarė Ukrainos tautų išskaidymas, atkraustant užsienio tautas ir išsklaidžius ukrainiečius visoje Rytų Europoje. Tokiu būdu etninė vienybė buvo sunaikinta ir tautybės susimaišytos.

1920–1939 m. Ukrainoje ukrainiečių skaičius krito nuo 80% iki 63,2%⁷. Bado ir trėmimų metu Ukrainos gyventojų skaičius absoliučiai sumažėjo nuo 23,2 mln. iki 19,6 mln., o ne Ukrainos gyventojų skaičius padidėjo 5,6 mln. Žinant, kad Ukrainoje kažkada buvo didžiausias gyventojų skaičiaus augimo tempas Europoje (maždaug 800 000 per metus), nesunku pastebėti, ką įvykdė Rusijos politika.

Tai buvo svarbiausi žingsniai sistemingai naikinant ukrainiečių tautą, ją palaipsniui asimiliuojant naujoje sovietinėje tautoje. Pažymima, kad nebuvo bandoma visiškai sunaikinti visus ukrainiečius, kaip vokiečiai bandė sunaikinti žydus. Tačiau, kad sovietinė programa pavyktų visiškai, reikalinga pašalinti jos inteligentija, kunigus ir valstiečius, ir

⁷ 1920 m. nebuvo surašymo. Oficialūs 1926, 1937 ir 1939 m. surašymo duomenys skiriasi nuo tų, kuriuos cituoja Lemkinas. 1926 m. Ukrainos SSR turėjo 28 446 000 gyventojų, iš jų 22 927 000 buvo etniniai ukrainiečiai, o TSRS buvo 31 195 000 000 etninių ukrainiečių. Atitinkami 1937 m. duomenys yra šie: 28 398 000, 22 213 000 ir 26 421 000; ir už 1939 metus: 31 785 000, 23 362 000 ir 28 111 000. Patikimiausi 1926 m. surašymo duomenys, mažiau - 1937 m., o doktrinuoti - 1939 m.

Ukraina taptu tokia pat mirusi, lyg kiekvienas ukrainietis būtų nužudytas, nes ji prarado tą dalį, kuri saugojo ir plėtojo savo kultūrą, jos tikėjimą, vienybės idėjas, kurie, trumpai tariant, padarė ją tauta, o ne žmonių mase.

Vis dėlto masinių žudynių taip pat netrūko - jos paprasčiausiai nebuvo esminė plano dalis, o tik atsitiktinumų variantai. Tūkstančiams žmonių buvo įvykdyta mirties bausmė, be žinios tūkstančiai žmonių dingo tam tikroje mirties vietoje Sibiro darbo stovyklose. Vinnica yra miestas, kuris gali būti vadinamas Ukrainos Dachau. 91 kapavietėse yra 9432 sovietinės tironijos aukų, nušautų apie 1937 m. ar 1938 m. NKVD. Kapavietėse, miškuose su siaubinga ironija, po šokių grindimis, kūnai gulėjo nuo 1937 m. iki kol jų 1943 m. neatrado vokiečiai. Apie daugelį aukų sovietai anksčiau skelbė, kad jie buvo ištremti į Sibirą.

Ukraina taip pat turi savo "Lidice" - Zavadkos kaimą⁸, kurį 1946 m. sunaikino Kremliaus pasėkėjai lenkai. Tris kartus lenkų antrosios divizijos būriai užpuolė miestą, žudydami vyrus, moteris ir vaikus, degindami namus ir vogdami ūkio gyvūnus. Antrojo reido metu raudonasis vadas papasakojo, kas liko iš miesto gyventojų: "Tokį patį likimą ištiks visi, kurie atsisako vykti į Ukrainą. Todėl įpareigoju per tris dienas kaimą išlaisvinti; kitaip aš nužudysiu kiekvieną iš jūsų" (Walteris Dushnyc "Death and Devastation on the Kurzon Line").

Kai miestas buvo galutinai evakuotas jėga, tarp 78 išgyvenusių žmonių liko tik 4 vyrai. Tų pačių metų kovo mėnesį devyni kiti Ukrainos miestai buvo užpulti to paties Raudonojo būrio ir jų likimas buvo panašus.

Tai, kas buvo įvykdyta čia, neapsiriboja vien Ukraina. Planas, kurį ten naudojo sovietai, buvo ir yra kartojamas ir kitur. Tai yra svarbi sovietinės ekspansijos programos dalis, nes ji suteikia greitą būdą suvienodinti kultūrų ir tautų, sudarančių sovietinę imperiją, įvairovę. Tai, kad šis metodas atneša neapsakomas kančias milijonams žmonių, neturėjo įtakos tarybinės valdžios pasirinkto kelio kursui. Vien dėl šios priežasties, dėl žmonių kančių, mes turėtume pasmerkti šios veiksmus kaip nusikalstamus. Ir dar svarbu, kad tai nėra tik masinių žmogžudysčių atvejis. Tai genocido aktas, ne tik asmenų, bet ir kultūros bei tautos sunaikinimas. Net jei tautos būtų naikinamos be fizinių kančių, mes vis tiek tai smerktume, nes minčių, idėjų, kalbos ir papročių vienybė, ką mes vadiname tauta, yra vienas iš svarbiausių visų mūsų civilizacijos ir pažangos aspektų.

Tiesa, kartais tautos susilieja ir sudaro naujas tautas - mes turime šio proceso pavyzdį savo valstybėje⁹ - tačiau šis susiliejimas susideda iš kiekvienos tautinės kultūros orumo ir pranašumo, siekiant bendros naudos. Ir būtent tokiu būdu pasaulyje vyksta pažanga.

⁸ 1942 m. birželio 10 d., atkeršydama už nacių diktatoriaus Moravijos Reinhardo Heydricho nužudymą, likviduoti 172 vyrai, vyresni nei 16 metų, moterys ir vaikai buvo ištremti, o Lidicės kaimas nugrimzdo į žemę. Zavadka Morokhivs'ka, Sianots'kyi povit, Lemkivščyna, dabar Zawadka-Morochowska, Lenkijoje.

⁹ Lemkinas turėjo omenyje JAV.

O ką mes matome tarybinės valdžios veiksmuose –ne tik žmonių kančių ir žmogaus teisių ribojimas, bet ir civilizacijos ir kultūros naikinimas. Nes sovietinė tautinė vienybė kuriama ne dėl idėjų ir kultūrų sąjungos, o tikslu visiškai sunaikinti visas kultūras ir visas idėjas, išskyrus vieną - sovietinę.

Translated by Nataliia Shertvitenie

NÕUKOGUE GENOTSIID UKRAINAS

V. Sosjura “Armasta ukrainat”¹:
*Teisi rahvaid ei saa armastada,
Kui sa ei armasta Ukrainat!...*

Massilist rahvaste ja rahvuste hävitamist, mis iseloomustas Nõukogude Liidu edasiliikumist Euroopasse, ei saa pidada tema ekspansionismipoliitika uueks jooneks ega uueks ideeks, mis on suunatud mitmekesisuse – impeeriumi piiril elavate poolakate, ungarlaste, baltlaste, rumeenlaste muutmisele ühetaoliseks. Vastupidi, see on Kremli pikaajaline sisepoliitika, millel olid arvukad pretsedendid ka Tsaari-Venemaal. Nõukogude liidrid leiavad, et need on “ühendamise” protsessis hädavajalikud meetmed, mis, nagu nad loodavad, aitavad luua “nõukogude inimese”, “nõukogude rahva” ning selle eesmärgi, ühtse rahvuse, saavutamiseks oleksid Kremli juhid meeeldi hävitanud kõik rahvad ja kultuurid, kes on ammustest aegadest peale elanud Ida-Euroopas. See, millest ma tahan rääkida, on ilmselt nõukogude genotsiidi klassikaline näide, kõige kauem kestnud ja mastaapseim venestamise eksperiment ja nimelt ukraina rahva hävitamine. See protsess, nagu ma juba ütlesin, on vaid loogiline jätk tsaarirežiimi analoogilistele kuritegudele nagu 10 000 krimmitatarlase uputamine Katariina Suure käsul, massilised tapmised, mille panid toime Ivan Julma “SS-lased” – opritšnikud, poola ja ukraina katoliiklaste rahvuslike juhtide hävitamine Nikolai I poolt, samuti arvukad juudidpogrommid, mis on perioodiliselt heitnud vene ajaloole varju. Kõigil on Nõukogude Liidus omad analoogid – ingerlaste, Doni ja Kubani kasakate hävitamine, Krimmitatari vabariigi ja Balti rahvaste hävitamine Leedus, Eestis ja Lätis. Iga selline juhtum on mittevene rahvaste likvideerimise pikaajalise poliitika näide.

Ukraina on territoorium NSVL edelaosas, mis on pindalalt võrdne Prantsusmaa ja Itaaliaga ning kus elab ligi 30 miljonit inimest². Ukraina on Venemaa viljaait, aga tema geograafiline asend tegi temast strateegilise võtme juurdepääsuks Kaukaasia ja Iraani, samuti Araabiamaailma nafta juurde. Põhjas piirneb Ukraina Venemaaga. Kuni Ukraina säilitab oma rahvusliku ühtsuse, kuni tema rahvas peab end ukrainlasteks ja taotleb iseseisvust, kujutab Ukraina endast sovjetlusele tõsist ohtu. Seepärast ei maksa imestada, et kommunistlikud liidrid omistavad selle “vabariikide liidu” iseseisva(lt) (mõtleva) liikme venestamisele suure tähenduse ja otsustasid sobitada selle oma ühtse

¹ V. Sosjura pliiatsiga kirjutatud luuletus. Sosjura kirjutas patriootilise luuletuse 1944. aastal, Saksa-Nõukogude sõja ajal. Alguses võimud kiitsid seda ja 1948. aastal sai poeet Stalini preemia, kuid 1951. aastal süüdistati teda ukraina natsionalismis. Kaks rida ukraina originaalist:

Не можна любити народів других, Коли ти не любиш Україну!...

² Kui Lemkin kirjutas selle artikli (1950ndatel), oli Ukraina rahvaarv ligi 40 miljonit inimest.

vene rahva šabloonidega. Sest ukrainlased pole venelased ja pole seda kunagi olnud. Neil on teine kultuur, teine temperament, teine keel, teine religioon. Olles sõltuvuses Moskvast, ei võtnud nad omaks kollektiviseerimist, vaatamata küüditamisähvardustele ja isegi surmale. Ja seepärast on eriti oluline ajada ukraina rahvas ideaalse nõukogude inimese Prokrustese sängi. Ukraina on väga haavatav valikulise rassilise tapmise seisukohalt ja seepärast ei langenud seal kommunistide taktika kokku skeemiga, mida kasutasid sakslased juutide hävitamiseks. Rahvas on liiga suur, et teda saaks efektiivse meetodiga täielikult hävitada. Sellegipoolest, religioosete, intellektuaalsete, poliitiliste liidrite arv on üsna väike, neid on lihtne kõrvaldada ja sellepärast need rühmad langesid nõukogude aparadi võimsa surve ohvriks – massimõrvade, küüditamiste, sunnitöö, nälja ja pagendamiste läbi.

Sellisel rünnakul oli süstemaatiline iseloom, sealjuures kogu protsess kordus uuesti ja uuesti, et suruda alla rahvusliku vaimu värsked puhangud. Esimene löök oli määratud intelligentsi, “rahvuse aju” pihta, et halvata tema keha ülejäänud osad. 1920. ja 1926. aastal ning hiljem, 1930–1933 aastal, likvideeriti, vahistati või küüditati õpetajaid, kirjanikke, kunstnikke, mõtlejaid, poliitikuid. 1948. aasta sügisel ilmunud ajakirja “Ukrainian Quarterly” andmetel saadeti ainuüksi 1931. aastal Siberisse 51 713 ukrainlast-intellektuaali. Sama saatus tabas vähemalt 114 suurt poeti, kirjanikku ja kunstnikku. Lääne-Ukrainas, Ukraina Karpaatides ja Bukoviinas hävitati barbaarselt vähemalt 75% intellektuaalidest ja spetsialistidest (samas, suvi 1949).

Paralleelselt intelligentsi hävitamisega toimusid repressioonid kirikute, vaimulike ja kirikuhierarhide – Ukraina “hinge” suhtes. Aastatel 1926–1932 likvideeriti Ukraina Õigeusklik Autokefaalne kirik, tapeti 10 000 vaimulikku ja metropoliit Lipkivski. 1945. aastal, kui Lääne-Ukrainas hakkas kehtima nõukogude võim, tabas sama saatus Ukraina Katoliku Kirikut. Nende repressioonide ainus eesmärk oli venestamine, millest andis tunnistust ettepanek ühineda Moskva patriarhaadi vene õigeusu kirikuga, Kremli poliitilise relvaga.

Kõigest kaks nädalat enne San Francisco konverentsi, 11. aprillil 1945, piiras NKVD vägede rühm Lvivis ümber Püha Jüri katedraali ning vahistas metropoliit Slipõi, kaks piiskoppi, kaks prelaati ja mitu vaimulikku³. Kõik Teoloogilise seminari üliõpilased eksmatrikuleeriti. Sarnaste aktsioonide laine veeres üle kogu Lääne-Ukraina ja isegi teisel pool Kerzoni liini Poolas⁴. Vahistati vähemalt seitse piiskoppi, 500 vaimulikku, kes üritasid Ukraina katoliku kiriku likvideerimise vastu protestida, vahistati, aga paljud lasti maha; ühtekokku tapeti piirkonnas sadu inimesi, tuhanded ukrainlased saadeti Siberisse.

³ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni loomise harta allkirjastati 25.-26. aprillil 1945 konverentsil 50 riigi, sealhulgas NSVL ja UNSV delegaatide poolt.

⁴ Ettepaneku Kerzoni liini kui Nõukogude Liidu ja Poola vahelise piiri kohta tegi pärast I Maailmasõda Suurbritannia. Hiljem moodustati selle alusel pärast Teist maailmasõda Poola-Nõukogude piir. Suur osa Ukraina elanikest jäi piiri taha Poolasse.

Paljud külad tühjenesid. Kүүiditamisel eraldati pereliikmed teadlikult üksteisest: isad saadeti Siberisse, emad Turkestani kivimurdudesse, lapsed kommunistlikesse lastekodudesse “kasvatamisele”. Kuriteo eest, mis seisnes kõigest kuulumises ukraina rahva hulka, kuulutati Kirik vaenlaseks, aga selle liikmed kanti “rahvavaenlaste” mustadesse nimekirjadesse. Faktiliselt, Ukraina katoliku kirik, välja arvatud 150 000 selle liiget Slovakkias, oli täiesti likvideeritud, selle vaimulikud vahistatud, koguduste liikmed laiali aetud ja deporteeritud.

Nendel repressioonidel “vaimu” vastu oli ja on tõsine mõju Ukraina “ajule”, sest just nimelt vaimulike peredest pärines traditsiooniliselt suur osa intelligentsist, samas kui vaimulikest endist said külade juhid, aga nende naised juhtisid heategevuslikke organisatsioone. Vaimulikud ordu pidasid ülal koole ja tegelesid heategevusega.

Nõukogude plaani kolmas löök oli suunatud farmerite, suure hulga sõltumatute talunike pihta, kes säilitasid ukraina traditsioone, folkloori ja muusikat, emakeelt ja rahvuslikku kirjandust. Selle rühma vastu kasutatud relv oli kõige hirmsam – nälg. 1932. ja 1933. aastal tõugati näljasurma 5 000 000 ukrainlast. See ebainimlikkus mõisteti hukka 73. Kongressi poolt 28. mail 1934⁵. Oli katse õigustada seda kohutavat nõukogude julmust kui hädavajalikku majanduslikku meetet, mis on seotud põllumajanduslike maade natsionaliseerimisega ja kulakute, sõltumatute põllumeeste likvideerimisega. Tegelikult oli suurfarmereid Ukrainas vähe. Nõukogude kirjanik Kosior⁶ teatas ajalehes Izvestija 2. detsembril 1933:

“Ukraina natsionalism on meie peamine oht”. Ukraina talupoegkond toodi ohvriks, et seda natsionalismi välja juurida ja kehtestada nõukogude riigi kohutav ühetaolisus. Meetodid, mida kasutati selles plaanis, ei piirdunud mingi konkreetse rühmaga. Kannatasid kõik – mehed, naised, lapsed. Viljasaak oli tol aastal piisav, et toita ära mitte ainult lapsed, aga ka Ukraina kariloomad, ehkki oli mõnevõrra väiksem kui eelnenud aastal, mis on selgitatav kollektiviseerimisvõitlusega. Kuid nälg oli sovjettidele vajalik

⁵ 28. mail 1934 pakkus New Yorgi kongresmen Hamilton Fish resolutsiooni (73. Kongressi House Resolution 399). Dokumentis märgiti, et “mitu miljonit Ukraina Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi elanikku... suri 1932-33. aastal nälga”. Resolutsioon süüdistas NSVL-i holodomori “kui Ukraina elanikkonna vähendamise ja Ukraina poliitiliste, kultuuriliste ja rahvuslike õiguste hävitamise vahendi” kasutamises, ja kutsus üles:

“Et Esindajatekoda avaldaks kaastunnet kõigile, kes elasid Ukrainas üle holodomori, mis tõi kannatusi, häda ja surma miljonitele rahumeelsetele ja seadusekuulekatele ukrainlastele...”

Et... Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu valitsus... rakendaks aktiivseid meetmeid selle nälja kohutavate tagajärgede leevendamiseks...

Et... Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu valitsus... ei põhjustaks mingeid takistusi USA kodanikele, kes soovivad Ukraina nälja all kannatavatele piirkondadele osutada abi raha, toiduainetega või esmatarbevahenditega.”

Resolutsioon anti üle Rahvusvaheliste suhete komiteele, kuid Esindajatekoja poolt seda vastu ei võetudki. (Resolutsioon on trükitud väljaandes “The Ukrainian Quarterly” № 4 (1978), lk. 416-417: <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>)

⁶ Stanislav Kosior polnud mitte kirjanik, vaid Ukraina Kommunistliku (bolševike) Partei keskkomitee peasekretär – s.t vabariigi poliitiline juht. Izvestija 2. detsembri numbris on trükitud Kosiori kolmeleheküljeline kõne, mille pealkiri on “Ukrainas läbiviidava rahvuspoliitika kokkuvõtte ja esmased ülesanded”. Täpne tsitaat, mis on võetud Ukraina Kommunistliku (bolševike) partei kontrollkomitee ja keskkomitee ühispleenumi poolt üle antud resolutsioonist, kõlab nii: “praegusel hetkel kujutab Ukrainas peamist ohtu kohalik ukraina natsionalism, mis ristub imperialistlike huvidega”.

ja nad tekitasid selle “tellimustööna” erakordselt suurte leivavarude normidega. Lisaks jäidki koristamata tuhanded aakrid nisu – vili jäeti põldudele mädanema. Aga see, mis kokku korjati, saadeti riigi viljaaitadesse, kuni võimud polnud otsustanud, mida viljaga teha. Suur osa sellest viljast, mis oli ukraina rahvale eluliselt vajalik, eksporditi väliskrediitide tasumiseks.

Külased kurnava nälja sunnil lahkusid tuhanded inimesed maapiirkondadest ja läksid linna, et toitu kerjata. Kui neid püüti kinni ja saadeti külasse tagasi, hülgasid nad oma lapsed lootuses, et vähemalt need jäävad ellu. Nii näiteks hüljati Harkivis 18 000 last. Umbes tuhande elanikuga külas jäi ellu mitte enam kui sadakond inimest; teistes kadus pool elanikkonnast, aga suremus neis piirkondades ulatus 20-30 inimeseni ööpäevas. Inimsöömine muutus tavaliseks nähtuseks.

Christian Science Monitori Moskva korrespondent William Henry Chamberlain kirjutas 1933. aastal:

“Kommunistid nägid selles apaatiat ja laiskust, sabotaaži ja kontrrevolutsiooni ning idealistidele omase halastamatusega, kes on oma õigsuses kindlad, otsustasid, et las nälg jätkub ning olgu see talupoegadele õppetunniks.

Kolhoosidele eraldati küll abi, aga nii vähe ja nii hilja, et paljusid elusid polnud võimalik enam päästa. Sõltumatud talupojad jäeti saatuse hoolde ning väga kõrge suremus nende seas osutus võimsaks argumendiks kolhoosidesse astumisel”.

Neljandaks sammuks selles protsessis sai ukraina rahva killustamine teiste etniliste rühmade Ukrainasse toomise teel ning samaaegselt ukrainlaste hajutamisega Ida-Euroopas. Sellisel moel lõhuti etniline ühtsus, aga rahvused segunesid. Ajavahemikul 1920-1939 vähenes ukrainlaste protsentuaalne osakaal UNSV-s 80%-lt 63%-ni⁷. Absoluutarvudes vähenes ukrainlaste osakaal UNSV-s 23,2 miljonilt 19,6 miljonini, aga mitte-ukrainlaste hulk kasvas 5,6 miljonini. Kui arvestada, et Ukrainas oli vaat et kõige kõrgem sündimus Euroopas – ligi 800 000 vastsündinut aastas, siis on selge, et sovjettide poliitika kandis vilju.

Need olid ukraina rahva süstemaatilise hävitamise peamised etapid, tema järkjärgulise lämmatamisega uue nõukogude rahva poolt. On tähelepanuväärne, et polnud täieliku hävitamise katseid, nagu seda üritas teha Saksamaa juutide puhul. Sellegipoolest, kui nõukogude programm realiseeritakse täielikult, kui intelligents, vaimulikud ja talupojad õnnestub hävitada, siis on Ukraina samavõrd surnud, kui oleksid viimseni hävitatud kõik ukrainlased, sest ta kaotab selle osa, mis säilitab ja arendab kultuuri, mõtlemist, ideid, mis juhib seda ja toidab tema hinge, mis lühidalt öeldes, teeb temast rahva, mitte

⁷ 1920 aastal rahvaloendust polnud. 1926., 1937. ja 1939. aasta rahvaloenduste ametlikud andmed erinevad nendest, mille esitas Lemkin. 1926. aastal moodustas Ukraina rahvaarv 28 446 000, neist etnilisi ukrainlasi 22 927 000, aga NSVL-s elas siis 31 195 000 etnilist ukrainlast. Vastavad arvud 1937. aastast: 28 398 000, 22 213 000 ja 26 421 000; 1939-st: 31 785 000, 23 362 000 ja 28 111 000. Usaldusväärseimaks peetakse esimest loendust, teine on vähe usaldusväärne ning viimane on täiesti vale.

lihtsalt inimeste rühma.

Massilised valimatud ukrainlaste tapmised siiski leidsid aset, lihtsalt need polnud nii süstemaatilised nagu juutide tapmised hitlerlaste poolt. Tuhanded ukrainlased hukati, loendamatul arvul inimesi suri Siberi laagrites. Vinnõtsja linna võib nimetada Ukraina Dachauks. Seal, 91 hauas leavad nõukogude türannia 432 ohvrit, kes lasti maha aastatel 1937–1938. Hauaplaatide all tavalistel kalmistutel, metsades ja julma iroonia tõttu isegi tantsuplatsi all lebasid need surnud alates 1937. aastast kuni 1943. aastal leiti need sakslaste poolt. Paljude siin maha lastute kohta teatasid sovjetid, justkui olevat nad Siberisse küüditatud.

Ukrainal on ka oma Lidice – Zavadka linn, mis hävitati Kremli poola käsilaste poolt 1946. aastal⁸. Kolmel korral ründasid Poola 2. diviisi väed seda linna, tappes mehi, naisi ja lapsi, põletades maju ja viies minema kariloomi. Teise reidi ajal teatas punane komandör elus olevatele linnaelanikele:

“Selline saatus ootab kõiki, kes keeldub sõitmast Ukrainasse. Seepärast käsin vabastada asula kolme päeva jooksul, vastasel juhul kõik hukatakse”, – Walter Dushnyk “Death and Devastation on the Curzon Line”.

Kui linn oli lõpuks sunniviisiliselt evakueeritud, olid 78 ellu jäänust vaid neli mehed. Sama aasta märtsis langes veel üheksa Ukraina linna sama punase diviisi rünnaku alla ja ka seal anti sarnane käsk. Siin räägitu ei puuduta ainult Ukrainat. Seda nõukogude plaani rakendati ja rakendatakse üha uuesti ja uuesti. See on nõukogude ekspansiooniprogrammi lahutamatu osa, sest kujutab endast kiiret vahendit nõukogude impeeriumi moodustavate eri kultuuride ja rahvaste ühe nimetaja alla viimiseks. See, et selline meetod toob miljonitele inimestele kirjeldamatuid kannatusi, ei pannud nõukogude võimu valitud teelt kõrvale kalduma. Juba sellepärast, nende ebainimlike kannatuste tõttu, peame tunnustama sellise ühtsuse taotlemise kuritegelikuks. Aga on veel midagi suuremat. See pole mitte ainult massitapmise juhtum. See on genotsiidiakt, mitte ainult inimeste, aga ka kultuuri ja tervikuna kogu rahva hävitamine. Kui oleks võimalik hävitada rahvaid, põhjustamata neile füüsilisi kannatusi, siis isegi sellisel juhul me mõistaksime sellised tegevused hukka, kuna vaadete lähedus, rahvust kujundavate ideede, keele ja tavade ühtsus on tsivilisatsiooni arenguks eluliselt tähtsad. Jah, see on tõsi, et rahvad mõnikord ühinevad, segunevad ja moodustavad uusi rahvaid – me näeme sellise protsessi näidet ka meie omal maal, kuid selline ühinemine seisneb iga rahvuskultuuri väärtuste ja eeliste ühinemises⁹. See on maailma arengu tee. Aga mida me näeme selles valdkonnas nõukogude plaanides, lisaks inimeste kannatustele ja inimeste õiguste allasurumisele?

⁸ 10. juunil 1942 lasti 172 üle 14-aastast meest maha, naised ja lapsed deporteeriti, aga Lidice küla tehti kättemaksuks Moraavia natsidiktaatori Reynhard Heydrichi tapmise eest maatas. Zavadka, Morohivska, Sjanõki maakond, Lemkivštšõna, nüüdne Zavadka-Morohovska, Sanoki maakond, Poola.

⁹ Lemkin pidas silmas Ameerika Ühendriike.

Tsivilisatsiooni ja kultuuri kuritegelikku hävitamist. Nõukogude rahvuslikku ühtsust luuakse praegu mitte ideede ja kultuuri liidu loomise kaudu, vaid kõigi kultuuride ja ideede, välja arvatud ühe, nõukogude oma, täieliku hävitamisega.

Translated with the support
of the Congress of Ukrainians of Estonia

SZOVJET NÉPIRTÁS UKRAJNÁBAN

...Nem lehet szeretni más népeket, ha nem szereted Ukrajnát!...
(V. Szoszjura "Szeressétek Ukrajnát" című verséből¹)

Népek és nemzetek tömeges kiirtása, ami a Szovjetunió Európában való előretörését jellemezte, nem a szovjet terjeszkedési politika új vonása volt. Viszont ez nem is újítás, melyet csak azért találtak ki, hogy a sokféleségből homogenitást alkothassanak; lengyelek, magyarok, balti népek, románok, akik most a szovjet birodalom peremén helyezkednek el. Ez inkább a Kreml belpolitikájának hosszútávú jellemzője, amihez a mostani tisztviselők elegendő precedenssel rendelkeztek a cári Oroszország tetteiben. Ez valóban egy szükséges lépés az „egyesítés” folyamatában, ami, a szovjet vezérek szerint „szovjet embert”, „szovjet nemzetet” teremt. Ezen cél, ezen egyesített nemzet elérése érdekében a Kreml vezetői könnyedén irtják azokat a nemzeteket és kultúrákat, melyek régóta benépesítették Kelet-Európát.

Az, amiről szeretnék beszélni – valószínűleg, a szovjet népi írtás klasszikus példája, annak a leghosszabb és legszélesebb oroszítási kísérlete – az ukrán nemzet megsemmisítése. Ahogy már mondtam korábban, ez csak az olyan cári büntettek logikus folytatása volt, mint II. (Nagy) Katalin parancsára 10 ezer krími tatár vízbe folytatása; tömegmészárlások, melyeket IV. Iván orosz cár "SS osztályai" hajtottak végre – Opricsnyina, lengyel nemzeti vezetők és ukrán katolikusok irtása, egy sor zsidó pogrom, melyeket I. Miklós orosz cár követett el, s mindez időközönként feketítette az orosz történelmet. Mindennek volt saját megfelelője a Szovjetunió idejében – ingermanlandok, doni és kubányi kozákok, Krími Köztársaság, Litvánia, Észtország és Lettország balti nemzeteinek irtása. Minden esetben – a nem orosz népek hosszantartó likvidálási politikájának megnyilvánulása, ami a társadalom kiválasztott részének elmozdításával zajlott.

Ukrajna SZSZK a Szovjetunió dél-nyugati részét alkotta. A területe Olaszország és Franciaország területével egyenlő. A lakossága közel 30 milliót tett ki². Ez az orosz éléskamra a földrajzi elhelyezkedése miatt a Kaukázus, Irán és az egész arab világ olajlelőhelyeihez vezető stratégiai kapuvá vált. Ukrajna északon Oroszországgal határos. Mindaddig míg Ukrajna őrzi a nemzeti egységet, míg az ukrán nemzet ukránnak tekinti magát és küzd a függetlenségért, addig komoly veszélyt jelent a szovjetizmus lényegére. Nem meglepő, hogy a kommunista vezérek nagy jelentőséget tulajdonítottak

¹ V. Szoszjura ceruzával beírt versének sorai. Szoszjura 1944-ben írt egy hazafias verset, a német-szovjet háború idején. Előbb a hatalom dicsérete a költeményt és 1948-ban a szerzője Sztalin kitüntetésben részesült, de 1951-ben a verset elítélték ukrán nacionalizmusért.

² Amikor R. Lemkin a cikket írta (az 1950-es években), Ukrajna lakossága közel 40 milliót jelentett. Gyakorlatilag, az Ukrán SZSZK a Szovjetunió dél-nyugati részét alkotta.

a köztársasági szövetségük ezen önállóan gondolkodó tagja oroszosításának és úgy döntöttek, hogy átalakítják, a saját egységes orosz népük példájára szabva azt. Mert az ukrán nem orosz, és sose volt ilyen. A kultúrája, természete, nyelve, vallása – mind eltér. A Moszkvától való függősége ellenére, az ukrán elutasította a kollektivizálást, inkább a deportálást és a halált választotta. Ezért különösen fontos volt hozzáigazítani az ukránt az ideális szovjet ember prokrusztész példájához.

Ukrajnában nagyon könnyen irtható a nép, főleg amikor ez a lakosság kiváló része elleni támadás útján történik, ezért itt a kommunista taktika különbözött attól, ahogyan a németek támadták a zsidókat. Az ukrán nemzet túl népes ahhoz, hogy őt könnyűen elpusztítsák. Viszont vallási, intellektuális és politikai értelemben az ukránok nagyon gyengék, és csak kevés ember ért ezekhez a dolgokhoz, éppen ezért ezeket a népcsoportokat könnyű likvidálni. Épp ezért a szovjet fejsze alaposan lesújtott ezekre a csoportokra a tömegpusztítás, deportálás, kényszermunka, száműzetés és éheztetés által.

Ez a támadás tervszerű volt: a teljes folyamat újra és újra ismétlődött, hogy ellenálljon az új nemzeti szellem fellángolásának. Az első csapás az értelmiséget érte – a nemzet agyát – azzal a céllal, hogy megbénítsa a szervezet többi részét. 1920-ban, 1926-ban majd 1930-1933 években tanárokat, írókat, művészeket, gondolkodókat és politikusokat gyilkoltak meg, zártak börtönbe vagy deportáltak. 1948-ban a “Ukrainian Quarterly” című folyóirat azt írja, hogy 1931-ben már 51713 ukrán értelmiségit deportáltak Szibériába. Ugyanaz a balsors ért kb. 114 kiváló költőt, író és művészt – a nemzet legkiválóbb kulturális vezetőit. Különböző becslések szerint Nyugat-Ukrajnában, Kárpátalján és Bukovinában az oroszok brutálisan megsemmisítették az ukrán értelmiség és szakemberek legkevesebb 75 százalékát (ugyanúgy 1949 nyarán).

Egyidejűleg támadták az Egyházat, papokat és a magasabb rangú papságot – Ukrajna “lelkét”. 1926 és 1932 évek között likvidálták az Ukrán Ortodox Egyházat, annak metropoliját (Lipkivszkij) és 10 000 papot. Amikor 1945-ben Nyugat-Ukrajna a szovjetek uralma alá került, ugyanaz a sors érte az ukrán Katolikus Egyházat. Az a tény, hogy a likvidálás előtt felajánlották nekik, hogy csatlakozzanak a moszkvai Orosz Patriarchátushoz – a Krem politikai középpontjához – arra utal, hogy ennek az akciónak egyetlen célja volt: az oroszosítás.

1945 április 11-én, két héttel a San-Francisco-i konferencia előtt³, az NKVD hadserege körülvette a Szent-Jura katedrális Lembergben, letartóztatták Szlipij metropolitát, két püspököt, két prelátest és néhány papot. A városi teológiai szemináriumból kikergették az összes diákot, a professzorokat arról értesítették, hogy az Ukrán Görög-Katolikus Egyház megszűnt létezni, a metropolitáját letartóztatták és a helyét az a püspök fogja

³ Az ENSZ alapokmányát 50 ország küldöttje írta alá, beleértve Szovjetunió-t és Ukrán SZSZR-t, 1945. április 25-26.

elfoglalni, akit a szovjet kormány kinevez. Ezeket az akciókat egész Nyugat-Ukrajnában és Lengyelországban a Curzon-vonalon túl szervezték⁴. Legalább 7 püspököt letartóztattak vagy eltűntnek nyilvánítottak. Ezen a területen az Ukrán Katolikus Egyház egyetlen püspöke sem maradt szabadlábon. 500 papot, akik az utcára vonultak tiltakozni, agyonlőttek vagy letartóztattak. Az egész vidéken több mint száz papot és civil lakost megöltek, több ezret száműztek kényszermunka táborokba. Egész falvak néptelenedtek el. A deportálás során családokat szándékosan szétszakítottak: apákat – Szibériába, anyákat – turkesztáni téglagyárakba, gyerekeket – átnevelésre kommunista házakba küldtek. Az ukránság bűncselekménye miatt az Egyházat a szovjet jólét számára káros szervezetnek kiáltották ki, a tagjait pedig a „nép potenciális ellenségeiként” írták be a szovjet titkosszolgálatok aktáiba. Gyakorlatilag, 150 ezer tagon kívül Szlovákiában, az Ukrán Katolikus Egyházat hivatalosan likvidálták, a püspökét letartóztatták, a papságot elűzték és deportálták.

Ezeknek a “nép szelleme” elleni támadásoknak komoly következményei voltak és lesznek Ukrajna “agya” számára, ugyanis az értelmiség jelentős része főleg a papi családokból származott, a papok tekintélyesek voltak a falvakban, a feleségeik jótékonyági szervezeteket vezettek. A szerzetesek pedig gondoskodtak ezekről a szervezetekről és iskolákat igazgattak.

A szovjet támadás harmadik iránya a földműveseket célozta – az öngazdálkodó parasztság népes hadát; a hagyományok, népművészet, zene, nyelv és irodalom, Ukrajna nemzeti szelleme őrzőit. A fegyvert, amelyet ellenük alkalmaztak, talán a legfélelmetesebb volt: éheztetés. A 1932-1933 évek során 5 millió ukrán halt meg éhínség következtében. 1934. május 28-án⁵ az Egyesült Államok 73-as Kongresszusa ezt a kegyetlenséget embertelennek nevezte és elítélte. Közgazdasági politikaként próbálták jellemezni ezen legbrutálisabb szovjet rémtett megnyilvánulását, amire például a búzamezők kollektivizálása és a kulákok – független farmerek – likvidálásához volt szükség. De valójában Ukrajnában nagyon kevés nagygazdákodó volt.

⁴ A Nagy-Britannia által javasolt Curzon vonal, amely határt húzott volna Lengyelország és Szovjetunió közt az Első világháború után alapozta meg a lengyel-szovjet határt a Második világháború után.

⁵ 1934. május 28-án Hamilton Fish New York-i kongresszusi tag egy határozatot mutatott be a Képviselőházban (a Képviselőház 73-ik ülése, № 399 Határozat). Az okiratban az áll, hogy „1932 és 1933 években Ukrajna SZSZR több millió lakosa éhen halt”. A határozat elítéli Szovjetunót azért, hogy az éhezést alkalmazta „az ukrán lakosság számának csökkentéséhez és az ukrán politikai, kulturális és nemzeti jogok megsemmisítéséhez”, továbbá felszólította:

„a Képviselőház kifejezni az együttérzését mindazoknak, akik áldozatai lettek a nagy éhségnek Ukrajnában, amely szenvedést, bánatot és halált hozott több millió békés és törvénytisztelő ukránnak...

...Szovjetunió Kormányát... határozott lépéseket tenni az érdekében, hogy megkönnyítse a szörnyű következményeit ennek az éhezésnek...

... Szovjetunió Kormány... ne akadályozza az amerikai állampolgárokat, amelyek megpróbálnak segíteni pénzzel, élelmiszerekkel és első szükségletű tárgyakkal az éhségtől szenvedő Ukrán régiókba.”

A határozat át lett adva a Külügyi Bizottságnak, de azt nem fogadta el a Képviselőház. (a határozat szövegét nézd: The Ukrainian Quarterly”. 1978, No. 4. – 416-417 oldal; és <http://www.artukraine.com/famineart/hamfish.htm>).

Kossziesz⁶ szovjet író ezt állította az „Izvesztija” című folyóiratban (1933 december 2-án): „Számunkra az ukrán nacionalizmus a legfőbb veszély”. És ennek a nacionalizmusnak a kiirtásához és a szovjet egyhangúság szörnyű álmának a bevezetéséhez feláldozták az ukrán parasztságot. A módszer, amelyet ebben a tervben alkalmaztak, nem korlátozódott egy bizonyos csoportra. Mindenki szenvedett: nők, férfiak, gyermekek. Abban az évben a termés elegendő volt ahhoz, hogy ellássa élelemmel az embereket és az állatokat egész Ukrajnában, annak ellenére, hogy egy kicsit szegényebb volt az előző évinél. Valószínűleg, ezt jelentős mértékben a kollektivizálás okozta. De a szovjet hatalomnak szüksége volt az éhínségre, megrendelésre készítette azt, óriási kvótákat vetettek ki a búzára állami adóként. Ráadásul, több ezer hektáron a búzát nem is aratták le – a termést otthagyták rohadni a mezőkön. A többi termést az állami magtárakba vitték megőrzésre addig, amíg a kormány nem dönt arról, hogy hogyan ossza fel azt. Ezen termés nagy részét, mely oly létfontosságú volt az ukránok számára, külföldre exportálták, hogy hiteleket kaphassanak.

Amikor több ezer falusi ember szembenézett az éhséggel, elhagyta az otthonát és elindult koldulni a városokba. De ezeket az embereket rögtön elfogták és visszaküldték őket a falvakba. Ekkor parasztok otthagyták a gyerekeiket a városokban, remélve, hogy legalább itt a városban életben maradnak. Így 18 000 gyerek maradt Harkovban. Egy tízezres falu lakosságából csak száz ember maradt életben, más falvakban lakosok tűntek el, naponta 20-30 fő halt meg. Gyakori jelenség volt a kannibalizmus.

1933-ban William Henry Chamberlin, a „Christian Science Monitor” moszkvai tudósítója írta:

„Ebben a fásultságban és kiábrándulásban a kommunisták a szabotázszt és ellenforradalmat látták és az öntelt idealistákat jellemző könnyörtelenséggel úgy döntöttek, nem hagyják abba az éheztetést, hogy ilyen módon megleckéztessék a parasztokat. Meg volt adva a segély a kolhozoknak, de nem elegendő mértékben és olyan későn, hogy sok ember addig már elpusztult. Az egyéni gazdálkodók a sorsukra voltak ítélve; a soraikban történő lényegesen magasabb halálozások száma pedig a legerősebb érvnek bizonyult a kolhozokba való csatlakozásért”.

Annak a folyamatnak a negyedik lépése az ukrán nép széttagolása lett -idegennépeket telepítettek Ukrajnába és egyidőben az ukránokat kitelepítettek szerte egész Kelet Európában. Ez által megsemmisült az etnikai egység és kavardtak a nemzetek.

⁶ Sztaniszlav Koszior nem író volt, hanem az Ukrán (bolsevik) Kommunista párt Központi Bizottság főtitkára – azaz a köztársaság politikai vezetője. Koszior hosszú cikke megjelent nyomtatva teljes három oldalon a következő címen: „Ukrajna nemzetpolitikájának az eredményei és legközelebb feladatai”. A pontos mondat a határozatból, amely jóvá lett hagyva az Ukrán (bolsevik) Kommunista párt Központi ellenőrző bizottság és a Központi bizottság közös plenumán kijelenti: „Ukrajnában jelenleg a fő veszélyt az imperialista érdekekhez fűződő helyi ukrán nacionalizmus jelenti”.

1920 és 1939 között az ukránok száma Ukrajna lakosságában 80%-ról csökkent 63%-ig⁷. Az éhség és deportálások következményeképpen az ukrán lakosság csökkent abszolút számokban 23,2 millió-ról 19,6 millió-ig, ugyanakkor a nem ukrán lakosság száma 5,6 millió-val növekedett. Ha figyelembe vesszük, hogy valamikor Ukrajnában volt Európa legmagasabb szintű népnövekedési aránya - közel 800 ezer évente, akkor könnyen láthatjuk, hogy az orosz politika elérte a célját.

Ilyenek voltak a fő lépések az ukrán nemzet rendszeresített pusztításának a folyamatában, az ukrán nép fokozatos elnyelésének az új szovjet nemzet által. Érdeemes megjegyezni, hogy nem voltak teljes megsemmisítési próbálkozások az ukránok kiirtása érdekében, mint azt a németek tették a zsidókkal. De ettől függetlenül, ha a szovjet program sikert arat, ha sikerül megsemmisíteni az ukrán értelmiséget, lelkészeket, parasztokat – Ukrajna meghal ugyanúgy, mintha megölték volna kivétel nélkül minden ukránt, mivel elveszti egy ország a népének azt a részét, amely őrizte és fejlesztette a kultúráját, hitét, egyesítő elveit, amelyek útmutatók voltak a számára, lelket adtak neki, azaz nemzetté tették, nem csak lakossággá.

Nem maradtak ki a tömeges mészárlások sem – csak ezek nem egy bizonyos terv szerves részei voltak, hanem inkább véletlen epizódok. Ezek voltak kivégezve, és számtalan ezrek – biztos halálra ítélve a szibériai munkatáborokban.

Vinnica várost az ukrán Dachau-nak nevezhetjük. 91 sírban 9432 test nyugszik, amelyek a szovjet zsarnokság áldozataiként lettek kivégezve 1937 vagy 1938-as évben az NKVD által. 1937 óta a testek a temetőkben a síremlékek közt heverték, az erdőkből és (milyen szörnyű ironia!) egy táncterem alatt, amíg 1943-ban a németek megtalálták őket. Azon áldozatok sokukról a szovjethatalom azt nyilatkozta, hogy Szibériába toloncolták őket.

Ukrajnának ugyancsak megvan a saját Lidicé-je – Závádká⁸ falu, amelyet megsemmisítettek a Kreml lengyel támogatói 1946-ban.

A Második Lengyel divízió háromszor támadta meg ezt a helységet, meggyilkolva a férfiakat, nőket és gyerekeket, elégetve a házakat és elvonszolva a háziállatokat. A második támadás közben a vörös parancsnok a következőt mondta az életben maradt lakosságnak:

„Hasonló sors vár mindenkire, aki nem hajlandó kiutazni Ukrajnába. Ezért azt parancsolom, hogy három napon belül hagyják el a falut, ellenkező esetben megölik mindenkit” (Walter Dushnyk “Death and Devastation on the Curzon Line”).

⁷ 1920-ban nem volt népszámlálás. A népszámlálás 1926, 1937 és 1939 évek hivatalos adatai eltérnek azokról a számoktól, amelyeket R. Lemkin közölt. 1926-ban az Ukrán SZSZR-nek 28 446 000 lakosa volt, amelyből 22 927 000 – etnikai ukrán, és Szovjetunióban akkor 31 195 000 etnikai ukrán élt akkor összesen. 1937-re vonatkozó azonos számok: 28 398 000, 22 213 000 i 26 421 000, 1939-re: 31 785 000, 23 362 000 i 28 111 000. A leghitelesebb adatok az első népszámlálásban vannak feltüntetve, kevésbé lehet hinni a másikat, az utolsó pedig teljesen hiteltelen.

⁸ Raingard Heinrich Moravia náci diktátorának a kivégzéséért a németek 172 14 éven felüli férfit gyilkoltak meg 1942. június 10-én, deportálták a nőket és gyermekeket, Lidica falut pedig a földig rombolták. Jelenleg ez Zavadka falu, Morohivszyká Szyánoczkij megye, Lemkivschina - Zawadka-Morochowska, Powiat Sanok, Polska.

Amikor a falut véglegesen kiürítették, a 78 életben maradt lakosa közül összesen 4 férfi volt életben. Ugyanaz év márciusában még kilenc ukrán falut foglalt el ugyanaz a vörös csapat és hasonló sors fogadta a lakóit.

Az itt közölt tények nem csak Ukrajnát érintik. Az a terv, amelyet ott alkalmazott a szovjet hatalom, megismétlődött és továbbra is ismétlődik. Ez a szovjet terjeszkedési program jelentős része – egy gyors út a szovjet birodalmat képező különböző nemzetek és kultúrák egyesítéséhez. Emberek milliói kimondhatatlan szenvedése nem térítette el a szovjet hatalmat az útvjáról. Még akkor is elítélnénk az ilyen jellegű utat az egyesítéshez, ha más ok nem létezne, csak az emberek szenvedése. De nem csak ebben van a dolog. Ez nem csak egyszerű tömeggyilkosság. Ez – népitrás, nem csak különböző személyek irtása, hanem a kultúra és nemzet megsemmisítése. Még akkor is, ha lehetséges lenne elérni (a kultúrák és nemzetek irtását) szenvedés nélkül, kénytelenek lennénk elítélni ezt, mert mindaz, ami a nemzetet megalkotja – az elmék rokonsága, az elvek, nyelv és szokások egysége – mindez alkotja a mi civilizációnk és haladásunk legfontosabb eszközeit. Természetesen, a nemzetek egyesülnek, új nemzeteket alkotnak (ennek példája a mi saját országunk⁹), de ez az egyesülés a legmagasabb értékek bevonásával történik, amelyek mindegyik kultúrát képezik, a közös jólét alapja érdekében. És ilyen módon halad előre a világ. Ezért, a szovjet tervekben hibásnak találjuk nem csak a nagyon fontos emberi szenvedések és jogok problémáit, de a civilizáció és kultúra bűnös tékozlását is elítéljük. Mert a szovjet nemzeti egység nem az elvek és kultúrák egyesülésével lett megalkotva, hanem, a szovjet kivételével, minden kultúra és minden elv teljes megsemmisítésével.

⁹ A szerző az Amerikai Egyesült Államokat említi.

Sincere thanks are owed to the following project participants without whose help this book could not have been published:

Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, Permanent Mission of Ukraine to the United Nations, Embassy of Ukraine in Israel, Embassy of Ukraine in the Islamic Republic of Iran, Embassy of Ukraine in Japan, Embassy of Ukraine in the Republic of India, Embassy of the State of Libya in Ukraine, Union of Armenians of Ukraine, Coordination of the Ukrainian National Minority in the Republic of Croatia, AACC — Armenian Association of Culture Communications, Congress of Ukrainians in Latvia, Congress of Ukrainians in Estonia, Community of Ukrainians in Vilnius, society “Kartuli Suli — Georgian Soul” and personally to Lesia Hasydzhak, Yuliia Kotsur, Larysa Artemenko, Darya Kapinus, Sofia Riabchuk, Roman Toder, Andrii Mulerchuk, Natalka Nykyforak, Yulia Naumova, Viktor Fylym, Andrii Poddubsky, Ait Uali Belaid, Olena Oganesyanyan, Metaxiya Avakyan, Ervan Ervandian, Mykola Pavlyuk, Mara Poliakovska, Vira Konyk, Nataliia Shertvitienie, Heorhii Adamadze and Naira Akubardiia-Adamadze.

Щира подяка безпосереднім учасникам проекту, завдяки яким вийшла ця книга:

Міністерству Закордонних Справ, Постійному представництву України при ООН, Посольству України в Державі Ізраїль, Посольству України в Ісламській Республіці Іран, Посольству України в Японії, Посольству України в Республіці Індія, Посольству Держави Лівія в Україні, Союзу вірмен України, Координації українських національних меншин у Республіці Хорватія, Вірменському товариству культурних зв'язків «АОКС», Конгресу українців Латвії, Конгресу українців Естонії, Громаді українців міста Вільнюс, товариству «Картулі сулі — Грузинська душа» та особисто Лесі Гасиджак, Юлії Коцур, Ларисі Артеменко, Дарії Капінус, Софії Рябчук, Роману Тодеру, Андрію Мулерчуку, Наталці Никифорак, Юлії Наумовій, Віктору Філімі, Андрію Поддубському, Аїту Уалі Білаїду, Ервану Ервандяну, Олені Оганесян, Метаксії Авакян, Миколі Павлюку, Вірі Коник, Наталії Шертвітене, Георгію Адамадзе та Наїрі Акубардія-Адамадзе.

УДК [94(477):341.485(=161.2)]:329.15(47+57)
ББК 63.3(4УКР)6–36
Л44

Науково-популярне видання

Упорядник Олеся Стасюк
Рафаель Лемкін. Радянський геноцид в Україні

Compiler Olesia Stasiuk
Raphael Lemkin. Soviet Genocide in Ukraine

Редактор
Роман Сербин

Підписано до друку: 17.03.2020 р.
Формат: 64x 90^{1/8}. Папір крейдований.
Умовн. друк. арк. 26. Облік.-вид. арк. 27,5.
Замовлення № 0910/577.

Видавець: ФОП Мельник М. Ю.
Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта видавничої справи ДК №5245 від 14.11.2016 р.

 Видавництво
Марка Мельника
markobook.com

ISBN 978-617-7838-11-0

